ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
θεολόγου - φιλολόγου

Ὁ Ἄνθρωπος

Ἔκδοσις Ὀρθοδόξου Ἱεραποστολικῆς Ἀδελφότητος
«Ὁ Σταυρός»
ΑΘΗΝΑΙ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
θεολόγου - φιλολόγου

Ὁ Ἄνθρωπος

ΑΘΗΝΑΙ 1994

«Ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρᾳ
ἄνθρωπος κατέκειτο ἐν ἀσθενείᾳ·
καὶ ἰδών σε, Κύριε, ἐβόα·
Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα,
ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με ἐν αὐτῷ·
ἐν ᾧ δὲ πορεύομαι,
ἄλλος προλαμβάνει με, καὶ λαμβάνει τὴν ἴασιν,
ἐγὼ δὲ ἀσθενῶν κατάκειμαι.
Καὶ εὐθὺς σπλαγχνισθεὶς ὁ Σωτήρ,
λέγει πρὸς αὐτόν·
Διὰ σὲ ἄνθρωπος γέγονα,
διὰ σὲ σάρκα περιβέβλημαι,
καὶ λέγεις, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω;...»

(Ἀπὸ τὴν ὑμνολογία τῆς Κυριακῆς τοῦ παραλύτου τὸ ἑσπέρας)

᾿Αφιεροῦται
εἰς ὅσους μὲ ἐνθυμοῦνται
εἰς τὰς προσευχάς των
διὰ νὰ μὲ βοηθῇ ὁ Θεὸς
νὰ κηρύττω τὸν λόγον του
προφορικῶς καὶ γραπτῶς
καὶ νὰ τύχω σωτηρίας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἴμεθα ἄνθρωποι τιμημένοι μὲ λογική, μὲ συνείδησι τῆς ὑπάρξεώς μας, μὲ ἠθικὴ συνείδησι, μὲ συναίσθημα, μὲ ἰδέες, μὲ νοήματα, μὲ πόθους, μὲ ἐφέσεις, μὲ ἐλεύθερη βούλησι, μὲ πολλὰ ἀνώτερα προσόντα. Ὑπάρχουν ἑκατομμύρια εἴδη ζώων, καὶ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ διαφέρουμε. Κανένα ζῷο δὲν ξέρει ὅτι ὑπάρχει, δὲν διανοεῖται, δὲν δημιουργεῖ ἐπιστήμη καὶ πολιτισμό, δὲν ἔχει ἔννοια ἠθικῆς, ἰδέα πνευματικοῦ κόσμου καὶ πόθο αἰωνιότητος. Εἴμεθα πρόσωπα, δὲν εἴμεθα ζῷα. «Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὤν», λέγει ἡ Γραφή (Ψαλμ. μη΄ 13,21). Ἄνθρωπος μὲ τιμή, μὲ ἀξία. «Μέγα ἄνθρωπος», λέγει ἐπίσης ἡ Γραφή (Παροιμ. κ΄ 6). Μεγάλο πρᾶγμα ὁ ἄνθρωπος. Ἔχει δὲ ἀξία καὶ εἶνε μεγάλο πρᾶγμα ὁ ἄνθρωπος, διότι δημιουργήθηκε «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» τοῦ Θεοῦ (Γεν. α΄ 26), εἶνε μικρὸς θεός. Ἡ Γραφὴ πάλι λέγει τὸ μεγαλύτερο λόγο γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους: «Θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες» (Ψάλμ. πα΄ 6). Ἡ Γραφὴ εἶνε ἀξιόπιστη, διότι εἶνε θεόπνευστη. Πολλὲς δὲ ἀποδείξεις ἀποδεικνύουν τὴ θεοπνευστία τῆς Γραφῆς, ὅπως ἐκτὸς ἄλλων οἱ προφητεῖες, ποὺ περιέχονται σ' αὐτή, καὶ τὰ σημεῖα - θαύματα, ποὺ γίνονται διὰ τῆς πίστεως σ' ὅσα διδάσκονται ἀπ' αὐτή. Ὁ ἀνεκδιήγητος Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Αὐστραλίας, ποὺ κήρυξε, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ζῷο, πίθηκος, καὶ ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶνε ἕνα μεγάλο παραμῦθι, δὲν κατάλαβε καὶ δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ δύναμι τῆς Ἁγίας Γραφῆς λόγῳ ὑπερηφανείας καὶ πωρώσεως καρδίας.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἡ κορωνὶς τῆς δημιουργίας. Ἀλλ' ἔκανε κακὴ χρῆσι τῆς ἐλευθερίας του, ἀσέβησε στὸ Δημιουργό του, ἁμάρτησε, ἐξέπεσε, ἐξαχρειώθηκε καὶ κατάντησε ἀξιοθρήνητος. Λόγῳ μάλιστα τῆς διαφθορᾶς καὶ καταπτώσεώς του ἔφθασε καὶ στὸ σημεῖο νὰ ὑποτιμήσῃ

ἢ καὶ ν' ἀρνηθῇ ὁ ἴδιος τὴν εὐγένεια τῆς φύσεώς του. Δὲν ἔφθασε μόνο στὸ σημεῖο νὰ ζῇ ὡς κτῆνος, ἀλλὰ καὶ στὸ σημεῖο νὰ ὑποστηρίζῃ, ὅτι κατάγεται ἀπὸ τὰ κτήνη! Γιὰ τοὺς ταλαιπώρους μάλιστα δούλους διατυπώθηκε ἡ θεωρία, ὅτι εἶνε res, πράγματα!

Ὁ Θεὸς σπλαγχνίσθηκε τὸν ἄνθρωπο, καὶ γιὰ νὰ τὸν τιμήσῃ ἐκ νέου καὶ νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ στὸ ἀρχαῖο ἀξίωμα ἔγινεν ὁ ἴδιος ἄνθρωπος καὶ θυσιάστηκε γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός. Τὸ ἡμέτερο βιβλίο «Ἰησοῦς Γιαχβὲ» ἀναφέρεται στὸν Ἰησοῦ ὡς Γιαβχέ, ὡς Θεὸ δηλαδή. Τὸ παρὸν βιβλίο «Ὁ Ἄνθρωπος» ἀναφέρεται στὸν Ἰησοῦ ὡς ἄνθρωπο. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀντιθέτως πρὸς τὶς ἀντιλήψεις παλαιοτέρων καὶ νεωτέρων αἱρετικῶν, εἶνε ὁ τέλειος ἄνθρωπος καὶ ὀντολογικῶς καὶ ἠθικῶς. Καὶ ἡ θρησκεία, ποὺ ἵδρυσε, ὁ χριστιανισμός, εἶνε ὁ ἀληθινὸς ἀνθρωπισμός. Τὸ παρὸν βιβλίο βοηθεῖ στὴν ἐκτίμησι τῆς ἀξίας τοῦ ὄντος «ἄνθρωπος» διὰ τῆς γνώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ τέλειος καὶ ἰδεώδης Ἄνθρωπος, καὶ διὰ τῆς γνώσεως τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἔκανε γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ δόξα τοῦ ἀνθρώπου.

Ὡρισμένα χωρία τῆς Γραφῆς καὶ συναφῆ νοήματα ἐπαναλαμβάνονται στὸ βιβλίο, διότι αὐτὰ τὰ χωρία ἐξετάζονται ἀπὸ διάφορες πλευρὲς καὶ σὲ διάφορες συνάφειες. Αὐτὸς ἄλλωστε ὁ Ἀπόστολος λέγει: «Τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές» (Φιλιπ. γ' 1). Μὲ τὴν ἐπανάληψι τὰ νοήματα ἐντυπώνονται καλλίτερα καὶ ἐμπεδώνονται στὶς ψυχές.

Σήμερα οἱ ἄνθρωποι, ἀντὶ νὰ διαβάζουν, προτιμοῦν νὰ ἀκούουν (ραδιόφωνο)· ἀντὶ νὰ ἀκούουν, προτιμοῦν νὰ βλέπουν (τηλεόρασι)· καὶ ἀντὶ νὰ βλέπουν, προτιμοῦν νὰ τρώγουν... Ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ ὀλίγοι φίλοι τῶν βιβλίων. Καὶ γι' αὐτοὺς τοὺς ὀλίγους κοπιάζουμε καὶ γράφουμε, καὶ σ' αὐτοὺς ἐλπίζουμε, ὅτι τὸ παρὸν βιβλίο θὰ προσφέρῃ ἕνα, ἔστω, λιθαράκι γιὰ πνευματικὴ οἰκοδομή.

Κάντζα Ἀττικῆς
Πάσχα 1994
Νικόλαος Ἰω. Σωτηρόπουλος

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΦΥΣΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὅταν οἱ πιστοὶ ὁμιλοῦν γιὰ τὸ εὐλογημένο πρόσωπο τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, συνήθως τονίζουν τὴν θεότητά του. Διότι ἡ θεότης εἶνε ἡ ἀνώτερη φύσι τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὴ πρῶτον καὶ κυρίως ἀρνοῦνται καὶ καταπολεμοῦν οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ ἀντιτριαδῖτες αἱρετικοί.

Ἐμεῖς στὸ παρὸν βιβλίο θὰ τονίσωμε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ ἔγινεν ἀντικείμενον ἀρνήσεως. Ἀρχαῖοι αἱρετικοί, οἱ Δοκῆτες, ἀρνήθηκαν τὴν ἐνανθρώπησι τοῦ Λόγου καὶ ὑποστήριξαν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν ἄνθρωπος *«κατὰ δόκησιν»*, φαινομενικῶς δηλαδή, ὄχι πραγματικῶς. Ἄλλοι αἱρετικοί, οἱ Μονοφυσῖτες, ἰσχυρίστηκαν, ὅτι κατὰ τὴν ἕνωσι τῶν δύο φύσεων, τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης, ἡ θεία φύσι ἀπορρόφησε τὴν ἀνθρωπίνη καὶ ἔτσι στὸ Χριστὸ ἔμεινε μία μόνο φύσι, ἡ θεία. Ἀλλὰ καὶ στὴν ἐποχή μας ἄλλοι αἱρετικοί, οἱ αὐτοκαλούμενοι Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, ἐκτὸς τῆς θεότητος, ἐν μέρει ἀρνοῦνται καὶ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ. Λέγουμε ἐν μέρει γιὰ δύο λόγους. Πρῶτον μέν, διότι στὸ Χριστὸ ὡς ἄνθρωπο, καθὼς καὶ σὲ κάθε ἄνθρωπο,

δὲν παραδέχονται δύο συστατικά, σῶμα καὶ ψυχή, ἀλλὰ ἕνα μόνο, τὸ σῶμα. Ἡ ψυχὴ κατ' αὐτοὺς εἶνε ἀνύπαρκτη. Δεύτερον δέ, διότι διδάσκουν, ὅτι ὁ Χριστὸς πέθανε σωματικῶς, ἀλλ' ἀναστήθηκε πνευματικῶς, ὡς ἄγγελος. Τὸ σῶμα δηλαδὴ τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἀναστήθηκε, ἀλλὰ κατ' αὐτοὺς διαλύθηκε καὶ ἐξαφανίστηκε. Καὶ συνεπῶς ἀπὸ τὴν ἀνάστασι καὶ ἔπειτα ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἄνθρωπος, ἀλλ' ἄγγελος. Καὶ κατὰ τὴν Δευτέρα Παρουσία δὲν ἔρχεται ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ἄγγελος. Ἔτσι οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ εἶνε ἀντίχριστοι, ὄχι μόνο διότι ἀρνοῦνται τὴν θεότητα τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ διότι ἀρνοῦνται καὶ τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ, τὴν ἀνθρωπίνη δηλαδὴ φύσι του. Ἐμεῖς ὅμως θὰ τονίσωμε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ θεανδρικοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ ὄχι τόσον ἐξ αἰτίας τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν συγχρόνων αἱρετικῶν, ποὺ προσβάλλουν αὐτὴ τὴ φύσι, ὅσο γιὰ ἄλλους λόγους καὶ κυρίως δύο. Πρῶτον μὲν διότι ὁ Χριστός, γιὰ νὰ μᾶς σώσῃ, ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἄνθρωπος. Καὶ δεύτερον διότι ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος εἶνε τὸ τέλειο πρότυπό μας.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Π. Διαθήκης

Πρῶτον διαπραγματευόμεθα τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῇ βάσει ὡρισμένων χωρίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Κατὰ τὸ νθ΄ κεφάλαιο τοῦ Ἡσαΐα ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ παρίσταται νὰ κοιτάζῃ ἐδῶ κάτω στὴ γῆ, γιὰ νὰ ἰδῇ, ἂν ὑπάρχῃ ἄνθρωπος, ἂν ὑπάρχῃ

μεσίτης, γιὰ νὰ βοηθήσῃ καὶ σώσῃ τὸ λαό. Καὶ ἀπόρησε καὶ δυσαρεστήθηκε ὁ Θεός, διότι δὲν ὑπῆρχε ἄνθρωπος, δὲν ὑπῆρχε μεσίτης, γιὰ νὰ βοηθήσῃ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ λαοῦ. Κανεὶς ἀληθινὸς ἄνθρωπος, ὅλοι διεφθαρμένοι καὶ ἐξαχρειωμένοι. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς φόρεσε τὴν πνευματική του πανοπλία, γιὰ νὰ κατεβῇ στὴ γῆ γιὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους. *«Καὶ ὁ Λυτρωτὴς θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Σιών»*, φωνάζει ὁ προφήτης (στίχ. 20 κατὰ τὸ Ἑβραϊκό). Ἡ Σιών, πρωτεύουσα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους, συνεκδοχικῶς σημαίνει τὴ χώρα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους, ὅπου πραγματικῶς ἦλθεν ὁ Χριστός. Ἐν Ῥωμ. ια' 26 ὁ Παῦλος, στὴν προφητεία τοῦ Ἡσαΐα ἀναφερόμενος, λέγει: *«Ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμενος»*, «Θὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴ Σιὼν ὁ Λυτρωτής». Ὁ Χριστὸς προῆλθεν ἀπὸ τὴ Σιών, συνεκδοχικῶς τὴ χώρα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ χώρα ἔγινεν ἡ γενέτειρά του, ἡ ἐπίγεια πατρίδα του.

Αὐτὴ ἡ κατάβασι καὶ συγκατάβασι τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία βλέπει ὁ Ἡσαΐας, ἔχει τὴν ἔννοιαν, ὅτι, ἐπειδὴ στὴ γῆ δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος καὶ μεσίτης γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ μεσίτης!

Ὁ Χριστὸς εἶνε πραγματικῶς ἄνθρωπος, διότι εἶνε σπέρμα Ἀβραάμ, τουτέστιν ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ Θεὸς εἶπε πρὸς τὸν πατριάρχη: *«Ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς»* (Γεν. κβ' 18). Ὁ λόγος εἶνε σαφῶς μεσσιακός. Μὲ τὸν λόγο τοῦτο ὁ Θεὸς προεῖπε, ὅτι κάποιος ἀπόγονος τοῦ Ἀβραὰμ θὰ γινόταν αἰτία νὰ εὐλογηθοῦν ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς. Ὁ

λόγος ἦταν προφητεία γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ τὴν παγκοσμιότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ ἐμεῖς, οἱ ὁποῖοι ζοῦμε μετὰ Χριστόν, ζοῦμε τὴν ἐκπλήρωσι τῆς προφητείας. Οἱ εὐλογίες τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴ διάδοσι τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταδόθηκαν σὲ ὅλα τὰ ἔθνη. Παντοῦ, σ' ὅλη τὴ γῆ, ὑπάρχουν χριστιανοί, χριστιανικὲς ἰδέες καὶ εὐεργετικὲς ἐπιδράσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι εἶνε καρπὸς κοιλίας τοῦ προφητάνακτος Δαβίδ. Κατὰ τὸν Ψαλμὸ ρλα', στίχ. 11, «*Ὤμοσε Κύριος τῷ Δαβὶδ ἀλήθειαν καὶ οὐ μὴ ἀθετήσει αὐτήν· ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου*». Ὁ Χριστὸς εἶνε «*υἱὸς Δαβίδ*», ὁ τρισένδοξος ἀπόγονος τοῦ ἐνδόξου Δαβίδ.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι ἔχει μητέρα. Ὁ «*ἀμήτωρ*» ὡς Υἱὸς στὸν οὐρανό, στὴ γῆ ἀπέκτησε μητέρα. Στὸν Ψαλμὸ κα', τὸν συγκινητικώτερο μεσσιακὸ Ψαλμό, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεὸ ὁ Μεσσίας λέγει: «*Σὺ εἶ ὁ ἐκσπάσας με ἐκ γαστρός, ἡ ἐλπίς μου ἀπὸ μαστῶν τῆς μητρός μου· ἐπὶ σὲ ἐπερρίφην ἐκ μήτρας, ἐκ κοιλίας μητρός μου Θεός μου εἶ σύ*» (στίχ. 10-11). Ἀπὸ τὸν λόγο τοῦτο τοῦ Μεσσίου ἀξίζει ἰδιαίτερη προσοχὴ ἡ τελευταία πρότασί του, «*ἐκ κοιλίας μητρός μου Θεός μου εἶ σύ*». Ὁ Χριστὸς ἔχει προΰπαρξι. Ὑπῆρχε δηλαδὴ καὶ προτοῦ συλληφθῇ στὴν κοιλία τῆς μητέρας του καὶ γεννηθῇ ἀπ' αὐτή. Ἀλλὰ κατὰ τὴν προΰπαρξί του ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε τὸν Θεὸ Θεό του. Ἂν κατὰ τὴν προΰπαρξί του ἦταν ἄγγελος, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Χιλιασταί, θὰ εἶχε τὸν Θεὸ Θεό του

καὶ προτοῦ συλληφθῇ στὴν κοιλία τῆς μητέρας του, ἀφ' ὅτου θὰ εἶχε δημιουργηθῇ ὡς ἄγγελος, καὶ θὰ ἔλεγεν, «ἀφ' ὅτου ἐγενόμην ὡς ἄγγελος Θεός μου εἶ σύ». Ἀλλὰ τώρα λέγει, *«ἐκ κοιλίας μητρός μου Θεός μου εἶ σύ»*, διότι προηγουμένως, προτοῦ δηλαδὴ συλληφθῇ στὴν κοιλία τῆς μητέρας του, δὲν ἦταν ἄγγελος, ὥστε νὰ ἔχῃ τὸν Θεὸ Θεό του, ἀλλ' ἦταν ὁ ἴδιος Θεός, ὅλη ἡ θεία οὐσία. Ὁ Χριστὸς ἔχει Θεὸ *«ἐκ κοιλίας μητρός»*, ὄχι προηγουμένως, διότι μὲ τὴ σύλληψί του στὴν κοιλία τῆς γυναίκας ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ἀπὸ τότε ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Θεὸ ὡς ἄνθρωπος.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι ἔγινε π α ι δ ί ο ν. Σὰν τετελεσμένο γεγονὸς βλέποντας τὴ γέννησί του ὁ προφήτης Ἠσαΐας σκιρτᾷ καὶ ἀναφωνεῖ: *«Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος* (=ἐξάγγελος), *θαυμαστὸς σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρός, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος»* (Ἠσ. θ΄ 6). Τοῦτο τὸ παιδὶ περιγράφεται ὡς θαυμαστό, ὑπερθαύμαστο, μοναδικό, διότι εἶνε Θεός, *«Θεὸς ἰσχυρός»*, ὄχι μικροθεός, ὅπως ὁ ἄγγελος καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλ' ἀφοῦ εἶνε παιδί, πάντως εἶνε ἄνθρωπος. Ὁ πρὸ αἰώνων Θεὸς ἔγινε παιδίον νέον, ἄνθρωπος.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι ἔχει ἀ δ ε λ φ ο ύ ς. Στὸν περίφημο κα΄ μεσσιακὸ Ψαλμὸ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεὸ ὁ Μεσσίας λέγει: *«Διηγήσομαι τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε»* (στίχ. 23). Θὰ διακηρύξω

τὸ ὄνομά σου στοὺς ἀδελφούς μου, ἐν μέσῳ θρησκευτικῆς συνάξεως θὰ σὲ ὑμνήσω. Ὁ Χριστὸς μᾶς ὀνομάζει ἀδελφούς του, ἀκριβῶς διότι ἔγινεν ἄνθρωπος, διότι καὶ ἡμεῖς καὶ ἐκεῖνος προερχόμεθα ὅλοι ἀπὸ τὸν Ἀδάμ. Ἂν δὲν γινόταν ἄνθρωπος, δὲν θὰ μᾶς ὠνόμαζεν ἀδελφούς. Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀδελφούς. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄγγελοι δὲν μᾶς ὀνομάζουν ἀδελφούς, ἀλλὰ συνδούλους (Ἀποκ. ιθ΄ 10).

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι ἔχει σάρκα καὶ ψυχή. Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεὸ στὸν Ψαλμὸ ιε΄, στίχ. 9-10, ὁ Μεσσίας λέγει: «*Ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ᾽ ἐλπίδι, ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν*». Ἀκόμη δὲ καὶ ἡ σάρκα μου, λέγει ἐδῶ ὁ Μεσσίας, θὰ κατοικήσῃ στὸν τάφο μὲ ἐλπίδα, τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως. Διότι δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν ψυχή μου στὸν ᾅδη, οὔτε θὰ ἐπιτρέψῃς στὸν ἅγιό σου νὰ γνωρίσῃ φθορὰ καὶ ἀποσύνθεσι κατὰ τὴν σάρκα. Παράδοξο χωρίο! Διότι ὅλα τὰ νεκρὰ σώματα φθείρονται καὶ ἀποσυντίθενται, ἐνῷ στὸ χωρίο τοῦτο ἕνα σῶμα περιγράφεται ὡς ἄφθαρτο, καὶ μάλιστα περιγράφεται ἔτσι ὄχι ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν προτέρων, πρᾶγμα ἀδιανόητο φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως. Ἡ Γραφὴ περιέχει τέτοια πράγματα, διότι ὄντως εἶνε θεόπνευστη. Ποῦ εἶνε οἱ ψευδο - Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, οἱ ὁποῖοι λέγουν, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀναστήθηκε, ἀλλὰ διαλύθηκε καὶ ἐξαφανίστηκε; Πῶς ἐπίσης λέγουν, ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ κάθε ἄνθρωπος δὲν ἔχει ψυχή; Κοιμισμένοι διαβάζουν τὴ Γραφή; Μὲ τὸ περιοδικό

τους «Ξύπνα» μᾶς καλοῦν νὰ ξυπνήσωμε. Αὐτοὶ νὰ ξυπνήσουν καὶ ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια τους καὶ νὰ προσέχουν καλὰ τὶς λέξεις καὶ τὰ νοήματα τῆς Βίβλου.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι ἔ π α θ ε , ἀ π έ - θ α ν ε καὶ ἐ τ ά φ η . «*Ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας*», λέγει ὁ Μεσσίας γιὰ τὴ σταύρωσί του στὸν Ψαλμὸ κα΄, στίχ. 17. «*Καὶ εἰς χοῦν θανάτου κατήγαγές με*», λέγει ἐπίσης γιὰ τὸν θάνατο καὶ τὴν ταφή του στὸν αὐτὸ Ψαλμό, στίχ. 16. Καὶ στὸ περίφημο ἐπίσης νγ΄ κεφάλαιο τοῦ Ἠσαΐα γράφεται γιὰ τὸν Μεσσία: «*Ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν*». «*Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται*». «*Αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον*». «*Καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ*» (στίχ. 3, 4, 8, 9). Καὶ ὁ συμπαθέστατος Ἰωνᾶς μὲ τὸ πάθημά του, τὴν καταβρόχθισί του δηλαδὴ ἀπὸ τὸ κῆτος καὶ τὴν τριήμερη παραμονή του στὴν κοιλία τοῦ κήτους, συμβόλιζε τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ, τὸν θάνατο δηλαδὴ καὶ τὴν τριήμερη ταφή του. Ὁ Χριστὸς εἶνε «*παθητός*», διότι εἶνε ἄνθρωπος. Ὡς Θεὸς εἶνε ἀπαθής.

* * *

Ἄνθρωπος ὁ Χριστός, ὅπως ἐμεῖς, ἀλλὰ μὲ μιὰ διαφορά, ἠθικῆς φύσεως διαφορά. Ὅλοι ἐμεῖς εἴμεθα ἁμαρτωλοί, ἐνῷ ὁ Χριστὸς εἶνε ἀναμάρτητος, ὁ μόνος ἀναμάρτητος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Λόγῳ τῆς ἀπόλυτης ἀναμαρτησίας καὶ ἁγιότητός

του ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ὅπως εἶνε καθένας ἀπὸ μᾶς, ἀλλ' εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος, ὁ τέλειος καὶ μοναδικὸς ἄνθρωπος, ὁ Ἄνθρωπος, ἐνάρθρως καὶ μὲ ἄλφα κεφαλαῖο.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Κ. Διαθήκης

Γιὰ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ προηγουμένως ἀναφέραμε καὶ σχολιάσαμε ὡρισμένα χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Γιὰ τὸ αὐτὸ θέμα τώρα θ' ἀναφέρωμε καὶ θὰ σχολιάσωμε ὡρισμένα χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, ἀληθινός, πραγματικὸς ἄνθρωπος, διότι συνελήφθη στὴν κοιλία γυναικός, κυοφορήθηκε καί, ὅταν συμπληρώθηκε ὁ ὡρισμένος χρόνος, γεννήθηκε. *«Ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν»*, εἶπεν ὁ πρωτοστάτης ἄγγελος πρὸς τὴν εὐλογημένη μεταξὺ τῶν γυναικῶν, τὴν παρθένο Μαρία (Λουκ. α´ 31). *«Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτὴν καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς»*, λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (β´ 6). Οἱ γυναῖκες γεννοῦν ἀνθρώπους. Τὸ *«γεννητὸς γυναικὸς»* (Ἰὼβ ιε´ 14, κε´ 4, Ματθ. ια´ 11) εἶνε ἰσοδύναμο πρὸς τὸ *«ἄνθρωπος»*. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ὡς *«γεννητὸς γυναικὸς»* εἶνε ἄνθρωπος, ὅπως ἄνθρωπος εἶνε καὶ ἡ μητέρα του, ἀπὸ τὰ αἵματα τῆς ὁποίας σχηματίσθηκε τὸ πανάχραντο σῶμα του μὲ τὴ δύναμι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι ἔχει γονεῖς. *«Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα»*, λέγει ὁ εὐαγγελιστής (Λουκ. β΄ 41). Ὁ Χριστὸς ἔχει μητέρα, *«ἐξ ἧς ἐγεννήθη»* (Ματθ. α΄ 16), καὶ πατέρα (Λουκ. β΄ 48), κατὰ νόμον καὶ θετὸν πατέρα, ὄχι φυσικόν, ἀφοῦ στὴ γῆ εἶνε *«ἀπάτωρ»*, ὅπως στὸν οὐρανὸ εἶνε *«ἀμήτωρ»* κατὰ τὸν τύπο τοῦ Μελχισεδὲκ (Ἑβρ. ζ΄ 3). Εἶνε δὲ ὁ Ἰωσὴφ κατὰ νόμον πατέρας τοῦ Χριστοῦ, διότι κατὰ νόμον εἶνε *«ὁ ἀνὴρ»* τῆς Μαρίας τῆς μητέρας του (Ματθ. α΄ 16), ἡ δὲ μητέρα του εἶνε *«ἡ γυνὴ»* τοῦ Ἰωσήφ (Ματθ. α΄ 20), ἐπειδὴ ἡ μνηστεία κατὰ τὸν Ἰσραηλιτικὸ νόμο οὐσιαστικῶς ἦταν ἰσοδύναμη πρὸς τὸν γάμο. Γιὰ τοὺς γονεῖς του προφητικῶς ὁμιλεῖ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς στὸ Παροιμ. δ΄ 3. Βλέπε τὸ χωρίο τοῦτο κατὰ τοὺς Ο΄ καὶ κατὰ τὸ Ἑβραϊκό, κατὰ τὸ ὁποῖο ὁ Χριστὸς εἶνε *«μονογενὴς»* στὴ μητέρα του, καὶ ἄρα ἡ Παναγία δὲν εἶχεν ἄλλα τέκνα, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Προτεστάντες καὶ οἱ ψευδο - Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἔχει γονεῖς ἀνθρώπους, εἶνε καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος.

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι ἔχει γενεαλογία, γενεαλογικὸ δένδρο, προγόνους. Κυριώτεροι δὲ πρόγονοί του εἶνε δύο, ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, ἡ ρίζα τοῦ Ἑβραϊκοῦ Ἔθνους, καὶ ὁ βασιλεὺς Δαβίδ. *«Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ»*, γράφει στὴν ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου του ὁ Ματθαῖος. Βιβλίο, δηλαδή, τῆς ἱστορίας

τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀπογόνου τοῦ Δαβίδ, ἀπογόνου τοῦ Ἀβραάμ. Ὁ *«ἀγενεαλόγητος»* ὡς Θεός (Ἑβρ. ζ΄ 3), ὡς ἄνθρωπος γενεαλογεῖται. Ἔχει μάλιστα δύο γενεαλογίες. Ἡ πρώτη, κατὰ τὸν Ματθαῖο (α΄ 2-16), περιλαμβάνει τοὺς φυσικοὺς προγόνους τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ δεύτερη, κατὰ τὸν Λουκᾶ (γ΄ 23-38), περιλαμβάνει τοὺς νομικοὺς προγόνους του ἐξ αἰτίας λεβιρατικοῦ γάμου. Τὸν νομικὸ χαρακτῆρα τῆς δεύτερης γενεαλογίας ὁ Λουκᾶς δηλώνει μὲ τὴ φράσι *«ὡς ἐνομίζετο»* (γ΄ 23). Γράφοντας ὁ εὐαγγελιστής, *«Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος, ὤν, ὡς ἐνομίζετο, υἱὸς Ἰωσήφ, τοῦ Ἡλὶ κ.λπ.»* (Λουκ. γ΄ 23), ἐννοεῖ: Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἦταν μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, στὴν ἀρχὴ τοῦ τριακοστοῦ ἔτους, καὶ ἦταν, κατὰ τὸ νόμο, υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος ἦταν τοῦ Ἡλὶ κ.λπ. Ἂν ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν ἄνθρωπος, ἡ γενεαλόγησί του δὲν θὰ εἶχε νόημα.

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι, ὅπως ὁ εὐαγγελιστὴς γράφει γιὰ τὸν Ἰησοῦ, *«τὸ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι»* (Λουκ. β΄ 40). Ὁ αὐτὸς εὐαγγελιστὴς τὸν αὐτὸ λόγο γράφει καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο Ἰωάννη, τὸν πρόδρομο τοῦ Χριστοῦ (α΄ 80). Ἐπίσης γράφει: *«Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ»* (β΄ 52). Τέτοια λόγια ἁρμόζουν στὸ Χριστὸ σὰν ἄνθρωπο.

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι σὰν παιδὶ

ἀπειλήθηκε νὰ φονευθῇ ἀπ' τὸν Ἡρώδη καὶ ἔφυγε στὴν Αἴγυπτο. Ἐπίσης, ὅταν μεγάλωσε, πολλὲς φορὲς ἀπειλήθηκε νὰ φονευθῇ ἀπ' τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἔφευγε καὶ κρυβόταν, διότι ἀκόμη δὲν ἔπρεπε νὰ φονευθῇ. Ὁ ἄγγελος εἶπε στὸν Ἰωσήφ: «*Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον... Μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον*» (Ματθ. β΄ 13-14). «*Ἦραν οὖν λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν· Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως*» (Ἰωάν. η΄ 59). Ἂν ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν ἄνθρωπος, ἀλλ' ἁπλῶς πνεῦμα ἢ φάντασμα, δὲν θὰ κινδύνευε νὰ φονευθῇ καὶ δὲν θὰ ἔφευγε καὶ δὲν θὰ κρυβόταν.

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι «*ἐγένετο ὑπὸ νόμον*» (Γαλ. δ΄ 4) καὶ ἐκπλήρωσε ὅλες τὶς διατάξεις τοῦ νόμου, ὅπως π.χ. τὴ διάταξι γιὰ τὴν περιτομή: «*Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς*» (Λουκ. β΄ 21). Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἦταν γιὰ ἀνθρώπους· δὲν ἦταν γιὰ ἄλλα ὄντα ἢ φαντάσματα. Καὶ ἡ περιτομὴ ἦταν γιὰ ἀρσενικοὺς ἀνθρώπους. Πῶς ὁ Χριστὸς θὰ ὑποβαλλόταν στὶς διάφορες ἐντολὲς αὐτοῦ τοῦ νόμου, ἂν δὲν ἦταν πραγματικὸς ἄνθρωπος; Καὶ πῶς θὰ γινόταν ἡ περιτομή, ἂν δὲν εἶχε πραγματικὸ σῶμα;

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι ἔχει ἐπίγεια πατρίδα καὶ οἰκία, ἀδελφούς, ἀδελφὲς καὶ συγγενεῖς ἀνθρώπους. Οἱ κάτοικοι τῆς Ναζαρὲτ ἔλεγαν γι' αὐτόν: «*Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακὼβ καὶ Ἰωσῆ καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; Καὶ οὔκ εἰσιν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς;*». Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν: «*Οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ*» (Μάρκ. στ΄ 3-4). Ὁ Χριστὸς εἶχε τὴ Ναζαρὲτ πατρίδα του καὶ τὴν οἰκία τοῦ Ἰωσὴφ οἰκία του ὡς ἄνθρωπος. Ἐπίσης ὡς ἄνθρωπος εἶχεν ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὲς τὰ παιδιὰ τοῦ κατὰ νόμον πατέρα του Ἰωσὴφ ἀπὸ τὴν πρώτη γυναῖκα του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Κλωπᾶ, διότι καὶ οἱ ἐξάδελφοι τότε ὠνομάζονταν ἀδελφοί. Καὶ πάλιν ὡς ἄνθρωπος εἶχε συγγενεῖς ἀνθρώπους, ὅπως ἔχουμε καὶ ἐμεῖς.

***

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι εἶνε Ἰσραηλίτης ἢ Ἰουδαῖος. Ἀναφέροντας ὁ Παῦλος τοὺς μεγάλους τίτλους τιμῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν, τελευταῖα ὡς τὸν μεγαλύτερο, ὡς τὸν ὕψιστο τίτλο τιμῆς, ἀναφέρει, ὅτι ἀπ' αὐτοὺς «*τὸ κατὰ σάρκα*», ὡς ἄνθρωπος δηλαδή, προέρχεται ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Θεὸς τῶν ὅλων ὁ δοξασμένος στοὺς αἰῶνες. «*Οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται*», λέγει ὁ Ἀπόστολος, «*ὧν ἡ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθῆκαι καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς*

τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ῥωμ. θ΄ 4-5). Πρβλ. τὸ παράδοξο χωρίο Ψαλμ. ξζ΄ 27, *«Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν, Κύριον ἐκ πηγῶν Ἰσραήλ»*. Τὸ χωρίο εἶνε παράδοξο, διότι δὲν λέγει, ὅτι ὁ Ἰσραὴλ προέρχεται ἀπὸ τὶς πηγὲς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, ἀλλὰ λέγει τὸ ἀντίστροφο, ὅτι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς προέρχεται ἀπὸ τὶς πηγὲς τοῦ Ἰσραήλ! Μὲ ἄλλα λόγια τὸ χωρίο λέγει, ὅτι ὁ Γιαχβὲ Θεὸς εἶνε Ἰσραηλίτης, πρᾶγμα ποὺ ἰσχύει γιὰ τὸ Θεὸ ὡς ἄνθρωπο. Στὸ Ἰωάν. δ΄ 22 ὁ Ἰησοῦς ἀπευθυνόμενος στὴ Σαμαρείτιδα ὁμιλεῖ ὡς Ἰουδαῖος: *«Ὑμεῖς* (οἱ Σαμαρεῖται) *προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς* (οἱ Ἰουδαῖοι) *προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν»*. Οἱ πληθυντικοὶ τοῦ Ἰησοῦ στὴν ἐδῶ φράσι, *«ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν»*, εἶνε ἀνάλογοι μὲ ἄλλους πληθυντικοὺς τοῦ Ἰησοῦ, π.χ. στὴ φράσι τοῦ Ἰωάν. γ΄ 11, *«ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν»*, ὅπου ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ κατὰ πληθυντικό, διότι μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτό του ἐννοεῖ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα (στίχ. 34), καὶ στὴ φράσι τοῦ Ἰωάν. ιζ΄ 22, *«καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν»*, ὅπου ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ κατὰ πληθυντικό, διότι μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτό του ἐννοεῖ καὶ τὸν Θεὸ Πατέρα. Ὡς Θεὸς ὁ Ἰησοῦς στὶς δύο τελευταῖες φράσεις συντάσσει τὸν ἑαυτό του μὲ τὰ ἄλλα πρόσωπα τῆς Θεότητος, καὶ ὡς ἄνθρωπος στὴν πρώτη φράσι (*«ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν»*, Ἰωάν. δ΄ 22) συντάσσει τὸν ἑαυτό του μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους. Ὁ Χριστὸς μάλιστα εἶνε Ἰουδαῖος καὶ μὲ τὴ στενὴ ἔννοια τῆς λέξεως, διότι κατάγεται ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Ἰούδα. *«Πρόδηλον*

γὰρ ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ Κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης Μωυσῆς ἐλάλησεν» (Ἑβρ. ζ΄ 14). Τὸ χωρίο τοῦτο, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα χωρία, δεικνύει τὶς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶνε *«ὁ Κύριος ἡμῶν»*, τουτέστιν ὁ Θεός, καὶ ἀνέτειλεν ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Ἰούδα ὡς ἄνθρωπος, ἄρα εἶνε Θεάνθρωπος.

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι προέρχεται ἀπὸ τὸν Ἀδάμ, τὸν πρῶτον ἄνθρωπο. *«Ὅ τε ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες· δι᾿ ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων· ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε· καὶ πάλιν· ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ᾿ αὐτῷ· καὶ πάλιν· ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός»* (Ἑβρ. β΄ 11-13). Στὸ χωρίο τοῦτο ὁ Ἀπόστολος μὲ ἁπλᾶ λόγια λέγει: Καὶ ὁ ἁγιάζων Χριστὸς καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι πιστοὶ προέρχονται ὅλοι ἀπὸ ἕνα, ἀπὸ τὸν αὐτό, τὸν Ἀδὰμ δηλαδή. Μὲ ἄλλα λόγια, ὅπως ἐμεῖς, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς εἶνε τέκνο τοῦ Ἀδάμ, ἄνθρωπος. Γι᾿ αὐτὴ τὴν αἰτία, ὅτι δηλαδὴ καὶ ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ καταδέχεται νὰ μᾶς ὀνομάζῃ ἀδελφούς (ἐνῷ οἱ ἄγγελοι δὲν μᾶς ἔχουν ἀδελφούς, στίχ. 16-17). Γι᾿ αὐτὴν ἐπίσης τὴν αἰτία ὁ Χριστὸς δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ καταδέχεται νὰ παρουσιάζεται ὡς ὑποδεέστερος τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ λέγει, ὅτι θὰ ἔχῃ τὴν πεποίθησί του στὸ Θεό, καὶ ὅτι τὰ παιδιά, δηλαδὴ τοὺς πιστούς, ἔδωσε σ᾿ αὐτὸν ὁ Θεός. Ἂν ὁ Χριστὸς

δὲν γινόταν ἄνθρωπος, δὲν θὰ μᾶς ὠνόμαζεν ἀδελφούς (ἀφοῦ οὔτε οἱ ἄγγελοι μᾶς ὀνομάζουν ἀδελφούς, ἀλλὰ συνδούλους, Ἀποκ. ιθ΄ 10, κβ΄ 9). Ὁ Χριστὸς μᾶς ἔχει ἀδελφοὺς ὡς συνανθρώπους του. Ἂν ἐπίσης ὁ Χριστὸς δὲν γινόταν ἄνθρωπος, δὲν θὰ παρουσιαζόταν ὡς ὑποδεέστερος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξηρτημένος ἀπὸ τὸν Θεό. Ἄρα κατὰ τὴν προΰπαρξί του καὶ τὴν ἀνώτερη φύσι του ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε κατώτερος ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλ᾽ ἴσος πρὸς αὐτόν, Θεὸς ἀληθινός, ὅπως ὁ Πατέρας του. Τώρα ὅμως ὁ Χριστὸς μᾶς ὀνομάζει ἀδελφοὺς καὶ παρουσιάζεται ὡς κατώτερος ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἐξηρτημένος ἀπ᾽ αὐτόν, διότι ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ καταδέχεται νὰ ὁμιλῇ ἀπὸ τὴν κατώτερη θέσι, τὴ θέσι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του. Καὶ τώρα δηλαδή, ποὺ ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, ἂν ὡμιλοῦσε ἀπὸ τὴν ἀνώτερη θέσι του, τὴ θέσι τῆς θεότητός του, δὲν θὰ μᾶς ὠνόμαζεν ἀδελφοὺς καὶ δὲν θὰ παρουσιαζόταν ὡς κατώτερος ἀπὸ τὸν Θεό. Τὸ χωρίο τοῦτο τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς εἶνε σπουδαιότατο· περιφανέστατα ἀποδεικνύει τὶς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας εἶνε Θεάνθρωπος, οἱ δὲ ταπεινὲς ἐκφράσεις γιὰ τὸ πρόσωπό του ἀναφέρονται στὴν ἀνθρωπίνη φύσι του. Καὶ συνεπῶς καμμία ταπεινὴ ἔκφρασι γιὰ τὸ Χριστὸ δὲν πρέπει νὰ μᾶς σκανδαλίζῃ. Ὅλα τὰ χωρία, ὅσα παρουσιάζουν τὸ Χριστὸ κατώτερον ἀπὸ τὸ Θεό, ἀναφέρονται στὸ Χριστὸ ὡς ἄνθρωπο. Ὡς ἄνθρωπος δὲ ὁ Χριστὸς ἔγινε κατώτερος ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ Θεό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους (Ἑβρ. β΄ 7, 9).

***

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι εἶνε ὁ δεύτερος Ἀδάμ. *«Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν». «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»* (Α΄ Κορ. ιε΄ 45, 47). Ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται Ἀδάμ, διότι εἶνε καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος. Ἐπίσης ὀνομάζεται Ἀδάμ, διότι εἶνε καὶ αὐτὸς γενάρχης, ἀρχηγὸς νέας γενεᾶς ἀνθρώπων, *«πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος»* κατὰ τὴν προφητεία τοῦ Ἠσαΐα (θ΄ 6), δημιουργὸς τοῦ νέου κόσμου, τοῦ χριστιανικοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ δεύτερος καὶ τελευταῖος Ἀδάμ, ἀνώτερος τοῦ πρώτου, ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος καὶ γενάρχης πνευματικῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Χριστὸς εἶνε *«ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»*, ὁ οὐράνιος Θεός, καὶ *«ὁ δεύτερος ἄνθρωπος»*, ὁ δεύτερος Ἀδάμ, μὲ μιὰ λέξι Θεάνθρωπος.

***

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι εἶνε υἱὸς ἀνθρώπου. Τὴν ὀνομασία *«υἱὸς ἀνθρώπου»* χρησιμοποιεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, μία δὲ φορὰ καὶ ὁ Στέφανος (Πράξ. ζ΄ 56). *«Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»*, εἶπε γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ Χριστός, *«οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ»* (Ματθ. η΄ 20). Καί, *«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ᾽ ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου»* (Ἰωάν. α΄ 52). Ὁ Χριστὸς εἶνε *«Υἱὸς Θεοῦ»* καὶ *«υἱὸς ἀνθρώπου»*. Ἡ πρώτη

ὀνομασία, «*Υἱὸς Θεοῦ*», ἀναφέρεται στὴν ἀνώτερη φύσι τοῦ Χριστοῦ, ἡ δεύτερη, «*υἱὸς ἀνθρώπου*», στὴν κατώτερη. Καὶ ὅπως τὸ «*Υἱὸς Θεοῦ*» σημαίνει τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ, ἀφοῦ τὸ γέννημα εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν γεννήτορα, ἔτσι καὶ τὸ «*υἱὸς ἀνθρώπου*» σημαίνει τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ, τὴν ἀνθρωπίνη δηλαδὴ φύσι του. Μὲ ἄλλα λόγια, ὅπως τὸ «*Υἱὸς Θεοῦ*» σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, ὅπως ὁ Πατέρας του, ἔτσι καὶ τὸ «*υἱὸς ἀνθρώπου*» σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος. Ὁ Θεὸς γεννᾷ Θεό, καὶ ὁ ἄνθρωπος γεννᾷ ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος Παναγία γέννησε τὸν ἄνθρωπο Χριστό. Ὁ Χριστὸς εἶνε υἱὸς ἀνθρώπου, ἑνὸς ἀνθρώπου, ἑνὸς γονέως, τῆς Παρθένου Μαρίας. Ὁπωσδήποτε τὸ «*υἱὸς ἀνθρώπου*» εἶνε ἰσοδύναμο πρὸς τὸ «*ἄνθρωπος*», ὅπως π.χ. δεικνύει τὸ Ἰεζ. β΄ 1 καὶ ὁ συνωνυμικὸς παραλληλισμὸς τῶν δύο τούτων ὅρων στὸν Ψαλμὸ η΄, στίχ. 5: «*Τί ἔστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;*». Ἂς σημειωθῇ μάλιστα, ὅτι ὁ Ψαλμὸς αὐτὸς εἶνε μεσσιακός, ἀναφέρεται στὸν ἰδεώδη ἄνθρωπο Χριστό (Ἑβρ. β΄ 5-9).

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι εἶνε ἀ ν ή ρ. Ὁ πρόδρομος Ἰωάννης εἶπε γιὰ τὸν Ἰησοῦ: «*Ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνήρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν*» (Ἰωάν. α΄ 30). Ὁ λόγος εἶνε παράδοξος καὶ σημαίνει: Μετὰ ἀπὸ μένα ἔρχεται ἄνδρας, ποὺ ἔχει προηγηθῆ ἀπὸ μένα, διότι ὑπῆρχε

πρωτύτερα ἀπὸ μένα. Ὁ Χριστὸς μεταγενέστερος καὶ προγενέστερος τοῦ Ἰωάννου! Προγενέστερος ὡς προϋπάρχων Θεός, καὶ μεταγενέστερος ὡς ἄνθρωπος. Καὶ ὁ Πέτρος εἶπε γιὰ τὸν Ἰησοῦ: «*Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους. Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις... διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε*» (Πράξ. β΄ 22-23).

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι κατὰ τὸν ἀπόστολο καὶ εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη «*ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*» (Ἰωάν. α΄ 14). Ἐδῶ ὁ ὅρος «*σὰρξ*» σημαίνει «ἄνθρωπος», ὅπως καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες περιπτώσεις, π.χ. στὸ ιζ΄ 2. «*Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο*», λέγει μὲ ἔμφασι ὁ εὐαγγελιστὴς πάνω στὴ λέξι «*σάρξ*». Ὁ Λόγος, ὁ ὁποῖος ἦταν Θεός (στίχ. 1), συγκατέβη τόσον, ὥστε ἔγινεν ἄνθρωπος! Δὲν ἐμφανίστηκε σὰν ἄνθρωπος, παίρνοντας φαινομενικὴ μορφὴ ἀνθρώπου, ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλ' «*ἐγένετο*», ἔγινεν, ἄνθρωπος. Ὁ Λόγος «*ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*», κατῴκησεν ἀνάμεσά μας, ὡς πραγματικὸς ἄνθρωπος.

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο «*ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑ-*

ρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ» (Φιλιπ. β΄ 6-8). Τὸ χωρίο τοῦτο πολλαπλῶς ἀποδεικνύει τὴ θεία ἐνανθρώπησι. Οἱ λέξεις *«μορφή»*, *«ὁμοίωμα»* καὶ *«σχῆμα»* εἶνε συνώνυμες καὶ δὲν σημαίνουν ἐξωτερικὸ φαινόμενο, ἀλλὰ φύσι καὶ οὐσία. Ὁ Χριστὸς ἦταν *«ἐν μορφῇ Θεοῦ»*, *«ἴσα Θεῷ»*, καὶ ἔλαβε *«μορφὴν δούλου»*. Μὲ ἄλλες λέξεις, ἦταν Θεὸς καὶ ἔγινε δοῦλος, κτίσμα. Ἦταν ἰσόθεος καὶ ἔγινε κατώτερος ἀπ' τὸ Θεό. Πλέον συγκεκριμένως, *«ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων ἐγένετο»*, ἦλθε στὴ μορφὴ ἀνθρώπων (ἐνῷ ἦταν στὴ μορφὴ Θεοῦ), ἔγινεν ἄνθρωπος, ὄχι ἄγγελος ἢ ἄλλο κτίσμα. *«Καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν κ.λπ.»*. Καὶ ἀφοῦ δηλαδὴ εὑρέθη ὡς ἄνθρωπος κατὰ τὴ φύσι, κατὰ τὴν οὐσία· ἀφοῦ, μὲ ἄλλα λόγια, ἔγινε πραγματικῶς ἄνθρωπος, ταπείνωσε τὸν ἑαυτό του κ.λπ. Οἱ ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ δὲν θὰ εἶχαν νόημα, ἂν ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν πραγματικὸς ἄνθρωπος. Μεταφράζουμε τὸ χωρίο: Ἐνῷ ἦταν στὴ μορφὴ Θεοῦ, δὲν θεώρησε τὴν ἰσοθεΐα του ὡς εὐκαιρία γιὰ ἀπόλαυσι, ἀλλ' ἐξουθένωσε τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ νὰ λάβῃ μορφὴ δούλου, μὲ τὸ νὰ ἔλθῃ στὴ μορφὴ ἀνθρώπων, καί, ἀφοῦ πραγματικῶς ἔγινεν ἄνθρωπος, ταπείνωσε τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ νὰ γίνῃ ὑπήκοος μέχρι θανάτου, καὶ μάλιστα θανάτου σταυρικοῦ.

* * *

Ἐπίσης κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολο *«εἷς Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος*

Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων» (Α΄ Τιμ. β΄ 5-6). Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶνε: Ὁ αὐτὸς εἶνε Θεός, ὁ αὐτὸς εἶνε καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ Θεὸς εἶνε καὶ μεσίτης ὡς ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ἀσκήσῃ ὡς ἄνθρωπος ἔργο μεσιτείας. Καὶ τὸ χωρίο τοῦτο συνεπῶς δεικνύει, ὅτι ὁ Λυτρωτὴς εἶνε Θεάνθρωπος.

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι ἔχει σάρκα ἢ σῶμα, αἷμα, ὀστᾶ καὶ πνεῦμα ἢ ψυχή. Ὁμιλῶντας ὁ Χριστὸς μεταφορικῶς γιὰ ἄρτο καὶ κυριολεκτικῶς γιὰ σάρκα εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους: *«Καὶ ὁ ἄρτος δέ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς»*. Ἐπίσης εἶπεν: *«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον»* (Ἰωάν. στ΄ 51, 53-54). Καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς του στὴν περίπτωσι τῆς γυναίκας, ποὺ τὸν ἄλειψε μὲ μύρο κατὰ τὶς παραμονὲς τοῦ θανάτου του, ὁ Ἰησοῦς εἶπε: *«Βαλοῦσα αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν»* (Ματθ. κστ΄ 12). Ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπίσης Ἰωάννης, σχολιάζοντας τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸ τοῦ Πάθους οἱ στρατιῶτες *«ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη»*, λέγει, ὅτι τοῦτο ἔγινεν, *«ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὀστοῦν οὐ συντριβήσε-*

ται αὐτοῦ» (Ἰωάν. ιθ΄ 33, 36). Γιὰ τὸ ἄυλο δὲ μέρος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του, τὴν ψυχὴ ἢ τὸ πνεῦμα, ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται»* (Ἰωάν. ιβ΄ 27). *«Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου»* (Ματθ. κστ΄ 38). *«Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου»* (Λουκ. κγ΄ 46).

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι ἔπρεπε νὰ εἶνε ἄνθρωπος. *«Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν»* (Ἑβρ. β΄ 14). Ἐπειδὴ *«τὰ παιδία»*, τουτέστιν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἔχουμε σάρκα καὶ αἷμα, γι᾿ αὐτὸ καὶ ὁ Ἀσώματος προσέλαβεν ὁμοίως τὰ αὐτά, σάρκα δηλαδὴ καὶ αἷμα, ἔγινε καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος. *«Ἐπειδὴ δι᾿ ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι᾿ ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν»* (Ῥωμ. ιε΄ 21). Ἐπειδὴ ἄνθρωπος, ὁ Ἀδάμ, ἔφερε τὸ θάνατο, ἔπρεπε πάλιν ἄνθρωπος, ὁ δεύτερος Ἀδάμ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, νὰ φέρῃ τὴν ἀνάστασι. Γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἄνθρωπος συμφώνως μὲ τὴ δεοντολογία τοῦ Θεοῦ, ἐλεύθερη δεοντολογία, δεοντολογία τῆς ἀγάπης του.

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, *«ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός»* (Ἀποκ. γ΄ 14), μαρτυρεῖ σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως, ὅτι εἶνε ἄνθρωπος. Πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ

ὁποῖοι ἐπιδίωκαν νὰ τὸν φονεύσουν, εἶπε: «*Νῦν ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄ ν θ ρ ω π ο ν ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα*» (Ἰωάν. η´ 40). Ὁ ἀμήν, ὁ ἀληθινός, ὁ Κύριος δηλαδὴ καὶ ὁ Θεός, γιὰ δική μας χάρι ἔγινε σὰν ἐμᾶς. Τόσον ὁ Θεὸς εἶνε φιλάνθρωπος, ὥστε ἔγινεν ἄνθρωπος! Καὶ τόσον ἐμεῖς εἴμαστε ἀπάνθρωποι, ὥστε ζητούσαμε νὰ τὸν σκοτώσωμε, καὶ τελικῶς τὸν σκοτώσαμε!

***

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, διότι εἶχε τ ὰ ἀ δ ι ά β λ η τ α π ά θ η, ὅπως ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

Ἔτσι ὁ Χριστὸς π ε ι ν ο ῦ σ ε καὶ δ ι ψ ο ῦ σ ε, ἔ τ ρ ω γ ε καὶ ἔ π ι ν ε. Ὁ εὐαγγελιστὴς γράφει: «*Νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα ὕστερον ἐπείνασε*» (Ματθ. δ´ 2). Τὸ χωρίο εἶνε παράδοξο, διότι λέγει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πείνασε, ἀφοῦ πρῶτα συμπληρώθηκαν σαράντα ἡμερονύκτια νηστείας, ἀπόλυτης νηστείας (Λουκ. δ´ 2), ἐνῷ ἐμεῖς θὰ πεινούσαμε ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα. Ἀλλὰ πάντως τὸ γεγονὸς εἶνε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πείνασε, αὐτὸ δὲ τὸ γεγονὸς ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Λόγος σαρκώθηκε πραγματικῶς. Ἂν δὲ ἐμεῖς πεινᾶμε ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς νηστείας, τοῦτο συμβαίνει, διότι ἐμεῖς εἴμεθα κοινοὶ ἄνθρωποι, ἐνῷ ἐκεῖνος ἦταν ἐξαιρετικὸς ἄνθρωπος. Ἂς σημειωθῇ δέ, ὅτι καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, λιγώτερο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ ἐξαιρετικοί, ὅπως ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Ἠλίας, νήστευσαν ἀπολύτως καὶ ἐπὶ σαράντα ἡμερονύκτια.

Ὅταν δίψασε ἐπίσης ὁ Χριστὸς εἶπε στὴ Σαμαρεί-

τιδα, «*Δός μοι πιεῖν*». Καὶ ἐπάνω στὸ σταυρὸ ἐν μέσῳ τῶν φλογῶν τοῦ μαρτυρίου του εἶπε, «*Διψῶ*» (Ἰωάν. δ´ 7, ιθ´ 28).

Γιὰ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔτρωγε καὶ ἔπινε, φιλοξενούμενος μάλιστα σὲ σπίτια τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ὁ ἴδιος εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους: «*Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν*» (Ματθ. ια´ 19). Ὡς «*υἱὸς ἀνθρώπου*», τουτέστιν ἄνθρωπος, ὁ Ἰησοῦς ἦταν φυσικὸ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ. Κατὰ τὸ τελευταῖο δὲ πάσχα τῆς ἐπίγειας ζωῆς του τὴν ὥρα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του τὰ ἐξόχως ὑψηλὰ καὶ συγκινητικὰ αὐτὰ λόγια: «*Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ᾽ ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ... λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλθῃ*» (Λουκ. κβ´ 15-18). Ἔτρωγε καὶ ἔπινεν ὡς ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος στὸν Μυστικὸ Δεῖπνο τρώγεται καὶ πίνεται ὡς Θεάνθρωπος καὶ χαρίζει ζωὴ αἰώνια. Καὶ τὸ ὅτι ἔτρωγε καὶ ἔπινεν ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι τρώγεται καὶ πίνεται στὸν Μυστικὸ Δεῖπνο, καὶ τὰ δύο ἀποδεικνύουν τὴν ἐνσάρκωσι τοῦ Λόγου.

Τὸ πνεῦμα ἢ τὸ φάντασμα οὔτε τρώγει καὶ πίνει, οὔτε τρώγεται καὶ πίνεται.

* * *

Ὁ Χριστὸς κουραζόταν καὶ αἰσθανόταν τὴν

ἀνάγκη ἀναπαύσεως. Ὁ εὐαγγελιστὴς σημειώνει: «*Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ*» (Ἰωάν. δ΄ 6). Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὡς Θεὸς καλεῖ πρὸς τὸν ἑαυτό του καὶ ἀναπαύει «*τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους*», κουράζεται ὁ ἴδιος καὶ ἀναπαύεται ὡς ἄνθρωπος. Ὁ Χριστὸς ἐπίσης κοιμόταν. «*Αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε*», σημειώνει ὁ Ματθαῖος (η΄ 24). Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὡς Θεὸς ἔχει ὀφθαλμοὺς ἀνυστάκτους καὶ βλέπει πάντοτε καὶ τὰ πάντα, ὡς ἄνθρωπος νύσταζε, ἔκλεινε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ κοιμόταν.

Φανταστικὸς ἄνθρωπος δὲν κουράζεται, δὲν ζητεῖ ἀνάπαυσι καὶ δὲν κοιμᾶται!

* * *

Ὁ Χριστὸς ὠργιζόταν καὶ ἀγανακτοῦσε, μὲ ἱερὴ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησι. Ἔτσι κατὰ τὸ Μάρκ. ι΄ 14 ὁ Ἰησοῦς «*ἠγανάκτησεν*», ὅταν εἶδε τοὺς μαθητὰς νὰ ἐμποδίζουν τὴν προσέλευσι παιδιῶν γιὰ νὰ τὰ εὐλογῇ. Ἐπίσης κατὰ τὸ Μάρκ. γ΄ 5 ὁ Ἰησοῦς κοίταξε τοὺς γύρω του πωρωμένους Ἰουδαίους «*μετ᾽ ὀργῆς*». Ἐπανειλημμένως δὲ ὁ Ἰησοῦς σὲ κατάστασι ἱερῆς ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως ἔδιωξε ἀπ᾽ τὸ ναὸ τοὺς ἐμπόρους καὶ θορυβοποιούς (Ἰωάν. β΄ 14–16, Ματθ. κα΄ 12–13).

Φανταστικὸς ἄνθρωπος δὲν ὀργίζεται καὶ δὲν ἀγανακτεῖ!

* * *

Ὁ Χριστὸς λυπόταν, δάκρυζε, ἔκλαιε, ταρασσόταν, καταλαμβανόταν ἀπὸ ἀγωνία

καὶ ἀπὸ τὸ σῶμα του ἔτρεχεν ἱ δ ρ ώ τ α ς. Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς λυπόταν γιὰ τὴν πώρωσι τῶν Ἰουδαίων (Μάρκ. γ´ 5), στὴ Γεθσημανῆ ἔγινε περίλυπος μέχρι θανάτου (Ματθ. κστ´ 38), δάκρυσε γιὰ τὸ θάνατο τοῦ φίλου του Λαζάρου (Ἰωάν. ια´ 35), ἔκλαυσε γιὰ τὴν Ἰερουσαλὴμ (Λουκ. ιθ´ 41), ταράχθηκε ἐν ὄψει τοῦ θανάτου του (Ἰωάν. ιβ´ 27), στὴ Γεθσημανῆ κυριεύτηκε ἀπὸ ὑπερτάτη ἀγωνία (Λουκ. κβ´ 44) καὶ ἀπὸ τὸ σῶμα του ἔτρεχεν ἱδρώτας *«ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος»* (Αὐτόθι), πρᾶγμα ποὺ συμβαίνει σὲ περιπτώσεις ὑπερτάτης ἀγωνίας (Λουκ. κβ´ 44).

Τὰ φαντάσματα δὲν λυποῦνται, δὲν δακρύζουν, δὲν κλαίουν, δὲν ἀγωνιοῦν, δὲν ἱδρώνουν!

* * *

Ὁ Χριστὸς τέλος μ α σ τ ι γ ώ θ η κ ε, σ τ α υ ρ ώ θ η κ ε, ὑπέστη ἀφορήτους π ό ν ο υ ς, ἐν μέσῳ τῶν ἀφορήτων πόνων ἔβγαλε σπαραξικάρδια κραυγή, *«Ἠλὶ Ἠλί, λιμᾶ σαβαχθανί; τοῦτ᾽ ἔστι, Θεέ μου Θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες;»*, καὶ π έ θ α ν ε. Ὁ Χριστὸς ὑπῆρξε *«παθητός»* (Πράξ. κστ´ 23), ὑπέστη φρικτά, σεπτὰ καὶ σωτήρια γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πάθη. Μὲ τὰ δικά του σεπτὰ πάθη πλήρωσε γιὰ τὰ δικά μας ἁμαρτωλὰ πάθη. Ἂν δὲ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα ἡ σταύρωσι, δὲν ἦταν πραγματικά, ἀλλὰ συνέβαιναν *«κατὰ δόκησιν»*, φαινομενικῶς, τότε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀνομάζουμε θεία ἐν Χριστῷ οἰκονομία γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, εἶνε θέατρο, κωμῳδία καὶ ἐμπαιγμός. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο νὰ σκεφθοῦμε, ὅτι διὰ τοῦ

Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα διὰ τῆς σταυρώσεως, ὁ Θεὸς ἔπαιξε θέατρο! Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε πραγματικὸς ἄνθρωπος καὶ ἔπαθε πραγματικῶς, γι' αὐτὸ καὶ ἡ σωτηρία διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε πραγματική.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΙΩΝΙΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος ὄχι μόνο μέχρι τὸν θάνατο, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ ψευδο - Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ θάνατο καὶ τὴν ἀνάστασί του. Κατὰ τοὺς ψευδο - Μάρτυρας τοῦ Ἰεχωβᾶ ὁ Χριστὸς ἦταν κτίσμα, ἄγγελος, ἀφοῦ δὲ ἔγινε ἄνθρωπος, ἔπαυσε νὰ εἶνε ἄγγελος. Καὶ ὅταν πέθανε, ἔπαυσε νὰ εἶνε ἄνθρωπος, ἀφοῦ κατ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος εἶνε μόνο σῶμα, τὸ δὲ σῶμα νεκρώθηκε. Ἀναστήθηκε δὲ ὡς πνεῦμα, ὡς ἄγγελος! Ἔτσι κατὰ τοὺς ἀπιθάνους αὐτοὺς αἱρετικοὺς ὁ Χριστὸς τώρα εἶνε ἄγγελος, ὅπως κατ' αὐτοὺς ἦταν προτοῦ γίνῃ ἄνθρωπος. Πλέον συγκεκριμένως, ὁ Χριστὸς ἦταν (προτοῦ γίνῃ ἄνθρωπος) καὶ εἶνε (μετὰ τὴν ἀνάστασί του) ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ! Ἤδη γράψαμε, ὅτι οἱ ψευδο - Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ ἀρνοῦνται ὄχι μόνο τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του μετὰ τὸ θάνατο, καὶ ἔτσι εἶνε ἀντίχριστοι διττῶς. Ἀλλ' ὅπως ἡ Γραφὴ σαφῶς δεικνύει τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ, ἔτσι σαφῶς δεικνύει καὶ τὴν ἀνθρωπίνη φύσι του ὄχι μόνο μέχρι τὸν θάνατο, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατό του.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος καὶ μετὰ τὸν θάνατό

του, διότι δὲν εἶνε μόνο σῶμα, τὸ ὁποῖο νεκρώθηκε καὶ κατέβηκε στὸν τάφο, ἀλλ' εἶνε καὶ ψ υ χ ὴ ἢ π ν ε ῦ μ α, συστατικὸ ἀθάνατο (Ματθ. ι' 28), τὸ ὁποῖο κατέβηκε στὸν ᾅδη καὶ κήρυξε στὶς ψυχὲς ἢ τὰ πνεύματα τῶν νεκρῶν.

Στὸ Ῥωμ. ι' 6-7 διαβάζουμε: *«Ἡ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει· μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦτ' ἔστι Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν»*. Ἡ *«ἄβυσσος»* ἀντιτίθεται πρὸς τὸν *«οὐρανόν»*. Καὶ ὅπως ὁ οὐρανὸς σημαίνει τὸ ὑψηλότατο μέρος, ἀπ' τὸ ὁποῖο κατέβηκε ὁ Χριστὸς ὡς Θεὸς κατὰ τὴν ἐνανθρώπησι, ἔτσι ἡ ἄβυσσος σημαίνει τὸ κατώτατο μέρος, τὸν ᾅδη, στὸν ὁποῖο κατέβηκε ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου κατὰ τὸν θάνατο καὶ ἀπ' τὸν ὁποῖον ἀνέβηκε κατὰ τὴν ἀνάστασι.

Στὸ Ἐφεσ. δ' 9 διαβάζουμε γιὰ τὸν Χριστό, ὅτι *«κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς»*. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι κατέβηκε στὸν ᾅδη, καὶ ἄρα ὡς ἄνθρωπος ἔχει ψυχή, διότι στὸν ᾅδη κατεβαίνουν οἱ ψυχές.

Στὸ Α' Πέτρ. δ' 6 διαβάζουμε γιὰ τὸν Χριστό, ὅτι *«καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη»*. Ὁ Χριστός, μὲ ἄλλα λόγια, ὡς ἄνθρωπος δὲν ἐκμηδενίστηκε μὲ τὸν θάνατο, ἀλλὰ κατέβηκε καὶ κήρυξε στὸν ᾅδη. Ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ κήρυξε στὶς ψυχὲς τῶν νεκρῶν. Ἐκμηδενισμένος ἄνθρωπος δὲν θὰ μποροῦσε νὰ κηρύξῃ σὲ ἐκμηδενισμένους ἀνθρώπους!

Στὸ Α' Πέτρ. γ' 19 διαβάζουμε ὁμοίως γιὰ τὸν

Ἰησοῦ, ὅτι *«καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν»*. Ἂν ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος δὲν εἶχε ψυχὴ ἢ πνεῦμα, πῶς θὰ πήγαινε νὰ κηρύξῃ στὴ *«φυλακή»*, στὸν ᾅδη δηλαδή, ὅπου ἦταν φυλακισμένα ἄλλα πνεύματα, τὰ πνεύματα τῶν νεκρῶν;

Ὁ Χριστὸς λοιπὸν καὶ κατὰ τὸ διάστημα μεταξὺ θανάτου καὶ ἀναστάσεως ζῇ ὡς ἄνθρωπος κατὰ τὴν ψυχή, ἡ ὁποία κατεβαίνει καὶ δρᾷ στὸν ᾅδη.

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασί του, πλήρης ἄνθρωπος, σῶμα καὶ ψυχή, διότι ἡ ψυχὴ ἐπανῆλθε στὸ σῶμα, καὶ τὸ σῶμα ἀναστήθηκε. Πολλὰ δὲ χωρία βεβαιώνουν τὴν ἀνάστασι τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ, ἀπ' τὰ ὁποῖα ἀναφέρουμε ὡρισμένα.

Κατὰ τὸ Πράξ. β΄ 31 ὁ ἀπόστολος Πέτρος λέγει γιὰ τὸν Δαβίδ, ὅτι *«προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅτι οὐ κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν»*. Ὁ Χριστὸς δὲν ἀναστήθηκε ὡς ἄγγελος, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ ψευδο - Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, ἀλλ' ἀναστήθηκε ὡς σάρκα ἑνωμένη μὲ ψυχή. Ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔμεινε στὸν ᾅδη, καὶ ἡ σάρκα του δὲν γνώρισε φθορὰ καὶ ἀποσύνθεσι. Ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἐπανῆλθε ἀπὸ τὸν ᾅδη, ἑνώθηκε μὲ τὴ σάρκα, ἡ σάρκα ζωοποιήθηκε καὶ ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε ὡς ἄνθρωπος.

Κατὰ τὸ Ἰωάν. β΄ 19 ὁ Ἰησοῦς εἶπε προφητικῶς στοὺς Ἰουδαίους: *«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ*

ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν». Τὸ χωρίο τοῦτο εἶνε παραδοξότατο, ἀδιανόητο καὶ ἀνεπινόητο φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως. Διότι συμφώνως πρὸς τὸ χωρίο τοῦτο ὁ Ἰησοῦς ἀνέστησεν ὁ ἴδιος τὸ σῶμα του! Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστησε τὸ σῶμα του, ὁ Ἀναστὰς εἶνε Θεός, εἶνε καὶ ἄνθρωπος. Θεὸς διότι αὐτοαναστήθηκε, καὶ ἄνθρωπος διότι ἀναστήθηκε ὡς σῶμα.

Κατὰ τὸ Λουκ. κδ΄ 39 ὁ Ἀναστὰς εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του: *«Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα* (=φάντασμα) *σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα»*. Μεταφράζουμε τὸ χωρίο: Κοιτάξετε τὰ χέρια μου καὶ τὰ πόδια μου, διότι εἶμαι ἐγὼ ὁ ἴδιος. Ψηλαφήσετέ με καὶ διαπιστώσετε, διότι τὸ φάντασμα δὲν ἔχει σάρκα καὶ ὀστᾶ, καθὼς βλέπετε ὅτι ἐγὼ ἔχω. Συμφώνως πρὸς τὰ λόγια τοῦ χωρίου τούτου ὁ Ἀναστὰς ἔχει σάρκα καὶ ὀστᾶ, ἐνῷ τὸ φάντασμα δὲν ἔχει. Ἐπίσης ἔχει πραγματικὰ χέρια καὶ πόδια, ποὺ τρυπήθηκαν ἀπὸ τὰ καρφιὰ τῆς σταυρώσεως. Ἄνθρωπος πρὸ τοῦ θανάτου, ἄνθρωπος καὶ τώρα, μετὰ τὴν ἀνάστασι. Ἂν πρὸ τοῦ θανάτου ἦταν ἄνθρωπος καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασι ἄγγελος, ὅπως διδάσκουν οἱ ψευδο - Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, δὲν θὰ ἔλεγεν, *«αὐτὸς ἐγώ εἰμι»*, εἶμαι δηλαδὴ ἐγὼ ὁ ἴδιος. Διότι ἄνθρωπος καὶ ἄγγελος εἶνε δύο διαφορετικὰ ὄντα, ὄχι ἕνα καὶ τὸ αὐτό. Ἂν ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀνάστασί του δὲν εἶχε πραγματικὸ σῶμα, δὲν ἦταν πραγματικὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἄγγελος, τότε τὰ λόγια πρὸς τοὺς μαθητάς του θὰ ἦταν καθαρὴ ἀπάτη, καθαρὸς ἐμπαιγμός.

Τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἀνάστασί του μαρτυροῦν καὶ ἄλλοι λόγοι τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀναφέρουμε τέτοιους λόγους.

Μετὰ τὴν ἀνάστασί του ὁ Χριστὸς εἶπε στὴ Μαρία τὴ Μαγδαληνή: «*Πορεύου πρὸς τοὺς ἀ δ ε λ φ ο ύ ς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν*» (Ἰωάν. κ´ 17. Βλέπε καὶ Ματθ. κη´ 10). Ὁ Ἀναστὰς ὠνόμασε τοὺς ἀνθρώπους ἀδελφούς του. Καὶ κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία ὁ Χριστὸς συμφώνως πρὸς τὸ Ματθ. κε´ 40 θὰ ὀνομάσῃ τοὺς ἀνθρώπους «*ἀ δ ε λ φ ο ύ ς*» του. Ὁ Παῦλος ἐπίσης ὀνομάζει τὸν Χριστὸ «*πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀ δ ε λ φ ο ῖ ς*» (Ῥωμ. η´ 29). Μιὰ μέρα στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ στὸν οὐρανὸ θὰ συναχθοῦν ὅλοι οἱ πιστοί, καὶ ὁ Χριστὸς θὰ εἶνε ὁ μεγάλος ἀδελφὸς ἐν μέσῳ ἀναριθμήτων ἀδελφῶν. Οἱ πιστοὶ ἄνθρωποι εἴμεθα καὶ θὰ εἴμεθα ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς εἶνε καὶ θὰ εἶνε ἄνθρωπος.

Ὁ Στέφανος εἶπε γιὰ τὸν ἀναστάντα καὶ ἀναληφθέντα Ἰησοῦ: «*Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους καὶ τ ὸ ν υ ἱ ὸ ν τ ο ῦ ἀ ν θ ρ ώ π ο υ ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἑστῶτα*» (Πράξ. ζ´ 56). Ὁ ἀναστὰς καὶ ἀναληφθεὶς Ἰησοῦς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνε «*υἱὸς ἀνθρώπου*», ἄρα ἄνθρωπος. Καὶ κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία ὁ Χριστὸς συμφώνως πρὸς τὸ Ματθ. κε´ 31 θὰ εἶνε «*υἱὸς ἀνθρώπου*», ἄνθρωπος (πρβλ. Ἰωάν. ε´ 27).

Ὁ Παῦλος πάλι τὸν Χριστὸ ὡς κριτὴ τῆς οἰκουμένης κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία ὀνομάζει «*ἄ ν δ ρ α*», ἄρα ἄνθρωπο (Πράξ. ιζ´ 31).

Καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης λέγει: «*Πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος*» (Β΄ Ἰωάν. 7). Συμφώνως πρὸς τὸ χωρίο τοῦτο, ὅποιος δὲν ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔρχεται μὲ σάρκα· ἦλθε κατὰ τὴν πρώτη παρουσία μὲ σῶμα, θὰ ἔλθῃ καὶ κατὰ τὴ δεύτερη, διότι τὸ σῶμα ἀναστήθηκε καὶ ἀναλήφθηκε στοὺς οὐρανούς· ὅποιος μὲ ἄλλα λόγια δὲν ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦλθε καὶ θὰ ἔλθῃ ὡς ἄνθρωπος, αὐτὸς εἶνε ὁ ἀπατεώνας καὶ ὁ ἀντίχριστος. Συνεπῶς οἱ αὐτοκαλούμενοι Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ εἶνε ἀπατεῶνες καὶ ἀντίχριστοι. Καὶ ἂν ἐπειδὴ ἀρνοῦνται τὴν ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὸ θάνατό του εἶνε ἀπατεῶνες καὶ ἀντίχριστοι μία φορά, ὡς ἀρνηταὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας εἶνε ἀπατεῶνες καὶ ἀντίχριστοι μυριάδες φορές, στὴ νηοστὴ δύναμι!

Συμφώνως πρὸς τὴ διατύπωσι τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσι ἑνώθηκαν «*ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως καὶ ἀχωρίστως*». Συνεπῶς ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας δὲν θὰ εἶνε πάντοτε Θεὸς μόνο, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος. Ἅπαξ καὶ ὁ Κύριος ἔγινεν ἄνθρωπος, θὰ ἐξακολουθῇ νὰ εἶνε αἰωνίως ἄνθρωπος, αἰώνιο τεκμήριο ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπο!...

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΑΜΑΡΤΗΤΟΣ

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος, πραγματικὸς ἄνθρωπος, ὅπως ὅλοι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι. Ὅπως ὅλα τὰ ἄλλα τέκνα τοῦ Ἀδὰμ εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν πρωτόπλαστο, ἔτσι καὶ ὁ Χριστός, ὁ δεύτερος Ἀδάμ. Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὑπάρχει μία τεράστια διαφορά· ἐνῷ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι εἴμαστε ἁμαρτωλοί, ὁ Χριστὸς εἶνε ἀναμάρτητος, ὁ μόνος ἀναμάρτητος. Ἐπὶ τέλους, ὑπάρχει καὶ ἕνα τέκνο τοῦ Ἀδὰμ ἀναμάρτητο!

Τὴν ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ ἀναγνωρίζουν καὶ μεγάλοι ὀρθολογισταὶ καὶ ἀντίχριστοι διὰ μέσου τῶν αἰώνων, χαρακτηρίζοντας τὸν Ἰησοῦ ὡς ἄνθρωπο κολοσσιαίων ἠθικῶν διαστάσεων, ὡς τὸν μόνον ἁγνό, ὡς τὸν μόνον ἅγιο. Ἄλλοι ὅμως ὀρθολογισταὶ καὶ ἀντίχριστοι ἀρνοῦνται ἢ ἀμφισβητοῦν τὴν ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ, ἐπικαλούμενοι μάλιστα λόγο τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως εἶνε γνωστό, ὅταν κάποιος ἄρχων ρώτησε τὸν Ἰησοῦ, *«Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;»*, ὁ Ἰησοῦς εἶπε: *«Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός»* (Λουκ. ιη΄ 18, 19). Μ' αὐτὸ τὸ λόγο του ὁ Ἰησοῦς ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται

νὰ λέγῃ ὅτι δὲν εἶνε ἀγαθός, καὶ ἐπίσης ὅτι δὲν εἶνε Θεός.

Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐντύπωσι δὲν εἶνε ὀρθή. Διότι σὲ πλῆθος ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς διακηρύσσεται ἡ ἀναμαρτησία καὶ ἡ ἁγιότης καθὼς καὶ ἡ θεότης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀναφέρουμε ἐδῶ μία μόνο φράσι τῆς Γραφῆς, διὰ τῆς ὁποίας διακηρύσσεται καὶ ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ. Εἶνε ἡ φράσις «*χρηστὸς ὁ Κύριος*», ἡ ὁποία περιέχεται στὸν Ψαλμὸ λγ΄ 9 (λδ΄ 8), σημαίνει «ἀγαθὸς ὁ Ἰεχωβᾶ», στὸ δὲ χωρίο Α΄ Πέτρ. β΄ 3 ἐφαρμόζεται στὸ Χριστό, ὅπως σαφῶς δεικνύει ἡ συνάφεια. Ὁ Ἰησοῦς καὶ «*χρηστὸς*» εἶνε, ἤτοι ἀγαθός, καὶ «*Κύριος*» εἶνε, ἤτοι Ἰεχωβᾶ Θεός. Ὁ δὲ λόγος του πρὸς τὸν ἄρχοντα, «*Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός*», ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Ἀγαθὸς εἶνε ἕνας, ὁ Θεός. Σὺ ὡς Θεὸ δὲν μὲ παραδέχεσαι. Γιατί λοιπὸν μὲ λέγεις ἀγαθό; Ἂν ὁ Χριστὸς ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ὅπως ἐμεῖς, δὲν θὰ ἦταν ἀγαθός, –μὲ ἀπόλυτη, ἐννοεῖται, ἔννοια–, δὲν θὰ ἦταν ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος. Ἀλλὰ τώρα εἶνε ἀγαθός, –μὲ ἀπόλυτη ἔννοια–, ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος, διότι δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος. Ὁ Χριστὸς δὲν δέχεται ὑψίστους τίτλους καὶ ἐπαίνους, ὅπως τὸ «*ἀγαθός*», ἂν δὲν συνοδεύωνται μὲ πίστι στὴ θεότητά του.

* * *

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἀναμάρτητος, πρῶτα διότι δὲν ἔχει προπατορικὸ ἁμάρτημα, ἐνῷ ὅλοι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἤρθαμε στὸν κόσμο μὲ τὴ φοβερὴ ἐπιβάρυνσι τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Καὶ

δὲν ἔχει ὁ Χριστὸς προπατορικὸ ἁμάρτημα, διότι δὲν γεννήθηκε κατὰ τρόπο φυσικό, ὅπως ἐμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τρόπο ὑπερφυσικό. Συγκεκριμένως ὁ Χριστὸς δὲν προῆλθεν ἀπὸ σπέρμα ἀνδρός, ἀλλ' *«ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου»*, ὅπως ὁμολογοῦμε καὶ διακηρύσσουμε στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ἡ ὁμολογία μας στηρίζεται στὴ Βίβλο. Ἡ Παρθένος ρώτησε τὸν ἄγγελο: *«Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;»* (Λουκ. α΄ 34). Πῶς θὰ γεννήσω δηλαδή, ἀφοῦ δὲν συνευρίσκομαι μὲ ἄνδρα, ἀφοῦ δὲν πρόκειται νὰ συνευρεθῶ; Στὸ ἐρώτημα τῆς Παρθένου ὁ ἄγγελος ἀπάντησε: *«Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ»* (στίχ. 35). Πνεῦμα Ἅγιο δηλαδὴ θὰ ἔλθῃ ἐπάνω σου καὶ δύναμις τοῦ Ὑψίστου θὰ σὲ ἐπισκιάσῃ. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἅγιο βρέφος, ποὺ θὰ γεννηθῇ, θὰ ὀνομασθῇ υἱὸς Θεοῦ, θὰ εἶνε υἱὸς Θεοῦ. Συμφώνως πρὸς αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Θεὸς μὲ τὴ δύναμι τοῦ Ἁγίου Πνεύματός του σχημάτισε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὰ καθαρὰ αἵματα τῆς Παρθένου. Καὶ ἔτσι ὁ Χριστὸς εἶνε ἅγιο τέκνο, ὅπως ἅγιο εἶνε τὸ Πνεῦμα καὶ ἅγιος εἶνε ὁ Θεός, ἐπίσης εἶνε καὶ ὡς ἄνθρωπος υἱὸς Θεοῦ, ὄχι υἱὸς ἀνδρός.

Κάθε υἱὸς εἶνε υἱὸς γυναικὸς καὶ ἀνδρός, ὁ Χριστὸς εἶνε υἱὸς Παρθένου καὶ Θεοῦ. Κάθε τέκνο εἶνε ἀκάθαρτο λόγῳ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, τὸ τέκνο Ἰησοῦς εἶνε ἅγιο.

* * *

Ὁ Χριστὸς γεννήθηκε χωρὶς ἁμαρτία καὶ ἔζησε χωρὶς ἁμαρτία. Δὲν ἔχει προπατορικὸ ἁμάρτημα, ἀλλ' οὔτε προσωπικὸ ἁμάρτημα ἔχει.

Γιὰ νὰ βεβαιωθῇ ἡ ἀρετὴ ἑνὸς ἀνθρώπου, συνήθως λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν λιγώτερο ἡ μαρτυρία τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος κρίνεται, περισσότερο ἡ μαρτυρία τῶν φίλων του, καὶ ἀκόμη περισσότερο ἡ μαρτυρία τῶν ἐχθρῶν του. Ἂν καὶ ἐχθροὶ μαρτυροῦν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ μαρτυρία αὐτὴ εἶνε ἰσχυρότερη ὅλων. Γιὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅμως ἡ ἀρετὴ τοῦ Χριστοῦ, οἱ μαρτυρίες ἀξιολογοῦνται ἀντιστρόφως. Λιγώτερο λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν οἱ μαρτυρίες ἐχθρῶν ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ, περισσότερο οἱ μαρτυρίες φίλων, ἀνδρῶν ἁγίων, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν θεοπνεύστως καὶ ἀλαθήτως, καὶ ἀκόμη περισσότερο οἱ μαρτυρίες τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινὸς μὲ ἀπόλυτη ἔννοια, ἡ ὑψίστη αὐθεντία, ἡ ἀλήθεια καὶ αὐτοαλήθεια.

Ἐκθέτοντας λοιπόν, ἐπὶ τῇ βάσει ἐδαφίων τῆς Καινῆς Διαθήκης, μαρτυρίες γιὰ τὴν ἀρετὴ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ προβαίνοντας ἀπὸ τὶς λιγώτερο πρὸς τὶς περισσότερο ἔγκυρες μαρτυρίες, ἀρχίζουμε ἀπὸ τὶς μαρτυρίες ἐχθρῶν.

Μαρτυρίες ἐχθρῶν

Ἐχθρὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ συνεργάτης τῶν ἐχθρῶν του ἀποδείχθηκε ὁ Ἰούδας ὁ προδότης. Ἐξέπεσε ἀπὸ τὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα καὶ μπῆκε μέσα του

ὁ Σατανᾶς. Ἀλλ' ἂν καὶ ἐκυριαρχεῖτο ἀπὸ τὸ Σατανᾶ, ὡμολόγησε τὴν ἀθωότητα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος σημειώνει: «*Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις λέγων· ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον*» (Ματθ. κζ΄ 3-4). Ὁ Ἰούδας ὡς ἀπόστολος ἔζησε τρία ἔτη κοντὰ στὸ Χριστό, ἄκουε τὰ λόγια του, ἔβλεπε τὰ ἔργα του, ἔβλεπε ὅλη τὴ ζωή του καὶ δὲν εὕρισκε κάτι γιὰ νὰ καταθέσῃ εἰς βάρος τοῦ Χριστοῦ ἢ γιὰ νὰ καθησυχάσῃ κάπως τὴν ἔνοχη συνείδησί του γιὰ τὴν προδοσία.

Φίλος τοῦ Καίσαρος (Ἰωάν. ιθ΄ 12) καὶ ἐχθρὸς τοῦ Χριστοῦ ἀποδείχθηκε καὶ ὁ Πιλᾶτος, ἀφοῦ καταδίκασε τὸ Χριστὸ καὶ τὸν παρέδωσε νὰ σταυρωθῇ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πιλᾶτος, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι καταδίκασε τὸ Χριστό, δὲν εἶπε κάτι εἰς βάρος τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ κάπως τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφασί του. Ἀντιθέτως ὡμολόγησε καὶ αὐτὸς τὴν ἀθῳότητα τοῦ Ἰησοῦ. Κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη τρεῖς φορὲς ὁ Πιλᾶτος ὡμολόγησε, ὅτι δὲν εὕρισκε στὸν Ἰησοῦ καμμία αἰτία, καμμία ἐνοχή (Ἰωάν. ιη΄ 38, ιθ΄ 4, 6). Κατὰ δὲ τὸν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο ὁ Πιλᾶτος ἀντιλήφθηκε, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι «*διὰ φθόνον*» παρέδωσαν τὸν Ἰησοῦ σ' αὐτόν, νίπτοντας δὲ τὰ χέρια του ἐνώπιον τοῦ ὄχλου εἶπε: «*Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου*» (Ματθ. κζ΄ 18, 24).

Ὁ Πιλᾶτος ἔστειλε τὸ Χριστὸ πρὸς τὸν Ἡρώδη. Ὁ Ἡρώδης, αὐτὴ ἡ ἀλεποῦ, ὅπως τὸν ὠνόμασε ὁ Κύριος, καίτοι εἶχε ἐχθρικὲς διαθέσεις, δὲν

κατηγόρησε τὸν Ἰησοῦ, διότι καὶ αὐτὸς δὲν βρῆκε ἐνοχή. Κατὰ τὸ Λουκ. κγ΄ 14-15 ὁ Πιλᾶτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τὸν ὄχλο: *«Ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὧν κατηγορεῖτε κατ᾽ αὐτοῦ. Ἀλλ᾽ οὐδὲ Ἡρώδης».*

Δυσμενὴς ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ ἦταν καὶ ὁ εὐγνώμων ληστής. Διότι ἀρχικῶς καὶ οἱ δύο λησταὶ *«ὠνείδιζον αὐτόν»* (Ματθ. κζ΄ 44, Μάρκ. ιε΄ 32). Ἀλλὰ μετανοῶντας ὡμολόγησεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κανένα κακὸ δὲν ἔπραξε. Ἐλέγχοντας τὸν ἄλλο ληστὴ εἶπε σ᾽ αὐτόν: *«Οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν Θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε»* (Λουκ. κγ΄ 40-41). Ὄχι μόνον οἱ λησταὶ καὶ οἱ κακοῦργοι, ἀλλ᾽ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ οἱ καλλίτεροι, διαπράττομε ἄτοπα, πολλὰ ἄτοπα, ἐνῷ ὁ Χριστὸς οὔτε ἕνα ἄτοπο ἔπραξε.

Μαρτυρίες ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ εἶνε καὶ οἱ ψευδομαρτυρίες τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον του. Ὅπως ὁ Ματθαῖος γράφει, *«οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν, καὶ οὐχ εὗρον. Καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον»* (Ματθ. κστ΄ 59-60). Τὸ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ζητοῦσαν ψευδομαρτυρία κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν εὕρισκαν τρωτὸ στὸν Ἰησοῦ γιὰ νὰ τὸν κατηγορήσουν βασίμως καὶ δικαίως. Τὸ ὅτι ἐπίσης οὔτε ψευδομαρτυρία βρῆκαν, ἐνῷ πολλοὶ ψευδομάρτυρες προσῆλθαν γιὰ ἐξέτασι, αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ ψευδομαρτυρίες ἀμέσως κατέπιπταν, διότι δὲν

συνέπιπταν, ἦταν ἀντιφατικές. Ὅπως ὁ Μᾶρκος γράφει, «*οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον· πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν*» (Μάρκ. ιδ΄ 55-56). Τὸ «*ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν*» σημαίνει, ὅτι οἱ μαρτυρίες δὲν ἦταν οἱ αὐτές, δὲν συνέπιπταν, ἦταν ἀντιφατικές.

* * *

Ὁ λυσσωδέστερος ἐχθρὸς τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ὁ Σατανᾶς. Ἀπύθμενο τὸ μῖσος τοῦ Σατανᾶ ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ. Χριστὸς καὶ Σατανᾶς εἶνε τὰ δύο ἀντιθετώτερα ἄκρα, ὅπως τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό, τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος. «*Τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; Τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; Τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαλ;*» (Β΄ Κορ. στ΄ 14-15). Ὁ Χριστὸς ἦλθε νὰ καταλύσῃ τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου (Α΄ Ἰωάν. γ΄ 8), ὁ Διάβολος γνωρίζει ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ μεγάλη συμφορά του, συνεχῶς καὶ ὅσο μπορεῖ ἀντιδικεῖ πρὸς τὸν Χριστό, καὶ ἐν τούτοις ὁ Διάβολος ὁμολογεῖ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἅγιος, ὄχι ἁπλῶς ἅγιος, ἀλλ' ὁ ἅ γ ι ο ς, ἅγιος μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια. Ἰδοὺ τί κράζει τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτο: «*Ἔα! Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ*» (Μάρκ. α΄ 24, Λουκ. δ΄ 34). Ὁ Διάβολος εἶνε τὸ βρωμερώτερο ὄν, καὶ ζητεῖ νὰ βρίσκῃ ἀκαθαρσίες καὶ στοὺς ἄλλους. Θέλει οἱ ἄλλοι νὰ τοῦ μοιάζουν, νὰ εἶνε εἰκόνες δικές του καὶ ὄχι εἰκόνες τοῦ Θεοῦ. Ὁ

Διάβολος εἶνε ὁ μεγαλύτερος μωμοσκόπος. Ἐξετάζει ἐπιμελῶς τοὺς ἄλλους, γιὰ νὰ βρίσκῃ σ' αὐτοὺς μώμους. Ἀλλὰ στὸ Χριστὸ ὁ Διάβολος, ὁ μεγάλος μωμοσκόπος, δὲν βρῆκε μῶμο καὶ ἀναγκάστηκε νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἅγιος.

Ἄπιστοι καὶ ἄθεοι, ὅσοι προσάπτετε μῶμο στὸ Χριστό, ἀκούσατε τί κράζει ὁ Σατανᾶς; Σεῖς, οἱ κατήγοροι τοῦ ἀμώμου καὶ ἁγίου, ὑπερβήκατε σὲ βλασφημία τὸ Σατανᾶ!

Μαρτυρίες θεοπνεύστων ἀνδρῶν

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Καινῆς Διαθήκης προηγουμένως εἴδαμε μαρτυρίες ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ δυσμενῆ καὶ ἐχθρικὰ ἀπέναντί του πρόσωπα. Τώρα θὰ ἰδοῦμε μαρτυρίες ἀπὸ φιλικὰ πρόσωπα, ἁγίους καὶ θεοπνεύστους ἄνδρες.

Πρῶτα γιὰ τὴν ἀρετὴ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρεῖ ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης. Ὁ Ἰωάννης ἐγκωμιάστηκε ἀπ' τὸ Χριστὸ ὡς ὁ «*μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν*» (Ματθ. ια' 11, Λουκ. ζ' 28), ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἄνδρες μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ μπροστὰ στὸ Χριστὸ ὁ Ἰωάννης αἰσθάνεται ἐλάχιστος, μηδαμινός. «*Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν*». «*Ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν*» (Ἰωάν. γ' 31), τονίζει ὁ Ἰωάννης γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἀνώτερος ὅλων καθ' ὅλα, καὶ κατὰ τὴν ἀρετή. «*Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μού ἐστιν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι·*

αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρί. Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ» (Ματθ. γ΄ 11-12), διακηρύσσει ἐπίσης ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστής. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἰσχυρότερος τοῦ Ἰωάννου, τόσον ἰσχυρότερος, ὥστε ὁ Ἰωάννης δὲν εἶνε ἱκανὸς οὔτε τὰ ὑποδήματά του νὰ βαστάσῃ. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἰσχυρότερος καθ' ὅλα, καὶ κατὰ τὴν ἁγιότητα. Βαπτίζει μὲ Πνεῦμα Ἅγιο, διότι εἶνε ἅγιος καὶ θέλει ν' ἁγιάζῃ τοὺς ἀνθρώπους. Βαπτίζει μὲ καθαρτικὸ πῦρ, διότι εἶνε καθαρὸς καὶ θέλει νὰ καθαρίζῃ τοὺς ἀνθρώπους. Κρατεῖ στὸ χέρι φτυάρι καὶ καθαρίζει τὸ ἀλῶνι του, χωρίζοντας τὸ σιτάρι ἀπ' τὸ ἄχυρο, τοὺς καλοὺς ἀπ' τοὺς κακούς, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ καλὸς καὶ ὁ καθαρός, καὶ μαζί του θέλει νἄχῃ καλοὺς καὶ καθαρούς. *«Μέσος ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε... οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμι ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος»* (Ἰωάν. α΄ 27), διακηρύσσει πάλι ὁ Ἰωάννης. Οἱ ραββῖνοι ἔλεγαν, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἔπρεπε νὰ κάνουν ὅλες τὶς ἐκδουλεύσεις στοὺς διδασκάλους τους, ὄχι ὅμως καὶ νὰ λύνουν τὰ λουριὰ ἀπ' τὰ ὑποδήματά τους. Αὐτὸ ἐθεωρεῖτο πολὺ δουλοπρεπὲς καὶ ἀναξιοπρεπές, πολὺ μειωτικὸ καὶ ἐξευτελιστικό. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης λέγει, Ἐγὼ οὔτε τὰ λουριὰ ἀπ' τὰ ὑποδήματα τοῦ Χριστοῦ εἶμαι ἄξιος νὰ λύσω! Τόσο μικρό, τόσο ἀνάξιο θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ὁ Ἰωάννης μπροστὰ στὴ μεγαλωσύνη καὶ τὴν ἁγιωσύνη τοῦ Χριστοῦ!

Ὅταν ὁ Χριστὸς ἦλθε πρὸς τὸν Ἰωάννη γιὰ

νὰ βαπτισθῇ ἀπ' αὐτόν, ὁ Ἰωάννης τὸν ἐμπόδιζε λέγοντας: «*Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;*» (Ματθ. γ' 14). Ἐγώ, δηλαδή, ἔχω ἀνάγκη νὰ βαπτισθῶ ἀπὸ σένα, καὶ σὺ ἔρχεσαι πρὸς ἐμένα; Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τὸν πρόδρομο καὶ βαπτιστή, βλέποντας τὸν Ἰησοῦ νὰ ζητῇ βάπτισμα ἀπὸ τὰ χέρια του! Τοὺς ἄλλους βάπτιζε, ἀλλὰ τὸ Χριστὸ πῶς νὰ βαπτίσῃ; Ὁ λόγος τοῦ βαπτιστοῦ φανερώνει τὴν ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ: Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκη νὰ βαπτισθῶ, ἐσὺ δὲν ἔχεις. Ἐγὼ εἶμαι ἁμαρτωλός, ἐσὺ δὲν εἶσαι. Ἐσὺ εἶσαι ὁ ἀναμάρτητος, ὁ καθαρός, καὶ ὁ δυνάμενος νὰ καθαρίζῃς τοὺς ἁμαρτωλούς. Ἐσὺ πρέπει νὰ βαπτίσῃς ἐμένα, ὄχι ἐγὼ ἐσένα.

Ὁ Χριστός, ὁ ἀντιπρόσωπός μας, ταπεινώθηκε καὶ βαπτίστηκε στὸν Ἰορδάνη γιὰ λογαριασμὸ καὶ τοῦ βαπτιστοῦ του Ἰωάννη. Γιὰ τὸν ἑαυτό του δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ βαπτισθῇ, διότι εἶνε καθαρὸς μὲ ἀπόλυτη ἔννοια.

Μία ἄλλη ἡμέρα βλέπει ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦ νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτόν, τὸν δακτυλοδεικτεῖ καὶ λέγει: «*Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου!*» (Ἰωάν. α' 29). Νά, δηλαδή, τὸ ἀρνὶ τοῦ Θεοῦ, ποὺ σηκώνει ἐπάνω του τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου, ποὺ θὰ θυσιασθῇ γιὰ τὴν ἐξιλέωσι τῆς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου! Καὶ αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Ἰωάννου ἀποδεικνύει τὴν ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς σηκώνει ἐπάνω του τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου, διότι ὁ ἴδιος δὲν ἔχει ἁμαρτία. Ἂν ὁ Χριστὸς εἶχε ἁμαρτία, θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἄλλος, γιὰ νὰ σηκώσῃ τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου

καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο νὰ σκεφθοῦμε γιὰ ἁμαρτωλότητα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἀμνὸς ὁ ἄμωμος, ὅπως ἀπαιτοῦσε ἡ Παλαιὰ Διαθήκη.

* * *

Μετὰ τὴ μαρτυρία τοῦ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐρχόμεθα στὴ μαρτυρία τοῦ ἄλλου Ἰωάννου, τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ.

Στὴν Α΄ Καθολικὴ Ἐπιστολή του ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης γράφει γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό: *«Οἴδατε, ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι»*. Ὁ σκοπός, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἀόρατος φανερώθηκε, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ σαρκώθηκε καὶ ἐμφανίστηκε στὸν κόσμο, εἶνε νὰ πάρῃ τὶς ἁμαρτίες μας, νὰ τὶς ἀφαιρέσῃ, νὰ τὶς ἐξαλείψῃ. Σημειώνει δὲ καὶ τονίζει ὁ ἀπόστολος, ὅτι σ' αὐτόν, ὁ ὁποῖος παίρνει τὶς ἁμαρτίες μας, ἁμαρτία δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἁμαρτία ὑπάρχει σ' ἐμᾶς, ὄχι στὸ Χριστό. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶνε ἀναμάρτητος, γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἀφαιρῇ τὶς ἰδικές μας ἁμαρτίες.

Λίγο προηγουμένως, στὸ στίχ. 3, ὁ ἀπόστολος γράφει: *«Πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ ἁγνίζει ἑαυτόν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι»*. Λέγοντας ὁ ἀπόστολος, ὅτι ἐκεῖνος εἶνε ἁγνός, ἐννοεῖ τὸ Χριστό (Ἰδὲ στίχ. 2β). Ὁ Χριστὸς εἶνε ἁ γ ν ό ς, κάθε δὲ ἄνθρωπος, ποὺ ἐλπίζει στὸ Χριστό, προσπαθεῖ καὶ ἁ γ ν ί ζ ε ι τὸν ἑαυτό του. Ὁ Χριστὸς δὲν ἁγνίζει τὸν ἑαυτό του, διότι εἶνε ἁγνός. Ὁ

ἄνθρωπος ἁγνίζει τὸν ἑαυτό του, διότι εἶνε ἀκάθαρτος. Ὁ Χριστὸς ἔχει τὴν ἁγνότητα, ἐμεῖς τὸν ἁγνισμό, τὴ συνεχῆ κάθαρσι, τὴ συνεχῆ προσπάθεια νὰ ὁμοιάζωμε κατὰ τὸ δυνατὸ περισσότερο μὲ τὸ Χριστό. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἁγνὸς μὲ ἀπόλυτη ἔννοια, ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἁγνὸς μὲ σχετικὴ ἔννοια.

Κατὰ τὸ Α΄ Ἰωάν. β΄ 2 ὁ Χριστὸς *«ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου»*, κατὰ δὲ τὸ α΄ 7 *«τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας»*. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἱλασμὸς γιὰ τὶς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων, διότι εἶνε ἁγνὸ ἐξιλαστήριο θῦμα, ἀπολύτως ἁγνό. Καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ κάθε ἁμαρτία, διότι εἶνε ἀπολύτως ἁγνὸ αἷμα, ἐνῷ τὸ αἷμα καὶ τοῦ καλλιτέρου ἀνθρώπου εἶνε δηλητηριασμένο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Κατὰ τὸ Α΄ Ἰωάν. β΄ 29 καὶ τὸ γ΄ 7 ὁ Χριστὸς εἶνε *«δίκαιος»* μὲ τὴν εὐρύτερη, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀπόλυτη ἔννοια τῆς λέξεως, εἶνε δηλαδὴ ἀγαθὸς ἢ καλὸς στὸν ὑπέρτατο βαθμό. Κατὰ δὲ τὸ β΄ 20 ὁ Χριστὸς εἶνε *«ὁ ἅγιος»*, ὅπως κατὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη εἶνε ὁ Θεός, ἅγιος δηλαδὴ μὲ μοναδικὴ καὶ μὲ ἀπόλυτη ἔννοια.

Συνοψίζουμε τὶς μαρτυρίες τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου γιὰ τὴν ἀρετὴ τοῦ Χριστοῦ: Ἀρνητικῶς ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας εἶνε ὁ ἀπολύτως ἀναμάρτητος, καὶ θετικῶς εἶνε ὁ ἀπολύτως ἁγνός, δίκαιος, ἤτοι ἀγαθός, καὶ ἅγιος.

* * *

Τὴν ἀναμαρτησία καὶ ἁγιότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κηρύττουν καὶ διακηρύττουν ἐπίσης οἱ πρωτοκορυφαῖοι ἀπόστολοι, ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος.

Ὅταν μὲ θαῦμα τοῦ Χριστοῦ τὸ δίχτυ τοῦ πτωχοῦ Σίμωνος ἀνελπίστως ἔπιασε μεγάλο πλῆθος ψάρια, ὥστε νὰ σχίζεται ἀπὸ τὸ βάρος, καὶ γέμισαν ἀπὸ τὰ ψάρια δύο πλοῖα, ὥστε νὰ βυθίζωνται, ὁ Σίμων Πέτρος, γεμᾶτος ἀπὸ δέος, ὅπως τὰ πλοῖα ἦταν γεμᾶτα ἀπὸ ψάρια, σωριάστηκε στὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ καὶ φώναξε: «*Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, Κύριε!*» (Λουκ. ε΄ 8). Κύριε! Φύγε ἀπὸ κοντά μου, διότι εἶμαι ἄνθρωπος ἁμαρτωλός. Τὸ ἔκτακτο θαυματουργικὸ γεγονὸς δημιούργησε στὴν ψυχὴ τοῦ Πέτρου ἔντονη συνείδησι καὶ συναίσθησι τῆς ἁμαρτωλότητός του καὶ ἱερὸ δέος, ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τέτοια αἰσθήματα καὶ συναισθήματα δημιουργοῦσαν ἐμφανίσεις τοῦ Θεοῦ σὲ εὐσεβεῖς ἄνδρες, στὸν Ἰώβ, στὸν Ἀβραάμ, στὸ Μωυσῆ, στὸν Ἡσαΐα καὶ σὲ ἄλλους. Ὅπως κατὰ τὶς συγκλονιστικὲς ἐκεῖνες περιπτώσεις θεοφανειῶν αἰσθάνονταν καὶ ὡμιλοῦσαν οἱ εὐσεβεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες (Ἰὼβ μβ΄ 5-6, Γεν. ιη΄ 27, Ἐξόδ. δ΄ 10, Ἡσ. στ΄ 5), ἔτσι τώρα αἰσθάνεται καὶ ὁμιλεῖ ὁ Πέτρος. Ὁ Ἀπόστολος αἰσθάνεται ἐντόνως ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὴν ἀναμαρτησία τοῦ Κυρίου, ἀπὸ τὸ ἄλλο τὴν ἰδική του ἁμαρτωλότητα καὶ ἀναξιότητα, συντρίβεται, ἐκμηδενίζεται στὴ συνείδησί του, δὲν ὑποφέρει ὁ ἀκάθαρτος τὴν παρουσία τοῦ καθαροῦ ἐνώπιόν του καὶ γι' αὐτὸ φωνάζει: «Φύγε ἀπὸ κοντά μου, Κύριε, διότι εἶμαι ἄνθρωπος ἁμαρτωλός!». Ἐν συγκρίσει

πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὁ Πέτρος ἦταν ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους. Ἐλάχιστοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἦταν τόσο καλοί, ὅσο ὁ Πέτρος. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος τὸν ἐξέλεξε καὶ τὸν ἔκανε πρωτοκορυφαῖο ἀπόστολο. Ἀλλ' ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Ἰησοῦ ὁ Πέτρος δὲν ἦταν παρὰ *«ἀνὴρ ἁμαρτωλός»*, ἄνθρωπος ἁμαρτωλός. Καὶ ὁ Χριστὸς βεβαίως ἦταν ἄνθρωπος. Ἀλλ' ὄχι καὶ ἁμαρτωλός. Ἂν καὶ ὁ Χριστὸς ἦταν ἁμαρτωλός, βλέποντας τὸν Πέτρο νὰ σωριάζεται στὰ πόδια του καὶ ἀκούοντας νὰ φωνάζῃ γιὰ τὴν ἁμαρτωλότητά του καὶ νὰ ζητῇ τὴν ἀπομάκρυνσί του ἀπ' αὐτόν, θὰ ἔλεγε σ' αὐτόν: «Σήκω ἐπάνω! Καὶ ἐγὼ ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς εἶμαι». Ἀλλὰ τέτοιο λόγο οὔτε σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι οὔτε σ' ἄλλη παρομοία περίπτωσι εἶπε ὁ Χριστός. Διότι, ὅπως ὁ Πέτρος εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι ἦταν ἁμαρτωλός, ἔτσι ὁ Χριστὸς εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι ἦταν ἀναμάρτητος καὶ ἄξιος νὰ προσκυνῆται.

Κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ὁμιλῶντας ὁ Πέτρος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους γιὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τόνισε σ' αὐτούς: *«Οὐ κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν»* (Πράξ. β' 31). Δὲν ἐγκαταλείφθηκε ἡ ψυχὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν ᾅδη οὔτε ἡ σάρκα του γνώρισε φθορά, ἀποσύνθεσι, ὅπως συνέβη στὸ Δαβὶδ καὶ σ' ὅλους τοὺς νεκρούς. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἐξαίρεσι. Δὲν παρέμεινε στὸν ᾅδη ἡ ψυχή του καὶ δὲν ὑπέστη φθορὰ καὶ ἀποσύνθεσι τὸ σῶμα του, ἀλλὰ σὲ τρεῖς ἡμέρες ἀναστήθηκε ἄφθαρτος καὶ ἔνδοξος, διότι διέφερε ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τοῦ

Χριστοῦ δὲν ἄγγιξε ἡ ἁμαρτία. Ὁ Χριστὸς οὔτε προσωπικὴ οὔτε προπατορικὴ ἁμαρτία εἶχε, ἀλλ' ἦταν ἀμόλυντος τελείως.

Ὅταν μετὰ τὸ κήρυγμα τῆς Πεντηκοστῆς οἱ ἀκροαταὶ ἦλθαν σὲ κατάνυξι καὶ ρώτησαν τοὺς ἀποστόλους τί νὰ κάνουν, ὁ Πέτρος εἶπε: *«Μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν»* (Πράξ. β´ 38). Ἀργότερα πάλιν ὁ Ἀπόστολος διακήρυξε: *«Τούτῳ* (τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ) *πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν»* (Πράξ. ι´ 43). Βάπτισις στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν. Ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τί σημαίνουν αὐτά; Ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πλύνει, καθαρίζει, ἀπαλλάσσει τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες τους. Ἀλλ' ἔχει αὐτὴ τὴ δύναμι ὁ Χριστός, διότι ὁ ἴδιος εἶνε ἀναμάρτητος καὶ καθαρός, βεβαίως καὶ Θεός.

Ἐλέγχοντας ὁ Πέτρος τοὺς Ἰσραηλῖτες γιὰ τὸ ἔγκλημά τους κατὰ τοῦ Χριστοῦ εἶπε: *«Ὑμεῖς τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε»* (Πράξ. γ´ 14-15). Ὁ Βαραββᾶς ἦταν φονιᾶς, ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς. Ἀντίθεσι μεταξὺ θανάτου καὶ ζωῆς, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ ἁμαρτίας καὶ ἁγιότητος, διότι ἡ ἁμαρτία σκοτώνει (*«τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος»*, Ῥωμ. στ´ 23), ἐνῷ ἡ ἁγιότης δίνει ζωή. Ἁμαρτωλὸς ὁ φονιᾶς, ἀναμάρτητος ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς. Ὁ δὲ πρῶτος

καὶ μεγαλύτερος ἁμαρτωλός, ὁ Διάβολος, εἶνε ὁ ἀρχηγὸς τοῦ θανάτου (Ἑβρ. β´ 14). Ἀλλ' ἡ ἀναμαρτησία καὶ ἁγιότης τοῦ Χριστοῦ στὸν ἀποστολικὸ τοῦτο λόγο δὲν συνάγεται μόνο ἀπὸ τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ Ἰησοῦ ὡς *«ἀρχηγοῦ τῆς ζωῆς»* καὶ τὴν ἀντίθεσι πρὸς τὸν φονιᾶ, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖται ρητῶς, ἀφοῦ ὁ ἀπόστολος χαρακτηρίζει τὸν Ἰησοῦ ὡς *«τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον»*. Ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἁπλῶς *«ἅγιος»*, ὅπως ἕνας ἄγγελος ἢ ἕνας ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶνε *«ὁ ἅγιος»*, ἅγιος μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια. Ἐπίσης ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἁπλῶς *«δίκαιος»*, ἀλλ' εἶνε *«ὁ δίκαιος»*, δίκαιος μὲ ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Χριστὸς δὲν μετέχει δικαιοσύνης καὶ ἁγιότητος, ὅπως ὁ ἄγγελος καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶνε τὸ πλήρωμα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἁγιότητος. Κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του ὁ Ἰησοῦς προσφωνοῦσε τὸν Πατέρα: *«Πάτερ ἅγιε»*, *«Πάτερ δίκαιε»* (Ἰωάν. ιζ´ 11, 25). Ὁ Θεὸς Πατὴρ εἶνε ὁ ἅγιος καὶ ὁ δίκαιος. Ἀλλ' ὅ,τι εἶνε ὁ Θεὸς Πατήρ, εἶνε καὶ ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν λόγο τοῦ Πέτρου. Ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός, ὅπως εἶνε ἕνα κατὰ τὴν οὐσία, ἔτσι εἶνε ἕνα καὶ κατὰ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν ἁγιότητα. Ὁ Υἱὸς σαρκώθηκε, ἀλλὰ δὲν ἁμάρτησε· ἔγινε ἄνθρωπος, ἀλλ' ὄχι ἁμαρτωλός. Ὁ Υἱὸς ὡς ἄνθρωπος δὲν ἔχασε, ἀλλὰ διατήρησε τὴν ἀκεραιότητα τοῦ οὐρανοῦ, τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν ἁγιότητά του.

Στὴν πρώτη Ἐπιστολὴ τοῦ Πέτρου λάμπει καὶ διαλάμπει ἡ ἀναμαρτησία καὶ ἡ ἁγιότης τοῦ Χριστοῦ. *«Ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε»*, γράφει ὁ Ἀπόστολος, *«εἰδότες, ὅτι οὐ φθαρτοῖς,*

ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ» (Α΄ Πέτρ. α΄ 17-19). Δὲν λυτρωθήκαμε, τονίζει ὁ Ἀπόστολος, ἀπὸ τὴν ἀθλία κατάστασι τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς κακοδαιμονίας μὲ φθαρτὰ λύτρα, μὲ ἀσῆμι καὶ μὲ χρυσάφι, ἀλλὰ μὲ τὸ πολύτιμο αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ θυσιάσθηκε σὰν ἄμωμος καὶ ἄσπιλος ἀμνός. Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερο ἀπ' ὅλο τὸ ἀσῆμι καὶ τὸ χρυσάφι τοῦ κόσμου. Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶνε τίμιο, πολύτιμο, ἐνῷ τὰ ἀσήμια καὶ τὰ χρυσάφια, ἐννοεῖται, δὲν εἶνε τίμια, δὲν ἔχουν ἀξία. Ναί! Μπροστὰ στὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ τὰ ἀσήμια καὶ τὰ χρυσάφια τοῦ κόσμου καταντοῦν εὐτελῆ πράγματα, σκουριές. Γιατί τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἔχει ἄπειρη ἀξία; Γιατί λυτρώνει ἀπὸ ἁμαρτίες καὶ ἁμαρτωλὲς καταστάσεις; Διότι εἶνε τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ; Ὄχι μόνο γι' αὐτό. Ἀλλὰ καὶ διότι εἶνε τὸ αἷμα ἀμώμου καὶ ἀσπίλου ἀνθρώπου. Ὁ πασχάλιος ἀμνὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ποὺ προτύπωνε τὸ Χριστό, ἔπρεπε κατὰ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ ἔχῃ ἐλάττωμα, ψεγάδι, ἀλλὰ νὰ εἶνε ἄρτιος καὶ τέλειος (Ἐξόδ. ιβ΄ 5, Λευϊτ. κβ΄ 21). Καὶ ὁ Χριστός, «*τὸ πάσχα ἡμῶν*» (Α΄ Κορ. ε΄ 7), ὁ ἰδικός μας πασχάλιος ἀμνός, δὲν ἔχει ἐλάττωμα καὶ ψεγάδι, ἀλλ' εἶνε ἄρτιος καὶ τέλειος. Ἡ φυσικὴ ἀρτιότης καὶ τελειότης τοῦ πασχαλίου ἀμνοῦ τῶν Ἰουδαίων σήμαινε τὴν ἠθικὴ ἀρτιότητα καὶ τελειότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀπόλυτη ἀναμαρτησία του.

Στὴν ἀρχὴ τῆς Ἐπιστολῆς του ὁ Ἀπόστολος

γράφει: «*Πέτρος... ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς... κατὰ πρόγνωσιν Θεοῦ Πατρός, ἐν ἁγιασμῷ Πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ*» (Α΄ Πέτρ. α΄ 1-2). Οἱ πιστοὶ ἔχουμε ἐκλεγῆ συμφώνως μὲ προαιωνία ἀπόφασι τοῦ Θεοῦ Πατρός, διότι μᾶς ξεχώρισε τὸ Πνεῦμα, καὶ γιὰ νὰ ὑπακούωμε στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ νὰ ραντιζώμεθα, νὰ καθαριζώμεθα δηλαδὴ καὶ νὰ ἁγιαζώμεθα, μὲ τὸ αἷμα του. Τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μᾶς καθαρίζει ἀπ' τὶς ἠθικὲς ἀκαθαρσίες, τὶς ἁμαρτίες, καὶ μᾶς καθιστᾷ ἁγίους, διότι εἶνε τὸ αἷμα ἀσπίλου καὶ ἀμώμου θύματος. Ἐκτὸς τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν καλλιτέρων, εἶνε μολυσμένο καὶ δὲν ἔχει τὴ δύναμι νὰ καθαρίζῃ ἀπὸ ἁμαρτίες καὶ νὰ χαρίζῃ ἠθικὴ ὑγεία καὶ ἁγιωσύνη.

Στὸ γ΄ 18 ὁ Ἀπόστολος διακηρύσσει ὅτι «*Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων*», καὶ στὸ β΄ 21-24 ὅτι «*Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ· ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως· ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν· οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε*». Κατὰ τὰ χωρία αὐτὰ ὁ Χριστὸς εἶνε «*δίκαιος*», ἐμεῖς «*ἄδικοι*», Ἐκεῖνος δηλαδὴ καλὸς καὶ ἀθῷος, ἐμεῖς κακοὶ καὶ ἔνοχοι. Ὁ Χριστὸς οὔτε μὲ ἔργα ἔκανε ἁμαρτία, οὔτε μὲ λόγια, ὅπως ὁ προφήτης προεῖπε. Ὁ Χριστὸς δὲν ἀνταπέδωσε κακὸ ἀντὶ κακοῦ. Ἀλλ'

ὅπως πάλιν ὁ Προφήτης προεῖπε, ὁ Χριστὸς πῆρε ἐπάνω του τὶς ἰδικές μας ἁμαρτίες· τραυματίσθηκε αὐτός, γιὰ νὰ θεραπευθοῦμε ἐμεῖς· ὁ ἰατρὸς ὑπέστη ἐγχείρησι ὄχι γιὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ γιὰ νὰ θεραπεύσῃ ἐμᾶς ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας, διότι Ἐκεῖνος δὲν εἶχε ἁμαρτίες, ἦταν ἠθικῶς ὁ μόνος ὑγιὴς καὶ ἱκανὸς νὰ θεραπεύσῃ τὶς ἠθικὲς ἀσθένειές μας. Εἶπε ποτὲ κανεὶς γιὰ κανένα ἄνθρωπο, ὅτι εἶνε ἀναμάρτητος; Ὄχι! Ἀλλὰ παραδόξως γιὰ ἕνα ἄνθρωπο, τὸν Ἰησοῦ τὸν Ναζωραῖο, ὁ Ἀπόστολος εἶπε, καί, τὸ παραδοξότερο, ὁ Προφήτης προεῖπε, ὅτι *«ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν»*, ὅτι εἶνε ἀναμάρτητος.

Στὸ β΄ 3-4 ὁ Ἀπόστολος γράφει: *«...εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος, πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ τῷ Θεῷ ἐκλεκτόν, ἔντιμον...»*. Στὸ χωρίο τοῦτο ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς περιγράφεται ὡς ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι ἀποδοκίμασαν, ἀλλ᾽ ὁ Θεὸς Πατὴρ ἔχει ἐκλεκτό, πολύτιμο· ὀνομάζεται Κύριος, στὰ Ἑβραϊκὰ Γιαχβὲ κατὰ τὸ Ψαλμ. λγ΄ 9 (λδ΄ 8)· καὶ χαρακτηρίζεται *«χρηστός»*, δηλαδὴ ἀγαθός. Ὁ Χριστὸς εἶνε *«χρηστός»*, ἀγαθός. Ὅταν ἕνας ἄρχων προσφώνησε τὸ Χριστὸ ὡς ἀγαθό, ὁ Χριστὸς εἶπε στὸν ἄρχοντα: *«Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός»* (Λουκ. ιη΄ 19). Ὁ Χριστὸς δὲν δέχθηκε ἀπὸ τὸν ἄρχοντα νὰ τὸν προσφωνῇ ὡς ἀγαθό, διότι δὲν τὸν παραδεχόταν ὡς Θεό. Εἶνε σὰν νὰ εἶπε ὁ Χριστὸς στὸν ἄρχοντα: «Ἕνας εἶνε ἀγαθός, ὁ Θεός. Ἐσὺ ὡς Θεὸ δὲν μὲ πιστεύεις. Γιατί λοιπὸν μὲ ὀνομάζεις ἀγαθό;». Ἐδῶ ὁ Πέτρος διακηρύσσει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε

καὶ Θεὸς καὶ ἀγαθός («*χρηστὸς ὁ Κύριος*»). Ὅπως ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Κύριος - Θεός, ἔτσι εἶνε καὶ ἀγαθός, μὲ ἄλλη λέξι ἅγιος, ἀγαθὸς ἢ ἅγιος μὲ ἔννοια ἀπόλυτη. Οἱ μικροὶ θεοί, ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι, εἶνε ἀγαθοὶ ἢ ἅγιοι μὲ σχετικὴ ἔννοια. Ὁ μεγάλος Θεός, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εἶνε ἀγαθὸς ἢ ἅγιος μὲ ἀπόλυτη ἔννοια.

* * *

Προηγουμένως ἐξετάσαμε μαρτυρίες τοῦ πρωτοκορυφαίου ἀποστόλου Πέτρου γιὰ τὴν ἀναμαρτησία καὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας. Τώρα θὰ ἐξετάσωμε μαρτυρίες τοῦ ἄλλου πρωτοκορυφαίου ἀποστόλου, τοῦ θείου Παύλου.

Ἡ ἀναμαρτησία καὶ ἡ ἁγιότης τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας φαίνεται στοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅπου ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς περιγράφεται ὡς δεύτερος Ἀδὰμ καὶ συγκρίνεται πρὸς τὸν πρῶτον Ἀδάμ. Γιατί ὁ Χριστὸς χαρακτηρίζεται ὡς δεύτερος Ἀδὰμ καὶ συγκρίνεται πρὸς τὸν πρῶτον Ἀδάμ; Κυρίως γιὰ νὰ φανῇ, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἀναμάρτητος ἄνθρωπος καὶ γενάρχης νέας γενεᾶς ἀνθρώπων. Κατὰ τὸ 5ο κεφάλαιο τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς «*δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε*» (στίχ. 12). Ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ λόγο ἐξυπακούεται ἡ ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως ἐξ αἰτίας ἑνὸς ἀνθρώπου, τοῦ Ἀδάμ, εἰσῆλθε στὸν κόσμο ἡ ἁμαρτία, διότι ὁ πρωτόπλαστος καὶ προπάτωρ τῶν ἀνθρώπων ἁμάρτησε, ἔτσι καὶ ἐξ αἰτίας ἑνὸς ἄλλου ἀνθρώπου, τοῦ δευτέρου

Ἀδάμ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰσῆλθε στὸν κόσμο ἡ χάρις καὶ ἡ σωτηρία, διότι ὁ Χριστὸς δὲν ἁμάρτησε. Ὁ Ἀδὰμ ἔχει *«τὴν παρακοήν»*, ὁ Χριστὸς ἔχει *«τὴν ὑπακοήν»* (στίχ. 19). Ὁ Ἀδὰμ ἔχει τὸ *«παράπτωμα»*, ὁ Χριστὸς ἔχει *«τὸ δικαίωμα»* (στίχ. 18). Ἁμαρτωλὸς ὁ πρῶτος, δίκαιος ὁ δεύτερος. Ὁ Ἀδὰμ ἔχει *«τὸ κρῖμα εἰς κατάκριμα»*, ὁ Χριστὸς ἔχει *«τὸ χάρισμα εἰς δικαίωμα»* (στίχ. 16). Ὁ πρῶτος ἁμάρτησε μὲ ἀποτέλεσμα τὴν καταδίκη τῶν ἀνθρώπων, ὁ δεύτερος ὡς ἀναμάρτητος χαρίζει τὴ δικαίωσι στοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους. Ἐπίσης κατὰ τὸ 15ο κεφάλαιο τῆς Α΄ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς, *«ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν»* (στίχ. 45). Ὁ πρῶτος Ἀδὰμ ὑπῆρξε ψυχικός, ζωικός, μὲ φυσικὴ καὶ κατώτερη ζωή. Ὁ τελευταῖος Ἀδάμ, ὁ Χριστός, ὑπῆρξε πνευματικός, μὲ πνευματικὴ καὶ ἀνώτερη ζωή, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ δύναμι νὰ ζωοποιῇ, τουτέστι νὰ μεταδίδῃ τὴν πνευματικὴ ζωή, ἀνασταίνοντας τοὺς πνευματικῶς νεκρούς. Στὴν ἔννοια τῆς πνευματικότητος τοῦ νέου Ἀδὰμ περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἀναμαρτησία καὶ ἡ ἁγιότης του. Ἂν ὁ Χριστὸς εἶχε τὴν ἐλαχίστη ἁμαρτία, δὲν θὰ χαρακτηριζόταν ὡς ὁ νέος Ἀδὰμ καὶ δὲν θὰ ζωοποιοῦσε τοὺς πνευματικῶς νεκρούς, ἀλλὰ θὰ ἦταν κοινὸς ἄνθρωπος, ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. *«Ἐπειδὴ δι᾽ ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι᾽ ἀνθρώπου ἀνάστασις. Ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται»* (στίχ. 21-22). Ἐξ αἰτίας τοῦ πρώτου Ἀδὰμ ἦλθεν ὁ θάνατος καὶ ὅλοι πεθαίνουμε. Ἐξ αἰτίας τοῦ Χριστοῦ, τοῦ νέου Ἀδάμ, ὅλοι ζωοποιούμεθα,

ἀνασταινόμεθα. Τὸ πρῶτο, ὁ θάνατος, εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδάμ. Τὸ δεύτερο, ἡ ζωοποίησι ἢ ἀνάστασι, εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ἀναμαρτησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἀναμαρτησία καὶ ἡ ἁγιότης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ φαίνεται στοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅπου ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας περιγράφεται ὡς μεσίτης. Παραθέτουμε τὸ σπουδαιότερο χωρίο γιὰ τὸν Ἰησοῦ ὡς μεσίτη: «*Εἷς Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις*» (Α΄ Τιμ. β΄ 5-6). Ἕνας εἶνε Θεός, ἕνας εἶνε καὶ μεσίτης μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος ἔδωσε τὸν ἑαυτό του ἀντὶ λύτρου γιὰ ὅλους, ὅπως εἶχε ὁρισθῆ καὶ πραγματοποιήθηκε στὸν καιρό του. Συμφώνως μὲ τὸν λόγο τοῦτο, ὁ αὐτὸς εἶνε Θεός, ὁ αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος εἶνε καὶ μεσίτης μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς μικροὺς καὶ πολλοὺς μεσῖτες, ὅπως ἦταν οἱ Προφῆτες, οἱ ὁποῖοι μεσίτευαν στὸ Θεὸ ὑπὲρ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἢ ὅπως εἶνε ὅλοι οἱ Ἅγιοι τῆς Πίστεώς μας, οἱ ὁποῖοι μεσιτεύουν γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἢ ὅπως εἶνε κάθε πιστός, ὁ ὁποῖος προσεύχεται καὶ παρακαλεῖ γιὰ τοὺς συνανθρώπους του. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ μεγάλος μεσίτης, ὁ ἕνας, ὁ μοναδικός, ὁ μεσίτης μὲ ἔννοια ἀπόλυτη. Τῶν πολλῶν καὶ μικρῶν μεσιτῶν οἱ μεσιτεῖες ἔχουν κάποια σημασία γιὰ τὴ σωτηρία μας, διότι ὑπάρχει ὁ ἕνας καὶ μεγάλος μεσίτης, ὁ Χριστός, ἀλλιῶς δὲν θὰ συντελοῦσαν στὴ σωτηρία μας.

Αὐτὸς ἔγινε ἀντίλυτρο γιὰ ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους, αὐτὸς εἶνε ὁ Σωτήρ μας, διότι αὐτὸς εἶνε ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος σὲ ἀπόλυτο βαθμό. Στὸ νθ΄ κεφάλαιο τοῦ Ἡσαΐου ὁ Θεὸς παρίσταται ἀνθρωποπαθῶς, νὰ κύπτῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ κοιτάζῃ στὴ γῆ, γιὰ νὰ ἰδῇ ἂν ὑπάρχει ἁγιωσύνη καὶ ἀληθινὸς ἄνθρωπος, γιὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς συνανθρώπους, γιὰ νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ αὐτῶν. Ἀλλὰ μὲ ἔκπληξι καὶ δυσαρέσκεια ὁ Θεὸς εἶδε, ὅτι ἁγιωσύνη καὶ ἀληθινὸς ἄνθρωπος δὲν ὑπῆρχε, γιὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς συνανθρώπους, γιὰ νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ ἐπειδὴ δὲν βρισκόταν μεσίτης, γι᾽ αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἐπιλήφθηκε τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἴδιος ἔγινε μεσίτης, φόρεσε τὴν πνευματική του πανοπλία καὶ ἦλθε στὴ Σιών, γιὰ νὰ λυτρώσῃ τοὺς ἀνθρώπους, μὲ ἄλλα λόγια ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, ὡς ἄνθρωπος μεσολάβησε μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων γιὰ τὴ σωτηρία μας, καὶ μὲ τὴ δύναμι τῆς θεότητος καὶ τῆς θυσίας του συνέτριψε τὶς δυνάμεις τοῦ κακοῦ καὶ λύτρωσε τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, διότι δὲν ὑπῆρχεν ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος ἄνθρωπος νὰ μεσιτεύσῃ. Ἄρα ὁ ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ἀναμάρτητος. Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ὄχι καὶ ἁμαρτωλός!

Ἡ ἀναμαρτησία καὶ ἡ ἁγιότης τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας φαίνεται στοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅπου ὁ Χριστὸς παρουσιάζεται ὡς ἱλαστήριο θῦμα καὶ σωτὴρ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες. Στὸ Ῥωμ. γ΄ 25 γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ὁ Ἀπόστολος τονίζει, ὅτι «*προέθετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι*». Πολλὲς

δὲ φορὲς τονίζει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε σωτήρ μας ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας. Στὸ Α΄ Τιμ. α΄ 15 κηρύττει καὶ διακηρύττει, «*Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ*», στὸ Α΄ Κορ. ιε΄ 3, «*Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν*», στὸ Ῥωμ. δ΄ 25, «*παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν*». Ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ ἐξιλεώνει καὶ σῴζει ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, διότι εἶνε θυσία ἁγνοῦ, ἀπολύτως ἁγνοῦ προσώπου. Ἂν ὁ Χριστὸς εἶχε τὴν ἐλαχίστη, ἔστω, ἁμαρτία, δὲν θὰ ἐξιλέωνε τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες της, ἀλλὰ θὰ εἶχεν ἀνάγκη ἐξιλεώσεως ὁ ἴδιος.

Τὴν ἀναμαρτησία καὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Ἀπόστολος σαφῶς κηρύττει καὶ διακηρύττει μὲ ἕνα ἐρώτημα καὶ μία ἀπάντησι στὸ Γαλ. β΄ 17: «*Ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; Μὴ γένοιτο!*». Δούλευσε ὁ Χριστὸς στὴν ἁμαρτία; Μὴ γένοιτο νὰ σκεφθῇ κανεὶς γιὰ τὸ Χριστὸ τέτοιο πρᾶγμα! Τέτοια σκέψι εἶνε βλάσφημη, φρικτή! Ὁ Χριστὸς δὲν δούλευσε στὴν ἁμαρτία οὔτε μιὰ στιγμή. Ἐμεῖς δουλεύουμε στὴν ἁμαρτία ἰσοβίως. Ὁ δὲ Χριστὸς μᾶς σῴζει ἀπὸ τὴ δουλεία στὴν ἁμαρτία.

Τὴν ἀναμαρτησία καὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ ἰδικοῦ μας Ἀρχηγοῦ δεικνύει ἕνας φοβερὸς λόγος τοῦ Ἀποστόλου, ὁ ὁποῖος ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀσεβὴς καὶ βλάσφημος. Συμφώνως πρὸς αὐτὸν τὸν λόγο ὁ Χριστὸς ἔγινε κατάρα, ἐπικατάρατος! Μὲ μεγάλη ἔμφασι ὁ Ἀπόστολος φωνάζει: «*Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ*

νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου» (Γαλ. γ΄ 13). Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ ὑψίστη εὐλογία, ἐδῶ ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο ὀνομάζεται κατάρα! Ὁ εὐλογημένος καὶ ὁ εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ὀνομάζεται ἐπικατάρατος! Ὁ χαρακτηρισμὸς *«ἐπικατάρατος»* ἁρμόζει στὸν παραβάτη τοῦ θείου νόμου καὶ ἁμαρτωλό. Λίγο προηγουμένως ὁ Ἀπόστολος λέγει: *«Ὅσοι ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσί· γέγραπται γάρ· ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά»* (στίχ. 10). Ποιός ἀπὸ μᾶς τήρησε ὅλες τὶς ἐπιταγὲς τοῦ θείου νόμου, ποὺ εἶνε μέσα στὴ Γραφὴ καὶ στὴ συνείδησι; Ποιός ἔπραξε ὅλα τὰ ἔργα, ποὺ θέλει ὁ Θεός; Κανείς. Γι᾽ αὐτὸ ὅλοι εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ καὶ *«ὑπὸ κατάραν»*, *«ἐπικατάρατοι»*. Πῶς ὅμως ὁ Ἀπόστολος παρουσίασε καὶ τὸν Χριστὸ ὡς κατάρα καὶ ἐπικατάρατο; Παρέβη καὶ ὁ Χριστὸς τὸν θεῖο νόμο; Ὑπῆρξε καὶ ὁ Χριστὸς ἁμαρτωλός; Μὴ γένοιτο! Ἂς προσέξωμε ἀκριβῶς τί λέγει ὁ ἀπόστολος. Δὲν λέγει, ὅτι ὁ Χριστὸς ε ἶ ν ε κατάρα, ἀλλὰ λέγει, ὅτι ἔ γ ι ν ε κατάρα (*«γενόμενος κατάρα»*). Ἐπίσης δὲν λέγει, ὅτι εἶνε κατάρα διότι ἁ μ ά ρ τ η σ ε, ἀλλὰ λέγει, ὅτι ἔγινε κατάρα γ ι ὰ μ ᾶ ς (*«ὑπὲρ ἡμῶν»*). Ὁ Χριστὸς δὲν ε ἶ ν ε κατάρα καὶ ἐπικατάρατος, ἄρα δὲν ε ἶ ν ε ἁμαρτία καὶ ἁμαρτωλός. Ὁ Χριστὸς ἔ γ ι ν ε κατάρα καὶ ἐπικατάρατος, διότι ἐπάνω του ἀνέλαβε τὶς ἰδικές μας ἁμαρτίες, καὶ κρεμάστηκε στὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ γιὰ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας. *«Χριστὸς ἐξηγόρασεν ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου»*. Ἂν ὁ Χριστὸς ἦταν πραγματι-

κῶς κατάρα καὶ ἐπικατάρατος, θὰ εἶχεν ἀνάγκη νὰ ἐξαγορασθῇ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν κατάρα τοῦ νόμου. Τώρα ἐξαγοράζει τοὺς ἄλλους, διότι δὲν εἶνε πραγματικῶς κατάρα καὶ ἐπικατάρατος, δὲν εἶνε ἁμαρτία καὶ ἁμαρτωλός, ἀλλὰ ἰδιοποιεῖται τὶς ἁμαρτίες τῶν ἄλλων.

Τὴν ἀναμαρτησία καὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σαφῶς, σαφέστατα, δεικνύει ἕνας ἄλλος λόγος τοῦ πρωτοκορυφαίου ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος ὁμοιάζει πρὸς τὸν προηγούμενο λόγο του, κατὰ τὸν ὁποῖο γιὰ μᾶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἔγινε κατάρα. «*Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ*», κηρύττει καὶ διακηρύττει ὁ οὐρανοβάμων Ἀπόστολος (Β΄ Κορ. ε΄ 21). Ὅπως ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε κατάρα, ἀλλ' ἔγινε κατάρα γιὰ μᾶς, ἔτσι πάλι δὲν εἶνε ἁμαρτία, ἀλλ' ἔγινε ἁμαρτία γιὰ μᾶς, ὁ Θεὸς ἔκανε τὸν Χριστὸ ἁμαρτία γιὰ τὴ δική μας σωτηρία. Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει σχέσι μὲ τὴν ἁμαρτία καὶ δὲν κάνει κανένα ἁμαρτωλό. Ὁ Θεὸς εἶνε ἅγιος, ἀπολύτως ἅγιος, καὶ θέλει ἁγίους, καὶ κάνει ἁγίους. Ὁ Θεὸς εἶνε ἅγιος καὶ ἁγιοποιός. Λέγοντας δὲ ὁ Παῦλος, ὅτι ὁ Θεὸς ἔκανε γιὰ μᾶς τὸν Χριστὸ ἁμαρτία, δὲν ἐννοεῖ βεβαίως, ὅτι ὁ Θεὸς ἐξώθησε τὸν Υἱό του στὴν ἁμαρτία καὶ τὸν ἔκανε ἁμαρτωλό, ἀλλ' ἐννοεῖ τοῦτο τὸ συγκινητικώτατο πρᾶγμα, ὅτι τὸν φόρτωσε τὶς ἰδικές μας ἁμαρτίες, γιὰ ν' ἀπαλλάξῃ ἐμᾶς ἀπὸ τὸ ἐπαχθὲς φορτίο τῶν ἁμαρτιῶν, τὸν ἀνέβασε ἐπάνω στὸ σταυρὸ ὡς τὸν μεγαλύτερο κακοῦργο καὶ ἁμαρτωλὸ καὶ ὑπέστη φρικτὸ πόνο

καὶ θάνατο, γιὰ νὰ σωθοῦμε ἐμεῖς οἱ ὄντως κακοῦργοι καὶ ἁμαρτωλοί. Ὁ Θεὸς φόρτωσε μὲ τὶς ἁμαρτίες μας καὶ παρέδωσε σὲ σταυρικὸ θάνατο γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας «*τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν*». Σαφεστάτη διακήρυξι τῆς ἀναμαρτησίας τοῦ Χριστοῦ. Ὅλοι γνωρίσαμε τὴν ἁμαρτία, ἄλλος περισσότερο καὶ ἄλλος λιγώτερο. Ὅλοι πράξαμε ἀναρίθμητες ἁμαρτίες. Ὅλοι εἴμεθα πολυαμάρτητοι, ἢ μᾶλλον πανθαμάρτητοι, διότι κάναμε ὅλες τὶς ἁμαρτίες, ἄλλες ἐξωτερικῶς καὶ ἄλλες ἐσωτερικῶς, μέσα στὰ μυστικὰ διαμερίσματα τῆς διεφθαρμένης ψυχῆς μας. Ἕνας μόνο δὲν γνώρισε τὴν ἁμαρτία οὔτε ἐξωτερικῶς οὔτε ἐσωτερικῶς. Ἕνας μόνον εἶνε *«ἄγευστος κηλῖδος»*. Σὲ ἕνα μόνο δὲν ἔπεσεν οὔτε ἡ σκιὰ τῆς ἁμαρτίας. Ἕνας εἶνε ὁ τελείως ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος, ὁ ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ νέος Ἀδάμ, ὁ μεγάλος μεσίτης, τὸ ἱλαστήριο θῦμα, ὁ Σωτήρ, ποὺ ἔγινε γιὰ μᾶς ἁμαρτία καὶ κατάρα, καὶ μᾶς ἔσωσε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ μᾶς ἐξαγόρασε ἀπὸ τὴν κατάρα, διότι εἶνε τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς κατάρας, εἶνε ἡ ἀναμαρτησία καὶ ἡ εὐλογία, ὁ ἀναμάρτητος καὶ ὁ εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.

* * *

Προηγουμένως εἴδαμε μαρτυρίες τοῦ πρωτοκορυφαίου ἀποστόλου Παύλου γιὰ τὴν ἀναμαρτησία καὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας. Τώρα θὰ ἰδοῦμε μαρτυρίες, ποὺ περιέχονται στὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ εἰδικῶς. Ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή, τῆς ὁποίας θέμα εἶνε ἡ ἀρχιερωσύνη

καὶ ἡ θυσία τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως Ἰησοῦ Χριστοῦ, περιέχει πολλὲς μαρτυρίες γιὰ τὴν ἀναμαρτησία καὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως μας. Καὶ γι' αὐτὸ τὶς μαρτυρίες αὐτὲς ἐξετάζουμε ἰδιαιτέρως.

Στὸ Ἑβρ. ι΄ 5-7 παρατίθεται περικοπὴ ἀπὸ τὸν Ψαλμὸ λθ΄ (μ΄). Στὴν περικοπὴ αὐτὴ ὁ Μεσσίας ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Θεὸ καὶ λέγει: «*Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ηὐδόκησας· τότε εἶπον· ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι, ὁ Θεός, τὸ θέλημά σου*». Συμφώνως πρὸς αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεὸς δὲν εὕρισκε εὐχαρίστησι στὰ διάφορα εἴδη προσφορῶν καὶ θυσιῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐκεῖνες οἱ προσφορὲς καὶ οἱ θυσίες εἶχαν ἁπλῶς συμβολικὴ σημασία, συμβόλιζαν τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Θεός, μὴ εὐχαριστούμενος ἀπὸ τὶς θυσίες σωμάτων ζῴων, ἑτοίμασε γιὰ θυσία ἄλλο σῶμα, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Στὸ βιβλίο τοῦ Θεοῦ ἦταν γραμμένο νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς μὲ σῶμα καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ θεῖο θέλημα, θυσιάζοντας τὸ σῶμα του γιὰ τὴν ἐξιλέωσί μας. «*Ἐν ᾧ θελήματι*», τονίζει ὁ Ἀπόστολος, «*ἡγιασμένοι ἐσμὲν διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ*» (ι΄ 10). Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν ἔκανε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καθ' ὅλα καὶ τελείως. Ὁ Χριστὸς ἔκανε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καθ' ὅλα καὶ τελείως. Κανενὸς ἐπίσης ἀνθρώπου ἡ θυσία, ἡ αὐτοθυσία, δὲν εἶχε τὴ σημασία τῆς θυσίας, τῆς αὐτοθυσίας, τοῦ Χριστοῦ. Ἡ θυσία, ἡ αὐτοθυσία, τοῦ Χριστοῦ ἔχει ὑψίστη σημασία καὶ μοναδική. Διότι ἡ ψυχὴ τοῦ

Χριστοῦ ἦταν δοσμένη τελείως στὸ θεῖο θέλημα καὶ τὸ θυσιασθὲν σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἦταν τελείως καθαρό. Ὁ ὅλος ἄνθρωπος Χριστὸς ἦταν ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος στὸν τέλειο βαθμό.

Στὸ ε΄ 8-9 διαβάζουμε γιὰ τὸν Χριστό: «*Καίπερ ὢν Υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου*». Ὁ Χριστὸς εἶνε Υἱός. Καὶ ὡς Υἱός, ὁμοούσιος τοῦ Θεοῦ Πατρός του, «*Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ*», δὲν ὤφειλεν ὑπακοή. Ὑπακοὴ ὀφείλουν τὰ κτίσματα, οἱ δοῦλοι. Ἐν τούτοις ὁ Υἱὸς «*ἔμαθε τὴν ὑπακοήν*», ἔμαθε νὰ ὑπακούῃ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς «*μορφὴν δούλου λαβών*». Ἔμαθε μάλιστα τὴν ὑπακοὴ «*ἀφ' ὧν ἔπαθεν*», ὑφιστάμενος παθήματα, ὑπακούοντας σὲ ὀδυνηρὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός του. Καὶ ἔτσι καθιερώθηκε ὡς Σωτήρ, ποὺ χαρίζει αἰωνία σωτηρία σὲ ὅλους, ὅσοι κάνουν ὑπακοὴ σ' αὐτόν. Ὁ Χριστὸς ἔκανε ὑπακοὴ στὸ Θεὸ καὶ οἱ πιστοὶ κάνουν ὑπακοὴ στὸ Χριστό. Ἀλλ' ἡ ὑπακοὴ τοῦ Χριστοῦ εἶνε τελεία, ἐνῷ ἡ ἰδική μας ὑπακοὴ εἶνε ἀτελής. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος σὲ πλῆρες μέτρο, γι' αὐτὸ εἶνε καὶ «*αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου*», ἐνῷ ἐμεῖς ἔχουμε ἐν μέρει ἀναμαρτησία καὶ ἁγιότητα καὶ ἐν μέρει ἁμαρτωλότητα καὶ ἀθλιότητα, γι' αὐτὸ καὶ δὲν σῳζόμεθα ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Χριστοῦ.

Κατὰ τὸ β΄ 27 ὁ Χριστὸς ἔγινεν ὅμοιος μὲ μᾶς, ἄνθρωπος δηλαδή, «*ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ*», γιὰ νὰ γίνῃ δηλαδὴ ὡς

ἄνθρωπος εὔσπλαγχνος καὶ φιλάνθρωπος ἀρχιερεὺς στὰ καθήκοντα πρὸς τὸν Θεό, γιὰ νὰ ἐξιλεώνη τὶς ἁμαρτίες τοῦ λαοῦ. Κατὰ τὸ θ´ 26 ὁ Χριστὸς *«νῦν ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται»*. Τώρα, δηλαδή, μιὰ φορὰ στὸ τέλος τῶν αἰώνων φανερώθηκε γιὰ νὰ παραμερίσῃ, γιὰ νὰ ἐξαλείψῃ, μὲ τὴ θυσία του τὴν ἁμαρτία. Κατὰ τὸ ι´ 12 ὁ Χριστὸς γιὰ τὶς ἁμαρτίες πρόσφερε μιὰ θυσία, ἡ ὁποία ἰσχύει γιὰ πάντοτε. Κατὰ τὸ θ´ 28 ὁ Χριστὸς προσφέρθηκε ὡς θυσία, γιὰ νὰ σηκώσῃ, γιὰ ν᾽ ἀφαιρέσῃ, τὶς ἁμαρτίες τῶν πολλῶν, ὅλων δηλαδὴ τῶν ἀνθρώπων. Αὐτοὶ οἱ λόγοι, κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς θυσιάστηκε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας, δεικνύουν τὴν ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ. Ἂν ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦταν ἀναμάρτητο καὶ ἁγνὸ θῦμα, δὲν θὰ ἐξιλέωνε τὶς ἁμαρτίες μας.

Κατὰ τὸ α´ 3 ὁ Υἱὸς εἶνε ὁ *«δι᾽ ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν»*. Ὁ Χριστὸς μᾶς καθάρισε ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας. Καὶ ὡς μέσο γιὰ τὴν κάθαρσί μας χρησιμοποίησε τὸν ἑαυτό του. Εἶνε καὶ ὁ αἴτιος καὶ τὸ μέσο τῆς καθάρσεώς μας. Ἀλλ᾽ ὅπως ἕνα μέσο, μὲ τὸ ὁποῖο καθαρίζουμε κάτι τὸ ἀκάθαρτο, εἶνε καθαρό, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ καθαρὸ μέσο, μὲ τὸ ὁποῖον ἔγινεν ἡ κάθαρσί μας ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Μᾶς καθάρισε ὁ καθαρὸς καὶ ἀκήρατος Κύριος, ὁ μόνος καὶ ἀπολύτως καθαρὸς καὶ ἀκήρατος.

Ὁ Χριστὸς εἶνε *«ποιμὴν τῶν προβάτων ἐν αἵματι»* (ιγ´ 20). Δὲν ἦλθε νὰ σφάξῃ καὶ νὰ χύσῃ τὸ αἷμα τῶν προβάτων, ὅπως κάνουν οἱ κοινοὶ ποιμένες,

ἀλλ' ἦλθε νὰ σφαγῇ ὁ ἴδιος καὶ νὰ χύσῃ τὸ ἰδικό του αἷμα γιὰ τὰ πρόβατα. Ὁ Χριστὸς εἶνε *«ἀρχιερεὺς διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος»* (θ΄ 11-12). Οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης χρησιμοποιοῦσαν αἷμα τράγων καὶ μόσχων. Ὁ ἀρχιερεὺς Χριστὸς χρησιμοποίησε τὸ ἰδικό του αἷμα. Τὸ δὲ αἷμα τοῦ Χριστοῦ *«λαλεῖ κρεῖττον παρὰ τὸν Ἄβελ»* (ιβ΄ 24). Τὸ αἷμα τοῦ Ἄβελ ζητοῦσε ἐκδίκησι, τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ζητεῖ τὴν ἐξιλέωσί μας καὶ τὴ λύτρωσί μας, ὁ δὲ Θεὸς ἀκούει τὴ φωνὴ τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ καὶ παρέχει τὴν ἐξιλέωσί μας καὶ τὴ λύτρωσί μας. *«Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ Θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι;»* (θ΄ 13-14). Ἂν τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ ἡ στάκτη τῆς κατακαιομένης στὸ θυσιαστήριο δαμάλεως καθαρίζουν τοὺς ἀκαθάρτους ὡς πρὸς τὸ σῶμα, πόσο μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἔχει τὸ αἰώνιο πνεῦμα, τὴν Θεότητα, ποὺ δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος, καὶ πρόσφερε τὸν ἑαυτό του ἄμωμο στὸ Θεό, καθαρίζει τὴν συνείδησι ἀπὸ τὰ νεκρὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας! Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἀκαθαρσία, ὄχι μόνο διότι εἶνε τὸ αἷμα τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Πράξ. κ΄ 28), ἀλλὰ καὶ διότι εἶνε τὸ αἷμα θύματος ἀμώμου, ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ἡ ἁμαρτία οὔτε στὸ ἐλάχιστο ἄγγιξε καὶ μόλυνε. Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει, διότι εἶνε καθαρό, τελείως καθαρό· δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὸ

οὔτε ἕνα μικρόβιο ἁμαρτίας. Ἂν στὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ ὑπῆρχε ἕνα, ἔστω, μικρόβιο ἁμαρτίας, θὰ ἦταν ἀκατάλληλο γιὰ νὰ ραντισθῇ ἢ μεταγγισθῇ σὲ μᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ νὰ μᾶς καθαρίσῃ ἢ μᾶς θεραπεύσῃ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας. Ὅποιος θεωρεῖ *«τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινόν, ἐν ᾧ ἡγιάσθη»*, θὰ τιμωρηθῇ μὲ τιμωρία ἀσυγκρίτως χειρότερη τῆς θανατικῆς ποινῆς (ι´ 28-29). Τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ δὲν εἶνε κοινό. Δὲν εἶνε οὔτε σὰν τὸ αἷμα τῶν ζῴων οὔτε σὰν τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων. Τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ εἶνε αἷμα Θεοῦ, σαρκωμένου Θεοῦ, καὶ αἷμα πανάσπιλο καὶ πάναγνο, ὄχι σὰν τὸ ἰδικό μας αἷμα, ποὺ εἶνε μολυσμένο ἀπὸ ἑκατομμύρια μικρόβια τῆς ἁμαρτίας.

* * *

Ἀπὸ τὴν Ἐπιστολὴ πρὸς Ἑβραίους ἀναφέρουμε τρία ἀκόμη χωρία, στὰ ὁποῖα φαίνεται ἡ ἀναμαρτησία τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας.

Στὸ β´ 11 ὁ Ἀπόστολος λέγει: «*Ὅ τε ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες· δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν*». Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶνε: Καὶ ὁ ἁγιάζων Χριστὸς καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι πιστοὶ εἶνε ὅλοι ἀπὸ ἕνα, τὸν Ἀδάμ, εἶνε ὅλοι ἄνθρωποι. Γι᾽ αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Χριστὸς δὲν ἐντρέπεται νὰ ὀνομάζῃ αὐτοὺς ἀδελφούς. Ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς μᾶς ἔχει ἀδελφούς. Βεβαίως ὁ Χριστὸς ἔχει καὶ ἀνώτερη φύσι, τὴ θεία. Ὁ Χριστὸς δηλαδὴ εἶνε καὶ Θεός. Καὶ ὡς Θεὸς ὁ Χριστὸς δὲν μᾶς ἔχει ἀδελφούς, ἀλλὰ δούλους. Θὰ μποροῦσε λοιπὸν νὰ ὁμιλήσῃ ὡς Θεὸς καὶ

νὰ μᾶς ὀνομάσῃ δούλους του. Ἀλλὰ δὲν ἐντρέπεται νὰ ὁμιλῇ ἀπὸ τὴν κατώτερη θέσι, τὴ θέσι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του, νὰ ὁμιλῇ δηλαδὴ ὡς ἄνθρωπος, καὶ νὰ μᾶς ὀνομάζῃ ἀδελφούς.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἁγιάζων καὶ ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ἁγιαζόμενοι. Κατὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ ἁγιάζων εἶνε ὁ Γιαχβέ, κατὰ τὸ παρὸν χωρίον ὁ ἁγιάζων εἶνε ὁ Χριστός. Ἄρα ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Γιαχβὲ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἀλλ' ὅπως ἀπὸ τὴν ὀνομασία *«ὁ ἁγιάζων»* συνάγεται ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ, ἔτσι ἀπὸ τὴν αὐτὴ ὀνομασία συνάγεται καὶ ἡ ἀναμαρτησία καὶ ἁγιότης τοῦ Χριστοῦ. Διότι *«ὁ ἁγιάζων»* εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καθαρίζει τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες καὶ τοὺς καθιστᾷ ἁγίους. Ἀλλὰ γιὰ νὰ καθαρίσῃ κανεὶς τοὺς ἄλλους ἀπὸ ἁμαρτίες, πρέπει πρῶτα νὰ εἶνε ὁ ἴδιος καθαρός. Γιὰ νὰ καταστήσῃ κανεὶς τοὺς ἄλλους ἁγίους, πρέπει πρῶτα νὰ εἶνε ὁ ἴδιος ἅγιος. Καθαρίζει ἀπὸ ἁμαρτίες ὁ καθαρός, ὄχι ὁ ἀκάθαρτος. Καθιστᾷ ἁγίους ὁ ἅγιος, ὄχι ὁ ἁμαρτωλός. Ὁ ἀκάθαρτος καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς ἔχει ὁ ἴδιος ἀνάγκη καθάρσεως καὶ ἁγιασμοῦ. Ὁ Χριστὸς λοιπὸν εἶνε *«ὁ ἁγιάζων»*, διότι ὁ ἴδιος εἶνε ὁ καθαρός, ὁ ἀναμάρτητος, ὁ ἅγιος. Καὶ ἡμεῖς οἱ πιστοὶ ἄνθρωποι εἴμεθα *«οἱ ἁγιαζόμενοι»*, διότι ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ἀκάθαρτοι, οἱ ἁμαρτωλοί, ποὺ ἔχουμε ἀνάγκη καθάρσεως καὶ ἁγιασμοῦ, ὁ δὲ Χριστὸς μᾶς καθαρίζει πράγματι καὶ μᾶς καθιστᾷ ἁγίους, ἁγίους σὲ σχετικὸ βαθμό, ἐνῷ Ἐκεῖνος εἶνε ἅγιος σὲ ἀπόλυτο βαθμό.

Στὸ δ' 15 ὁ Ἀπόστολος λέγει: *«Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις*

ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας». Κατὰ τὸ χωρίο τοῦτο ὁ Χριστός, ὁ μεγάλος ἀρχιερεύς μας, εἶνε συμπαθὴς ἀπέναντι τῶν ἀδυναμιῶν μας, ἠθικῶν καὶ φυσικῶν, διότι καὶ Ἐκεῖνος ὑπέστη πειρασμοὺς σὲ ὅλα, σὲ ὅσα ἦταν δυνατὸ νὰ πειρασθῇ ἡ ἀνθρωπίνη φύσι του, πειράσθηκε ὁμοίως πρὸς ἡμᾶς, χωρὶς ὅμως ἁμαρτία. Μὲ ἄλλα λόγια, ὅπως πειραζόμεθα ἡμεῖς, ἔτσι πειράστηκε καὶ ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ὑποκύπτουμε σὲ πειρασμοὺς καὶ διαπράττουμε ἁμαρτίες, ἐνῷ Ἐκεῖνος δὲν ὑπέκυψε σὲ πειρασμὸ καὶ δὲν διέπραξε ἁμαρτία. Ὁ πειράζων, ὅπως ὀνομάζεται ὁ Σατανᾶς, ὁ πρῶτος καὶ ὁ μεγαλύτερος ἁμαρτωλός, εἶχε τὴν ἀναίδεια καὶ τὴν αὐθάδεια νὰ πειράξῃ καὶ τὸν Χριστό. Ἐπίσης καὶ ἄνθρωποι ἔπαιξαν ρόλο πειραστοῦ πρὸς τὸν Χριστό. Ἀλλ' οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε ὁ Σατανᾶς κατώρθωσε νὰ κάνῃ τὸν Χριστὸ νὰ ἁμαρτήσῃ. Ὁ Χριστὸς γεννήθηκε χωρὶς ἁμαρτία, τὴν προπατορικὴ ἁμαρτία, καὶ παρέμεινε χωρὶς ἁμαρτία, προσωπικὴ ἁμαρτία.

Στὸ ζ' 26-28 ὁ Ἀπόστολος λέγει: *«Τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ ἑαυτὸν ἀνενέγκας. Ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον Υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον».* Ὁ μεγάλος

ἀρχιερεύς, ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, εἶνε ἀρχιερεὺς ὅπως ἔπρεπε σὲ μᾶς γιὰ τὴν ἐξιλέωσί μας καὶ τὴ σωτηρία μας. Οἱ ἄλλοι ἀρχιερεῖς προσέφεραν θυσίες καθημερινῶς, γιὰ τὶς δικές τους πρῶτα ἁμαρτίες καὶ ἔπειτα γιὰ τοῦ λαοῦ. Ὁ μεγάλος ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς Χριστὸς *«τοῦτο»*, τὴν προσφορὰ δηλαδὴ θυσίας, *«ἐποίησεν ἐφάπαξ»*, ἔκανε μιὰ φορά, *«ἑαυτὸν ἀνενέγκας»*, μὲ τὸ νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτό του. Γιατί οἱ ἄλλοι ἀρχιερεῖς προσέφεραν θυσία καθημερινῶς; Διότι ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωποι *«ἔχοντες ἀσθένειαν»*, ποὺ εἶχαν ἁμαρτία. Καθημερινῶς ἁμάρταναν αὐτοὶ καὶ ὁ λαός, καὶ καθημερινῶς ἦταν ἀνάγκη νὰ προσφέρουν θυσία. Γιατί ἐπίσης οἱ ἄλλοι ἀρχιερεῖς θυσίαζαν ζῷα καὶ ὄχι τοὺς ἑαυτούς τους; Διότι τὰ ζῷα δὲν εἶχαν ἁμαρτίες, ἐνῷ αὐτοὶ ἦταν ἁμαρτωλοί. Ἀλλὰ καὶ ἂν θὰ ἦταν ἀναμάρτητοι, ἡ αὐτοθυσία τους, αὐτοθυσία ἁπλῶς ἀνθρώπων, δὲν θ' ἀντιστάθμιζε τὶς ἁμαρτίες μας. Ὁ Χριστὸς προσέφερε θυσία μιὰ φορά, ὄχι πολλὲς φορές, διότι δὲν ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλ' Υἱός, ἄρα Θεός, ὅπως ὁ Πατέρας, καὶ ἡ θυσία του ὡς θυσία Θεοῦ ἔχει τὴ δύναμι νὰ ἐξαλείφῃ ὅλες τὶς ἁμαρτίες ὅλων τῶν ἀνθρώπων ὅλων τῶν αἰώνων. Ὁ Χριστὸς ἐπίσης ὡς θυσία προσέφερε τὸν ἑαυτό του, διότι τὸ θῦμα δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἁμαρτίες, ὁ δὲ Χριστὸς ἦταν ἀναμάρτητος.

Τὴν ἀναμαρτησία τοῦ Χριστοῦ στὸ ἐξεταζόμενο χωρίο λαμπρῶς ἐμφαίνουν οἱ χαρακτηρισμοὶ αὐτοῦ *«ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος»*. Ὁ πρῶτος χαρακτηρισμός, *«ὅσιος»*, ἀναφέρεται στὴν

ἁγιότητα τοῦ Χριστοῦ ὡς πρὸς τὸν Θεό· ὁ δεύτερος, «*ἄκακος*», ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· ὁ τρίτος, «*ἀμίαντος*», ὡς πρὸς τὸν ἑαυτό του· ὁ τέταρτος, «*κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος*», ἀναφέρεται γενικῶς στὴν ἁγιότητα τοῦ Ἰησοῦ.

Ὁ Χριστὸς εἶνε «*ὅσιος*», ἀφωσιωμένος στὸ Θεὸ Πατέρα πλήρως. Εἰσερχόμενος στὸν κόσμο εἶπε στὸ Θεό: «*Ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, ὁ Θεός μου*» (Ψαλμ. λθ΄ 8-9. Ἰδὲ καὶ Ἑβρ. ι΄ 7, 9). Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος ἔκανε τὸ θεῖο θέλημα τελείως. «*Ὁ πέμψας με μετ᾽ ἐμοῦ ἐστιν*», εἶπεν ὁ Χριστός. «*Οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ Πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε*» (Ἰωάν. η΄ 29). Ἡμεῖς ἄλλοτε κάνουμε τὰ ἀρεστὰ στὸ Θεό, καὶ ἄλλοτε κάνουμε τὰ ἀρεστὰ στὸν ἑαυτό μας, στὸν κόσμο καὶ στὸ Διάβολο. Ὁ Χριστὸς ἔκανε πάντοτε τὰ ἀρεστὰ στὸ Θεὸ Πατέρα του. Ὁ Χριστὸς ὑποτάχθηκε στὸ θεῖο θέλημα μέχρις ἐσχάτων. «*Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ*» (Φιλιπ. β΄ 8).

Ὁ Χριστὸς εἶνε «*ἄκακος*» ἀπέναντι τοῦ κόσμου. Ὁ κόσμος μίσησε, δίωξε καὶ θανάτωσε τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλ᾽ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔδειξε κακία ἀπέναντι στὸν κόσμο. Ἕνα τιμωρητικὸ θαῦμα σὲ ἄνθρωπο δὲν ἔκανε. Κατὰ τὴν τριετία τῆς δημοσίας ζωῆς του «*διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ Διαβόλου*» (Πράξ. ι΄ 38). Καὶ στὸ τέλος σὰν ἀρνὶ ἄκακο ὠδηγήθηκε στὴ σφαγή. Ἡ ἀκακία, ἡ ἀνεξικακία καὶ ἡ καλωσύνη τοῦ Χριστοῦ καλύπτουν τοὺς οὐρανούς!

Ὁ Χριστὸς εἶνε *«ἀμίαντος»* ὡς πρὸς τὸν ἑαυτό του. Ἡμεῖς ὅλοι στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα ἄλλος περισσότερο καὶ ἄλλος λιγώτερο εἴμεθα μιασμένοι, ἔχουμε τὰ μιάσματα τῆς ἁμαρτίας, κανεὶς δὲν εἶνε ἀμίαντος. Ποιός πράγματι ἔχει τὴν καρδιά του καὶ τὴ σάρκα του τελείως ἀμόλυντα καὶ ἁγνά; Ποιός δὲν φιλοξένησε καὶ δὲν ἐπεξεργάστηκε ποτὲ μέσα στὴ διάνοιά του αἰσχροὺς λογισμούς; Ποιός δὲν ἔρριξε στὸ ἄλλο πρόσωπο ἁμαρτωλὰ βλέμματα; Ποιός ἀπὸ πνευματικὴ ἀπροσεξία δὲν προκάλεσε σωματικὴ ἐξέγερσι καὶ ἡδυπάθεια; Ποιός δὲν βλέπει στὸν ἑαυτό του βόρβορο; Ποιός δὲν ἀηδίασε τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴν πνευματική του ρυπαρότητα καὶ ἀκαθαρσία; Μόνον ἕνας ἄνθρωπος ἔμεινεν ἀνέπαφος ἀπὸ τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου, μόνον ἕνας ἄνθρωπος εἶνε ἀμίαντος, ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός.

Ὁ Χριστὸς εἶνε *«κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν»*. Ὅταν ζοῦσε στὴ γῆ, συναναστρεφόταν τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ συνέτρωγε καὶ συνέπινε μαζί τους, ὥστε οἱ ἐχθροί του νὰ ἐκσφενδονίζουν ἐναντίον του τὴν κατηγορία, *«Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν!»* (Ματθ. ια΄ 19). Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Κύριος τοπικῶς δὲν ἦταν χωρισμένος ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλούς, τροπικῶς ἦταν χωρισμένος ἀπ' αὐτούς. Ὁ τρόπος τῶν ἀνθρώπων ἦταν ἁμαρτωλός, ἀλλ' ὁ τρόπος τοῦ Κυρίου ἦταν ἅγιος. Ὁ Χριστὸς ἦταν χωρισμένος ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλούς, μὲ ἄλλα λόγια, δὲν εἶχε σχέσι μὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς στὴν ἔννοια, ὅτι δὲν εἶχε ἁμαρτίες ὅπως ἐκεῖνοι, ἦταν ἀναμάρτητος. Ὁ ἀναμάρτητος ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπέχει ὅσον οἱ οὐρανοὶ

ἀπὸ τὴ γῆ, ἢ μᾶλλον περισσότερο. Διότι, ὅπως ποιητικώτατα ὁ Ἀπόστολος ἐκφράζεται, ὁ Χριστὸς εἶνε *«ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν»*. Καὶ οἱ οὐρανοὶ μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε τόσο καθαροί. Καὶ στοὺς ἁγίους ἀγγέλους του ὁ Θεὸς βρίσκει ψεγάδι. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς εἶνε τελείως καθαρὸς καὶ ἀψεγάδιαστος, ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ἀνθρώπων καὶ ἀγγέλων. Ὑμνοῦμε τὴ Μητέρα τοῦ Χριστοῦ ὡς *«ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν καὶ καθαρωτέραν λαμπηδόνων ἡλιακῶν»*. Ἀλλὰ τέτοιος λόγος γιὰ τὴν Παναγία ἰσχύει σχετικῶς, ὅπως καὶ τὸ ὄνομα Παναγία· ἀπολύτως τέτοιος λόγος ἰσχύει γιὰ τὸν Υἱὸ τῆς Παναγίας, τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Μὲ τὴν ἁγιότητα καὶ δόξα του ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε χωρὶς ὑπερβολὴ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν καὶ καθαρώτερος τῶν λαμπηδόνων τῶν ἡλιακῶν.

Μαρτυρίες τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ

Ἡ ἰσχυρότερη καὶ αὐθεντικώτερη μαρτυρία γιὰ τὴν ἀναμαρτησία καὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ μαρτυρία τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὄχι τῶν ἄλλων, ἀνθρώπων καὶ ἀγγέλων. Διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε *«ἡ ἀλήθεια»* (Ἰωάν. ιδ΄ 6), ἡ αὐτοαλήθεια, *«ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός»* (Ἀποκ. γ΄ 14), τὸ ἀψευδὲς στόμα κατὰ τὴν πατερικὴ ἔκφρασι. Ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας διακήρυξε· *«Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ»* (Ἰωάν. ιη΄

37). Ὁ Ἰησοῦς γεννήθηκε ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἦλθε σ' αὐτὸ τὸν κόσμο γιὰ νὰ δώσῃ τὴ μαρτυρία του γιὰ τὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ κηρύξῃ καὶ διακηρύξῃ τὴν ἀλήθεια, ὅλη τὴν ἀλήθεια, ποὺ εἶνε ἀναγκαία γιὰ τὴ γνῶσι καὶ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ μὴ εἰπῇ κανένα ψέμα. Καὶ κήρυξε πράγματι καὶ διακήρυξεν ὁ Ἰησοῦς τὴν ἀλήθεια μὲ παρρησία, πληρότητα, ἔμφασι καὶ ὑψίστη αὐθεντικότητα. Ἄλλος, ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος, δὲν ἐκφράστηκε ποτὲ μὲ τὴν αὐθεντικότητα τοῦ Ἰησοῦ, δὲν εἶπε ποτέ, *«ἀμὴν λέγω ὑμῖν»*, ἤ, *«ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»*. Ἔτσι μίλησε μόνον ὁ Χριστός. Αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ἐκφράσεως ἀνήκει ἀποκλειστικὰ στὴ διάλεκτο τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶνε *«ὁ ἀμήν»*, γι' αὐτὸ καὶ λέγει, *«ἀμὴν λέγω ὑμῖν»*, ἤ, *«ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν»*.

Τὴν ἀναμαρτησία καὶ τὴν ἁγιότητά του ὁ Ἰησοῦς μαρτυρεῖ μὲ διαφόρους τρόπους. Ὄχι μόνο μὲ λόγους, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐνέργειες, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ σιωπή του σὲ περιπτώσεις, ποὺ ἐμεῖς θὰ ἀνοίγαμε τὸ στόμα μας καὶ θὰ μιλούσαμε γιὰ ἁμαρτωλότητα, ἀναξιότητα καὶ ἀθλιότητά μας.

Δωδεκαετὴς ὁ Ἰησοῦς φαίνεται νὰ ἔκανε μία ἀταξία. Ἐνῷ ἡ μητέρα του καὶ ὁ θετὸς πατέρας του ἀναχώρησαν ἀπ' τὸ ναὸ ἐπιστρέφοντας στὴ Ναζαρὲτ καὶ νόμισαν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀναχώρησε καὶ ἦταν στὴ συνοδεία τῶν προσκυνητῶν μαζὶ μὲ τοὺς συγγενεῖς, τοὺς γνωστοὺς καὶ τὰ ἄλλα παιδιά, ἐκεῖνος δὲν ἀκολούθησεν, ἀλλὰ παρέμεινε στὸ ναό. Καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες κράτησε σὲ μεγάλη ἀγωνία καὶ ἀναστάτωσι τὴν Παναγία καὶ τὸν Ἰωσήφ,

οἱ ὁποῖοι τὸν ἀναζητοῦσαν καὶ δὲν τὸν εὕρισκαν. Καὶ ὅταν τὸν βρῆκαν καὶ ἡ Παναγία τοῦ εἶπε, *«Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; Ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε»* (Λουκ. β΄ 48), ἐκεῖνος δὲν ζήτησε συγγνώμη, δὲν εἶπε, *«Νὰ μὲ συγχωρῆτε»*, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀπάντησί του ἔδωσε στὸν ἑαυτό του δίκαιο καὶ στοὺς γονεῖς του ἄδικο. *«Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρός μου δεῖ εἶναί με;»* (Λουκ. β΄ 49). Ἡ φαινομένη ἀταξία ἢ ἁμαρτία τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἦταν πραγματικὴ ἀταξία ἢ ἁμαρτία, ἀλλὰ πρᾶξι μὲ τὴν ὁποία δίδαξε ἕνα ὑψηλὸ δίδαγμα, ὅτι πατέρας του δὲν ἦταν ὁ Ἰωσήφ, ἀλλ᾽ ὁ Θεός, καὶ σπίτι του ἦταν ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ Πατρός του. Ἂν ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἁπλῶς ἄνθρωπος, αὐτὴ ἡ πρᾶξι του θὰ ἦταν ὄντως ἀταξία καὶ ἁμαρτία. Τώρα δὲν εἶνε ἀταξία καὶ ἁμαρτία, διότι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός, Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ.

Ὁμοίως φαίνεται ἀνευλάβεια καὶ ἄρα ἁμαρτία ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς μίλησε στὴ μητέρα του κατὰ τὸν γάμο στὴν Κανᾶ· *«Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι;»* (Ἰωάν. β΄ 4). *«Τί ἀναμιγνύεσαι στὶς ὑποθέσεις μου, γυναῖκα;»*. Παρατηρεῖ, ἐπιπλήττει ὁ Ἰησοῦς τὴν μητέρα του γιὰ ἀνάμιξι στὶς ὑποθέσεις του. Καὶ δὲν τὴν προσφωνεῖ ὡς μητέρα. Δὲν λέγει *«μῆτερ»*, ἀλλὰ *«γύναι»*! Ὁμοίως προσφωνεῖ καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸν σταυρό: *«Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου»* (Ἰωάν. ιθ΄ 26). Ἀσέβεια καὶ αὐθάδεια φαίνεται αὐτὸς ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ πρὸς τὴν μητέρα του. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἔτσι. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς δίδαξε τὴν Παναγία, ὅτι δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ τὸν βλέπῃ σὰν υἱὸ καὶ

ὑποτακτικό της, ἀλλὰ σὰν Μεσσία, σὰν Διδάσκαλο καὶ Κύριό της. Ἂν ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦταν Χριστὸς καὶ Κύριος, ὁ τρόπος του θὰ ἦταν ὄντως ἀσεβὴς καὶ αὐθάδης.

Ὁ Ἰησοῦς ἐπίσης καταράστηκε καὶ ξήρανε μιὰ συκιά, διότι δὲν βρῆκε ἐπάνω της καρπό, ἐνῷ ἀκόμη δὲν ἦταν καιρὸς καρποφορίας. Διέταξε δὲ καὶ τὰ δαιμόνια καὶ μπῆκαν στὴν ἀγέλη τῶν χοίρων, καὶ ὥρμησαν οἱ χοῖροι καὶ πνίγηκαν στὴ λίμνη. Ἁμαρτίες φαίνονται καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα. Καταστροφὴ ξένης ἰδιοκτησίας. Ἀλλὰ δὲν εἶνε πράγματι ἁμαρτίες. Ἂν κάναμε ἐμεῖς καὶ ἀφ' ἑαυτῶν αὐτὰ τὰ πράγματα, θὰ ἦταν πράγματι ἁμαρτίες. Ἀλλὰ τώρα, ποὺ τὰ ἔκανε ὁ Χριστός, δὲν εἶνε ἁμαρτίες. Ὁ Χριστὸς κατέστρεψε τὸ φυτὸ ἐκεῖνο καὶ τὰ ζῷα ἐκεῖνα, γιὰ νὰ διδάξῃ ὡρισμένα μαθήματα. Καὶ δὲν τὰ κατέστρεψεν ὡς ξένη ἰδιοκτησία. Τὰ κατέστρεψεν ὡς ἰδική του ἰδιοκτησία. Ὅπως κατὰ τὸν λόγο του εἶνε κύριος τοῦ Σαββάτου, ἔτσι εἶνε κύριος καὶ ὅλων τῶν πραγμάτων. Αὐτὸς εἶνε ὁ κύριος ὅλων, ὁ ἀληθινὸς ἰδιοκτήτης τοῦ Σύμπαντος.

Πράγματα λοιπόν, ποὺ γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους εἶνε ὄντως ἁμαρτίες, γιὰ τὸν Ἰησοῦ δὲν εἶνε ἁμαρτίες. Ὁ Ἰησοῦς εἶνε Θεός, καὶ ὡς Θεὸς κάνει ὅ,τι θέλει. Τὸ δὲ θέλημα τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε ἁμαρτία. Ἁμαρτία εἶνε τὸ ἀντίθετο πρὸς τὸ θεῖο θέλημα.

Ὅταν κάποιος προσφώνησε τὸν Ἰησοῦ μὲ τὸ «*Διδάσκαλε ἀγαθέ*», ὁ Ἰησοῦς εἶπε: «*Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός*» (Ματθ.

ιθ΄ 16-17). Μὲ τὸν λόγο τοῦτο ὁ Χριστὸς φαίνεται νὰ λέγῃ, ὅτι δὲν εἶνε ἀγαθός, δὲν εἶνε ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος σὲ ἀπόλυτη ἔννοια. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἔτσι. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε, «Δὲν εἶμαι ἀγαθός», ἀλλ' εἶπε, «Γιατί μὲ λέγεις ἀγαθόν;». Ἐπειδὴ ἀγαθὸς σὲ ἀπόλυτη ἔννοια εἶνε μόνον ὁ Θεός, ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ σημαίνει: «Γιατί μὲ ὀνομάζεις ἀγαθόν; Μὲ παραδέχεσαι ὡς Θεόν; Δὲν μὲ παραδέχεσαι. Συνεπῶς κακῶς μὲ ὀνομάζεις ἀγαθόν». Ὁ Χριστὸς δὲν δέχεται νὰ τὸν ὀνομάζωμε ἀγαθὸ ἢ ἅγιο, σὲ ἔννοια ἀπόλυτη, ἂν συγχρόνως δὲν ἀναγνωρίζωμε τὴν θεότητά του. Ἔτσι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὑπὲρ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀγαθότητος ἢ ἁγιότητος αὐτοῦ, ὄχι ἐναντίον.

Πολλὲς φορὲς ἄνθρωποι ἔπεσαν καὶ προσκύνησαν τὸν Ἰησοῦ. Καὶ πάντοτε ὁ Ἰησοῦς δεχόταν τὴν προσκύνησί τους. Καμμιὰ φορὰ δὲν εἶπε, «Μή με προσκυνεῖτε· καὶ ἐγὼ ἄνθρωπος εἶμαι ὅπως σεῖς, ἁμαρτωλὸς καὶ ἀνάξιος». Ὁ Χριστὸς δεχόταν τὴν προσκύνησι, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι ἦταν ἅγιος καὶ Θεός.

Ὅταν ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης εἶδε τὸν Ἰησοῦ νὰ ἔρχεται νὰ βαπτισθῇ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, *«Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;»* (Ματθ. γ΄ 14), ἂν ὁ Ἰησοῦς βαρυνόταν μὲ τὴν παραμικρὴ ἁμαρτία, θὰ διώρθωνε τὸν Ἰωάννη λέγοντας: «Καὶ ἐγώ, Ἰωάννη, ἔχω ἀνάγκη νὰ βαπτισθῶ, διότι καὶ ἐγὼ εἶμαι ἁμαρτωλός». Ἀλλὰ τέτοιο λόγο δὲν εἶπεν ὁ Χριστός, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι σ' αὐτὸν δὲν ὑπῆρχεν οὔτε ἴχνος ἁμαρτίας. Ὁ Χριστός, ὁ ἀντιπρόσωπός μας,

βαπτίστηκε γιὰ λογαριασμό μας, ὅπως καὶ σταυρώθηκε γιὰ λογαριασμό μας.

Ὅταν ὁ Πέτρος μετὰ τὴ θαυμαστὴ ἁλιεία ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ καὶ φώναξε, *«Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, Κύριε»* (Λουκ. ε' 8), ἂν ὁ Χριστὸς εἶχε τὴν παραμικρὴ ἁμαρτία, θὰ ἔλεγε: «Καὶ ἐγώ, Σίμων, εἶμαι ἁμαρτωλός». Ἀλλὰ τέτοιο λόγο δὲν εἶπεν ὁ Χριστός, διότι εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι οὔτε τὴ σκιά της ἔρριξεν ἐπάνω του ἡ ἁμαρτία. Ὅ,τι ἰσχύει γιὰ τὸν Θεό, *«τὸν πατέρα τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα»* (Ἰακ. α' 17), ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν Χριστό. Τὰ φυσικὰ φῶτα ἐμφανίζουν κηλῖδες καὶ σκιές. Τὸ ὑπερφυσικὸ καὶ ἄκτιστο Φῶς, τὸ Φῶς τὸ ἀληθινό, καμμία κηλῖδα καὶ σκιὰ δὲν ἐμφανίζει.

Κατὰ τὴ βάπτισί του ὁ Χριστὸς *«ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος»* (Ματθ. γ' 16. Ἰδὲ καὶ Μάρκ. α' 10). Οἱ ἄλλοι βαπτιζόμενοι παρέμεναν, ἄλλος περισσότερο καὶ ἄλλος λιγώτερο, μέσα στὸ νερὸ τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἐξωμολογοῦντο τὶς ἁμαρτίες τους στὸν Ἰωάννη. Ὁ Χριστὸς βγῆκε *«εὐθύς»*, ἀμέσως, ἀπὸ τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ, διότι δὲν εἶχε ἁμαρτίες νὰ ἐξομολογηθῇ.

Ὁμιλῶντας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Χριστὸς εἶπε: *«Οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ Πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε»* (Ἰωάν. η' 29). Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἄλλοτε κάνουμε τὰ ἀρεστὰ στὸ Θεό, καὶ ἄλλοτε κάνουμε τὰ ἀρεστὰ στὸ διάβολο, στὸν κόσμο καὶ στὸν ἑαυτό μας. Ὁ Χριστὸς ἔκανε πάντοτε τὰ

ἀρεστὰ στὸ Θεό. Οὔτε μία φορὰ δὲν ἔκανε ἀντίθετα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς εὐαρέστησε πλήρως καὶ τελείως τὸ Θεό.

Ὁ Χριστὸς προκάλεσε τοὺς ἐχθρούς του Ἰουδαίους μὲ τὸ περίφημο ἐκεῖνο ἐρώτημα, *«Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;»* (Ἰωάν. η΄ 46). Ποιός ἀπὸ σᾶς, τοὺς ἐχθροὺς καὶ μωμοσκόπους, δύναται νὰ μὲ ἀποδείξῃ ἔνοχον ἁμαρτίας; Οἱ Ἰουδαῖοι κατηγοροῦσαν τὸ Χριστό. Ἀλλὰ ν' ἀποδείξουν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν πραγματικῶς ἔνοχος ἐλαχίστης, ἔστω, ἁμαρτίας, δὲν μποροῦσαν. Τὸ ἐρώτημα τοῦ Χριστοῦ μένει μοναδικὸ καὶ ἀναπάντητο. Ὁ Χριστὸς εἶχε τὴ συνείδησι, ὅτι ἦταν ἀπολύτως ἀναμάρτητος, φαινόμενο μοναδικὸ στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος. Λίγο προτοῦ συλληφθῇ καὶ θανατωθῇ ὁ Ἰησοῦς εἶπε στοὺς μαθητάς του: *«Ἔρχεται ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν»* (Ἰωάν. ιδ΄ 30). Ὁ Διάβολος δὲν ἠδύνατο νὰ κάνῃ τίποτε κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, διότι δὲν εὕρισκε τίποτε τὸ μεμπτὸ στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ. Σ' ἐμᾶς εὑρίσκει πολλά, στὸν Ἀρχηγό μας τίποτε. Ἂν ὁ Χριστὸς ὡδηγήθηκε στὸ θάνατο, τοῦτο δὲν ὠφείλετο σὲ ἁμαρτία του, ἀλλὰ στὴν ἀγάπη καὶ ὑπακοή του στὸν Πατέρα γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἁμαρτωλῶν.

Στὴν Ἀποκάλυψι, στὸ γ΄ 7, ὁ Χριστὸς λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό του: *«Τάδε λέγει ὁ ἅγιος»*. Μ' αὐτὸ κηρύττει τὸν ἑαυτό του ἀπολύτως ἅγιο, ἀφοῦ γιὰ τὸν ἑαυτό του χρησιμοποιεῖ τὴν ὀνομασία *«ὁ ἅγιος»*, ἡ ὁποία στὴν Παλαιὰ Διαθήκη χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ Θεό. Ποιός ἄνθρωπος ἢ ἄγγελος θὰ τολμοῦσε

νὰ εἰπῇ γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅτι εἶνε *«ὁ ἅγιος»*, ἤ, ἁπλῶς, *«ἅγιος»*;

***

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Γραφῆς, Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, ἀπεδείχθη ἡ ἀναμαρτησία καὶ ἡ ἁγιότης τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἐτέθη τὸ ἐρώτημα: Ἠδύνατο ὁ Χριστὸς νὰ ἁμαρτήσῃ; Κατὰ μία γνώμη ἠδύνατο νὰ ἁμαρτήσῃ, ἀλλὰ δὲν ἁμάρτησε. Καὶ κατ' ἄλλη γνώμη δὲν ἠδύνατο νὰ ἁμαρτήσῃ. Ὀρθὴ εἶνε ἡ δευτέρα γνώμη, ὅτι δηλαδὴ ὁ Κύριος δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ἁμαρτήσῃ. Αὐτὴ ἡ γνώμη εἶνε διδασκαλία τῶν Πατέρων καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶνε *«στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας»* (Α´ Τιμ. γ´ 15).

Ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ἁμαρτήσῃ, διότι ἡ ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ ἑνώθηκε ὑποστατικῶς μὲ τὴ θεία φύσι του. Ἡ ἀνθρωπίνη φύσι δὲν προσελήφθη στὴν ὑπόστασι τοῦ Θεοῦ Λόγου ὡς πρόσωπο. Δὲν ὑπάρχουν στὸ Χριστὸ δύο πρόσωπα, ἕνα ἀνθρώπινο καὶ ἕνα θεῖο, ἀλλ' ὑπάρχει ἕνα μόνο πρόσωπο, τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου. Καὶ ἀφοῦ ἡ ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔχει ἰδικό της πρόσωπο, ἰδικό της ἐγώ, δὲν ὑπάρχει στὸ Χριστὸ ἡ προϋπόθεσι γιὰ ἁμαρτία, ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ φιλαυτία, ποὺ εἶνε ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ οὐσία τῆς ἁμαρτίας. Ὁ Θεὸς Λόγος, κατὰ τὴν ἔκφρασι τῶν Πατέρων, *«εὐδοκήσας ἐν σαρκὶ γενέσθαι, ἐχαλιναγώγει τὸ σκεῦος»*. Καίτοι ὁ Χριστὸς εἶχε δύο θελήσεις, ὄχι δηλαδὴ τὴ θεία μόνο θέλησι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνθρωπίνη, δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ἁμαρτήσῃ, διότι ἡ ἀνθρωπίνη θέλησι ἐθεώθη ἀπὸ τὴ θεότητα

καὶ ὑποτασσόταν στὴ θεία θέλησι. Ὁ Χριστὸς κατὰ τοὺς Πατέρας ἦταν ὑπεράνω πειρασμῶν. Ἐσωτερικοὺς πειρασμοὺς καὶ ἀμφιταλαντεύσεις δὲν εἶχε. Οἱ πειρασμοί του ἦταν ἐξωτερικοί. Καὶ τοὺς ἀπέκρουε καὶ τοὺς ὑπερνικοῦσε ἀμέσως μὲ τὴν προσταγή, *«Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ»*. Ἡ γνώμη, ὅτι ὁ Θεάνθρωπος ἦταν δυνατὸ νὰ ἁμαρτήσῃ, εἶνε βλάσφημη καὶ ἀποτροπιαστική. Ὅπως δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἁμαρτήσῃ ὁ Θεός, ἔτσι δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ἁμαρτήσῃ ὁ Θεάνθρωπος. Ἡ τελεία ἀναμαρτησία καὶ ἡ ἄκρα τελειότης τοῦ Χριστοῦ, ποὺ διακηρύσσει ἡ Γραφή, εἶνε ἀκολουθία τῆς μυστηριώδους ἑνώσεως τῶν δύο φύσεων στὸ ἕνα πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου, καὶ ἀπόδειξι, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ πράγματι Θεὸς Λόγος, ποὺ προσέλαβε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι γιὰ νὰ τὴ θεώσῃ.

ΓΙΑ ΝΑ ΤΙΜΗΣΗ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Γιατί ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος;

Ὁ σκοπός, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, δὲν εἶνε ἁπλός, ἀλλὰ πολλαπλός. Περιλαμβάνει πολλοὺς ἐπὶ μέρους σκοπούς. Καὶ ἰδού:

Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ τιμήσῃ τὸν ἄνθρωπο. Μπροστὰ στὴ μεγαλωσύνη τοῦ Σύμπαντος ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται μικρός, πολὺ μικρός, ἐλάχιστος, ἐλαχιστότατος, σὰν ἀσήμαντη λεπτομέρεια. Μέσα στὸν μακρόκοσμο, ἕνα κόσμο μὲ διάμετρο δισεκατομμύρια ἔτη φωτὸς κατὰ τοὺς φυσικοὺς καὶ ἀστρονόμους· μέσα στὴν ἀπεραντοσύνη τοῦ Σύμπαντος ὁ ἐλαχιστότατος ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐξουθενωμένος. Βλέποντας ὁ Δαβὶδ τοὺς οὐρανοὺς τὴ νύχτα, καὶ μπροστὰ στὴν οὐρανία μεγαλειότητα ἀναλογιζόμενος τὴν ἀνθρωπίνη ἐλαχιστότητα, ἀναφωνεῖ πρὸς τὸν Θεό: *«Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;»* (Ψαλμ. η´ 5). Ὦ Κύριε! Τί ἀξίζει ὁ ἄνθρωπος, ὥστε νὰ τὸν ἐνθυμῆσαι, ἢ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ φροντίζῃς γι᾽ αὐτόν; Ἀπορεῖ ὁ Δαβίδ, πῶς ὁ Θεὸς προσέχει τὸν μηδαμινὸ ἄνθρωπο καὶ ἀσχολεῖται μ᾽ αὐτόν. Θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπο ἀνάξιο προσοχῆς, ἀμελητέα ὕπαρξι. Καὶ ἂν ὁ Δαβὶδ αἰσθανόταν ἔτσι γιὰ τὸν ἄνθρωπο, βλέ-

ποντας τὴ μεγαλωσύνη τοῦ οὐρανίου κόσμου μὲ γυμνὸ ὀφθαλμό, πῶς θὰ αἰσθανόταν σήμερα, βλέποντας τὸν οὐρανὸ μὲ τηλεσκόπιο, καὶ ἀκούοντας ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες, ὅτι ὁ μακρόκοσμος ἔχει δισεκατομμύρια ἔτη φωτὸς διάμετρο, καὶ περιέχει δισεκατομμύρια δισεκατομμυρίων ἄστρα, παμμεγέθεις ἡλίους, οἱ πλεῖστοι ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶνε μεγαλύτεροι ἀπὸ τὸν δικό μας ἥλιο; Ἕνας ἥλιος τοῦ Γαλαξία μας, ὁ Ἀντάρης, εἶνε 64 ἑκατομμύρια φορὲς μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν δικό μας ἥλιο, ὁ ὁποῖος εἶνε σχεδὸν ἑνάμισυ ἑκατομμύριο φορὲς μεγαλύτερος ἀπὸ τὴ Γῆ!

Ἀνάξιος αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος, συγκρίνοντας τὸ φυσικό του μέγεθος μὲ τὸ μέγεθος τοῦ Σύμπαντος. Τὸ δὲ αἴσθημα τῆς ἀναξιότητός του γίνεται μεγαλύτερο, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀποβλέπῃ στὴν ἁμαρτωλότητά του, στὶς ταλαιπωρίες καὶ στὰ δεινὰ τοῦ βίου, στὴν ὅλη ἀθλιότητά του. Ἔρχονται ὧρες, ποὺ ὁ ἄνθρωπος χάνει κάθε ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό του, βλέπει τὸν ἑαυτό του σὰν σκουλῆκι τῆς γῆς, ἀηδιάζει καὶ βυθίζεται σὲ πέλαγος ἀπογοητεύσεως, αὐτοεκμηδενίζεται. Στὴν ἀνθρωπίνη ματαιότητα ἀποβλέποντας ὁ Ἐκκλησιαστής, καὶ τὴν ἀνθρωπίνη ἀπαισιοδοξία ἐκφράζοντας, γράφει: «*Ἐπῄνεσα ἐγὼ σὺν πάντας τοὺς τεθνηκότας τοὺς ἤδη ἀποθανόντας ὑπὲρ τοὺς ζῶντας, ὅτι αὐτοὶ ζῶσιν ἕως τοῦ νῦν· καὶ ἀγαθὸς ὑπὲρ τοὺς δύο τούτους ὅστις οὔπω ἐγένετο, ὃς οὐκ εἶδε σὺν τὸ ποίημα τὸ πονηρὸν τὸ πεποιημένον ὑπὸ τὸν ἥλιον*» (δ΄ 2-3). Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Ἐκκλησιαστὴς μακαρίζει τοὺς νεκροὺς παραπάνω ἀπὸ τοὺς ζωντανούς. Καὶ ἀπὸ νεκροὺς καὶ ζωντανοὺς θεωρεῖ καλλίτερον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν

γεννήθηκε στὸν κόσμο καὶ δὲν εἶδε τὸ κακό, ποὺ ὑπάρχει στὴν ὑφήλιο. Μ' ἄλλα λόγια ὁ Ἐκκλησιαστὴς ἀπὸ τὴ ζωὴ προτιμᾷ τὸν θάνατο, καὶ ἀπὸ τὸν θάνατο προτιμᾷ τὴν ἀνυπαρξία, νὰ μὴ γεννᾶται δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος.

Τόσον εὐτελὴς καὶ ἀνάξιος φαίνεται ὁ ἄνθρωπος στὴν ἴδια τὴν ἐκτίμησί του, στὴν ἴδια τὴ συνείδησί του. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἔχει τόσο μειονεκτικὴ ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ τιμήση μὲ τὴν ἐνανθρώπησί του τὸν ἄνθρωπο, καὶ ἔτσι ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποβάλη ἀπὸ τὴ διάνοιά του τὸ φρόνημα καὶ ἀπὸ τὴν καρδιά του τὸ αἴσθημα τῆς μειονεξίας. Ὅπως ὁ πατέρας δὲν θέλει νὰ ἔχουν τὰ παιδιά του αἴσθημα μειονεξίας, διότι τραυματίζονται καὶ ἀπογοητεύονται, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς δὲν θέλει νὰ ἔχωμε γενικῶς ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι αἴσθημα μειονεξίας, διότι κατὰ χάριν εἴμεθα παιδιά του καὶ ἐκεῖνος εἶνε πατέρας μας. Ὁ Θεὸς μᾶς τίμησε μὲ τὴ δημιουργία, διότι μᾶς δημιούργησε *«κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν»* του (Γεν. α΄ 26,27, Ἰακ. γ΄ 9). Μᾶς ἔκανε δηλαδὴ συμφώνως πρὸς τὴ δική του πνευματικὴ εἰκόνα καὶ μορφή. Μᾶς ἔκανε ὁμοίους του, τέκνα του κατὰ χάριν καὶ μικροὺς θεούς. Ἀλλ' ἁμαρτήσαμε, ἀσεβήσαμε, ξεπέσαμε, χάσαμε τὴ συνείδησι τῆς ἀξίας μας καὶ ἀποκτήσαμε συμπλέγματα ἐνοχῆς καὶ αἴσθημα μειονεξίας. Ὁ δὲ Θεὸς μᾶς εὐσπλαγχνίζεται καὶ μᾶς τιμᾷ γιὰ δεύτερη φορά. Τὴν πρώτη φορὰ μᾶς τίμησε μὲ τὴ δημιουργία μας, τώρα μᾶς τιμᾷ μὲ τὴν ἐνανθρώπησί του. Τὴν πρώτη φορὰ μᾶς τίμησε, διότι μᾶς ἔκανε ὁμοίους του· τὴ δεύτερη φορὰ μᾶς τιμᾷ, διότι γίνεται ὁ ἴδιος ὅμοιός μας. Μεγάλη τιμὴ

ἡ πρώτη, πολὺ μεγαλύτερη τιμὴ ἡ δεύτερη. Ἀπροσδόκητη, ἀσύλληπτη, ἀφάνταστη τιμὴ νὰ γίνῃ ὁ Θεὸς ἄνθρωπος, σὰν ἐμᾶς! Τί καὶ ἂν τὸ φυσικό μας μέγεθος εἶνε μηδαμινὸ μπροστὰ στὸ μέγεθος τοῦ Σύμπαντος; Μᾶς τιμᾷ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀσυγκρίτως μεγαλύτερος ἀπὸ τὸ Σύμπαν. Τί καὶ ἂν εἴμεθα ἁμαρτωλοί; Ὁ Ἀναμάρτητος καὶ ὁ Ἅγιος δὲν μᾶς ἀηδιάζει καὶ δὲν μᾶς ἀποδοκιμάζει, ἀλλὰ μᾶς δίνει ἀξία καὶ τιμή.

Ἔγινεν ὁ Θεὸς ἄνθρωπος, γιὰ νὰ τιμήσῃ τοὺς ἀνθρώπους γενικῶς. Ἔγινε παιδὶ καὶ ἀνδρώθηκε, γιὰ νὰ τιμήσῃ καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὸ παιδὶ εἰδικῶς. Καὶ γεννήθηκε ἀπὸ γυναῖκα, γιὰ νὰ τιμήσῃ ἐπίσης τὴ γυναῖκα εἰδικῶς.

Κανεὶς λοιπὸν ἄνδρας, καμμιὰ γυναῖκα καὶ κανένα παιδὶ νὰ μὴ ἔχῃ αἴσθημα μειονεξίας. Ἀντιθέτως, κάθε ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ καύχησι ἐν Κυρίῳ γιὰ τὴν ἀφάνταστη τιμή, ποὺ τοῦ ἔκανε ὁ Θεὸς νὰ γίνῃ ἄνθρωπος. Στοὺς ἀγγέλους ὁ Θεὸς δὲν ἔκανε τὴν τιμὴ νὰ γίνῃ ἄγγελος. Σὲ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἔκανε τὴν τιμὴ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος. Στὸ ἐρώτημα τοῦ Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεό, *«Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;»*, ὁ ἴδιος ὁ Δαβίδ, ἀποβλέποντας στὸν τιμημένο ἀπὸ τὸν Θεὸ ἄνθρωπο, τὸν ἄνθρωπο γενικῶς καὶ τὸν ἰδανικὸ ἄνθρωπο εἰδικῶς, τὸν Χριστό, λέγει: *«Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν»* (Ψαλμ. η΄ 6). Ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος μείωσε τὸν ἄνθρωπο ὀλίγο, ὄχι πολύ, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἀγγέλους, διότι ἐπέτρεψε νὰ πάσχῃ καὶ νὰ πεθαίνῃ, πρᾶγμα ποὺ δὲν συμβαίνει στοὺς ἀγγέλους, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο

μέρος στεφάνωσε τὸν ἄνθρωπο μὲ βασιλικὴ δόξα καὶ τιμή. Ἡ Παναγία μειώθηκε καὶ αὐτὴ ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἀγγέλους, διότι ὑπέστη θλίψεις καὶ πέθανε, ἀλλ' ἀνεδείχθη *«τιμιωτέρα τῶν Χερουβὶμ καὶ ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ»*, ἀνώτερη ἀσυγκρίτως ἀπὸ τὰ ἀνώτερα ἀγγελικὰ ὄντα Χερουβὶμ καὶ Σεραφίμ. Μὲ τὴν ἐνανθρώπησι τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀπέκτησε ὑπεραξία, καὶ στὸν οὐρανὸ τοῦ οὐρανοῦ δύναται νὰ καταλαμβάνῃ θέσι καὶ ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀρχαγγέλους.

ΓΙΑ ΝΑ ΓΙΝῌ ΟΡΑΤΟΣ

Πόθος τῶν φιλοθέων ψυχῶν εἶνε νὰ ἰδοῦν τὸν Θεό, *«τῶν ἐφετῶν τὸ ἀκρότατον»*, τὸ ἀνώτερο ἀπ' ὅλα, ὅσα δύναται νὰ ἐπιθυμήσῃ ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλ' ὅπως ὁ Θεὸς εἶνε στὴν οὐσία του, εἶνε ἐκ φύσεως ἀδύνατο νὰ τὸν ἰδῇ κανείς. Ὁ Μωυσῆς, ἡ μεγάλη ἐκείνη ψυχή, φλογισμένη ἀπὸ τὸν πόθο νὰ ἰδῇ τὸν Θεό, παρακαλοῦσε καὶ ἔλεγεν: *«Εἰ οὖν εὕρηκα χάριν ἐναντίον σου, ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν γνωστῶς, ἵνα ἴδω σε»* (Ἐξόδ. λγ´ 13). Ἐὰν βρῆκα χάρι ἐνώπιόν σου, ἐμφάνισε σὲ μένα τὸν ἑαυτό σου ὀφθαλμοφανῶς, γιὰ νὰ σὲ ἰδῶ. Καὶ πάλι παρακάλεσε ὁ Μωυσῆς: *«Ἐμφάνισόν μοι σεαυτόν»* (Ἐξόδ. λγ´ 18). Ἐμφάνισε σὲ μένα τὸν ἑαυτό σου. Θεόπτης λέγεται ὁ Μωυσῆς. Ἀλλ' εἶδε τὸν Θεὸ ὅπως εἶνε; Ὄχι! Ὁ Θεὸς ἐμφανίστηκε ἀνθρωπομορφικῶς καὶ ὁ Μωυσῆς εἶδε τὴ λάμψι τῶν νώτων τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ πρόσωπό του δὲν εἶδε. Ὁ Θεὸς τοῦ εἶπεν: *«Οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου»* (Ἐξόδ. λγ´ 20). *«Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε»*, λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (Ἰωάν. α´ 18). Τὸν Θεὸ δὲν εἶδε ποτὲ κανείς. *«Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται»*, ἐπαναλαμβάνει ὁ Ἰωάννης στὴν Α´ Καθολικὴ Ἐπιστολή του (δ´ 12). Τὴ θέα τοῦ Θεοῦ δὲν ἀπήλαυσε ποτὲ κανείς. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε φιλοθεάμων.

Ἀγαπᾷ τὸ θέαμα. Καὶ τρέχει καὶ κάνει μακρινὰ ταξείδια, γιὰ νὰ ἰδῇ ἀξιοθέατα. Ἀλλὰ τὸ πιὸ ἀξιοθέατο ἀπ' ὅλα, τὸν Θεό, εἶνε φύσει ἀδύνατο νὰ ἰδῇ. Αὐτὸ λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ξεσπώντας σ' ἕνα ὑπέροχο ὕμνο γιὰ τὸ ὑπερβατικὸ Ὄν: *«Ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον· ἀμήν»* (Α΄ Τιμ. στ΄ 15-16). Ὁ Θεὸς εἶνε ὁ μακάριος, ὁ πανευδαίμων, καὶ ὁ μόνος ἐξουσιαστής, ἐξουσιαστὴς μὲ πλήρη, ἀπόλυτη καὶ μοναδικὴ ἔννοια. Εἶνε ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλέων καὶ ὁ Κύριος τῶν κυρίων, τῶν κυριάρχων. Εἶνε ὁ μόνος, ποὺ ἔχει ἀθανασία ἀφ' ἑαυτοῦ. Κατοικεῖ μέσα σὲ ἀπλησίαστο φῶς. Δὲν τὸν εἶδε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε δύναται νὰ τὸν ἰδῇ. Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμι αἰωνίως. Ἀμήν. Ἐδῶ ὁ Παῦλος λέγει, ὅτι δὲν εἶδε καὶ δὲν δύναται νὰ ἰδῇ κανεὶς τὸν Θεὸ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους. Ἂς μὴ μᾶς κάνῃ αὐτὸς ὁ λόγος νὰ φθονήσωμε τοὺς ἀγγέλους, νομίζοντας ὅτι οἱ ἄγγελοι δύνανται νὰ βλέπουν τὸν Θεό. Ὅπως εἶνε στὴν οὐσία του ὁ Θεός, εἶνε ἀόρατος καὶ στοὺς ἀνθρώπους καὶ στοὺς ἀγγέλους.

Ἡ Γραφὴ βεβαίως, ἡ ὁποία διδάσκει, ὅτι ἡ θέα τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀδύνατη, διδάσκει καὶ τοῦτο, ὅτι ἅγιοι ἄνθρωποι εἶδαν τὸν Θεό. Ἀντιφάσκει ἡ Γραφή; Μὴ γένοιτο νὰ σκεφθοῦμε τέτοιο πρᾶγμα γιὰ τὴ Βίβλο, τῆς ὁποίας ἡ θεοπνευστία ἀποδεικνύεται μὲ πληθώρα ἀποδείξεων. Πολλὲς φαινομενικὲς ἀντιφάσεις ὑπάρχουν στὴ Γραφή, ἀλλὰ καμμία

πραγματική. Ὅπως τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ δὲν συγκρούονται μεταξύ τους, ἔτσι καὶ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς. Ἁρμονία καὶ ἑνότης ἐπικρατεῖ στὸν οὐρανό, ἁρμονία καὶ ἑνότης ἐπικρατεῖ καὶ στὴ Γραφή. Διότι ὁ ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ εἶνε κατ' οὐσίαν καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς Γραφῆς. Δὲν ἀντιφάσκει ἡ Γραφή, διότι δὲν ἀντιφάσκει ὁ Θεός. Μόνον ἐπιπόλαιοι νομίζουν, ὅτι ἡ Γραφὴ περιέχει ἀντιφάσεις. Ὅταν ἡ Γραφὴ διδάσκῃ, ὅτι κανεὶς δὲν εἶδε τὸν Θεό, ἐννοεῖ, ὅτι κανεὶς δὲν εἶδε τὸν Θεὸ ὅπως εἶνε στὴν οὐσία του, διότι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶνε ἐκ φύσεως ἀόρατη. Καὶ ὅταν ἡ Γραφὴ λέγῃ, ὅτι ὡρισμένοι εἶδαν τὸν Θεό, ὅπως π.χ. ὁ Ἡσαΐας (στ´ 1,5), ἐννοεῖ, ὅτι ὁ Θεὸς πῆρε κἄποια μορφή, καὶ ἔτσι τὸν εἶδαν. Στὸν Ἡσαΐα ὁ Θεὸς ἐμφανίστηκε μὲ μορφὴ ἀνθρώπου βασιλέως, ποὺ καθόταν σ' ἕνα θρόνο. Ἀλλ' ὅλες οἱ μορφές, μὲ τὶς ὁποῖες ὁ Θεὸς ἐμφανίστηκε σὲ ἐκλεκτούς του, ἦταν φαινομενικές. Ὁ Ἡσαΐας εἶδε τὸν Θεὸ σὲ μορφὴ ἀνθρώπου, ἀλλὰ φαινομενικὴ μορφὴ ἀνθρώπου, ὄχι πραγματική. Μὲ ἄλλα λόγια αὐτό, ποὺ εἶδε ὁ Ἡσαΐας, φαινόταν ἄνθρωπος, ἀλλὰ δὲν ἦταν ἄνθρωπος. Ἦταν σχῆμα ἀνθρώπου, ὄχι πραγματικὸς ἄνθρωπος.

Στὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔχουμε θεοφάνειες μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Θεοῦ μὲ διάφορες φαινομενικὲς μορφές. Ἀλλὰ στὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔχουμε θεοφάνεια μὲ ἔννοια ἀνώτερη, πολὺ ἀνώτερη. Διότι στὴ νέα ἐποχὴ ὁ Θεὸς ἐμφανίζεται, ὄχι πλέον μὲ αὐτὴ ἢ ἐκείνη τὴ φαινομενικὴ μορφή, ἀλλὰ μὲ πραγματικὴ μορφὴ ἀνθρώπου. Προσλαμβάνει σῶμα καὶ ψυχὴ καὶ γίνεται πραγματικὸς ἄνθρωπος. Ὁ Ἡσαΐας εἶδε

φαινόμενον ἀνθρώπου, οἱ Ἀπόστολοι καὶ σύγχρονοί τους στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶδαν πραγματικὸν ἄνθρωπο. Ὁ Ἡσαΐας εἶδεν ὅραμα σὲ κατάστασι ἐκστάσεως, οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἄλλοι εἶδαν πραγματικότητα σὲ κατάστασι κανονική.

Στὸ Κολ. α΄ 15 ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφει γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό: *«Ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου»*. Δὲν λέγει ἁπλῶς, *«ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ»*, ἀλλὰ προσθέτει, *«τοῦ ἀοράτου»*. Οἱ λέξεις *«εἰκὼν»* καὶ *«ἀοράτου»* συνδέονται μεταξύ τους ἐννοιολογικῶς. Ἐδῶ *«εἰκὼν»* σημαίνει *«αἰσθητὴ μορφή, ὁρατὴ μορφή»*. Ὁ Θεὸς εἶνε *«ἀόρατος»*. Καὶ ὡς *«ἀόρατος»* δὲν ἔχει *«εἰκόνα»*, δὲν ἔχει δηλαδὴ αἰσθητὴ μορφή, ὁρατὴ μορφή. Ὁ Θεὸς εἶνε *«ἀνείκαστος»*, ἀνεικόνιστος. Οἱ Ἰσραηλῖτες στὸ Σινὰ δὲν εἶδαν *«ὁμοίωμα»* τοῦ Θεοῦ (Δευτ. δ΄ 12), δὲν εἶδαν δηλαδὴ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ὁρατὴ μορφή, διότι ὁ Θεὸς εἶνε ἐκ φύσεως ἀόρατος. Ἀλλὰ στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ ἀόρατος Θεός, ἡ Θεότης (Κολ. β΄ 9), ἀποκτᾷ εἰκόνα, ὁρατὴ μορφή. Λόγῳ δηλαδὴ τῆς σάρκας, ποὺ προσέλαβε καὶ φόρεσε, ὁ Χριστὸς εἶνε *«εἰκών»*, ὁρατὴ ἐμφάνισι, *«τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου»*. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἀόρατος Θεὸς σὲ ὁρατὴ μορφή, πραγματικὴ σωματικὴ μορφή.

Στὸ Α΄ Τιμ. γ΄ 16 ὁ Ἀπόστολος γράφει: *«Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί»*. Ὁμολογουμένως μεγάλο εἶνε τὸ μυστήριο τοῦ Χριστιανισμοῦ, σφόδρα ἀκατάληπτο τὸ γεγονός, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔλαβε σάρκα καὶ φανερώθηκε, ὁ ἀόρατος σαρκώθηκε καὶ ἔγινε ὁρατός. Καὶ πολλοὶ εἶδαν τὸν

Θεὸ στὴν Ἁγία Γῆ κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωή του, εἰδικῶς δὲ ὁ Παῦλος ἀναφέρει, ὅτι ὁ σαρκωμένος Θεὸς *«ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν»*. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὸν εἶδαν κήρυκες, ποὺ ὡς αὐτόπτες μάρτυρες τὸν κήρυξαν στὰ ἔθνη. Ὁ Λουκᾶς στὸν πρόλογο τοῦ Εὐαγγελίου του τονίζει γιὰ τοὺς Ἀποστόλους, ὅτι ὑπῆρξαν *«αὐτόπται τοῦ Λόγου»* (α΄ 2). Καὶ ὁ Ἰωάννης στὴν ἀρχὴ τῆς Α΄ Καθολικῆς Ἐπιστολῆς του μὲ ἰσχυροτάτη ἔμφασι γράφει: *«Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς,... ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα... περὶ τοῦ Λόγου τῆς ζωῆς· καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν καὶ μαρτυροῦμεν καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν· ὃ ἑωράκαμεν... ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν»* (α΄ 1-3). Αὐτὸ ποὺ ἦταν ἐξ ἀρχῆς. Αὐτὸ ποὺ εἴδαμε μὲ τὰ μάτια μας. Αὐτὸ ποὺ ἀπολαύσαμε σὰν ἔκπαγλο θέαμα. Ὁμιλοῦμε γιὰ τὸν Λόγο, ποὺ εἶνε ἡ ζωή, ὁ ζωντανὸς καὶ ἐνυπόστατος Λόγος. Καὶ ἡ ζωὴ φανερώθηκε. Καὶ εἴδαμε καὶ μαρτυροῦμε καὶ κηρύττουμε σὲ σᾶς τὴ ζωὴ τὴν αἰώνια, ποὺ ἦταν μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ φανερώθηκε σὲ μᾶς.

Ὅταν κατὰ τὸν Μυστικὸ Δεῖπνο τὴ Μεγάλη Πέμπτη ὁ Χριστὸς μιλοῦσε γιὰ τὸν Θεὸ Πατέρα, ἡ ψυχὴ τοῦ Φιλίππου φλογίστηκε ἀπὸ τὸν πόθο νὰ ἰδῇ τὸν Πατέρα καὶ εἶπε στὸ Χριστό: *«Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν»* (Ἰωάν. ιδ΄ 8). Κύριε, δεῖξε σὲ μᾶς τὸν Πατέρα καὶ μᾶς ἀρκεῖ. Ἂν δοῦμε τὸν Πατέρα, δὲν θέλουμε τίποτε ἄλλο. Οἱ ψυχές μας θὰ πλημμυρίσουν ἀπὸ εὐτυχία, θὰ εἴμεθα πανευτυχεῖς. Φιλόθεη ψυχὴ ὁ Φίλιππος, ὅπως ὁ Μωυσῆς. Ἀλλὰ τί εἶπε τότε στὸ Φίλιππο ὁ Ἰη-

σοῦς; *«Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα. Καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα; Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι;»* (Ἰωάν. ιδ' 9-10). Τόσο χρόνο εἶμαι μαζί σας καὶ δὲν μὲ γνώρισες, Φίλιππε; Ὅποιος εἶδε ἐμένα, εἶδε τὸν Πατέρα. Καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξε μας τὸν Πατέρα; Δὲν πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ εἶμαι μέσα στὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατέρας εἶνε μέσα σὲ μένα; Πολὺ παράδοξα καὶ μυστηριώδη τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Υἱὸς εἶνε μέσα στὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατέρας εἶνε μέσα στὸν Υἱό! Τὰ δύο πρόσωπα ἀλληλοπεριχωροῦνται. Μὲ ἄλλα λόγια, Πατὴρ καὶ Υἱὸς συμπίπτουν κατὰ τὴν οὐσία, εἶνε μία οὐσία ἢ Θεότης. Καὶ γι' αὐτὸ ἐκεῖνος, ποὺ εἶδε τὸν Υἱό, εἶδε τὸν Πατέρα. Ὁ Υἱὸς βεβαίως δὲν εἶνε Πατὴρ καὶ ὁ Πατὴρ δὲν εἶνε Υἱός, ἀλλ' οἱ δύο εἶνε ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Θεός. Ὁ Πατὴρ δὲν ἔχει τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὸν Υἱό. Τὴν οὐσία καὶ τὰ ἰδιώματα, ποὺ ἔχει ὁ Πατήρ, ἔχει καὶ ὁ Υἱός (Ἰωάν. ιζ' 10).

Ὁ Φίλιππος, καθὼς βεβαίως καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, δὲν εἶχε ἀκόμη συνειδητοποιήσει τὸ μυστήριο τῶν μυστηρίων, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα, καὶ συνεπῶς ὅποιος βλέπει τὸν Χριστὸ βλέπει τὸν Πατέρα, ἀφοῦ Χριστὸς καὶ Πατὴρ εἶνε μὲν δύο πρόσωπα, ἀλλ' ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Θεός. Μετὰ τὴν Ἀνάστασι καὶ ἰδίως μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ οἱ Ἀπόστολοι συνειδητοποίησαν τὸ μυστήριο τῶν μυστηρίων καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἀξιώθηκαν νὰ γίνουν αὐτόπτες τοῦ Θεοῦ.

Μακάριοι οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ ἄλλοι σύγχρονοί

των πιστοί, ποὺ ἀξιώθηκαν νὰ ἰδοῦν τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεό. Τοὺς μακάρισε ὁ ἴδιος ὁ ἐνανθρωπήσας Κύριος: *«Ὑμῶν μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσι»* (Ματθ. ιγ΄ 16). Τὰ δικά σας μάτια εἶνε μακάρια, διότι βλέπουν ἐμένα, τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεό, καὶ τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ ἐπιτελῶ.

Φθονοῦμε τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς συγχρόνους των πιστούς, διότι εἶδαν τὸν Χριστό, τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεό; Ἂς μὴ ἔχωμεν αἴσθημα μειονεξίας. Καὶ τὰ δικά μας μάτια εἶνε μακάρια, διότι ζοῦμε μετὰ Χριστὸν καὶ βλέπουμε τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ὁ Χριστὸς τελεῖ στὴν Ἐκκλησία του. Θὰ γίνουν δὲ μακαριώτερα τὰ μάτια μας, πολὺ μακαριώτερα, διότι στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα θὰ βλέπουν τὸν ἴδιο τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεό, καὶ μάλιστα μὲ τρόπο κατὰ πολὺ ἀνώτερο ἀπὸ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο τὸν εἶδαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἄλλοι σύγχρονοι πιστοί. Οἱ Ἀπόστολοι εἶδαν ὅπως μποροῦσαν νὰ ἰδοῦν μὲ τὰ φθαρτά τους μάτια. Στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἐμεῖς θὰ βλέπωμε ὄχι πλέον μὲ φθαρτὰ μάτια, ἀλλὰ μὲ τὰ ἄφθαρτα μάτια τῆς ἀναστάσεως. Θὰ βλέπωμε τὸν Χριστό, τὸν σαρκοφόρο Θεό, στὴν κατάστασι τῆς ὑπερτάτης δόξης του, στὴν ὁποία εἰσῆλθε μετὰ τὸ Πάθος μὲ τὴν ἔνδοξη Ἀνάστασί του. Τὸν Θεό, ὅπως εἶνε, δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἰδῇ ποτὲ κανείς. Ἀλλὰ τὸν Θεὸ σαρκοφόρο, μὲ τὴν ἀπερίγραπτη καὶ ἀφάνταστη ὡραιότητα καὶ δόξα τοῦ ἀναστημένου σώματός του, ὡραιότητα καὶ δόξα τῆς θεότητός του, ποὺ θὰ ἐκφαίνεται στὸ ἀναστημένο σῶμα του, θὰ βλέπωμε αἰωνίως. Σκιρτᾷ ἀπὸ χαρὰ καὶ ἀγαλ-

λίασι ὁ Ἰωάννης ὁ ἀπόστολος σκεπτόμενος τὴ δόξα καὶ τὴν εὐτυχία, ποὺ περιμένει τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ. *«Ἀγαπητοί!»*, γράφει. *«Νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα· οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι»* (Α΄ Ἰωάν. γ΄ 2). Ἀγαπητοί! Τώρα εἴμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ᾽ ἀκόμη δὲν φανερώθηκε τί θὰ εἴμεθα στὸ μέλλον, στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα. Τώρα εἴμεθα σὲ κατάστασι ταπεινώσεως. Ἀλλ᾽ ὅταν φανερωθῇ ὁ Χριστός, ὁ σαρκωμένος Θεός, ἡ ζωή μας, τότε θὰ φανερωθῇ καὶ τὸ τί θὰ εἴμεθα ἐμεῖς. Θὰ εἴμεθα ὅμοιοι μὲ τὸν Χριστό, τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεό, διότι θὰ τὸν βλέπωμε ὅπως εἶνε, καὶ θὰ παίρνωμε δόξα ἀπὸ τὴ δόξα του, καὶ μακαριότητα ἀπὸ τὴ μακαριότητά του. Θὰ εἴμεθα πανευτυχεῖς! Αἰωνίως πανευτυχεῖς!

Ὁ Θεὸς πῆρε σάρκα, γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ τὸν βλέπωμε αἰωνίως, καὶ ἡ θέα τοῦ προσώπου του νὰ μᾶς γεμίζῃ μὲ ἀπέραντη ἡδονή, μὲ ἀνέκφραστη εὐφροσύνη.

ΓΙΑ ΝΑ ΜΙΛΗΣΗ ΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ὅπως ὁ Θεὸς ὡς πνεῦμα δὲν ἔχει μορφή, αἰσθητὴ μορφή, ἔτσι δὲν ἔχει καὶ φωνή. Φωνὴ ἔχουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ ἔχουμε σῶμα, στόμα καὶ γλῶσσα. Ὁ Χριστὸς γιὰ τὸν Θεὸ εἶπε στοὺς Ἰουδαίους: *«Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε»* (Ἰωάν. ε´ 37). Οὔτε φωνὴ τοῦ Θεοῦ ἀκούσατε ποτέ, οὔτε μορφή του εἴδατε. Δὲν ἄκουσαν οἱ ἄνθρωποι φωνὴ τοῦ Θεοῦ ποτὲ καὶ δὲν εἶδαν μορφή του, διότι ὁ Θεὸς οὔτε φωνὴ ἔχει, οὔτε μορφή, ὁρατὴ μορφή. Ἀλλὰ θὰ ἐρωτήση κανείς: Ἀφοῦ ὁ Θεὸς δὲν ἔχει φωνή, πῶς πολλὲς φορὲς ἀκούστηκε φωνὴ Θεοῦ, ὅπως π.χ. στὸ Σινὰ καὶ στὸν Ἰορδάνη; Ἡ ἀπορία εἶνε ἀνάλογη τῆς ἀπορίας, πῶς ὡρισμένοι ἄνθρωποι εἶδαν τὸν Θεό, ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶνε ἐκ φύσεως ἀόρατος; Στὴ δεύτερη ἀπορία ἤδη ἀπαντήσαμε. Ὅταν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ ἐμφανισθῇ στοὺς ἐκλεκτούς του, ἔπαιρνε κἄποια φαινομενικὴ μορφή, καὶ ἔτσι τὸν ἔβλεπαν οἱ ἐκλεκτοί του. Ἀνάλογη εἶνε ἡ ἀπάντησι καὶ στὴν πρώτη ἀπορία. Ὅταν ὁ Θεὸς ἤθελε ν' ἀπευθυνθῇ σ' ἀνθρώπους, ἔπαιρνε ἀνθρώπινη φωνὴ καὶ ἔτσι μιλοῦσε στοὺς ἀνθρώπους.

Στὸ Σινὰ ἡ φωνή, ποὺ πῆρε ὁ Θεὸς καὶ μίλησε στὸν Ἰσραηλιτικὸ λαό, τρομοκράτησε τὸν λαό, καὶ δὲν ἤθελαν οἱ Ἰσραηλῖτες νὰ ἐξακολουθήσουν νὰ

ἀκούουν τὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ. Προσῆλθαν στὸ Μωυσῆ καὶ εἶπαν: «*Λάλησον σὺ ἡμῖν, καὶ μὴ λαλείτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός, μὴ ἀποθάνωμεν*» (Ἐξόδ. κ´ 19). Νὰ ὁμιλῆς ἐσὺ σ' ἐμᾶς καὶ ὄχι ὁ Θεός, γιὰ νὰ μὴ πεθάνωμε. Οἱ Ἰσραηλῖτες δηλαδὴ ἀπὸ τὸν φόβο τους, ὅτι θὰ πέθαιναν ἀκούοντας τὴν τρομερὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ζήτησαν ἀπὸ τὸν Μωυσῆ, νὰ ἀκούῃ ἐκεῖνος τὸν Θεὸ καὶ νὰ διαβιβάζῃ τὰ λόγια του σ' αὐτούς. Δὲν ἤθελαν ν' ἀκούουν ἀμέσως τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐμμέσως, διὰ μέσου ἀνθρώπου. Ὁ δὲ Θεὸς ἄκουσε τὸ αἴτημα τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ εἶπε στὸ Μωυσῆ: «*Ὀρθῶς πάντα ὅσα ἐλάλησαν πρὸς σέ· προφήτην ἀναστήσω αὐτοῖς ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, ὥσπερ σέ, καὶ δώσω τὰ ῥήματα ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς καθ' ὅτι ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ*» (Ἐξόδ. ιη´ 17-18). Οἱ Ἰσραηλῖτες ζήτησαν νὰ μεσολαβῇ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτῶν ὁ Μωυσῆς, ὁ δὲ Θεὸς ὑποσχέθηκε μεσίτη ὅμοιο μὲ τὸν Μωυσῆ καὶ ἀνώτερο ἀπ' αὐτόν, προφήτη μὲ ἐξαιρετικὴ ἔννοια, τὸν Μεσσία (Πράξ. γ´ 22-23, ζ´ 37).

Ὁ Μεσσίας εἶνε ὅμοιος μὲ τὸν Μωυσῆ, ἀφοῦ εἶνε ἄνθρωπος, προφήτης, νομοθέτης καὶ ἀρχηγός, ὅπως ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Μωυσῆ· πολὺ ἀνώτερος ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ὡς Θεός. Ὁ Θεὸς δίνει «*ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν*» (Ἐφεσ. γ´ 20), πολὺ περισσότερα ἀπ' ὅσα ζητοῦμε ἢ μποροῦμε νὰ σκεφθοῦμε. Ζητήσαμε μεσίτη ἄνθρωπο, καὶ μᾶς ἔδωσε μεσίτη Θεάνθρωπο. «*Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας*», διακηρύσσει ὁ Παῦλος (Ρωμ. θ´ 5). Ἀπ' τοὺς Ἰσρα-

ηλῖτες προέρχεται ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ ἀνθρώπινο, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Θεὸς τῶν ὅλων, ὁ δοξασμένος αἰωνίως. Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ γίνῃ μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, μεταξὺ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῶν ἀνθρώπων. *«Εἷς Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς»*, διακηρύσσει ἐπίσης ὁ Ἀπόστολος (Α΄ Τιμ. β΄ 5). Ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς εἶνε Θεός, εἶνε καὶ μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὡς ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς.

Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος γιὰ νὰ μὴ μιλήσῃ ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ διὰ μέσου ἀνθρωπίνου στόματος, ὅπως ζήτησαν οἱ Ἰσραηλῖτες στὸ Σινά. Ὅπως μὲ τὴ σάρκωσί του πῆρε πραγματικὴ ἀνθρώπινη μορφὴ γιὰ νὰ τὸν δοῦμε, χωρὶς νὰ τυφλωθοῦμε ἢ νὰ θανατωθοῦμε ἀπ' τὴ δόξα του, ἔτσι ἀπέκτησε καὶ πραγματικὴ ἀνθρώπινη φωνὴ γιὰ νὰ τὸν ἀκούσωμε, χωρὶς νὰ τρομοκρατηθοῦμε ἢ νὰ θανατωθοῦμε ἀπ' τὴ φωνή του. Τὸ ἀπρόσιτο φῶς ἔγινεν ἱλαρό, ἁπαλό, γλυκύ. Καὶ ἡ φοβερὴ φωνὴ ἔγινεν ἠπία καὶ γλυκειά. Ὁ Μωυσῆς τρόμαξε καὶ αὐτός, ἀκούοντας τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου στὸ Σινά. *«Ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος»*, εἶπεν (Ἑβρ. ιβ΄ 21). Ὁ πρόδρομος Ἰωάννης ἔχαιρε καὶ ἀγαλλόταν, ἀκούοντας τὴ φωνὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. *«Ὁ φίλος τοῦ νυμφίου»*, ἔλεγεν, *«ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου»* (Ἰωάν. γ΄ 29). Ὄχι μόνο φίλοι, ὅπως ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ἀλλὰ καὶ ἐχθροὶ καὶ ἐγκάθετοι γοητεύτηκαν ἀπ' τὴ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὡμολόγησαν: *«Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος»* (Ἰωάν. ζ΄ 46). Ὡραῖα μίλησαν οἱ προφῆτες, ὁ Μω-

υσῆς, ὁ Δαβίδ, ὁ Ἡσαΐας, ὁ Ἰερεμίας καὶ οἱ ἄλλοι. Ὡραῖα μίλησαν οἱ ἀπόστολοι, ὁ Παῦλος, ὁ Πέτρος, ὁ Ἰωάννης, ὁ Ματθαῖος καὶ οἱ ἄλλοι. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς μίλησε ὡραιότερα. Διότι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος, ὁ Ἄνθρωπος, μὲ ἄρθρο καὶ μὲ ἄλφα κεφαλαῖο. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν προφήτης, ὁ Προφήτης, μὲ ἄρθρο καὶ μὲ πῖ κεφαλαῖο. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀπόστολος, *«ὁ ἀπόστολος τῆς ὁμολογίας ἡμῶν»* (Ἑβρ. γ' 1), ὁ Ἀπόστολος, μὲ ἄρθρο καὶ μὲ ἄλφα κεφαλαῖο. Οἱ προφῆτες καὶ οἱ ἀπόστολοι μίλησαν ὡραῖα, διότι δὲν ἔλεγαν δικά τους λόγια, ἀλλὰ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς μίλησε ὡραιότερα, διότι, ὄχι ἁπλῶς ἔλεγε τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' εἶνε αὐτὸς ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μιλήσῃ τὴ γλῶσσά μας κατὰ τὸν τελειότερο τρόπο, καὶ νὰ συνομιλήσῃ μαζί μας στόμα πρὸς στόμα, ὅπως συνομιλοῦν δύο φίλοι. Εὐφραίνονταν οἱ πιστοί, ποὺ ἄκουαν τὴ λαλιὰ τοῦ Ἰησοῦ. Ὢ ἂν ὑπῆρχαν τότε μαγνητόφωνα, γιὰ νὰ ἠχογραφοῦσαν τὴ φωνὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ νὰ τὴν ἀκούαμε καὶ ἐμεῖς σήμερα! Ἀλλ' ἂν δὲν ἠχογραφήθηκε ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ, τὰ ἀθάνατα λόγια του κατὰ τὸ σπουδαιότερο μέρος καταγράφηκαν στὸ Εὐαγγέλιο. Καὶ εὐφραίνεται ἡ Ἐκκλησία διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀκούοντας μὲ τὴν πνευματικὴ ἀκοή της τὴ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ μέσα ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο. *«Ὢ θείας, ὢ φίλης, ὢ γλυκυτάτης σου φωνῆς!»*. Θὰ εὐφραίνωνται δὲ ὅλοι οἱ πιστοὶ πολὺ περισσότερο ἀκούοντας τὴ φωνή του στὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα. Γιὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ βλέπωμε μορφή του καὶ ν' ἀκούωμε φωνή του αἰωνίως.

ΓΙΑ ΝΑ ΖΗΣΗ ΜΑΖΙ ΜΑΣ

Κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ Θεὸς εἶχεν ὑποσχεθῆ: *«Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω»* (Β΄ Κορ. στ΄ 16, Λευϊτ. κστ΄ 11-12). Θὰ κατοικήσω μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ περιπατήσω. *«Ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν»*, αὐτὸς ποὺ κατοικεῖ στοὺς οὐρανούς, ὑποσχέθηκε νὰ κατοικήσῃ στὴν ταπεινὴ καὶ ἁμαρτωλὴ Γῆ. *«Ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων»*, αὐτὸς ποὺ περιπατεῖ φερόμενος πάνω στὰ φτερὰ τῶν ἀνέμων, ὑποσχέθηκε νὰ προσγειωθῇ καὶ νὰ περιπατῇ ἀνάμεσά μας. Ὁ Βαροὺχ ἐπίσης εἶπε προφητικῶς γιὰ τὸν Θεό: *«Ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη»* (γ΄ 38). Ὁ ἀόρατος Θεὸς ἐμφανίστηκε ὀφθαλμοφανῶς πάνω στὴ γῆ καὶ συνανεστράφη μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἔζησε μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ προφητικὸς λόγος τοῦ Βαροὺχ ἐκπληρώθηκε. Ὅ,τι ὁ Θεὸς ὑποσχέθηκε, τὸ ἔπραξε. Δὲν μᾶς σιχάθηκε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας, ἀλλὰ ἦλθε κοντά μας. Ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ κατῴκησεν ἀνάμεσά μας. Ἡ ὑπόσχεσί του, ὅτι θὰ γινόταν συγκάτοικός μας καὶ θὰ περιπατοῦσε ἀνάμεσά μας, ὑποδήλωνε τὴν ἐνανθρώπησί του. Ἕνας ἄλλωστε ἀπὸ τοὺς σκοπούς, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, ἦταν ἀκριβῶς αὐτός, νὰ κατοικήσῃ καὶ νὰ ζήσῃ μαζί

μας, γιὰ νὰ γίνῃ οἰκεῖός μας καὶ νὰ μᾶς κάνῃ οἰκείους του.

Τριαντατρία ἔτη ὁ Θεὸς κατῴκησε στὴ Γῆ καὶ περιπάτησε στὰ χώματά της, ὅπως οἱ κοινοὶ θνητοί. Συναναστράφη τοὺς ἀνθρώπους. Συνωμίλησε μ' αὐτοὺς στόμα πρὸς στόμα. Συνέφαγε καὶ συνέπιε μαζί τους. Ὄχι μόνο μαζὶ μὲ καλούς, ἀλλὰ καὶ μαζὶ μὲ τελῶνες καὶ ἁμαρτωλούς. Καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασί του ὁ Χριστός, καίτοι εἰσῆλθε στὴ σφαῖρα τῆς δόξης του, ἐπικοινωνοῦσε μὲ τοὺς ἐκλεκτούς του καὶ συνέτρωγε καὶ συνέπινε μαζί τους. *«Συναλιζόμενος αὐτοῖς»*, λέγει ἡ βίβλος τῶν Πράξεων. Γιὰ ν' ἀποδώσωμε δημωδῶς αὐτὴ τὴν ἔκφρασι, ὁ Χριστὸς ἔφαγε μαζί τους, ἔφαγε μαζὶ μὲ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους, ψωμὶ καὶ ἁλάτι! Κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωή του ὁ Χριστὸς μετέσχε στὶς χαρὲς καὶ στὶς δοκιμασίες αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Λίγο στὶς χαρές, ὅπως στὴ χαρὰ τοῦ γάμου τῆς Κανᾶ, καὶ πολὺ στὶς δοκιμασίες. *«Οὐκ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας»*, γράφει ὁ Ἀπόστολος (Ἑβρ. δ' 15). Δὲν ἔχουμε δηλαδὴ ἀρχιερέα, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς συμπαθήσῃ στὶς ἠθικὲς καὶ φυσικὲς ἀδυναμίες μας. Ἀντιθέτως ἔχουμε ἀρχιερέα, ποὺ μᾶς συμπαθεῖ, διότι ἔχει δοκιμασθῆ καθ' ὅλα ὁμοίως πρὸς ἡμᾶς, χωρὶς ὅμως ἁμαρτία. Ἂν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, ὡς Θεὸς ὁ Χριστὸς γνώριζε τὶς δοκιμασίες μας, ἀλλὰ θεωρητικῶς. Ὡς ἄνθρωπος γνώρισε τὶς δοκιμασίες μας καὶ ἐν τῇ πράξει.

Ἡ ἁμαρτία τῶν ἀνθρώπων μετέβαλε τὴ Γῆ σὲ κοιλάδα κλαυθμῶνος. Ὁ δὲ Θεὸς ἔζησε κοντά μας

ὡς ἄνθρωπος, γιὰ νὰ συμμερισθῇ τὶς θλίψεις μας, γιὰ νὰ πονέσῃ καὶ νὰ κλαύσῃ μαζί μας, ἐφαρμόζοντας ὅ,τι συνέστησε διὰ τοῦ Ἀποστόλου του: *«Κλαίειν μετὰ κλαιόντων»* (Ῥωμ. ιβ' 15). Εἶνε ἄξιο παρατηρήσεως, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο δὲν ἀναφέρει περίπτωσι, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Χριστὸς γέλασε. Ἀντιθέτως ἀναφέρει περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες δάκρυσε καὶ ἔκλαυσε. *«Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς»*, σημειώνει ὁ Εὐαγγελιστής (Ἰωάν. ια' 35). Βαδίζοντας ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὸ μνῆμα τοῦ φίλου του Λαζάρου συγκινήθηκε καὶ δάκρυσε γιὰ τὸν πόνο καὶ τὸν θάνατο, ποὺ ἔφερε ἡ ἁμαρτία, καὶ ἔσμιξε τὰ δάκρυά του μὲ τοὺς ποταμούς, τὶς λίμνες καὶ τὶς θάλασσες τῶν δακρύων, ποὺ χύνει ἡ ἀνθρωπότης γιὰ τὸν πόνο καὶ τὸν θάνατο. Δάκρυσε ὁ Χριστὸς γιὰ τὸν θάνατο τοῦ φίλου του Λαζάρου, δάκρυσε ἐν ὄψει καὶ τοῦ δικοῦ του θανάτου. Γράφει ὁ Ἀπόστολος: *«Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σῴζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας»*. Συγκλονιστικὸ χωρίο. Ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς ἐν ὄψει τοῦ θανάτου του ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Θεό, ποὺ μποροῦσε νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατο διὰ τῆς ἀναστάσεως, παρακλήσεις καὶ ἱκεσίες μὲ κραυγὴ ἰσχυρὴ καὶ μὲ δάκρυα. Ἐπίσης ὁ Χριστός, βαδίζοντας πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ γιὰ τὸ μαρτύριο τοῦ Γολγοθᾶ, *«ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ»* (Λουκ. ιθ' 41). Προφητοκτόνος ἦταν ἡ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔπειτα ἀπὸ λίγο θὰ γινόταν καὶ θεοκτόνος. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ὠργίστηκε κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀντιθέτως λυπήθηκε τὴν πόλι καὶ ἔκλαυσε γιὰ τὰ δεινά, ποὺ τὴν περίμεναν ἐξ αἰτίας

τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς ἀμετανοησίας της. Ἰδιαιτέρως λυπήθηκε ὁ Χριστὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ ὡς πρωτεύουσα τοῦ Ἔθνους του. Μὲ πόση περιπάθεια ἐκφράστηκε ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν πρωτεύουσα τῆς ἐπίγειας πατρίδας του! *«Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτέννουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν! Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος»* (Ματθ. κγ΄ 37-38). Ὁ Χριστὸς κατῴκησε στὸν οἶκο Ἰσραὴλ καὶ τὸν ἀγάπησε ἰδιαιτέρως. Προῆλθεν ἀπὸ τὸ Ἰουδαϊκὸ Ἔθνος, ἔζησε μέσα σ' αὐτὸ καὶ πόνεσε γι' αὐτὸ ἰδιαιτέρως. Ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ἦταν εὐαίσθητη ὕπαρξι, ἡ πιὸ εὐαίσθητη ὕπαρξι, ποὺ πέρασε ἀπὸ τὸν κόσμο.

Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ἔζησε μαζί μας, συμμετέχοντας στὶς δυσκολίες, στὶς ταλαιπωρίες καὶ στὶς θλίψεις τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ δείξῃ καὶ ἔτσι τὴν ἀγάπη του πρὸς ἐμᾶς τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους, τοὺς ἐξουθενωμένους ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὰ βάσανα τοῦ βίου, καὶ νὰ μᾶς δώσῃ παρηγορία καὶ ἐνθάρρυνσι. Ποῖος βασιλεὺς θὰ καταδεχόταν νὰ ἀφήσῃ τὰ ἀνάκτορά του, τὰ ἀγαθά του καὶ τὰ μεγαλεῖα του, καὶ νὰ κατοικήσῃ σὲ μία πτωχοσυνοικία μὲ καλύβες καὶ μὲ τρῶγλες, καὶ νὰ συναναστρέφεται καὶ νὰ ζῇ μὲ τοὺς πτωχοὺς καὶ ταλαιπώρους ἀνθρώπους τῆς πτωχοσυνοικίας, καὶ νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ βασανίζεται μαζί τους; Κανείς! Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλέων ἄφησε τὰ μεγαλεῖα τῆς θεότητός του, διήνυσε τὴν ἀστρονομικὴ ἀπόστασι μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἦλθε καὶ κατῴκη-

σε ἀνάμεσά μας, καὶ κακοπάθησε καὶ βασανίστηκε μαζί μας, περισσότερο μάλιστα ἀπὸ μᾶς.

Ἀδελφοί! Κανεὶς νὰ μὴ παραπονῆται, κανεὶς νὰ μὴ γογγύζῃ καὶ κανεὶς νὰ μὴ ἀπογοητεύεται ἐξ αἰτίας τῶν δυσκολιῶν, τῶν ταλαιπωριῶν καὶ τῶν δοκιμασιῶν τοῦ βίου, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Θεός, χωρὶς νὰ ἔχῃ καμμία ἀνάγκη, ἦλθε καὶ ὑπέφερε μαζὶ μὲ μᾶς, καὶ περισσότερο ἀπὸ μᾶς.

Ζηλεύουμε, διότι ὁ Χριστὸς κατῴκησε καὶ ἔζησε ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ἄλλης ἐποχῆς καὶ ὄχι ἀνάμεσά μας; Ἀλλ' ἡ τιμὴ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ πρὸς ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους εἶνε τιμὴ πρὸς ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Μέλλει δὲ ὁ Κύριος νὰ κατοικήσῃ καὶ νὰ ζήσῃ μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς πιστοὺς κατὰ τρόπον ἀνώτερο στὴ νέα ἐποχὴ καὶ νέα τάξι πραγμάτων, ποὺ κηρύττει ἡ Γραφή. Στὸ μεγαλειῶδες ὅραμα τῆς Ἀποκαλύψεως ὁ Ἰωάννης εἶδε *«οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν»*. Ἐπίσης εἶδε *«τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινήν... ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς»*. Καὶ ἄκουσε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τὸν οὐρανό, ποὺ ἔλεγεν: *«Ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν... καὶ ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι· ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον»* (Ἀποκ. κα' 1-4). Ὁ μέλλων αἰών, ἡ ἀπέραντη αἰωνιότης, εἶνε ἡ νέα ἐποχή. Ὁ καινούργιος οὐρανὸς καὶ ἡ καινούργια γῆ εἶνε ἡ νέα τάξι πραγμάτων. Ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ στολισμένη σὰν νύμφη γιὰ τὸν νυμφίο της, εἶνε *«ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων»*, ὁ τόπος, ὁ ἰδεώδης τόπος, ὅπου ὁ Θεὸς θὰ κατοι-

κήση μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τίποτε δυσάρεστο δὲν θὰ ὑπάρχη ἐκεῖ. Δάκρυ δὲν θὰ χύνεται πλέον ἀπὸ μάτι. Θάνατος δὲν θὰ συμβαίνη. Κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία ὁ θάνατος καταργεῖται. Πένθος δὲν θὰ γίνεται. Κραυγὴ πόνου δὲν θ' ἀκούεται. Ὁ πόνος δὲν θὰ ἔχη καμμία θέσι ἐκεῖ. Ὅλα στὴ νέα Ἱερουσαλὴμ θὰ εἶνε ὡραῖα καὶ εὐχάριστα, σὲ ἀφάνταστο βαθμὸ ὡραῖα καὶ εὐχάριστα. Βασιλεῖς μὲ ὅλη τὴ δόξα μας θὰ εἴμεθα στὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἂν ἐδῶ κάτω στὴ γῆ κάνωμε ἀγῶνα ἐπιβιώσεως, αἰωνίας καὶ ἀληθινῆς ἐπιβιώσεως. *«Πιστὸς ὁ λόγος»*, φωνάζει ὁ Ἀπόστολος. *«Εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν· εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν»* (Β΄ Τιμ. β΄ 11-12). Ἀξιόπιστος ὁ λόγος. Θεόπνευστος καὶ ἀληθινός. Ὄχι μῦθος, ὅπως νομίζουν οἱ ἐπιπόλαιοι καὶ ἄπιστοι. Ἂν πεθάναμε μαζὶ μὲ τὸν Χριστό· ἂν πεθάναμε ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία, ὅπως ἐκεῖνος πέθανε γιὰ τὴ δική μας ἁμαρτία, τότε καὶ θὰ ζήσωμε μαζί του· ἂν ὑπομένωμε, τότε καὶ θὰ βασιλεύσωμε μαζί του.

Ὁ Θεὸς κατῴκησε μαζί μας προσωρινῶς στὸν ταπεινὸ πλανήτη μας, γιὰ νὰ ἐξασφαλίση τὴν προϋπόθεσι νὰ κατοικῇ μαζί μας αἰωνίως στὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ὁ Κύριος ἔζησε μαζί μας προσκαίρως, γιὰ νὰ ζοῦμε μαζί του ἀτελευτήτως. Ὁ Χριστὸς ὑπέφερε μαζί μας προσωρινῶς, γιὰ νὰ συμβασιλεύωμε μαζί του αἰωνίως.

ΓΙΑ ΝΑ ΤΗΡΗΣῌ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

Ὁ Θεὸς διὰ μέσου τοῦ Μωυσέως ἔδωσε τὸν νόμο. Ὁ νόμος εἶνε *«καλὸς»* καὶ *«πνευματικός»*, λέγει ὁ Ἀπόστολος. *«Ὁ νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή»*, λέγει ἐπίσης ὁ Ἀπόστολος (Ῥωμ. ζ' 16,14,12). Ὁ νόμος εἶνε καλός, διότι εἶνε νόμος τοῦ Θεοῦ, προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεό. Ὁ Θεὸς μόνο καλὰ πράγματα δίνει. Ὁ νόμος εἶνε ἐπίσης καλός, διότι ἡ τήρησί του ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴ σωτηρία, τὴ ζωή. *«Ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς»*, λέγει ὁ Μωυσῆς (Λευΐτ. ιη' 5, Ῥωμ. ι' 5). Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος θὰ τηρήσῃ ὅλα αὐτά, τὰ ὁποῖα ὁ νόμος περιλαμβάνει, ὅλα ἀνεξαιρέτως καὶ ἐπακριβῶς, αὐτὸς διὰ τῆς τηρήσεως αὐτῶν θὰ κερδίσῃ τὴ ζωή, θὰ σωθῇ.

600 καὶ πλέον εἶνε οἱ μεγαλύτερες καὶ οἱ μικρότερες διατάξεις τοῦ νόμου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Καὶ ποῖος κατώρθωσε νὰ τὶς τηρήσῃ ὅλες ἀνεξαιρέτως καὶ ἐπακριβῶς; Ποῖος κατώρθωσε νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν νόμο πλήρως καὶ τελείως ὡς πρὸς τὸ τελετουργικὸ καὶ τὸ ἠθικό του μέρος; Οὔτε ἕνας! Οἱ Ἰουδαῖοι ἐγκωμίαζαν τὸν νόμο πολὺ καὶ τὸν ἐφήρμοζαν λίγο. Ἦταν ἀκροαταὶ καὶ ἐγκωμιασταὶ τοῦ νόμου, ἀλλ' ὄχι τηρηταί. Ἔκαναν τὰ δικά τους θελήματα καὶ ὄχι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς

εἶπε σ' αὐτούς: *«Οὐ Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον; Καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον»* (Ἰωάν. ζ' 19). Δὲν σᾶς ἔδωσεν ὁ Μωυσῆς τὸν νόμο; Καὶ ὅμως κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν ἐκτελεῖ τὸν νόμο. *«Ἡμάρτομεν μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν»*, εἶπεν ὁ ψαλμῳδός (Ψαλμ. ρε' 6). Ἁμαρτήσαμε, ὅπως οἱ πατέρες μας, διαπράξαμε τὸ κακό, διαπράξαμε τὴν ἀνομία. *«Ἡμάρτομεν καὶ ἠνομήσαμεν... ἐξημάρτομεν ἐν πᾶσι καὶ τῶν ἐντολῶν σου οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ συνετηρήσαμεν οὐδὲ ἐποιήσαμεν καθὼς ἐνετείλω ἡμῖν»*, εἶπεν ὁ Ἀζαρίας (Δαν. γ', Προσευχὴ Ἀζαρίου, 5-6). Καὶ ὁ Δανιὴλ εἶπεν: *«Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν καὶ ἀπέστημεν καὶ ἐξεκλίναμεν ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου καὶ ἀπὸ τῶν κριμάτων σου»* (Δαν. θ' 5).

Οἱ Ἰουδαῖοι παρέβησαν τὸν Μωσαϊκὸ νόμο. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐθνικοὶ παρέβησαν τὸν νόμο τῆς συνειδήσεως. Οἱ μὲν τὸν γραπτό, οἱ δὲ τὸν ἄγραφο νόμο τοῦ Θεοῦ. *«Προῃτιασάμεθα Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι»*, λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἀφοῦ προηγουμένως ἀνέφερεν ἁμαρτήματα καὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἐθνικῶν (Ῥωμ. γ' 9). Ἤδη κατηγορήσαμε καὶ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς ἐθνικούς, ὅτι εἶνε κάτω ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. *«Πάντες ἥμαρτον»*, λέγει ἐπίσης ὁ Ἀπόστολος (Ῥωμ. γ' 23). Ὅλοι ἁμάρτησαν. Ὅλοι παρέβησαν τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι ἀνόμησαν. Διότι *«ἡ ἁμαρτία ἡ ἀνομία ἐστίν»* (Α' Ἰωάν. γ' 4). Ἡ ἁμαρτία δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο, παρὰ ἡ ἀνομία, ἡ παράβασι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ.

Καὶ γιὰ Ἰουδαίους καὶ γιὰ ἐθνικοὺς ἰσχύει ὁ λό-

γος τοῦ ψαλμῳδοῦ: *«Οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς· οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν. Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν. Οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός»* (Ψαλμ. ιγ΄ 1-3, Ῥωμ. γ΄ 10-12). Δὲν ὑπάρχει κανεὶς καλός. Δὲν ὑπάρχει κανεὶς συνετός. Δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἀληθινὸς ἀναζητητὴς καὶ λάτρης τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι ἐξέκλιναν καὶ ἐξαχρειώθηκαν. Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος, ποὺ νὰ κάνῃ τὸ καλό, δὲν ὑπάρχει οὔτε ἕνας!

Ὅλοι γενικῶς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ἁμαρτωλοί, παραβάτες τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Καὶ γι' αὐτὸ ὅλος ὁ κόσμος εἶνε ὑπόδικος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ (Ῥωμ. γ΄ 19).

Ὁ νόμος ἦταν γιὰ σωτηρία. Νὰ τὸν τηρήσουν δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἔτσι νὰ σωθοῦν. Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι τὸν παρέβησαν, ἀπέβη σὲ καταδίκη. *«Εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνατον»*, λέγει ὁ Ἀπόστολος (Ῥωμ. ζ΄ 10). Ἡ ἐντολή, ποὺ θὰ μοῦ ἔδινε ζωή, ἂν τὴν τηροῦσα, ἐπειδὴ δὲν τὴν τήρησα, μοῦ ἔφερε θάνατο.

Ἐπειδὴ ὁ νόμος εἶνε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι δὲν τηρήσαμε τὸν νόμο, ὁ πολυεύσπλαγχνος Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ τηρήσῃ ἐκεῖνος τὸν νόμο γιὰ λογαριασμὸ δικό μας, καὶ ἔτσι ν' ἀποφύγωμε τὴν αἰωνία καταδίκη. Στὸν Ψαλμὸ μ΄, στίχ. 8, συμφώνως πρὸς τὸ Ἑβραϊκὸ κείμενο, ὡς ἄνθρωπος ὁ Μεσσίας ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεὸ λέγει: *«Χαίρω, Θεέ μου, νὰ ἐκτελῶ τὸ θέλημά σου· καὶ ὁ νόμος σου εἶνε ἐν τῷ μέσῳ τῆς καρδίας μου»*. Μέσα στὶς δικές μας καρδιὲς εἶνε τὸ θέλημά μας, ἡ φιλαυτία μας, ὁ ἐγωισμός μας. Μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ Χριστοῦ ἦταν ὁ νόμος

τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἐκφράζει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τὸν Υἱό, τὸν μεγάλο ἀπεσταλμένο, ὁ Παῦλος διακηρύσσει: *«Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν»* (Γαλ. δ΄ 4-5). Ὅταν ἦλθεν ὁ κατάλληλος καιρός, ὁ Θεὸς ἀπέστειλε στὸν κόσμο τὸν Υἱό του. Ὁ Θεὸς ἀπέστειλε καὶ ὁ Υἱὸς *«ἐγένετο»*, ἦλθε. Καὶ πῶς ἦλθεν; Ἦλθεν ἀπὸ γυναῖκα. Ἦλθε μὲ τὸν τρόπο τῆς ἐνανθρωπήσεως. Ὁ Υἱός, ποὺ εἶνε ὁλόκληρος Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ, ἔγινεν ἄνθρωπος. Ἐπίσης *«ἐγένετο ὑπὸ νόμον»*, ἦλθε καὶ ἔθεσε τὸν ἑαυτό του κάτω ἀπὸ τὸν νόμο. Ἦλθε νὰ ἐκτελέσῃ ὡς ἄνθρωπος τὸν νόμο, γιὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ ἀπὸ τὸν νόμο, γιὰ νὰ λάβωμε πάλι τὴν υἱοθεσία, ποὺ χάσαμε λόγῳ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου.

Ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος δὲν ἔκανε τὸ δικό του θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. *«Οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός»*, ἔλεγε στοὺς Ἰουδαίους (Ἰωάν. ε΄ 30). Δὲν ζητῶ νὰ γίνῃ τὸ δικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, ποὺ μὲ ἀπέστειλε. Καὶ πάλιν ἔλεγε: *«Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με»* (Ἰωάν. στ΄ 38). Κατέβηκα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὄχι γιὰ νὰ κάνω τὸ δικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ θέλημα ἐκείνου, ποὺ μὲ ἔστειλε.

«Ὁ Χριστός», λέγει ὁ Ἀπόστολος, *«οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ᾽ ἐμέ»* (Ῥωμ. ιε΄ 3). Ὁ Χριστὸς δὲν πολιτεύθηκε ἔτσι, ὥστε ν᾽ ἀρέσῃ

στὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ στὸ Θεό, καίτοι αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς πολιτείας προκαλοῦσε τὶς ἀντιδράσεις καὶ τοὺς ὀνειδισμοὺς τοῦ κόσμου. Ὁ Χριστὸς δὲν ὑπολόγιζε τοὺς ὀνειδισμοὺς καὶ τοὺς χλευασμοὺς τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ Θεό. Ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶπε, πάντοτε ἔκανε τὰ ἀρεστὰ στὸ Θεό (Ἰωάν. η΄ 29). Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν ἔκανε τὰ ἀρεστὰ στὸ Θεὸ πάντοτε. Πολλὲς φορές, πάρα πολλὲς φορές, ἐμεῖς κάνουμε τὰ ἀρεστὰ στὸν ἑαυτό μας καὶ στὸν κόσμο. Μόνον ὁ Χριστός, ὁ Ἄνθρωπος μὲ ἄλφα κεφαλαῖο, ἔκανε τὰ ἀρεστὰ στὸ Θεὸ πάντοτε.

Ὁ Χριστός *«ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»* (Φιλιπ. β΄ 8). Ὁ Χριστὸς ἔδειξε πλήρη καὶ τελεία ταπείνωσι καὶ ὑπακοὴ στὸ Θεό. Κατὰ τὴν περίφημη ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία του εἶχε πεῖ: *«Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι»* (Ματθ. ε΄ 17). Ὅ,τι εἶπεν ὁ Χριστός, τοῦτο καὶ ἔπραξε. Ἐξεπλήρωσε τὸν νόμο καὶ τοὺς προφῆτες. Ἐξεπλήρωσε προπάντων τὸν νόμο τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία εἶνε *«πλήρωμα νόμου»* (Ῥωμ. ιγ΄ 10). Καὶ ἔτσι ὁ Χριστὸς μᾶς ἐξαγόρασε ἀπὸ τὸν νόμο, ἀπὸ τὴν κατάρα τοῦ νόμου, καὶ πάλι μᾶς ἔκανε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ.

ΓΙΑ ΝΑ ΠΡΟΣΦΕΡΗ ΘΥΣΙΑ

Γιὰ τὴν ἐξιλέωσι τῶν ἁμαρτιῶν μας ἔπρεπε νὰ πληρωθῇ τίμημα, βαρὺ τίμημα, νὰ προσφερθῇ θυσία, νὰ χυθῇ αἷμα. *«Σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον»*, λέγει ὁ Ἀπόστολος, *«καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις»* (Ἑβρ. θ΄ 22).

Οἱ θυσίες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης

Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος διέτασσε πλῆθος θυσιῶν ἐν σχέσει πρὸς τὶς ἁμαρτίες. Ἀλλ' ἐξιλέωσι ἁμαρτιῶν μὲ τὶς θυσίες τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου δὲν γινόταν. *«Ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας»*, λέγει πάλι ὁ Ἀπόστολος (Ἑβρ. ι΄ 4). Οἱ ἁμαρτίες, ὅλες οἱ ἁμαρτίες, ἔχουν τὴν ἀναφορά τους στὸ Θεό, προσβάλλουν τὸν Ὕψιστο, τὸν Δημιουργὸ καὶ Νομοθέτη. Καὶ ἀφοῦ οἱ ἁμαρτίες προσβάλλουν τὸν ἴδιο τὸ Θεό, εἶνε βαρύτατα πράγματα, βαρύτατα καὶ ἀσήκωτα. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἀφαιροῦνται μὲ τὸ αἷμα ζῴων, ὄντων ἀσυνειδήτων καὶ εὐτελεστάτων. Καὶ ὅλα τὰ ζῷα τοῦ κόσμου ἂν θυσιάζονταν, μία ἁμαρτία δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ἐξαλείψουν, π.χ. ἕνα ψέμα, ποὺ

ἔχουμε τὴν αὐθάδεια νὰ λέμε, ἢ ἕνα αἰσχρὸ λογισμό, ποὺ ἔχουμε τὴν ἀναίδεια νὰ καλλιεργοῦμε ἐνώπιον τοῦ πανταχοῦ παρόντος Κυρίου καὶ Θεοῦ. Τί λέμε; Καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἂν θυσιάζονταν, ἀκόμη δὲ καὶ οἱ ἄγγελοι ἂν γίνονταν ἄνθρωποι καὶ θυσιάζονταν, δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ἐξαλείψουν μία ἁμαρτία, τὴν παραμικρὴ ἁμαρτία. Εἶνε τόσο βαρὺ πρᾶγμα ἡ προσβολὴ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἁμαρτίας! Καὶ δυστυχῶς δὲν ἔχουμε καταλάβει ὅλη τὴν τραγικότητα τῆς ἁμαρτίας. Καταλαβαίνουμε τὶς προσβολὲς κατὰ τῶν προσώπων μας καὶ ἀναστατωνόμεθα καὶ γινόμεθα θηρία ἀπέναντι τῶν συνανθρώπων μας καὶ συναμαρτωλῶν, ἀλλὰ τὶς προσβολὲς κατὰ τοῦ Θεοῦ δὲν καταλαβαίνουμε καὶ δὲν αἰσθανόμεθα ὅσο πρέπει. Καταλαβαίνουμε ἐπίσης τὶς τραγικὲς συνέπειες τῆς ἁμαρτίας, ἀσθένειες, ἐπιδημίες, δυστυχήματα, πεῖνες, σεισμούς, καταποντισμούς, πολέμους, βασανιστήρια, θανάτους, ἀλλὰ τὴν αἰτία τῶν τραγικῶν αὐτῶν πραγμάτων, τὴν ἁμαρτία, δὲν καταλαβαίνουμε καὶ δὲν αἰσθανόμεθα ὅσο πρέπει. Πολλοί, πάρα πολλοί, οὔτε κἂν σκέπτονται τὴν ἁμαρτία ὡς προσβολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ αἰτία τῶν δεινῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Σκέπτονται μόνον ὅ,τι προσβάλλει τὸν ἐγωισμὸ καὶ τὴ φιλαυτία τους.

Ἀφοῦ οἱ θυσίες τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου δὲν εἶχαν τὴ δύναμι νὰ ἐξαλείφουν ἁμαρτίες, γιατί νομοθετήθηκαν; *«Ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν»*, λέγει ὁ Ἀπόστολος (Ἑβρ. ι´ 3). Μὲ τὶς θυσίες γίνεται ἀνάμνησις τῶν ἁμαρτιῶν. Οἱ ἄνθρωποι ἐνθυμοῦνται τὶς ἁμαρτίες τους καὶ ἔρχονται σὲ συναίσθησι τῆς ἁμαρτωλότητός τους, καὶ στενάζουν καὶ ποθοῦν λύτρωσι, ἄν, ἐννοεῖται, λειτουργῇ μέσα τους ἠθικὴ

συνείδησι. Ὁμοίως στὸ Ρωμ. γ΄ 20 διαβάζουμε, ὅτι *«διὰ νόμου ἁμαρτίας ἐπίγνωσις»*. Ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δὲν ἔσῳζε τὸν ἄνθρωπο. Ἀλλὰ μὲ τὶς παραβάσεις τῶν ἐντολῶν τοῦ νόμου οἱ ἄνθρωποι λάμβαναν συνείδησι τῆς ἁμαρτίας, καταλάβαιναν τὴν ἀδυναμία καὶ τὴν ἁμαρτωλότητά τους καὶ ζητοῦσαν λύτρωσι, ἄν, ἐννοεῖται πάλι, λειτουργοῦσε μέσα τους τὸ ἠθικὸ αἰσθητήριο.

Οἱ θυσίες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶχαν ἐπίσης συμβολικὴ σημασία. Συμβόλιζαν τὴ θυσία τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ προετοίμαζαν τὶς ψυχὲς γιὰ νὰ δεχθοῦν ἐκείνη τὴ θυσία.

Ὁ Χριστὸς θύτης

Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος προπάντων καὶ κυρίως γιὰ νὰ προσφέρῃ θυσία, τὴν ὑπερτάτη θυσία γιὰ τὴν ἐξιλέωσι τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου. Προσφέρει δὲ τὴ θυσία καὶ ὡς θύτης καὶ ὡς θῦμα.

Ὡς θύτης ὁ Χριστὸς προσφέρει τὴ θυσία, διότι αὐτὸς εἶνε *«ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ»* (Ψαλμ. ρθ΄ 4), εἶνε αἰώνιος ἱερεύς, τὸν ὁποῖο προτύπωνε ὁ Μελχισεδέκ. Ὁ λόγος τοῦ Ψαλμῳδοῦ εἶνε παράδοξος, παραδοξότατος, διότι παρουσιάζει τὸ Χριστὸ ὡς αἰώνιο ἱερέα. Ὁ θάνατος δὲν ἀφήνει κανένα ἄνθρωπο γιὰ νὰ εἶνε αἰώνιος ἱερεύς. Ὅλοι οἱ ἱερεῖς ἱερατεύουν ἡμέρες, ἔτη ἢ δεκαετίες, καὶ κατόπιν ἀπέρχονται στὴν αἰωνιότητα. Καὶ πῶς γιὰ τὸ Χριστὸ ὁ Ψαλμῳδὸς λέγει, ὅτι εἶνε αἰώνιος ἱερεύς; Δὲν ἀπέθανε καὶ ὁ Χριστός; Ἀσφαλῶς ὡς ἄνθρωπος ἀπέθανε καὶ ὁ Χριστός,

ἀλλ' ἔπειτα ἀπὸ λίγο ἀναστήθηκε, ζῇ μὲ σῶμα καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τελῇ τὸ ἱερατικό του ἔργο, καὶ θὰ τελῇ τοῦτο μέχρι τὴ Δευτέρα Παρουσία.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἱερεύς, καὶ ἀρχηγὸς τῶν ἀντιπροσώπων του ἱερέων, ἀρχιερεύς. Ἕνας δὲ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος ἔγινεν ἄνθρωπος, ἦταν καὶ αὐτός, νὰ γίνῃ δηλαδὴ ἀρχιερεύς. Στὸ Ἑβρ. β' 17-18 ὁ Ἀπόστολος γράφει· *«Οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. Ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ· ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι»*. Τὸ χωρίο εἶνε ἀπὸ τὰ δύσκολα. Ἡ ἔννοιά του εἶνε ἡ ἑξῆς. Ὁ Θεὸς δὲν πιάνει ἀγγέλους, γιὰ νὰ τοὺς κάνῃ σωτῆρες τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ἕνα σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, ἕνα ἀπόγονο τοῦ πατριάρχου. Ἔτσι προφητευόταν στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὅτι ὁ Μεσσίας, ὁ Λυτρωτὴς καὶ Σωτήρας τοῦ κόσμου, θὰ ἦταν σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ, ἄνθρωπος. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος ἔπρεπε καθ' ὅλα νὰ γίνῃ ὅμοιος μ' ἐκείνους, τοὺς ὁποίους στὸν Ψαλμὸ κα', στίχ. 23, προφητικῶς ὀνομάζει ἀδελφούς. Ἔπρεπε δηλαδὴ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, ἀφοῦ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προέβλεπε, ὁ Μεσσίας νὰ εἶνε σπέρμα Ἀβραάμ, καὶ νὰ ἔχῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀδελφούς. Ἂν ὁ Κύριος δὲν γινόταν ἄνθρωπος, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ εἶνε σπέρμα Ἀβραὰμ καὶ νὰ μᾶς ἔχῃ ἀδελφούς. Ἔγινε δὲ ὁ Κύριος ἄνθρωπος, γιὰ νὰ γίνῃ *«ἐλεήμων καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν»*, γιὰ νὰ γίνῃ δηλαδὴ σπλαγχνικὸς καὶ φιλάνθρωπος ἀρ-

χιερεὺς στὰ καθήκοντά του πρὸς τὸν Θεό. Δὲν ἦταν ὁ Κύριος σπλαγχνικὸς καὶ φιλάνθρωπος, προτοῦ γίνῃ ἄνθρωπος; Ἀσφαλῶς ἦταν. Ἀλλὰ δὲν ἦταν ἀρχιερεύς. Ὅταν ἔγινεν ἄνθρωπος, ἔγινε καὶ ἀρχιερεύς, καὶ ὡς ἄνθρωπος ἀρχιερεὺς ἔγινεν ἰδιαζόντως σπλαγχνικὸς καὶ φιλάνθρωπος, διότι ἐκ πείρας γνώρισε τὶς δοκιμασίες τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς δοκιμάστηκε, ὅπως δοκιμαζόμεθα ἐμεῖς, καὶ συμπαθεῖ τοὺς δοκιμαζομένους συνανθρώπους του. Ὡς ἀρχιερεὺς δὲ ὁ Κύριος ἔδειξε τὴν εὐσπλαγχνία καὶ φιλανθρωπία του ἰδίως στὸ ζήτημα τῆς ἐξιλεώσεως τῶν ἁμαρτιῶν μας. Διότι δι᾽ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἔπαθε ὁ ἴδιος, διὰ τοῦ θανάτου δηλαδή, δύναται νὰ βοηθῇ τοὺς δοκιμαζομένους, ἐξιλεώνοντας τὶς ἁμαρτίες τους.

Ὁ Χριστὸς θῦμα

Ὁ ἀρχιερεὺς Χριστὸς ἔγινε θύτης, ἀλλὰ καὶ θῦμα, προσέφερε θυσία τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Στὸ Ἑβρ. β´ 13-15 περιέχεται· «*Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ᾽ ἔστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας*». Στὴν ἀρχὴ τοῦ χωρίου μὲ τὰ λόγια τοῦ Ἠσαΐα (η´ 18) ὁμιλεῖ προφητικῶς γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τὰ παιδιά του, τοὺς πιστούς, ὁ Μεσσίας. Ὁ Ἠσαΐας ἦταν τύπος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ παιδιὰ

τοῦ Ἠσαΐα ἦταν τύποι τῶν παιδιῶν τοῦ Χριστοῦ, τῶν χριστιανῶν. Νά ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά, ποὺ μοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, λέγει ὁ Μεσσίας. Ὁ δὲ Ἀπόστολος λέγει· Ἐπειδὴ τὰ παιδιὰ μετέχουν σαρκὸς καὶ αἵματος, γι' αὐτὸ καὶ αὐτός, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἔγινεν ὁμοίως μέτοχος τῶν αὐτῶν στοιχείων, προσέλαβε δηλαδὴ σάρκα καὶ αἷμα, ἔγινεν ἄνθρωπος. Καὶ γιὰ ποιό σκοπὸ ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἔγινεν ἄνθρωπος; Γιὰ νὰ μπορῇ νὰ ἀποθάνῃ, καὶ διὰ τοῦ θανάτου νὰ καταργήσῃ αὐτόν, ποὺ ἔχει τὴ δύναμι τοῦ θανάτου, τὴ δύναμι νὰ θανατώνῃ τοὺς ἀνθρώπους, τὸν Διάβολο δηλαδή, καὶ ἔτσι νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτούς, ποὺ σ' ὅλη τὴ ζωή τους κυριαρχοῦνταν ἀπὸ τὸ δουλικὸ αἴσθημα τοῦ φόβου τοῦ θανάτου. Ὁ Κύριος λοιπὸν πῆρε σῶμα καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ βαδίσῃ πρὸς τὸν θάνατο, γιὰ νὰ θυσιασθῇ καὶ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατο. Στὸ λόγο, *«Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός»*, ὁ Χριστὸς παρουσιάζεται ὡς κατώτερος τοῦ Θεοῦ, διότι ὁμιλεῖ ὡς ἄνθρωπος. Ἔχει δὲ παιδιὰ ὁ Χριστὸς ὡς δεύτερος Ἀδάμ, ὡς νέος γενάρχης, ὡς πατὴρ τοῦ γένους τῶν χριστιανῶν. Ἀπέκτησε δὲ παιδιὰ δυνάμει τῆς θυσίας του (Ἠσ. νγ΄ 8,10).

Γιὰ τὴ θυσία του ὁ Μεσσίας ὁμιλεῖ προφητικῶς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ἀναφέρουμε ὡρισμένα χωρία. Στὸν Ψαλμὸ λθ΄, στίχ. 7, ἀπευθυνόμενος στὸ Θεὸ λέγει· *«Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι, ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐζήτησας»*. Εἶνε σὰν νὰ λέγῃ ὁ Μεσσίας· Ὦ Θεέ! Δὲν εὐαρεστεῖσαι στὶς θυσίες ζῴων, καὶ δὲν ἐξαλείφουν ἁμαρτίες τέτοιες θυσίες. Γι' αὐτὸ μοῦ ἑτοίμασες σῶμα, γιὰ νὰ τὸ θυσιάσω γιὰ

τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου. Καὶ στὸν Ψαλμὸ κα΄, τὸν συγκινητικώτερο Ψαλμὸ γιὰ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ, στίχ. 17, ὁ Χριστὸς λέγει· «*Ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας*». Τρύπησαν τὰ χέρια μου καὶ τὰ πόδια! Σαφεστάτη καὶ καταπληκτικὴ προφητεία γιὰ τὴ σταύρωσι τοῦ Χριστοῦ. Λόγῳ τῆς μεγάλης σαφηνείας της πολὺ αὐτὴ ἡ προφητεία στενοχωρεῖ τοὺς ὀρθολογιστὰς καὶ ἀπίστους, καὶ πολὺ τὰ ἀρνητικὰ αὐτὰ πνεύματα θὰ ἐπιθυμοῦσαν νὰ μὴ ὑπάρχῃ αὐτὴ ἡ προφητεία στὴν Παλαιὰ Διαθήκη...

Γιὰ τὴ θυσία του ἐπίσης ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἀναφέρουμε πάλιν ὡρισμένα χωρία. Στὸ Ἰωάν. ι΄ 15 λέγει· «*Τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων*». Τὴ ζωή μου θυσιάζω γιὰ τὰ πρόβατα. Στὸ Ματθ. κ΄ 28 λέγει· «*Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν*». Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ποὺ ἔγινεν Υἱὸς ἀνθρώπου, ὁ Θεὸς ποὺ ἔγινεν ἄνθρωπος, δὲν ἦλθε στὸν κόσμο γιὰ νὰ ὑπηρετηθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ δώσῃ τὴ ζωή του ὡς λύτρο γιὰ τοὺς πολλούς, γιὰ τὴν ἐξαγορὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Στὸ Ματθ. κστ΄ 2 λέγει· «*Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι*». Ξέρετε, ὅτι ἔπειτα ἀπὸ δύο ἡμέρες γίνεται τὸ πάσχα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται γιὰ νὰ σταυρωθῇ. Προλέγοντας ὁ Χριστὸς τὸ πάθος του τὸ συσχετίζει μὲ τὸ ἑβραϊκὸ πάσχα. Σφαγὴ τοῦ πασχαλίου ἀμνοῦ, καὶ σφαγὴ διὰ σταυρώσεως τοῦ Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ. Παλαιὸ πάσχα καὶ νέο πάσχα.

Γιὰ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ στὴ συγκινητικωτάτη προφητεία, ποὺ διαβάζεται τὴ Μεγάλη Παρασκευή, ὁ μεγαλοφωνότατος Ἠσαΐας φωνάζει· *«Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ». «Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται». «Αὐτὸς τὰς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν παρεδόθη»* (νγ´ 7,4,12). Σὰν πρόβατο ὡδηγήθηκε σὲ σφαγή, καὶ σὰν ἀρνὶ ἄφωνο ἀπέναντι σ᾽ αὐτὸν ποὺ τὸ κουρεύει, ἔτσι δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα του. Αὐτὸς φέρει ἐπάνω του τὶς ἰδικές μας ἁμαρτίες, καὶ γιὰ μᾶς ὀδυνᾶται, γιὰ μᾶς ὑφίσταται τὸ φρικτὸ μαρτύριο. Αὐτὸς σήκωσε ἐπάνω του τὶς ἁμαρτίες πολλῶν, ὅλων τῶν ἀνθρώπων, καὶ γιὰ τὶς ἁμαρτίες τους θανατώθηκε.

Τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ προφητεύει ὁ μεγαλύτερος τῶν προφητῶν, ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης, ὅταν δακτυλοδεικτῇ τὸν Ἰησοῦ καὶ λέγῃ· *«Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»* (Ἰωάν. α´ 29). Νά τὸ ἀρνὶ τοῦ Θεοῦ, ποὺ σηκώνει τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου. Νά τὸ ἀρνὶ τοῦ Θεοῦ, ποὺ θὰ σφαγῇ, θὰ θυσιασθῇ, γιὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου.

Ὁ ἄλλος Ἰωάννης, ὁ ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστής, τονίζει, ὅτι *«ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον· καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου»* (Α´ Ἰωάν. β´ 1-2. Βλέπε καὶ δ´ 10). Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε *«παράκλητος πρὸς τὸν πατέρα»*, τουτέστι μεσίτης, ποὺ παρακαλεῖ καὶ

συνηγορεῖ γιὰ μᾶς στὸ Θεό, διότι ἔγινεν ἄνθρωπος. Ὡς ἄνθρωπος παρακαλεῖ. Ὡς Θεὸς δὲν παρακαλεῖ, ἀλλὰ παρακαλεῖται. Τὸ «*δίκαιος*» σημαίνει «σπλαγχνικός». Καὶ τὸ «*ἱλασμὸς*» σημαίνει «ἐξιλαστήριο θῦμα». Ὡς ἄνθρωπος δὲ πάλι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε «*ἱλασμός*», ἐξιλαστήριο θῦμα, πρόσωπο ποὺ θυσιάστηκε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας. Ἡ δὲ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶνε· Ἐὰν κανεὶς ἁμαρτήσῃ, ὅσο βαρὺ καὶ ἂν εἶνε τὸ ἁμάρτημά του, δὲν πρέπει ν' ἀπελπισθῇ. Διότι ἔχουμε μεσίτη καὶ συνήγορο πρὸς τὸν οὐράνιο πατέρα τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος εἶνε σπλαγχνικός. Ὁ Θεὸς εἶνε πατέρας. Καὶ σὰν πατέρας εἶνε στοργικός. Καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ποὺ παρακαλεῖ γιὰ μᾶς τὸν πατέρα, εἶνε ἐπίσης σπλαγχνικός. Δὲν εἶνε δὲ μόνο σπλαγχνικὸς μεσίτης καὶ συνήγορος ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀλλ' εἶνε καὶ ἐξιλαστήριο θῦμα γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας. Καὶ ὄχι μόνο γιὰ τὶς δικές μας ἁμαρτίες, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς ἁμαρτίες ὅλου τοῦ κόσμου.

Ὁμοίως ἐκφράζεται γιὰ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ ὁ κορυφαῖος Παῦλος. Χαρακτηρίζει τὸ Χριστὸ «*ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ*» (Ῥωμ. γ' 25). Ὁ Υἱὸς ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ὡς ἄνθρωπος θυσιάστηκε, ἔχυσε τὸ αἷμα του, γιὰ νὰ μποροῦν οἱ πιστοὶ νὰ λαμβάνουν συγχώρησι τῶν ἁμαρτιῶν τους.

Καὶ ἄλλος κορυφαῖος, ὁ Πέτρος, γράφει γιὰ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ· «*Οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ*» (Α' Πέτρ. α' 18-19). Δὲν λυτρωθήκατε ἀπὸ τὴ ματαία πατροπαράδοτη

ζωή σας μὲ φθαρτὰ πράγματα, μὲ ἀσῆμι ἢ χρυσάφι, ἀλλὰ μὲ τὸ πολύτιμο αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ θυσιάστηκε σὰν ἄμωμος καὶ ἄσπιλος ἀμνός. Τὸ τίμημα γιὰ τὴν ἀπολύτρωσί μας ὑπῆρξεν ἀκριβό, πανάκριβο. Αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ σφαγιάστηκε σὰν ἀρνί, ἔδωσε τὸ πανάσπιλο αἷμα του γιὰ νὰ λυτρωθοῦμε.

Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ

Τὸ αἷμα τῶν θυσιαζομένων ζῴων δὲν εἶχε τὴ δύναμι νὰ ἐξαλείψῃ οὔτε μία ἁμαρτία, οὔτε τὴν παραμικρὴ ἁμαρτία. Ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων, ἂν θυσιάζονταν, δὲν θὰ εἶχε τὴ δύναμι νὰ ἐξαλείψῃ ἁμαρτία. Διότι οἱ ἄνθρωποι, ὄντα λογικά, εἶνε βεβαίως ἀνώτεροι τῶν ζῴων, πολὺ ἀνώτεροι, ἀλλ' εἶνε κατώτεροι, πολὺ κατώτεροι τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ ἁμαρτίες μας προσβάλλουν. Καὶ ἐκτὸς τούτου, τὸ αἷμα καὶ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἀνθρώπων εἶνε μολυσμένο ἀπὸ τὰ μικρόβια τῆς ἁμαρτίας. Ἀντιθέτως πρὸς τὸ αἷμα τῶν ζῴων καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἔχει καθαρτικὴ δύναμι, εἶνε ἰσχυρότατο ἀπορρυπαντικὸ κατὰ τῆς ἁμαρτίας. *«Τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας»* (Α΄ Ἰωάν. α΄ 7). Ὁποιαδήποτε καὶ ὁσοδήποτε μεγάλη καὶ ἂν εἶνε ἡ ἁμαρτία, τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ τὴν καθαρίζει. Ἐπίσης, ὅσο πολλὲς καὶ ἂν εἶνε οἱ ἁμαρτίες, τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ τὶς ἐξαλείφει. Καὶ εἶνε ἀναρίθμητες οἱ ἁμαρτίες ἑνὸς καὶ μόνον ἀνθρώπου. Πόσο δὲ μᾶλλον εἶνε περισσότερες οἱ ἁμαρτίες ὅλων τῶν ἀνθρώπων

ὅλων τῶν αἰώνων ἀπὸ τὴ δημιουργία μέχρι τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου! Καὶ ὅλες αὐτὲς τὶς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων μία καὶ μόνο σταγόνα ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὴ δύναμι νὰ τὶς ἐξαλείψῃ. Τί λέμε; Καὶ ἂν ὑποθέσωμε, ὅτι ὑπάρχουν καὶ στὰ ἄλλα ἄστρα λογικὰ ὄντα ποὺ ἁμαρτάνουν, μία σταγόνα ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀρκετὴ νὰ ἐξαλείψῃ καὶ τὶς ἁμαρτίες ἐκείνων τῶν ὄντων. Ἡ δύναμι τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ἄπειρη.

Γιατί τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὴ δύναμι νὰ καθαρίζῃ ἀπὸ ὁποιεσδήποτε, ὁσοδήποτε μεγάλες, καὶ ὁσοδήποτε πολλὲς ἁμαρτίες, ἐνῷ τὸ αἷμα ζῴων ἢ ἀνθρώπων δὲν καθαρίζει οὔτε ἀπὸ τὴν παραμικρὴ ἁμαρτία; Γιὰ τέσσερις λόγους:

Ὁ Χριστὸς εἶνε λογικὸ θῦμα, διότι εἶνε πρόσωπο, ἐνῷ τὰ ζῷα εἶνε ἄλογα θύματα, διότι δὲν εἶνε πρόσωπα. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ λογικοῦ καὶ ἀλόγου θύματος, προσώπου καὶ ζῴου, εἶνε ἀνυπολόγιστη, ἡ ἀπόστασι εἶνε τεραστία, ὅπως ἡ ἀπόστασι τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τὴ γῆ.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἑκούσιο θῦμα. Θυσιάστηκε μὲ τὴ θέλησί του, *«ἠπείγετο τοῦ παθεῖν ἀγαθότητι»*, ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο ἔσπευδε πρὸς τὸ μαρτύριο, ἐνῷ τὰ ζῷα θυσιάζονταν χωρὶς τὴ θέλησί τους, ἢ μᾶλλον τὰ ζῷα ὡς ἄλογα καὶ ἀσυνείδητα ὄντα δὲν ἔχουν κἂν θέλησι.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ἄμωμο θῦμα, ἀναμάρτητο, ἐνῷ καὶ οἱ καλλίτεροι ἄνθρωποι ἔχουν μώμους, ψεγάδια, ἐλαττώματα καὶ ἁμαρτήματα. Ὁ Χριστὸς εἶνε *«ἄγευστος κηλῖδος»*, ἐνῷ ἐμεῖς εἴμεθα γεμᾶτοι ἀπὸ κηλῖδες, λεκέδες τῆς ἁμαρτίας. Πόσο ἀθεόφοβος εἶνε ὁ ἀνεκδιήγητος ἀρχιεπίσκοπος τῶν ἡμερῶν

μας, ὁ ὁποῖος κήρυξε, καὶ μάλιστα ἡμέρα Χριστουγέννων, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ἦταν ἁμαρτωλός! Ἀλλὰ καὶ πόσο ἔνοχοι εἶνε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι σκανδαλωδῶς ὑποστηρίζουν καὶ κρατοῦν τὸν ὑβριστὴ στὴ θέσι του, καὶ καταδιώκουν ἀπηνῶς τοὺς ἐπικριτὰς τοῦ ὑβριστοῦ καὶ ὑπερασπιστὰς τοῦ Χριστοῦ! Βλέπει ὁ ἥλιος καὶ φρίττει, ἡ γῆ καὶ στενάζει...

Ὁ Χριστὸς εἶνε θεῖο θῦμα. Εἶνε αὐτὸς ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ θυσιάστηκε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας. Τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ χύθηκε στὸ Γολγοθᾶ, ἔχει ἄπειρη ἀξία, διότι εἶνε αἷμα Θεοῦ. Παράδοξος ὁ λόγος, παραδοξότατος. Ἔχει ὁ Θεὸς αἷμα; Ναί, ἔχει καὶ ὁ Θεὸς αἷμα! Ὅταν ἔγινεν ἄνθρωπος, ἀπέκτησε αἷμα. Στὸ Πράξ. κ΄ 28 ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ γιὰ αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ. Ἀπευθυνόμενος στοὺς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου λέγει· *«Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ... ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος»*. Νὰ προσέχετε τοὺς ἑαυτούς σας καὶ ὅλο τὸ ποίμνιο... γιὰ νὰ ποιμαίνετε τὴν Ἐκκλησία τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, τὴν ὁποία ἀπέκτησε μὲ τὸ ἴδιο του τὸ αἷμα. Ἂν τέτοιος λόγος, ὅτι ὁ Γιαχβὲ Θεὸς ἔχει αἷμα, γραφόταν στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, θὰ ἦταν αἴνιγμα ἄλυτο τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης οἱ πιστοὶ ἐννοοῦν, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει αἷμα ὡς ἄνθρωπος.

Ἐξαίροντας τὴ δύναμι τοῦ αἵματος τοῦ Θεανθρώπου ὁ Ἀπόστολος γράφει· *«Χριστὸς παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου,*

τοῦτ' ἔστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος. Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ Θεῷ καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι;» (Ἑβρ. θ' 11-14). Τὸ χωρίο περιέχει δύσκολα σημεῖα. Ἐξηγοῦμε· Ὁ Χριστὸς *«παρεγένετο»*, ἦλθε στὸν κόσμο, ὡς ἀρχιερεύς. Δὲν ἔγινεν ἀρχιερεὺς ὅταν ἐνηλικιώθηκε, ἀλλ' ἦταν ἀρχιερεὺς ἤδη ἀπὸ τὴ γέννησί του, ὅπως ἦταν καὶ βασιλεύς (Ματθ. β' 2). Ὁ ἀρχιερεὺς χρησιμοποιεῖ σκηνή, ναό. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖ αἷμα, αἷμα θυσίας. Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Χριστὸς χρησιμοποίησε σκηνή. Ἀλλ' ὄχι τὴ γνωστὴ Ἰουδαϊκὴ σκηνή. Ὁ Χριστὸς χρησιμοποίησε ἀνώτερη καὶ τελειότερη σκηνή, ὄχι χειροποίητη, ὄχι δηλαδὴ αὐτῆς τῆς κτίσεως, αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἡ ἀχειροποίητη σκηνὴ τοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ εἶνε ὁ πνευματικὸς οὐρανός, ὁ ὑπερφυσικὸς κόσμος (Ἑβρ. η' 1-2 καὶ θ' 23-24). Ἐπίσης ὁ ἀρχιερεὺς Χριστὸς χρησιμοποίησε αἷμα. Ἀλλ' ὄχι αἷμα ζῴων, τράγων καὶ μόσχων. Ὁ Χριστὸς χρησιμοποίησε τὸ δικό του αἷμα. Καὶ κρατώντας τρόπον τινὰ τὸ αἷμα τῆς θυσίας του στὰ χέρια του, εἰσῆλθε μία φορὰ γιὰ πάντα στὰ ἐπουράνια ἅγια, ἐμφανίστηκε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ ἐπέτυχε αἰωνία λύτρωσι. Γιατί τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἔχει λυτρωτικὴ δύναμι, καὶ μάλιστα αἰωνία; Ἰδού γιατί· Ἐὰν τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ

ἡ στάχτη ἀπὸ τὸ ὁλοκαύτωμα δαμάλεως μὲ τὸ ράντισμα καθαρίζει τοὺς μολυσμένους ὡς πρὸς τὴν καθαρότητα τοῦ σώματος, τελετουργικὴ καθαρότητα, πόσο μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει τὴ συνείδησι ἀπὸ νεκρὰ ἔργα, ὥστε μὲ καθαρὴ τὴ συνείδησι νὰ δύνανται οἱ πιστοὶ νὰ λατρεύουν τὸν ζωντανό, τὸν ἀληθινὸ Θεό; Διότι ὁ Χριστὸς προσέφερε τὸν ἑαυτό του ἄμωμο στὸ Θεὸ ἑνωμένος μὲ τὸ αἰώνιο πνεῦμα, τὴ Θεότητα. Ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ ἔχει ἄπειρη δύναμι, διότι δὲν εἶνε θυσία ἁπλῶς ἀνθρώπου, ἀλλὰ Θεανθρώπου.

Ἡ Θεία Κοινωνία

Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ δύναται νὰ μᾶς δίνῃ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα του καὶ νὰ τὸν κοινωνοῦμε καὶ νὰ ἑνωνώμεθα μαζί του. Ἀφοῦ ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε ὅλα τὰ ὑλικὰ καὶ τὰ πνευματικὰ ἀγαθά, τέλος μᾶς ἔδωσε καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Μὴ μιλᾶτε, ἀγαπητοί, γιὰ ἄλλες ἐλεημοσῦνες! Μηδὲν εἶνε οἱ ἐλεημοσῦνες τῶν ἀνθρώπων μπροστὰ στὴν ἐλεημοσύνη τοῦ Θεανθρώπου. Τὸ ὅτι ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεὸς μᾶς δίνει τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, αὐτή εἶνε ἡ ἐλεημοσύνη!

Ὁ εὐσεβὴς Ἰσραηλίτης, ὅταν διέτρεχε σοβαρὸ κίνδυνο ἢ ἔπασχε, ἔκανε τάμα στὸ Θεό, ὅταν θὰ σῳζόταν ἀπὸ τὸν κίνδυνο ἢ τὸ πάθος, νὰ προσφέρῃ *«θυσίαν σωτηρίου»*, θυσία γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ γιὰ τὴ σωτηρία του τὸ Θεό, ἀπ' αὐτὴ δὲ τὴ θυσία νὰ παραθέσῃ τράπεζα, γιὰ νὰ φάγουν πτωχοί, νὰ χορτάσουν καὶ νὰ εὐφρανθοῦν. Στὸν Ψαλμὸ κα´ ὁμιλεῖ

προφητικῶς ὁ Μεσσίας, στὸ πρῶτο μέρος τοῦ Ψαλμοῦ ὡς πάσχων καὶ στὸ δεύτερο μέρος ὡς ἀναστημένος. Ὡς ἀναστημένος δὲ ὁ Μεσσίας ὁμιλώντας λέγει στοὺς στίχ. 26-27· *«Τὰς εὐχάς μου ἀποδώσω ἐνώπιον τῶν φοβουμένων αὐτόν. Φάγονται πένητες καὶ ἐμπλησθήσονται, καὶ αἰνέσουσι Κύριον οἱ ἐκζητοῦντες αὐτόν· ζήσονται αἱ καρδίαι αὐτῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος»*. Αὐτὰ τὰ λόγια σημαίνουν, ὅτι καὶ ὁ Μεσσίας ἔκανε τάμα στὸ Θεό, ὅταν θὰ τὸν ἔσῳζε ἀπὸ τὸ πάθος διὰ τῆς ἀναστάσεως, νὰ προσφέρῃ *«θυσίαν σωτηρίου»*, καὶ ἀπὸ τὴ θυσία νὰ παραθέσῃ τράπεζα, γιὰ νὰ φάγουν πτωχοί, νὰ χορτάσουν καὶ νὰ δοξάσουν τὸ Θεό. Ἀλλ' ἐδῶ ὁ Μεσσίας λέγει καὶ ἕνα παραδοξότατο λόγο, ἀδιανόητο καὶ ἀνεπινόητο ἀνθρωπίνως, ὅτι *«ζήσονται αἱ καρδίαι αὐτῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος»*, ὅτι δηλαδὴ ἀπὸ τὴν τροφὴ τῆς θυσίας οἱ τρώγοντες θὰ ζήσουν αἰωνίως. Κάθε τροφὴ δίνει στὸν ἄνθρωπο ζωὴ μερικῶν μόνων ἡμερῶν. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ τροφή, ποὺ ὁ ἀναστημένος Μεσσίας δίνει ἀπὸ θυσία μετὰ τὴν ἀνάστασί του, δὲν δίνει ζωὴ ἡμερῶν μόνον, ἀλλὰ ζωὴ αἰωνία. Ποία εἶνε αὐτὴ ἡ θυσία καὶ ἡ τροφὴ μετὰ τὴν ἀνάστασι, ἡ ὁποία ἔχει δύναμι ζωῆς αἰωνίας;

Ὁ παραδοξότατος λόγος τοῦ Μεσσία στὸν κα΄ Ψαλμὸ βρίσκει τὴν ἑρμηνεία του στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ὁμιλώντας ὁ Χριστὸς στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναοὺμ κατὰ τὸ στ΄ κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· *«Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα»* (στ΄ 51). Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος ὁ ζωντανός, ὁ ἐνυ-

πόστατος ἄρτος, ὁ ἄρτος ποὺ εἶνε πρόσωπο. Ἐὰν κανεὶς φάγῃ ἀπὸ τοῦτο τὸν ἄρτο, θὰ ζήσῃ αἰωνίως. Ἐδῶ ὁ Χριστός, ὀνομάζοντας τὸν ἑαυτό του ἄρτο, ὁμιλεῖ μεταφορικῶς. Ἀλλὰ στὴ συνέχεια, ἐξηγώντας τί ἐννοεῖ μὲ τὴ λέξι *«ἄρτος»*, ὁμιλεῖ κυριολεκτικῶς· *«Καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς»* (Αὐτόθι). Ὁ δὲ ἄρτος, τὸν ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω, εἶνε ἡ σάρκα μου, τὴν ὁποία θὰ δώσω γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ κόσμου. Ὁ Χριστὸς δίνει τὴ σάρκα του στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ τὴ φάγουν ὡς τροφή, καὶ μὲ τὴ δύναμι αὐτῆς τῆς τροφῆς νὰ ζήσουν αἰωνίως, νὰ ζήσουν τὴν ἀνώτερη καὶ ἀτελεύτητη ζωή.

Ἀντέδρασαν οἱ Ἰουδαῖοι στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, κάνοντας δυσμενῆ μεταξύ τους σχόλια. Πῶς δύναται αὐτός, ἔλεγαν, νὰ μᾶς δώσῃ τὴ σάρκα του γιὰ νὰ τὴν φάγωμε; Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγαν· Καννίβαλοι θὰ γίνωμε; Τί ἀπάντησε ὁ Χριστὸς στὴν ἀντίδρασι τῶν Ἰουδαίων; Μήπως εἶπε, ὅτι δὲν κατάλαβαν τὸ λόγο του; Ὄχι. Κατάλαβαν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μιλοῦσε κυριολεκτικῶς, γιὰ βρῶσι τοῦ σώματός του. Ἀλλὰ δὲν ἤθελαν νὰ παραδεχθοῦν, ὅτι ἔπρεπε νὰ φάγουν τὸ σῶμα του γιὰ νὰ ζήσουν τὴν πνευματικὴ καὶ ἀτελεύτητη ζωή. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς ἐπέμεινε στὴν ἀνάγκη τῆς βρώσεως τοῦ σώματός του· *«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις καὶ*

τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν Πατὴρ κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσεται δι᾽ ἐμέ» (στίχ. 53-57). Ἀληθῶς ἀληθῶς σᾶς λέγω· ἐὰν δὲν φάγετε τὴ σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν πιῆτε τὸ αἷμα του, δὲν θὰ ἔχετε μέσα σας ζωή, ἀνώτερη καὶ ἀληθινὴ ζωή. Ὅποιος θὰ τρώγῃ τὴ σάρκα καὶ θὰ πίνῃ τὸ αἷμα μου θὰ ἔχῃ ζωὴ αἰώνια, καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω ἔνδοξο κατὰ τὴν τελευταία ἡμέρα, τὴν ἡμέρα τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Ἡ σάρκα καὶ τὸ αἷμα μου δίνουν ζωὴ αἰώνια, διότι ἡ σάρκα μου πραγματικῶς τρώγεται, ὄχι ἀλληγορικῶς, καὶ τὸ αἷμα μου πραγματικῶς πίνεται, ὄχι ἀλληγορικῶς. Ὅποιος θὰ τρώγῃ τὴν σάρκα μου καὶ θὰ πίνῃ τὸ αἷμα μου θὰ ἑνώνεται μαζί μου. Ὅπως μὲ ἔστειλε ὁ ζωντανὸς Πατέρας καὶ ἐγὼ ζῶ ἐξ αἰτίας τοῦ Πατέρα, διότι δηλαδὴ παίρνω ζωὴ ἀπὸ τὸν ζωντανὸ Πατέρα, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ μὲ τρώγῃ, θὰ ζῇ ἐξ αἰτίας μου, διότι δηλαδὴ θὰ παίρνῃ ζωὴ ἀπὸ μένα.

Ἡ θυσία, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Ψαλμὸ κα΄ γίνεται μετὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία τρώγουν οἱ πιστοὶ καὶ λαμβάνουν ζωὴ αἰώνια, εἶνε ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ὅπως αὐτὴ γίνεται στὴν Ἐκκλησία, ἐπάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα, στὸ θυσιαστήριο τῆς Ἐκκλησίας (Ἑβρ. ιγ΄ 10). Οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ στὸ στ΄ κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου γιὰ βρῶσι τῆς σάρκας καὶ πόσι τοῦ αἵματος τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς μετάδοσι ζωῆς αἰωνίου ἀναφέρονται στὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας.

Διότι κατὰ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ τρώγεται καὶ τὸ αἷμα πίνεται πραγματικῶς, ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ Ἰωάν. στ´ 55, ἐνῷ στὸ Γολγοθᾶ κατὰ τὴ σταύρωσι κανείς δὲν ἔφαγε τὸ σῶμα καὶ δὲν ἔπιε τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα ἀναιμάκτως καὶ μυστηριωδῶς γίνεται ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ὅπως προκαταβολικῶς ἔγινε πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴ Μεγάλη Πέμπτη. Κατὰ τὸ μυστήριο δὲ τοῦτο, τὸ ὑπερφυέστερο μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἄρτος μεταβάλλεται σὲ σῶμα καὶ ὁ οἶνος σὲ αἷμα Χριστοῦ, γιὰ νὰ κοινωνοῦν οἱ πιστοί, νὰ ἑνώνωνται μὲ τὸ Χριστὸ καὶ νὰ λαμβάνουν ζωὴ αἰώνια. Δίνουν δὲ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ζωὴ αἰώνια, διότι εἶνε ἑνωμένα μὲ τὸ *«ζωοποιοῦν πνεῦμα»* (στ´ 63. Βλέπε καὶ Α´ Κορ. ιε´ 45 καὶ Ἑβρ. θ´ 14), ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, μὲ τὴ Θεότητα δηλαδή. Κοινωνώντας τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ κοινωνοῦμε ὁλόκληρο τὸ Χριστό, σῶμα, αἷμα, ψυχὴ καὶ Θεότητα, κοινωνοῦμε ὁλόκληρο τὸ Θεάνθρωπο. Καὶ γι᾿ αὐτὸ ὁ Χριστὸς λέγει *«ὁ τρώγων με»* (στ´ 57).

Τόσο πολὺ ἀγάπησε καὶ σπλαγχνίσθηκε ὁ Θεὸς τὸν κόσμο, ὥστε ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ θυσιασθῇ γιὰ μᾶς ἐπάνω στὸ σταυρό, ἀλλὰ καὶ ἔπειτα νὰ προσφέρεται σὲ μᾶς ὡς τροφὴ καὶ τρυφή, νὰ ἑνώνεται μὲ μᾶς καὶ νὰ μᾶς μεταδίδῃ ζωὴ αἰώνια.

Αἰσθανόμεθα τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, ὑψίστη ἀγάπη; Ἐκτιμοῦμε τὴ θυσία τοῦ Κυρίου, ὑπερτάτη θυσία; Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν ἐλεημοσύνη τοῦ Κυρίου, προσφορὰ ὁλοκλήρου τοῦ Θεανθρώπου σὲ μᾶς τοὺς πένητες καὶ δυστυχεῖς ἀνθρώπους; Ἂν ἡ καρ-

διά μας δὲν συγκινῆται, δὲν συγκλονίζεται καὶ δὲν συντρίβεται ἀπὸ τόσο μεγάλη ἀγάπη, θυσία καὶ ἐλεημοσύνη, δὲν εἴμαστε ἄνθρωποι, εἴμαστε ζῷα καὶ χειρότεροι ἀπὸ τὰ ζῷα, συνέφερε νὰ μὴ εἴχαμε γεννηθῆ στὸν κόσμο, ὅπως συνέφερε νὰ μὴ εἶχε γεννηθῆ ὁ ἀχάριστος Ἰούδας. Μετὰ θάνατον ὁ ἀσεβὴς θὰ ἔχῃ ἐντονωτάτη συνείδησι τοῦ γεγονότος, ὅτι καταφρόνησε τόσο μεγάλη ἀγάπη, θυσία καὶ ἐλεημοσύνη τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτόν, καὶ ἡ ἐντονωτάτη αὐτὴ συνείδησι θὰ εἶνε γι' αὐτὸν ἐντονωτάτη κόλασι.

Προϋποθέσεις γιὰ νὰ κοινωνοῦμε

Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ προσφέρῃ θυσία τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Καὶ ἂν ἐκτιμοῦμε τὴν ὑπερτάτη αὐτὴ θυσία, πρέπει μὲ πόθο, καὶ ὅσο τὸ δυνατὸ συχνότερα, νὰ προσερχώμεθα στὴ μυστικὴ Τράπεζα καὶ νὰ μετέχωμε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, νὰ κοινωνοῦμε τὸν Κύριο τῆς δόξης, γιὰ νὰ τρεφώμεθα πνευματικῶς, νὰ ἑνωνώμεθα μαζί του, νὰ λαμβάνωμε αἰώνια ζωὴ καὶ νὰ μᾶς ἀναστήσῃ τὴν ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας του ἐνδόξους.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ προσερχώμεθα στὴ μυστικὴ Τράπεζα, ἀπαιτοῦνται προϋποθέσεις. «*Ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ*

ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί» (Α΄ Κορ. ια΄ 27-30). Ὅποιος θὰ τρώγῃ τοῦτο τὸν ἄρτο, τὸν οὐράνιο, ἢ θὰ πίνῃ τὸ ποτήριο τοῦ Κυρίου ἀναξίως, αὐτὸς θὰ εἶνε ἔνοχος γιὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου. Ἂς ἐξετάζῃ δὲ ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτό του, καὶ ἔτσι ἂς τρώγῃ ἀπὸ τὸν ἄρτο καὶ ἂς πίνῃ ἀπὸ τὸ ποτήριο. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ τρώγει καὶ πίνει ἀναξίως, τρώγει καὶ πίνει συμφορὰ γιὰ τὸν ἑαυτό του, διότι δὲν τιμᾷ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ μεταξύ σας πολλοὶ εἶνε ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ ἀρκετοὶ ἔχουν πεθάνει.

Φοβεροὶ λόγοι! Ὅποιος κοινωνεῖ ἀναξίως, ἔχει τρομερὴ ἐνοχή. Καὶ ἀντὶ νὰ πάρῃ ζωὴ αἰώνια, παίρνει συμφορά. Προσθέτει στὶς ἄλλες ἁμαρτίες του μία ἐπὶ πλέον ἁμαρτία, μεγάλη ἁμαρτία. Καὶ μπορεῖ ν' ἀρρωστήσῃ καὶ νὰ πεθάνῃ. Μία αἰτία ἀσθενειῶν καὶ θανάτων εἶνε καὶ αὐτή, ναί, καὶ αὐτή, ὅτι πολλοί, ἰδίως τὶς μεγάλες ἑορτὲς τῆς Χριστιανοσύνης, προσέρχονται στὸ Μυστήριο χωρὶς προετοιμασία καὶ φόβο Θεοῦ, ἀσυναισθήτως καὶ ἀτάκτως, σὰν μπουλούκια, θορυβώντας, σπρώχνοντας καὶ προδοπατώντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Κινδυνεύει νὰ χυθῇ ἡ Θεία Κοινωνία, ν' ἀνατραπῇ ὁ λειτουργὸς μὲ τὸ ποτήριο! Μερικὲς δὲ φορὲς συνέβη καὶ τὸ φρικτὸ αὐτὸ δυστύχημα!

Πόσο μεγάλη εἶνε ἡ ἐνοχὴ ἀρχιερέων, ἱερέων καὶ διακόνων, ποὺ δὲν διαφωτίζουν ἐπιμόνως τὸ λαὸ γιὰ τὶς προϋποθέσεις τῆς προσελεύσεως στὰ φρικτὰ Μυστήρια, καὶ μεταδίδουν, ἰδίως τὶς μεγάλες ἑορτές, τὴ Θεία Κοινωνία σὲ πολλοὺς ἐν γνώσει των, ὅτι αὐτοὶ προσέρχονται νὰ κοινωνήσουν χωρὶς προετοιμασία καὶ συναίσθησι...

Καὶ οἱ λαϊκοί, ποὺ κοινωνοῦν ἀναξίως, καὶ οἱ κληρικοί, ποὺ μεταδίδουν τὰ Ἄχραντα Μυστήρια σ᾽ ὁποιονδήποτε ἀνεξετάστως, ὅλοι κολάζονται ὡς καταφρονηταὶ τοῦ Κυρίου.

Ποῖες οἱ προϋποθέσεις, γιὰ νὰ προσέρχεται κανεὶς στὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας; Ποία προετοιμασία ἀπαιτεῖται; Πρώτη προϋπόθεσι εἶνε βεβαίως ἡ πίστι. Νὰ πιστεύῃ κανεὶς σ᾽ ὅλα ὅσα διδάσκει ἡ Γραφὴ καὶ ἡ Ἐκκλησία, καὶ μάλιστα στὸ Χριστὸ καὶ στὸ ὑπερφυέστατο μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας, ποὺ εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Νὰ αἰσθάνεται καὶ νὰ λέγῃ ὅ,τι ὁ ποιητὴς τῆς Ἐκκλησίας· *«Πιστεύω, Κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ἀληθῶς ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. Ἔτι πιστεύω ὅτι τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ ἄχραντον σῶμά σου καὶ τοῦτο αὐτό ἐστι τὸ τίμιον αἷμά σου»*.

Ἄλλες ἔπειτα προϋποθέσεις γιὰ τὴν προσέλευσι στὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας εἶνε ἡ καταπολέμησι τῶν παθῶν, ἡ πνευματικὴ περισυλλογή, ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἐξομολόγησι τῶν ἁμαρτιῶν σὲ πνευματικὸ πατέρα. Καλὸ ἐπίσης εἶνε, νὰ διαβάζῃ κανεὶς μὲ προσοχὴ τὴν ἀκολουθία τῆς Θείας Μεταλήψεως. Εἶνε πολὺ συγκινητικὴ καὶ προπαρασκευαστικὴ γιὰ τὸ Μυστήριο. Ἐμεῖς συνιστοῦμε ταπεινὰ καὶ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ στ´ κεφαλαίου τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ τὸν στίχ. 26 μέχρι τέλος, ὅπου περιέχονται οἱ βαρυσήμαντοι καὶ παραδοξότατοι λόγοι τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὸ Μυστήριο στὴ συναγωγὴ τῆς Καπερναούμ, λόγοι ἀδιανόητοι καὶ ἀνεπινόητοι φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως.

᾿Επειδὴ ἡ Θεία Κοινωνία εἶνε θυσία, ἡ ὑπερτάτη θυσία τοῦ Θεανθρώπου, γιὰ νὰ μετέχῃ ὁ ἄνθρωπος ἀκατακρίτως καὶ ἀξίως τῆς Θείας Κοινωνίας, πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ ἔχῃ πνεῦμα καὶ ζωὴ θυσίας. Νὰ ἀγαπᾷ τὴ θυσία καὶ νὰ κάνῃ θυσία σὲ πάθη, σὲ κόπο, σὲ μόχθο, σὲ χρόνο, σὲ χρῆμα, σὲ θέσεις, σὲ ἀξιώματα, σὲ δικαιώματα, σὲ ὀνειδισμὸ ἀνθρώπων, σὲ ὑγεία καὶ σ᾿ αὐτὴν ἀκόμη τὴ ζωή, ἐὰν παραστῇ ἀνάγκη.

῾Ο Χριστὸς *«μετέσχε τοῦ ἡμετέρου φυράματος»* κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἔκφρασι, ὁ Θεός, μὲ ἄλλες λέξεις, ἔγινεν ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ θυσιασθῇ, καὶ δυνάμει τῆς θυσίας του νὰ γίνωμεν ἐμεῖς *«μέτοχοι Χριστοῦ»* κατὰ τὴν ἀποστολικὴ ἔκφρασι. Σ᾿ αὐτὴ δὲ τὴ ζωὴ προσοικειούμεθα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ γινόμεθα *«μέτοχοι Χριστοῦ»* προπάντων μὲ τὴ μετοχή μας στὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. ῞Οταν δὲ σ᾿ αὐτὸ τὸν κόσμο μετέχωμεν ἀκατακρίτως τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Κοινωνίας καὶ γινώμεθα *«μέτοχοι Χριστοῦ»*, τότε στὸν ἄλλο κόσμο ὁ Χριστὸς θὰ μᾶς ἀξιώσῃ νὰ μετάσχωμεν αὐτοῦ *«ἐκτυπώτερον»*, κατὰ τρόπο ζωηρότερο καὶ αἰσθητότερο, ὅπως ὁ ἱερὸς ὑμνογράφος καὶ κάθε φιλόχριστη ψυχὴ ἐπιθυμεῖ καὶ εὔχεται· *«῏Ω Πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερώτατον, Χριστέ, ὦ Σοφία καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ καὶ Δύναμις· δίδου ἡμῖν ἐκτυπώτερον σοῦ μετασχεῖν ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς βασιλείας σου»*.

ΓΙΑ ΝΑ ΠΡΟΣΕΥΧΕΤΑΙ

Ἡ ἀνάγκη τῆς προσευχῆς ἔμφυτη

Ἡ τάσι ν' ἀνατείνῃ κανεὶς τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιὰ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ νὰ ὁμιλῇ στὸν Ὕψιστο, ὅπως τὸ παιδὶ στὸν πατέρα, εἶνε ἔμφυτη, ὅπως τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα. Οἱ θρησκειολόγοι ἀπέδειξαν τοῦτο πειραματικῶς. Ὅταν γεννήθηκε ἕνα παιδάκι, τὸ ἀπομόνωσαν ἀπὸ τὸν κόσμο, ὥστε κανεὶς νὰ μὴ τοῦ ὁμιλήσῃ γιὰ Θεὸ καὶ Θρησκεία, καὶ τὸ ἀνέτρεφαν σωματικῶς μόνο, σὰν χοιρίδιο. Ἀλλ' ὅταν τὸ παιδὶ ἔγινε δεκαπέντε ἐτῶν, τί παρατήρησαν οἱ θρησκειολόγοι; Ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὸν τόπο του σ' ἕνα ὕψωμα, ὕψωνε τὰ μάτια του καὶ τὰ χέρια του πρὸς τὸν ἥλιο καὶ προσευχόταν! Τὸ παιδὶ ἐμφύτως αἰσθανόταν ὅτι ὑπάρχει Θεός, καὶ ἐπειδὴ κανεὶς δὲν τοῦ εἶχε γνωρίσει τὸν ἀληθινὸ Θεό, στρεφόταν πρὸς τὸ λαμπρότερο δημιούργημα, τὸν ἥλιο, καὶ προσευχόταν σ' αὐτό, νομίζοντας ὅτι ὁ ἥλιος εἶνε Θεός. Ὁ φυσιολογικὸς ἄνθρωπος στρέφεται πρὸς τὸ Θεό, ὅπως τὸ ἡλιοτρόπιο στρέφεται πρὸς τὸν ἥλιο. Ὅσοι ἔπαυσαν νὰ θρησκεύουν καὶ νὰ προσεύχωνται, αὐτοὶ δὲν εἶνε φυσιολογικοὶ ἄνθρωποι, ξερρίζωσαν ἀπὸ μέσα τους τὸ θρησκευτικὸ

συναίσθημα, διεστράφησαν. Γέμισε δὲ ἡ κοινωνία ἀπὸ διεστραμμένα ὄντα, ποὺ ζοῦν σὰν τὰ ζῷα, χωρὶς προσευχὴ καὶ ἔννοια Θεοῦ.

Ἡ προσευχὴ εἶνε πολὺ ἱερὴ πρᾶξι. Τὸ νὰ ταπεινώνεται ὁ ἄνθρωπος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὸ νὰ κλίνῃ γόνυ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ νὰ ξεχύνῃ τὴν καρδιά του ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, εἶνε πρᾶξι, ποὺ συγκινεῖ τὸν Οὐρανό. Οὐρανὸς μερικὲς φορὲς μέσα στὴν Ἁγία Γραφὴ ὀνομάζεται ὁ Θεός. *«Βοήσωμεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἴ πως ἐλεήσει ἡμᾶς καὶ μνησθήσεται διαθήκης πατέρων ἡμῶν καὶ συντρίψει τὴν παρεμβολὴν ταύτην»*, εἶπεν ὁ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος (Α΄ Μακ. δ΄ 10). Καὶ ὁ ἄσωτος υἱὸς εἶπε· *«Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου»* (Λουκ. ιε΄ 20). Μὲ τὴν προσευχὴ ὁ ἄνθρωπος ταπεινώνεται, ἀλλὰ καὶ ὑψώνεται, μεταρσιώνεται, φθάνει μέχρι τὸ θρόνο τοῦ Ὑψίστου, καὶ ὁ Ὕψιστος τὸν προσέχει, τὸν ἀκούει καὶ τὸν εἰσακούει.

Ἡ προσευχὴ ἀγώνας

Ἡ προσευχὴ εἶνε ἀγώνας. Γιὰ τὸν δοῦλο τοῦ Χριστοῦ Ἐπαφρᾶ, ἄνθρωπο τῆς ἀγάπης καὶ τῆς προσευχῆς, ὁ Παῦλος γράφει πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῶν Κολοσσῶν· *«Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ Θεοῦ»* (Κολ. δ΄ 12). Ὁ Ἐπαφρᾶς πάντοτε ἔκανε ἀγῶνα προσευχῶν γιὰ τὸν καταρτισμὸ τῶν ἀδελφῶν. Καὶ γιὰ τὸν ἑαυ-

τό του ὁ Παῦλος γράφει πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ῥώμης· *«Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς Ἰερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις»* (Ρωμ. ιε΄ 30-31). Ὁ Παῦλος ἀγωνιζόταν στὶς προσευχές, καὶ ἐπικαλούμενος τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος παρακαλοῦσε τοὺς χριστιανοὺς νὰ συναγωνίζωνται μαζί του, νὰ κάνουν καὶ αὐτοὶ ἀγῶνα προσευχῶν ὑπὲρ αὐτοῦ, γιὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τοὺς ἀπειθεῖς στὴν Ἰουδαία, καὶ νὰ γίνῃ ἡ διακονία του εὐπρόσδεκτη στοὺς χριστιανοὺς στὴν Ἰερουσαλήμ.

Ἀγώνας εἶνε ὄντως ἡ προσευχή, ἡ οὐσιαστικὴ καὶ ἀληθινὴ προσευχή, ὄχι βεβαίως ἡ τυπική, μηχανικὴ καὶ ράθυμη προσευχή. Ἀγώνας κατὰ τῆς ραθυμίας μας, βία φύσεως. Ἀγώνας καὶ κατὰ τοῦ Διαβόλου, ὁ ὁποῖος μισεῖ τὴν προσευχὴ καὶ ἐμβάλλει ἀπροθυμία καὶ κακοὺς λογισμοὺς στὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προσευχή. Ἀγώνας, γιὰ νὰ ἑλκύσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ νικήσῃ τὸν Διάβολο, τὸν κόσμο καὶ τὸν ἑαυτό του, καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τοὺς καλοὺς σκοπούς του, προπάντων δὲ τὴ σωτηρία.

Ἡ προσευχὴ ὅπλο

Ἡ προσευχὴ εἶνε ὅπλο, πολὺ ἰσχυρὸ ὅπλο, ἀρκεῖ

κανεὶς νὰ ξέρῃ νὰ χρησιμοποιῇ καλῶς αὐτὸ τὸ ὅπλο. Ὁ Θεὸς θὰ κατέστρεφε τὸν Ἰσραηλιτικὸ λαὸ γιὰ τὴν ἀσέβειά του. Ἀλλ' ὁ Μωυσῆς προσευχήθηκε στὸ Θεὸ καὶ ὁ Θεὸς ἄκουσε τὴν προσευχὴ τοῦ δούλου του καὶ δὲν ἐπέφερε τὴν καταστροφή. Ὁ Ἠλίας ὁ ζηλωτὴς μὲ τὴν ἔντονη προσευχή του ἔκλεισε τὸν οὐρανὸ ἐπὶ τρία καὶ μισὸ ἔτη, καὶ πάλι μὲ τὴν προσευχή του ἄνοιξε τὸν οὐρανό. *«Πολύ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη»*, λέγει ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος (ε΄ 16), ὁ ὠβλίας, κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος τῆς προσευχῆς, τοῦ ὁποίου τὰ γόνατα εἶχαν σκληρυνθῆ σὰν τῆς καμήλας ἀπὸ τὶς γονυκλισίες κατὰ τὶς προσευχές. Ἔχει μεγάλη δύναμι ἡ δέησι τοῦ εὐσεβοῦς, ὅταν εἶνε ἔντονη, θερμή. Πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα κάνει ἡ προσευχή, ὅταν συνοδεύεται μὲ πίστι. Ὁ Χριστὸς βεβαίωσε· *«Πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήψεσθε»* (Ματθ. κα΄ 22). Ὅλα, ὅσα θὰ ζητήσετε στὴν προσευχή, ἐὰν πιστεύετε, θὰ τὰ λάβετε. Ὅλα, ἐννοεῖται, ὅσα εἶνε πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὴν προσευχὴ ὁ ἀδύνατος ἄνθρωπος γίνεται δυνατός, νικᾷ τὸ Θεὸ καὶ ἀποσπᾷ τὴ χάρι του. Ὁ ἀγωνιζόμενος στὴν προσευχὴ ὁμοιάζει μὲ τὸν Ἰακώβ, ποὺ πάλεψε μὲ τὸ Θεὸ καὶ νίκησε καὶ ἔλαβε τὸ εὐλογημένο ὄνομα *Ἰσραήλ*, ποὺ σημαίνει τὸν ἰσχυρὸ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ (Γεν. λβ΄ 24-28). Ὅπως πατέρας, ὅταν παίζοντας παλεύῃ μὲ τὸ παιδί του, παραχωρεῖ τὴ νίκη στὸ παιδί του γιὰ νὰ τὸ χαροποιῇ, ἔτσι καὶ ὁ Θεός, ὁ μεγάλος Πατέρας, ὅταν μὲ τὴν προσευχὴ παλεύωμε μαζί του, παραχωρεῖ τὴ νίκη σὲ μᾶς, τὰ κατὰ χάριν παιδιά του, γιὰ νὰ μᾶς χαροποιῇ.

Ἰσχὺς δεήσεως δικαίου καὶ τοῦ Δικαίου

«Πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη», καθὼς εἶπε ὁ ἀδελφόθεος Ἀπόστολος (Ἰακ. ε΄ 16). Ἀλλὰ *«δίκαιος»* ὀνομάζεται ὁ εὐσεβὴς ἄνθρωπος μὲ σχετικὴ ἔννοια. Μὲ ἀπόλυτη ἔννοια κανείς ἄνθρωπος δὲν εἶνε δίκαιος. Ἡ Γραφὴ βεβαιώνει· *«Οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς»* (Ρωμ. γ΄ 10). Δὲν ὑπάρχει δίκαιος οὔτε ἕνας. Οὔτε ἕνας γιὰ δεῖγμα! Καὶ οἱ καλλίτεροι ἄνθρωποι ἔχουν ἀτέλειες, ἐλαττώματα καὶ ἁμαρτήματα. Δίκαιος μὲ ἀπόλυτη ἔννοια εἶνε μόνον ὁ Θεός. Ἀλλὰ χάριν τῶν ἀνθρώπων ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος. Καὶ ὡς ἄνθρωπος εἶνε ἐπίσης δίκαιος, δίκαιος μὲ τὴν πλήρη καὶ τελεία ἔννοια τῆς λέξεως. Γιὰ τὸ Χριστὸ μάλιστα, τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεό, τὸ *«δίκαιος»* γίνεται ἕνα ἀπὸ τὰ θαυμαστὰ ὀνόματά του. Ἐλέγχοντας τοὺς προφητοκτόνους καὶ χριστοκτόνους Ἰουδαίους ὁ Στέφανος εἶπε στὸ Ἰουδαϊκὸ Συνέδριο· *«Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; Καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε»* (Πράξ. ζ΄ 52). Καὶ ὁ Ἀνανίας στὴ Δαμασκὸ εἶπε πρὸς τὸν Παῦλο· *«Σαοὺλ ἀδελφέ,... ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἰδεῖν τὸν Δίκαιον»* (Πράξ. κϐ΄ 13-14).

Δίκαιος ὁ ἄνθρωπος μὲ σχετικὴ ἔννοια, δίκαιος ὁ Χριστὸς μὲ ἀπόλυτη ἔννοια. Καὶ ἂν ἡ προσευχὴ τοῦ δικαίου μὲ σχετικὴ ἔννοια κατὰ τὸν Ἀπόστολο ἰσχύει πολύ, πόσο μᾶλλον ἰσχύει ἡ προσευχὴ τοῦ δικαίου μὲ ἀπόλυτη ἔννοια, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ! Ἕνας δὲ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος

καὶ ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, εἶνε καὶ αὐτός, νὰ ὑπάρχη δηλαδὴ ἕνας ἀπολύτως δίκαιος ἄνθρωπος, γιὰ νὰ προσεύχεται γιὰ μᾶς. Ὡς Κύριος καὶ Θεὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ἐκεῖνος, στὸν ὁποῖο προσεύχονται οἱ ἄνθρωποι. Ἔτσι ὁ Ψαλμὸς 101 (102) εἶνε προσευχὴ πρὸς τὸν Υἱό, ὅπως βεβαιώνει ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή, ὅπου παρατίθεται μέρος τοῦ Ψαλμοῦ (Ἑβρ. α΄ 8, 10-12). Ὁ δὲ Στέφανος κατὰ τὴν ὥρα τοῦ λιθοβολισμοῦ του προσεύχεται στὸν Ἰησοῦ· *«Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸν πνεῦμά μου... Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην»* (Πράξ. ζ΄ 59-60). Ἀλλ' ἂν ὁ Χριστὸς ὡς Θεὸς δέχεται προσευχές, ὡς ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα ἀρχιερεύς, ἀπευθύνει προσευχές, προσεύχεται στὸ Θεό.

Ὁ Χριστὸς προσευχόμενος

Ἤδη στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὡρισμένοι Ψαλμοί, ὅπως π.χ. ὁ Ψαλμὸς 21 (22), εἶνε προσευχὲς τοῦ Μεσσία, ἀπευθυνόμενες στὸ Θεὸ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως προφητικῶς.

Στὴν Καινὴ δὲ Διαθήκη πολλὲς φορὲς γίνεται λόγος γιὰ προσευχὴ τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὸ Μάρκ. α΄ 35 ὁ Χριστὸς *«πρωῒ ἔννυχα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο»*. Πολὺ πρωὶ δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς, νύχτα ἀκόμη, σηκώθηκε, βγῆκε ἔξω καὶ πῆγε σ' ἕνα ἔρημο τόπο καὶ ἐκεῖ προσευχόταν. Πῆγε σὲ ἔρημο τόπο, γιὰ νὰ προσευχηθῇ μὲ ἡσυχία. Ἡ ἐρημία καὶ ἡ ἡσυχία βοηθοῦν στὴν προσευχή. Καὶ ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος αἰσθανόταν τὴν ἀνάγκη τῆς ἐρημίας καὶ τῆς

ἡσυχίας γιὰ νὰ προσεύχεται. Καὶ γι' αὐτὸ κατὰ τὸ Λουκ. ε΄ 16 *«ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος»*. Πολλὲς φορὲς δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς ἀποσυρόταν σ' ἐρήμους τόπους καὶ προσευχόταν. Κατὰ τὸ Ματθ. ιδ΄ 23 *«ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι»*. Ἀφοῦ δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς ἀπέλυσε τὰ πλήθη τῶν ἀκροατῶν του, ἀνέβηκε στὸ ὄρος μόνος του γιὰ νὰ προσευχηθῇ. Ὅπως ἡ ἔρημος καὶ ἡ μόνωσι, ἔτσι καὶ ὁ ὑψηλὸς τόπος βοηθεῖ στὴν προσευχή. Τὸ φυσικὸ ὕψωμα βοηθεῖ στὸ πνευματικὸ ὕψωμα, στὴν πνευματικὴ ἀνάτασι. Μέσα στὴν ἀνθρωπίνη κοινωνία ὁ Χριστὸς μιλοῦσε στοὺς ἀνθρώπους. Καὶ μέσα στοὺς ἐρήμους τόπους μιλοῦσε στὸ Θεό. Ἤ, καλλίτερα, μέσα στὴν ἀνθρωπίνη κοινωνία μιλοῦσε στοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὸ Θεό, καὶ καταμόνας μιλοῦσε στὸ Θεὸ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Προτοῦ ὁ Ἰησοῦς ἐκλέξῃ τοὺς δώδεκα μαθητάς του, κατὰ τὸ Λουκ. στ΄ 12 *«ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ»*. Προσευχόταν ὁ Χριστὸς τὴν ἡμέρα, προσευχόταν καὶ τὴ νύκτα. Ὡς ἄνθρωπος εἶχε καὶ ὁ Χριστὸς τὸ ἀδιάβλητο πάθος τοῦ ὕπνου. Κουραζόταν καὶ αἰσθανόταν τὴν ἀνάγκη νὰ κοιμηθῇ. Ἀλλὰ κοιμόταν λίγο. Θυσίαζε τὸν ὕπνο γιὰ προσευχή. *«Ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ»*. Διανυκτέρευε προσευχόμενος στὸ Θεό. Ἔκανε ἁγία ἀγρυπνία καὶ παννυχίδα. Ἡ προσευχὴ κατὰ τὴ νύκτα, ἐπειδὴ γίνεται μὲ θυσία τοῦ ὕπνου, ἔχει μεγαλύτερη ἀξία ἀπὸ τὴν προσευχὴ κατὰ τὴν ἡμέρα. Κατόπιν τῆς μακρᾶς νυκτερινῆς προσευχῆς στὸ ὄρος ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸ Χριστὸ τοὺς μαθητάς

του, οἱ ὁποῖοι ἦταν *«πόλις ἐπάνω ὄρους κειμένη»*, *«ἅλας τῆς γῆς»* καὶ *«φῶς τοῦ κόσμου»* (Ματθ. ε΄ 13-14). Ἐν ὄψει τῆς ἐκλογῆς τῶν μαθητῶν του ὁ Χριστὸς διανυκτέρευσε στὴν προσευχή. Ἐν ὄψει τῆς ἐκλογῆς ποιμένων καὶ πολιτικῶν ἀρχόντων πόση προσευχὴ κάνουμε ἐμεῖς;

Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴ τῶν ἑβδομήντα ἀποστόλων ἀπὸ μία ἐπιτυχῆ ἀποστολή τους κατὰ τὸ Λουκ. ι΄ 21 ὁ Ἰησοῦς αἰσθάνθηκε ἀγαλλίασι καὶ ξέσπασε σὲ προσευχὴ δοξολογίας πρὸς τὸν Θεὸ Πατέρα λέγοντας· *«Ἐξομολογοῦμαί σοι, Πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναί, ὁ Πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου»*. Ὁ Χριστὸς δοξολόγησε τὸν Θεὸ Πατέρα, διότι ἀπέκρυψε τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας του ἀπὸ τοὺς κατὰ κόσμον σοφοὺς καὶ εὐφυεῖς, καὶ τὰ φανέρωσε στὰ νήπια, στὰ μωρὰ τοῦ κόσμου, στοὺς ἀγραμμάτους καὶ ἀσήμους μαθητάς του.

Ὁ Χριστὸς γιὰ τοὺς μαθητάς του στὶς προσευχές του παρακαλοῦσε, ἀλλὰ καὶ δοξολογοῦσε τὸ Θεό.

Κατὰ τὸ Ματθ. ιθ΄ 13 *«προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξηται»*. Ἔφεραν δηλαδὴ πρὸς τὸν Χριστὸ παιδιά, γιὰ νὰ θέση ἐπάνω τους τὰ χέρια του καὶ νὰ προσευχηθῇ γι᾽ αὐτά. Γονεῖς καὶ κηδεμόνες ζητοῦσαν τὴν εὐλογία καὶ τὴν προσευχὴ τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὰ παιδιά. Ὁ Χριστὸς δὲν προσευχόταν μόνο γιὰ τοὺς μεγάλους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς μικρούς, τὰ παιδιά. Γιὰ ὅλους προσευχόταν ὁ Χριστός. Καὶ γι᾽ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς του. Κατὰ τὴν ὥρα τῆς σταυρώσεως προσ-

ευχόταν στὸν Πατέρα γιὰ νὰ συγχωρήσῃ τοὺς σταυρωτάς του, ἐπικαλούμενος καὶ ἐλαφρυντικὸ γι' αὐτούς· *«Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι»* (Λουκ. κγ΄ 34). Γιὰ ὅλους προσευχόταν ὁ Χριστός. Καὶ γιὰ ὅλους δίδαξε νὰ προσευχώμεθα καὶ ἐμεῖς. Ἀλλὰ πόσοι καὶ γιὰ πόσους προσεύχονται σήμερα; Οἱ γονεῖς παραπονοῦνται γιὰ τὴν ἄτακτη καὶ ἄσωτη διαγωγὴ τῶν παιδιῶν. Ἀλλὰ πόσοι γονεῖς προσεύχονται γιὰ τὰ παιδιά; Καὶ οἱ προσευχόμενοι πόσο καὶ πῶς προσεύχονται γι' αὐτά;

Ἡ ἀρχιερατικὴ προσευχὴ τοῦ Κυρίου

Στὸ ιζ΄ κεφάλαιο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου διασῴζεται ἡ ἀρχιερατικὴ προσευχὴ τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὴ νύκτα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου καὶ πρὸ τῆς συλλήψεώς του στὴ Γεσθημανῆ γιὰ νὰ ὑποστῇ τὴ σταυρικὴ θυσία ὁ Μέγας Ἀρχιερεὺς Χριστὸς ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς του στὸν οὐρανὸ καὶ προσευχήθηκε στὸν Πατέρα γιὰ τὸν ἑαυτό του, γιὰ τοὺς μαθητάς του καὶ γιὰ ὅσους διὰ τοῦ λόγου τῶν μαθητῶν του θὰ πίστευαν σ' αὐτόν. Προσευχήθηκε γιὰ τοὺς πιστοὺς ὅλων τῶν αἰώνων. Προσευχήθηκε συνεπῶς καὶ γιὰ μένα καὶ γιὰ σένα, ἀδελφέ, ἀφοῦ διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων πιστεύσαμε στὸ Χριστὸ καὶ βαπτισθήκαμε καὶ γίναμε χριστιανοί. Κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ προσευχή του ὁ Χριστὸς προσευχήθηκε γιὰ τὴ δόξα του, ἀλλ' ὡς δόξα του θεώρησε τὸ νὰ δοθῇ σὲ κάθε ἄνθρωπο ἡ αἰώνια ζωή. Ὡς δόξα του, μὲ ἄλλες λέξεις, ὁ Χριστὸς θεώρησε τὴν ἰδική μας δόξα. *«Πάτερ, ἐλή-*

λυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱός σου δοξάσῃ σε, καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. ιζ΄ 1-3). Καὶ ὅταν λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς προσευχόταν γιὰ τὸν ἑαυτό του, καὶ ὡς ἄνθρωπος ζητοῦσε δόξα, προσευχόταν γιὰ μᾶς, καὶ ζητοῦσε τὴν ἰδική μας δόξα. Ἄλλωστε, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἀντιπρόσωπός μας, ἡ δόξα του εἶνε δόξα μας.

Ἡ ἀγωνιώδης προσευχὴ στὴ Γεθσημανῆ

Στοὺς συνοπτικοὺς εὐαγγελιστὰς διασῴζεται ἡ ἀγωνιώδης προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ, λίγο προτοῦ παραδοθῇ στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν του (Ματθ. κστ΄ 36 ἑξ., Μάρκ. ιδ΄ 32 ἑξ., Λουκ. κβ΄ 39 ἑξ.). Στὴ Γεθσημανῆ ὁ Χριστὸς *«ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν»*. *«Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου»*, εἶπε στοὺς μαθητάς του. *«Καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος»* (Ματθ. κστ΄ 37, 38, 39). *«Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσηύχετο. Ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν»* (Λουκ. κβ΄ 44). Ὁ Χριστὸς περιῆλθε σὲ κατάστασι μεγάλης ἀγωνίας καὶ λόγῳ τῆς μεγάλης ἀγωνίας προσευχόταν ἐντονώτερα, θερμότερα, καὶ ὁ ἱδρώτας του ἔγινε σὰν σταγόνες αἵματος, ποὺ ἔπεφταν στὴ γῆ. Ἡ προσευχή, εἴπαμε, εἶνε ἀγώνας. Ἡ προσευχή, λέγουμε τώρα, εἶνε ἀγωνία. Ἡ προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ ἦταν προσευχὴ ὑπερτάτης ἀγωνίας.

Τρεῖς φορὲς ὁ Ἰησοῦς μέσα στὴ Γεθσημανῆ ἔπεσε στὴ γῆ καὶ παρακάλεσε τὸ Θεὸ Πατέρα, ἂν εἶνε δυνατό, νὰ παρέλθῃ τὸ ποτήριο τοῦ θανάτου, ἀλλὰ καὶ τὶς τρεῖς φορὲς ὑπέταξε τὸ ἰδικό του θέλημα στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός. *«Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ»* (Ματθ. κστ΄ 39).

Γιὰ μᾶς προσευχόταν ὁ Χριστὸς

Γιὰ μᾶς ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν προσευχή του περιῆλθε σὲ κατάστασι ὑπερτάτης ἀγωνίας. Γιὰ μᾶς ὁ ἱδρώτας του ἔγινε σὰν σταγόνες αἵματος, ποὺ ἔπεφταν στὴ γῆ. Γιὰ μᾶς ὑπέταξε τὸ θέλημά του στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός, γιὰ νὰ πιῇ τὸ πικρὸ ποτῆρι τοῦ θανάτου.

Συγκλονιστικὴ ἡ προσευχὴ τοῦ Κυρίου στὴ Γεθσημανῆ. Συγκλονιστικὸ δὲ καὶ τὸ χωρίο τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς ε΄ 7-8 γιὰ τὶς δεήσεις καὶ τὶς ἱκεσίες τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Θεὸ Πατέρα· *«Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σῴζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν Υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν»*. Κατὰ τὶς ἡμέρες τὶς ἐπίγειας ζωῆς του ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὡς ἄνθρωπος ἀπηύθυνε στὸ Θεὸ Πατέρα δεήσεις καὶ ἱκεσίες μὲ ἰσχυρὴ κραυγὴ καὶ μὲ δάκρυα. Ὁ Ἰησοῦς ἔκλαιε καὶ ἔκραζε πρὸς τὸν Θεὸ Πατέρα, ὕψωνε τὴ φωνή του μέχρι τὸν οὐρανό, ἔσειε τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ! Παρακαλοῦσε τὸν Παντο-

δύναμο νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατο διὰ τῆς ἀναστάσεως, νὰ κάνῃ δεκτὴ τὴ θυσία του καὶ νὰ τὸν ἀναστήσῃ ἐνδόξως. Καὶ λόγῳ τῆς εὐλαβείας του εἰσακούσθηκε ἀπὸ τὸν Παντοδύναμο (Πρβλ. Ψαλμ. κα΄ (κβ΄), 21-25).

Γιὰ μᾶς ὁ Χριστὸς κατὰ τὶς συγκλονιστικὲς δεήσεις καὶ ἱκεσίες του ζητοῦσε ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ σωθῇ διὰ τῆς ἀναστάσεως. Ζητώντας τὴν ἰδική του σωτηρία καὶ ἀνάστασι, ὡς ἀντιπρόσωπός μας τὴν ἰδική μας σωτηρία καὶ ἀνάστασι ζητοῦσε. Ἡ νίκη κατὰ τοῦ θανάτου διὰ τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐξασφαλίζει τὴν ἰδική μας ἔνδοξη ἀνάστασι. Ὁ Χριστὸς *«παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν»* (Ῥωμ. δ΄ 25). Ἡ δικαίωσί μας ἔγκειται κυρίως στὴν ἔνδοξη ἀνάστασί μας.

Γιὰ μᾶς ἐξακολουθεῖ νὰ προσεύχεται

Ὁ Χριστὸς γιὰ μᾶς δὲν προσευχόταν μόνο ὅταν ἦταν στὴ γῆ· προσεύχεται καὶ τώρα, ποὺ εὑρίσκεται στὸν οὐρανό. Σχετικῶς ὁ Ἀπόστολος γράφει· *«Ὃς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν»* (Ῥωμ. η΄ 34). Ὁ Χριστὸς εἶνε ἐνθρονισμένος στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός, καὶ ἀπὸ τὴν ὑψηλὴ καὶ ἔνδοξη αὐτὴ θέσι του *«ἐντυγχάνει»*, μεσιτεύει, παρακαλεῖ γιὰ μᾶς. Εὑρισκόμενος πλησίον τοῦ Θεοῦ Πατρός, λαλεῖ στὰ ὦτα του ἀγαθὰ γιὰ τὸ λαό του. Ἀντιθέτοντας πρὸς τοὺς προσωρινοὺς ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων τὸν αἰώνιο ἱερέα τῶν Χριστιανῶν ὁ συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἑβραίους

Ἐπιστολῆς στὸ ζ′ 24-25 γράφει· *«Καὶ οἱ μὲν πλείους εἰσὶ γεγονότες ἱερεῖς διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν· ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην· ὅθεν καὶ σῴζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι᾽ αὐτοῦ τῷ Θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν»*. Οἱ Ἰουδαῖοι ἱερεῖς ἦταν πολλοί, διότι λόγῳ τοῦ θανάτου ἐμποδίζονταν νὰ παραμένουν στὴν ἱερωσύνη διαρκῶς. Πέθαιναν καὶ τοὺς διαδέχονταν στὴν ἱερωσύνη ἄλλοι, καὶ ἔτσι οἱ ἱερεῖς γίνονταν πολλοί. Πέθανε βεβαίως καὶ ὁ Χριστός, ὁ ἱερεὺς *«κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ»*. Ἀλλ᾽ ἔπειτα ἀπὸ λίγο ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε καὶ ζῇ σωματικῶς καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκτελῇ τὰ ἱερατικά του καθήκοντα. Ἔτσι ὁ Χριστὸς μένει ἱερεὺς *«εἰς τὸν αἰῶνα»* καὶ δὲν μεταβιβάζει τὴν ἱερωσύνη του σὲ ἄλλον, δὲν ἔχει διάδοχο στὴν ἱερωσύνη του. Οἱ ἱερεῖς τῶν Χριστιανῶν δὲν εἶνε διάδοχοι, ἀλλ᾽ ἀντιπρόσωποι τοῦ αἰωνίου ἱερέως Χριστοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς μένει ἱερεὺς παντοτινός (ἕως, ἐννοεῖται, τὴ δευτέρα παρουσία), γι᾽ αὐτὸ δύναται νὰ σώζῃ πάντοτε ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διὰ μέσου αὐτοῦ προσέρχονται στὸ Θεό, διότι ζῇ πάντοτε *«εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν»*, γιὰ νὰ παρακαλῇ γι᾽ αὐτούς. Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε χωρὶς νὰ ἐπανέλθῃ στὸ θάνατο, πάντοτε ζῇ σωματικῶς, πάντοτε εἶνε ἱερεύς, πάντοτε μεσιτεύει ὡς ἱερεύς, καὶ πάντοτε σῴζει τοὺς πιστούς.

Ὁ Χριστὸς μᾶς σῴζει μὲ τὴ διδασκαλία του. *«Τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ δύναμις Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν»*, λέγει ὁ Ἀπόστολος (Ῥωμ. α′ 16). Ὁ Χριστὸς μᾶς σῴζει προπάντων μὲ τὴ σταυρικὴ

θυσία του. Ἀλλ᾿ ὁ Χριστὸς μᾶς σῴζει καὶ μὲ τὴν προσευχή του. Αὐτὸ λέγει τὸ χωρίο, ποὺ παραθέσαμε προηγουμένως. *«Ὅθεν καὶ σῴζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται... πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν»*. Ἡ προσευχὴ μάλιστα τοῦ Χριστοῦ συνδυάζεται μὲ τὴ σταυρικὴ θυσία του. Μεσιτεύοντας καὶ παρακαλώντας τὸ Θεὸ Πατέρα ὁ Χριστὸς ἐπικαλεῖται γιὰ τὴ σωτηρία μας τὸ αἷμα τῆς θυσίας του. *«Χριστὸς παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν... διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος»* (Ἑβρ. θ΄ 11-12).

Εἶνε πολὺ συγκινητικὸ νὰ σκέπτεται ὁ πιστός, ὅτι στὴ γῆ ὁ Κύριος προσευχόταν γιὰ μᾶς, καὶ μάλιστα διανυκτέρευε στὴν προσευχή, καὶ παρακαλοῦσε τὸν Θεὸ Πατέρα μὲ ἰσχυρὴ κραυγὴ καὶ μὲ δάκρυα, ὁ δὲ ἱδρώτας του ἔπεφτε στὴ γῆ σὰν σταγόνες αἵματος. Ἀλλ᾿ εἶνε ἀκόμη συγκινητικώτερο νὰ σκέπτεται ὁ πιστός, ὅτι καὶ στὸν οὐρανὸ ὁ Κύριος, καίτοι μὲ τὴν ἀνάστασι, τὴν ἀνάληψι καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδρα εἰσῆλθε σὲ κατάστασι δόξης, ἐξακολουθεῖ νὰ προσεύχεται γιὰ μᾶς, καὶ θὰ προσεύχεται μέχρι τὴ δευτέρα παρουσία. Ὁ Χριστὸς *«προσκαρτερεῖ τῇ προσευχῇ»*! Τόσο πολὺ μᾶς ἀγαπάει ὁ Χριστός, τόσο πολὺ ἐνδιαφέρεται καὶ ἐπιμένει γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ δόξα μας!

Ἡ δύναμι τῆς προσευχῆς τοῦ Κυρίου

Ἡ δύναμι τῆς προσευχῆς τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀνυπολογίστως μεγάλη. Εἶπαν, ὅτι ἡ προσευχὴ ἑνὸς δι-

καίου δύναται ν' ἀλλάξῃ τὸν ῥοῦ τῆς ἱστορίας. Πόσο μᾶλλον ἰσχύει ἡ προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ! Διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε δίκαιος μὲ τὴν ἀπόλυτη ἔννοια τῆς λέξεως. Εἶνε ὁ Δίκαιος. Ἔγινε ὑπήκοος στὸ Θεὸ Πατέρα κατὰ πάντα. Δὲν παρέβη τὸ θεῖο θέλημα ποτέ. Ὁ ἴδιος εἶπε γιὰ τὸν ἑαυτό του ἐν σχέσει πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρός· *«Ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε»* (Ἰωάν. η΄ 29). Αὐτὸ τὸ *«πάντοτε»* δὲν θὰ μποροῦσε νὰ εἰπῇ ἄνθρωπος γιὰ τὸν ἑαυτό του. Διότι κανείς ἄνθρωπος δὲν κάνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πάντοτε. Πολλὲς φορὲς ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, τὰ διεφθαρμένα τέκνα τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, τοῦ Ἀδάμ, κάνουμε τὸ ἰδικό μας θέλημα. Μόνον ὁ Χριστός, *«ὁ δεύτερος ἄνθρωπος»* (Α΄ Κορ. ιε΄ 47), ὁ ἄλλος Ἀδάμ, ἔκανε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πάντοτε. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἐκτελοῦσε τὸ θεῖο θέλημα πάντοτε, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἄκουε πάντοτε, καὶ τὸν ἀκούει. Προσευχόμενος ὁ Ἰησοῦς πρὸ τοῦ μνήματος τοῦ Λαζάρου εἶπε στὸ Θεὸ Πατέρα· *«Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις»* (Ἰωάν. ια΄ 41).

Ἡ προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ ἰσχύει περισσότερο, πολὺ περισσότερο, ἀπὸ τὴν προσευχὴ κάθε ἀνθρώπου, διότι ὁ Ἰησοῦς γνωρίζει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο πῶς νὰ προσεύχεται. Ὁ Παῦλος λέγει· *«Τὸ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ οὐκ οἴδαμεν»* (Ῥωμ. η΄ 26). Ἕνας δὲ μαθητὴς εἶπε στὸ Χριστό· *«Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι»* (Λουκ. ια΄ 1). Ὁ Κύριος δίδαξε πῶς νὰ προσευχώμεθα. Καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐπίσης διδάσκει πῶς νὰ προσευχώμεθα. Ἀλλ' ἀσφαλῶς ὁ διδάσκων γνωρίζει καλλίτερα ἀπὸ

τὸν διδασκόμενο. Ἀσφαλῶς ὁ Κύριος γνωρίζει καλλίτερα ἀπὸ μᾶς, καὶ ζητεῖ πάντοτε ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα τὸ συμφέρον μας, ἐνῷ ἐμεῖς πολλὲς φορὲς δὲν ξέρουμε τί ζητοῦμε (Ματθ. κ΄ 22, Ἰακ. δ΄ 3).

Ἡ προσευχὴ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἀρχιερέων ἔχει ἰδιαίτερη σημασία. Γιὰ τὸν ἀσθενῆ ὅλοι οἱ πιστοὶ πρέπει νὰ προσευχώμεθα. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ προσευχὴ τῶν κληρικῶν ἔχει ἰδιαίτερη σημασία, γι᾽ αὐτὸ ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος συνιστᾷ προσευχὴ γιὰ τὸν ἀσθενῆ ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας εἰδικῶς, ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς δηλαδὴ καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς· *«Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ᾽ αὐτόν»* (Ἰακ. ε΄ 14). Ἀλλ᾽ ἂν ἡ προσευχὴ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἀρχιερέων ἔχῃ ἰδιαίτερη σημασία, ἡ προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔχει ὅλως ἰδιαίτερη σημασία. Διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ μέγας ἱερεὺς καὶ ἀρχιερεύς, πολὺ ἀνώτερος τῶν ἀντιπροσώπων του ἱερέων καὶ ἀρχιερέων. Ἔχει δὲ τὴ μεγαλύτερη εὐσπλαγχνία καὶ συμπάθεια πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὁ ἀρχιερεὺς Χριστός, διότι ὡς ἄνθρωπος γνώρισε καὶ αὐτὸς ἐκ πείρας τὶς δοκιμασίες τῶν ἀνθρώπων. *«Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ᾽ ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας».* Ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς πρέπει νὰ εἶνε συμπαθεῖς ἀπέναντι τῶν συνανθρώπων των, διότι ὅλοι ἐκ πείρας γνωρίζουν τὶς δοκιμασίες τῆς ζωῆς καὶ ὅλοι εἶνε ἁμαρτωλοί. Ἐν τούτοις πολλοὶ ἀρχιερεῖς εἶνε σκληροὶ ἀπέναντι τῶν ταλαιπώρων καὶ ἁμαρτωλῶν συνανθρώπων των. Ὁ ἀρχιερεὺς Χριστός, καίτοι ἐκ πείρας γνώρισε μόνο τὶς δοκιμασίες τῆς ζωῆς,

ὄχι καὶ τὴν ἁμαρτία, ἔχει τὴ μεγαλύτερη εὐσπλαγχνία καὶ συμπάθεια πρὸς τοὺς ταλαιπώρους καὶ ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους. Κατ' ἄλλο δὲ χωρίο τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς, τὸ β' 17, γι' αὐτό ἔπρεπε νὰ γίνῃ ὅμοιος μὲ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους στὸν ψαλμικὸ στίχο, ποὺ παρατίθεται στὸ β' 12, προφητικῶς ὠνόμασε *«ἀδελφούς»*, γι' αὐτό δηλαδὴ ὁ Υἱὸς ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, *«ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν»*, γιὰ νὰ γίνῃ δηλαδὴ σπλαγχνικὸς καὶ φιλάνθρωπος ἀρχιερεὺς στὰ καθήκοντά του πρὸς τὸν Θεό. Ἕνα δὲ ἀπὸ τὰ ἀρχιερατικὰ καθήκοντα τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ εἶνε καὶ ἡ προσευχὴ γιὰ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συνανθρώπους του. Καὶ ἐκτέλεσε ὁ ἀρχιερεὺς Χριστὸς καὶ ἐκτελεῖ τὸ καθῆκον τῆς προσευχῆς γιὰ μᾶς μὲ τὴ μεγαλύτερη ἀγάπη καὶ θερμότητα, καὶ μὲ τὴ μεγαλύτερη ἀποτελεσματικότητα.

Ἡ προσευχὴ τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὴ μεγαλύτερη ἀποτελεσματικότητα προπάντων καὶ κυρίως, διότι εἶνε προσευχή, ὄχι ἁπλῶς ἀνθρώπου, ἀλλὰ Θεανθρώπου, ὁ ὁποῖος μάλιστα θυσιάσθηκε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ χωρίο Πράξ. κ' 28 ὁμιλεῖ γιὰ αἷμα τοῦ Θεοῦ. Παράδοξος αὐτὸς ὁ λόγος, κατὰ τὸν ὁποῖο ὁ Θεὸς ἔχει αἷμα. Παράδοξος, ἀλλ' ἀληθινός. Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, καὶ ὡς ἄνθρωπος ἔχει αἷμα. Ἀλλ' ὅπως ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ γιὰ αἷμα τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καὶ ἐμεῖς δυνάμεθα νὰ ὁμιλοῦμε γιὰ προσευχὴ τοῦ Θεοῦ, νὰ λέμε, ὅτι ὁ Θεὸς προσεύχεται. Ναί, ὁ Θεὸς προσεύχεται ὡς ἄνθρωπος. Καὶ ἀφοῦ ὁ Θεὸς προσεύχεται γιὰ μᾶς, μάλιστα καὶ θυσιάσθηκε γιὰ μᾶς, καὶ στὴν προσευχή του ἐπικα-

λεῖται τὸ αἷμα τῆς θυσίας του, ἡ προσευχή του εἶνε πανίσχυρη.

Ὅλοι νὰ προσευχώμεθα!

Ἀλλὰ θὰ εἰπῇ κανείς· Ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος προσευχήθηκε καὶ προσεύχεται γιὰ μᾶς, τί ἀξίζει μπροστὰ στὴν προσευχὴ Ἐκείνου ἡ ἰδική μας προσευχή; Ἀξίζει! Καὶ λαμβάνεται ἀπὸ τὸν Κύριο σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν. Ὅπως ὁ εὔσπλαγχνος Κύριος λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰ ἄλλα ἀγαθὰ ἔργα μας, ἔτσι λαμβάνει ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ἔργο τῆς προσευχῆς μας γιὰ νὰ μᾶς τιμήσῃ. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ γι' αὐτό τὸ λόγο, νὰ δύναται δηλαδὴ ὡς ἄνθρωπος νὰ προσεύχεται, δίδαξε νὰ προσευχώμεθα καὶ ἐμεῖς. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ προσευχώμεθα, ἀκολουθώντας τὴ διδασκαλία καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Θεανθρώπου. Καὶ ἀλλοίμονο σὲ ὅσους ἔπαυσαν νὰ προσεύχωνται. Ἔπαυσαν νὰ εἶνε ἄνθρωποι, ἄνω θρῴσκοντες. Κατάντησαν ζῷα, συνεχῶς στραμμένα πρὸς τὰ κάτω. Καὶ ὅταν πεθάνουν, θὰ κατεβοῦν στὰ κατώτατα τῆς γῆς. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο νὰ πηγαίνουν ἄνθρωποι κάτω, ἀπ' ὅπου δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἀνεβοῦν ποτὲ ἐπάνω. Ὅσοι ἔπαυσαν νὰ προσεύχωνται, ἂς ἐπανέλθουν στὴν ἁγία συνήθεια τῆς προσευχῆς ἀμέσως. Γιὰ νὰ μὴ πᾶνε κάτω, ἂς ὑψώνουν τὰ μάτια, τὰ χέρια καὶ τὴν καρδιά τους ἄνω!

ΓΙΑ ΝΑ ΕΞΥΨΩΣΗ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΦΥΣΙ

Ὁ Θεὸς δημιούργησε τὰ πάντα *«καλὰ λίαν»*. Καὶ πολὺ καλλίτερο ἔκανε τὸν ἄνθρωπο, τὴν κορωνίδα τῶν δημιουργημάτων. Κτηνώδεις ἄνθρωποι, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὰ αἴσχη τους, ἰσχυρίζονται, ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος προέρχεται ἀπὸ τὰ κτήνη, εἶνε ἐξειλιγμένος πίθηκος. Καὶ ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος εἶνε κτῆνος, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἠθικὸ καταλογισμὸ τῶν πράξεών του, ὅλα τὰ αἴσχη του ἀμνηστεύονται. Ἀπὸ τὰ ζῷα δὲν ζητεῖται ἠθική, γιὰ τὰ ζῷα δὲν δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι εἶνε ἠθικὰ ἢ ἀνήθικα, ἅγια ἢ ἁμαρτωλά. Ἔτσι ἕνας ἐξειλιγμένος πίθηκος δύναται νὰ πορνεύῃ, νὰ μοιχεύῃ, ν' ἀσελγαίνῃ καὶ συγχρόνως νὰ κατέχῃ ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα, νὰ εἶνε ἱερεὺς ἢ ἐπίσκοπος ἢ ἀρχιεπίσκοπος ἢ πατριάρχης, χωρὶς γι' αὐτὸ νὰ κατακρίνεται!... Ἀλλ' ἐπάνω ἀπὸ τὴ γνώμη τῶν κτηνωδῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἶνε ἱκανοὶ μόνο γιὰ σκάνδαλα καὶ γιὰ καταστροφὴ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, στέκεται ἡ διδασκαλία τῆς Γραφῆς. Μὲ τὴν πίστι στὴ Γραφὴ γίνονται θαύματα. Ἡ θεοπνευστία τῆς Γραφῆς ἀποδεικνύεται μὲ πλήθη ἀποδείξεις. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἀκούομε τί λέ-

γουν οἱ ὑλισταὶ καὶ ἀμοραλισταί, ἀλλὰ τί λέγει ἡ Γραφή. Πιστὸς ὁ λόγος τῆς Γραφῆς καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. Ὁ δὲ λόγος τῆς Γραφῆς λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο *«κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν»* (Γεν. α΄ 26,27), συμφώνως δηλαδὴ πρὸς τὴν πνευματικὴν εἰκόνα καὶ μορφή του. Μὲ ἄλλες λέξεις, ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο ὅμοιό του, τὸν ἔκανε μικρὸ θεό. Ἡ Ἁγία Τριὰς εἶνε ὁ μεγάλος Θεός, Θεὸς κατὰ φύσιν, ὁ ἄνθρωπος εἶνε μικρὸς θεός, θεὸς κατὰ χάριν.

Ἀλλ' ὁ φθονερὸς Διάβολος εἰσηγήθηκε στὸν ἄνθρωπο τὴν ἁμαρτία, ὁ ἄνθρωπος ἔκανε κακὴ χρῆσι τῆς ἐλευθερίας του, ἁμάρτησε, καὶ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας ἐξέπεσε ἀπὸ τὸ ὕψος, ὅπου τὸν ἔθεσε ὁ Δημιουργός του. Ἡ ἀνθρωπίνη φύσι διεφθάρη, καὶ πολλὰ δεινὰ εἰσέβαλαν στὸ βίο τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος, πλασμένος γιὰ τὴν εὐτυχία, καὶ στὴν ἀρχὴ εὐτυχής, ἔπειτα κατέπεσε σὲ βάραθρα δυστυχίας.

Ἀλλ' ὁ Θεὸς λυπήθηκε τὸ πλάσμα τῶν χεριῶν του. Ἡ θεϊκὴ καρδιά, ποὺ περικλείει τὸν ὠκεανὸ ἢ μᾶλλον τὸν οὐρανὸ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας, δὲν ὑπέφερε νὰ μᾶς βλέπῃ στὴν ἄβυσσο τῆς δυστυχίας. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ ἕνας τῆς Τριάδος, ὁ Θεὸς Λόγος, ἦλθε νὰ μᾶς ἀνελκύσῃ ἀπὸ τὴν ἄβυσσο τῆς δυστυχίας καὶ νὰ μᾶς ἐπαναφέρῃ στὸ ἀρχικὸ ὕψος.

Πῶς ὁ Θεὸς Λόγος μᾶς ἀνείλκυσε καὶ μᾶς ἀνύψωσε; Πῶς ἐξύψωσε τὴν ξεπεσμένη ἀνθρωπίνη φύσι; Μὲ τὴν ἐνανθρώπησι, τὴ σταύρωσι, τὴν ἀνάστασι, τὴν ἀνάληψι καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδρα του.

Μὲ τὴν ἐνανθρώπησί του ὁ Θεὸς Λόγος προσέ-

λαβε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι καὶ τὴν ἕνωσε μὲ τὴ θεία φύσι του. Προσέλαβε ὁλόκληρο τὸν ἄνθρωπο, ψυχὴ καὶ σῶμα. Ἡ ἁμαρτία κτύπησε καὶ τὰ δύο συστατικὰ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν ψυχὴ δηλαδὴ καὶ τὸ σῶμα. Καὶ ὁ Θεὸς Λόγος προσέλαβε καὶ τὰ δύο, γιὰ νὰ θεραπεύσῃ καὶ τὰ δύο. Διότι *«τὸ ἀπρόσληπτον καὶ ἀθεράπευτον»*, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Αὐτό, ποὺ δὲν προσλαμβάνεται, αὐτὸ καὶ δὲν θεραπεύεται.

Ὁ Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, θεράπευσε τὸν ἄνθρωπο μὲ τὰ σεπτὰ πάθη, ποὺ καταδέχτηκε στὸ πρόσλημμα, μὲ τὸ φρικτὸ σωματικὸ καὶ ψυχικὸ πόνο, μὲ *«τὸν σταυρόν, τοὺς ἥλους, τὴν λόγχην, τὸν θάνατον»*. Τὴ θεραπεία, ποὺ ὁ Μεσσίας μὲ τὰ πάθη του πέτυχε γιὰ μᾶς, προεῖδε καὶ προκήρυξε ὁ Ἠσαΐας στὴν περίφημη προφητεία του γιὰ τὸν πάσχοντα δοῦλο τοῦ Θεοῦ: *«Παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ᾽ αὐτόν· τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν»* (νγ´ 5). Ἐπάνω σ᾽ αὐτόν, τὸν Μεσσία, ὑπάρχει παίδευσι, βασανισμός, γιὰ τὴ δική μας ὑγεία. Μὲ τὴ δική του πληγὴ θεραπευτήκαμε ἐμεῖς. Ἐκεῖνος ὑπέστη τὴν ἐγχείρησι, καὶ ἐμεῖς λάβαμε τὴ θεραπεία καὶ τὴν ὑγεία!

Μετὰ τὸ θάνατο ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ κατέβηκε στὸν ᾅδη καὶ τὸ σῶμα στὸν τάφο. Ἀλλ᾽ ἡ ψυχὴ δὲν ἔμεινε στὸν ᾅδη καὶ τὸ σῶμα στὸν τάφο. Ἡ ψυχὴ ἐπέστρεψε στὸ σῶμα καὶ ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε.

Σαράντα ἡμέρες μετὰ τὴν ἀνάστασι ὁ Χριστὸς ἀναλήφθηκε στὸν οὐρανό, καὶ τιμητικῶς κάθησε στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός, *«ἐν δεξιᾷ τῆς Μεγα-*

λωσύνης ἐν ὑψηλοῖς» κατὰ τὴν μεγαλειώδη ἔκφρασι τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς (α΄ 3).

Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ἀναστήθηκε ὡς Θεός, ἀναστήθηκε ὡς ἄνθρωπος. Ἐπίσης δὲν ἀναλήφθηκε ὡς Θεός, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος. Ὡς Θεὸς ἦταν πάντοτε στὸν οὐρανό. *«Ὅλως ἦν ἐν τοῖς κάτω, καὶ τῶν ἄνω οὐδόλως ἀπῆν ὁ ἀπερίγραπτος Λόγος»*. Ἐπίσης ὁ Χριστὸς κάθησε τιμητικῶς στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ὄχι ὡς Θεός, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος. Ὡς Θεὸς ὁ Υἱὸς ἦταν πάντοτε τιμώμενο πρόσωπο, ἰσότιμος πρὸς τὸν Πατέρα. Ἀφοῦ δὲ ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε, ἀναλήφθηκε καὶ κάθησε στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ὡς ἄνθρωπος, μὲ αὐτὰ τὰ ἔνδοξα γεγονότα τῆς ἀναστάσεως, τῆς ἀναλήψεως καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας ἐξύψωσε καὶ δόξασε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι, τὸν ἄνθρωπο γενικῶς.

Στὸ Γαλ. γ΄ 28 ὁ Ἀπόστολος τονίζει: *«Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ»*. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κατὰ ἕνα τρόπο συνοψιζόμεθα καὶ γινόμεθα ἕνας στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅλοι περιεχόμεθα στὸν Ἄνθρωπο Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ συνεπῶς μὲ τὴν ἀνάστασι, τὴν ἀνάληψι καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδρα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅλοι ἀναστηθήκαμε, ἀναληφθήκαμε καὶ καθήσαμε στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός. *«Ὁ Θεός»*, λέγει ὁ Ἀπόστολος, *«πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ ...καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»* (Ἐφ. β΄ 4-6). Ὁ Θεός, πλούσιος σὲ

ἔλεος, σὲ εὐσπλαγχνία, λόγῳ τῆς πολλῆς ἀγάπης του, μὲ τὴν ὁποία μᾶς ἀγάπησε ἀκόμη καὶ ὅταν ἤμασταν νεκροὶ ἐξ αἰτίας τῶν παραπτωμάτων, μᾶς ζωοποίησε μαζὶ μὲ τὸ Χριστό... καὶ μᾶς ἀνέστησε μαζί του, καὶ μᾶς κάθησε μαζί του στὰ ἐπουράνια λόγῳ τῆς ἑνώσεώς μας μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Τόσο ὑψηλὰ λόγια λέγει γιὰ μᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους ἡ Γραφή, τόσο πολὺ μᾶς ὕψωσε ἡ πολλὴ ἀγάπη καὶ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς βεβαίως στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μᾶς θεράπευσε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, μᾶς ἀνέστησε, μᾶς ὕψωσε καὶ μᾶς κάθισε στὰ ἐπουράνια ἀντικειμενικῶς, «δυνάμει», γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε ἀριστοτελικὸ ὅρο. Γιὰ νὰ θεραπευθῇ, ν' ἀναστηθῇ μὲ ἔνδοξη ἀνάστασι, ν' ἀναληφθῇ καὶ νὰ καθήσῃ στὰ ἐπουράνια καθένας καὶ ὑποκειμενικῶς, «ἐνεργείᾳ», γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε πάλι ἀριστοτελικὸ ὅρο, πρέπει νὰ πιστεύῃ, νὰ μετέχῃ στὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ν' ἀγωνίζεται πνευματικῶς. Ὁ Χριστὸς μὲ τὴν ἐνανθρώπησί του καὶ τὸ ἔργο του πέτυχε καὶ ἐξασφάλισε γιὰ μᾶς σωτηρία καὶ δόξα. Ἀλλὰ γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα προσωπικὸ κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαιτεῖται συμβολὴ ἐκ μέρους του διὰ πίστεως, μετοχῆς στὴ θεία χάρι καὶ πνευματικοῦ ἀγῶνος. Ὅποιος πιστεύει, μετέχει στὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ διεξάγει πνευματικὸν ἀγῶνα, αὐτὸς θεραπεύεται ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, καὶ τὴ μεγάλη καὶ ἐπιφανῆ ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας θ' ἀναστηθῇ μὲ σῶμα ἔνδοξο, ὅμοιο μὲ τὸ σῶμα τοῦ ἀναστάντος Ἰησοῦ, θ' ἀναληφθῇ, θὰ εἰσέλθῃ *«εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰη-*

σοῦς» (Ἑβρ. στ΄ 19-20), καὶ θὰ καθήσῃ εἰς τὰ ἐπουράνια, ὅπως Ἐκεῖνος.

Ἀδελφοί! Γιὰ τὴν ἀνύψωσί μας ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἀπὸ τὸν ᾅδη ὁ Χριστὸς κατασκεύασε ἀνελκυστῆρα, ἀσανσέρ, ποὺ ἀνεβάζει μέχρι τὸν οὐρανό. Τὸ ἀσανσὲρ τοῦ Χριστοῦ δὲν χωρεῖ ὀλίγα μόνον ἄτομα, χωρεῖ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ δὲν κινδυνεύει ποτὲ νὰ χαλάσῃ καὶ νὰ βρεθοῦμε στὸ κενό, εἶνε ἀσφαλές, ἀσφαλέστατο. Ὅλοι λοιπὸν ἂς μποῦμε στὸ ἀσανσὲρ τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ ὑψωθοῦμε ὑψηλότερα ἀπὸ τοὺς ἀστροναῦτες, γιὰ νὰ φθάσωμε καὶ νὰ καθήσωμε στὰ ἐπουράνια, ὅπου ἔφθασε καὶ κάθεται ὁ Ἀντιπρόσωπός μας, *«ὁ δεύτερος Ἄνθρωπος, ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ»* (Α΄ Κορ. ιε΄ 47), ὁ Θεὸς ποὺ ταπεινώθηκε, γιὰ νὰ ὑψωθοῦμε ἐμεῖς, ποὺ ἐνανθρώπησε, γιὰ νὰ θεοποιηθοῦμε ἐμεῖς.

ΓΙΑ ΝΑ ΕΙΝΕ ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΜΑΣ

Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀρκεῖται στὸ ν' ἀκούῃ ἢ νὰ διδάσκεται τὴν ἀρετὴ θεωρητικῶς. Θέλει καὶ νὰ βλέπῃ τὴν ἀρετὴ ἐφαρμοσμένη σὲ πρόσωπο. Ἡ ἀρετὴ ἐφαρμοσμένη σὲ πρόσωπο ἀποτελεῖ ἔντονη ψυχολογικὴ ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐνσάρκωσι τῆς ἀρετῆς σὲ πρόσωπο πείθει, ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν εἶνε οὐτοπία. Ἐπίσης παρακινεῖ σὲ μίμησι τοῦ ἐναρέτου προσώπου.

«Ἴδε ὁ ἄνθρωπος!»

Ἀλλὰ ποῖος ἄνθρωπος, μάλιστα κατὰ τὴν ἀρχαία ἐποχή, ἐφήρμοσε τὴν ἀρετὴ σὲ πλήρη καὶ τέλειο βαθμό; Οὔτε ἕνας! Ὁ Διογένης μὲ τὸ φανάρι ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ καὶ ἐν πληθούσῃ ἀγορᾷ ἀναζητοῦσε ἄνθρωπο, ἀληθινό, ἐνάρετο, τέλειον ἄνθρωπο. Καὶ ὁ Θεὸς λέγει στοὺς Ἰουδαίους: *«Περιδράμετε ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἰερουσαλὴμ καὶ ἴδετε καὶ γνῶτε καὶ ζητήσατε ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, ἐὰν εὕρητε ἄνδρα, εἰ ἔστι ποιῶν κρῖμα καὶ ζητῶν πίστιν, καὶ ἵλεως ἔσομαι αὐτοῖς»* (Ἰερ. ε΄ 1). Περιέλθετε στοὺς δρόμους καὶ στὶς πλατεῖες τῆς Ἰερουσαλήμ, καὶ ἐρευνή-

σετε γιὰ νὰ ἰδῆτε, ἂν ὑπάρχῃ ἄνθρωπος, ἂν κανεὶς ἐπιδιώκῃ καὶ κάνῃ τὸ καλό, καὶ θὰ συγχωρήσω τὶς ἁμαρτίες τους. Δυστυχῶς δὲν βρέθηκε ἄνθρωπος, ἀληθινὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ὅπως ἤθελε ὁ Θεός. Κατὰ τὸ Ἠσ. ν΄ 2 ὁ Θεὸς λέγει, «*Ἦλθον καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος*». Καὶ κατὰ τὸ Ἠσ. νθ΄ 16 ὁ Κύριος «*εἶδε καὶ οὐκ ἦν ἀνήρ*», κοίταξε ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἶδε, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος, ἀληθινὸς ἄνθρωπος, ἄξιος τοῦ Δημιουργοῦ του καὶ τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ του.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι διεφθάρησαν καὶ ἐξαχρειώθηκαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, δὲν ἔμεινε οὔτε ἕνας ἀδιάφθορος καὶ καλός, οὔτε ἕνας γιὰ δεῖγμα καὶ γιὰ ὑπόδειγμα! Καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἕνας ἄνθρωπος, ἄνθρωπος ἀληθινός, ἄξιος τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς του καὶ τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ του, γι' αὐτὸ ἔγινεν ἄνθρωπος ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, εἶνε ὁ ἄνθρωπος χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἀτέλεια, χωρὶς τὸ παραμικρὸ ἐλάττωμα, χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἁμαρτία. Γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, οὔτε ἡ σκιὰ τῆς ἁμαρτίας δὲν ἔπεσε ἐπάνω στὸ Χριστό. Ἀντιθέτως ἐκάλυψεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ τελείως ἀναμάρτητος, ὁ τελείως ἅγιος, ὁ ἰδεώδης καὶ ἰδανικὸς ἄνθρωπος. Καὶ ὡς ἰδεώδης καὶ ἰδανικὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ πρότυπό μας, τὸ ὑπόδειγμα ἢ παράδειγμα γιὰ μίμησι.

Μετὰ τὴ μαστίγωσι, τὴν ἐπίθεσι ἀκανθίνου στεφάνου στὸ κεφάλι καὶ τὴν ἔνδυσι μὲ ψευδῆ πορφύρα ὁ Πιλᾶτος παρουσίασε τὸν Ἰησοῦ στὸ Ἰουδαϊκὸ πλῆθος λέγοντας, «*Ἴδε ὁ ἄνθρωπος!*» (Ἰωάν. ιθ΄ 5). Ἔτσι ἐνήργησεν ὁ Ρωμαῖος ἡγεμών, γιὰ

νὰ προκαλέσῃ τὸν οἶκτο τῶν Ἰουδαίων γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Μὲ τὸ λόγο *«Ἴδε ὁ ἄνθρωπος!»* εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε στοὺς Ἰουδαίους ὁ Πιλᾶτος: Κοιτάξετε σὲ πόσο ἀξιοθρήνητη κατάστασι βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος καὶ λυπηθῆτε τον. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἀξιοθρήνητος καὶ ἀξιολύπητος ἄνθρωπος. Ἀντιθέτως εἶνε ἀξιοθαύμαστος, καὶ μάλιστα μὲ μοναδικὴ ἔννοια, διότι εἶνε ὁ μόνος τέλειος ἄνθρωπος. Καὶ μὲ τὸ *«Ἴδε ὁ ἄνθρωπος!»* τοῦ Πιλάτου ἐμεῖς δὲν καλούμεθα νὰ λυπηθοῦμε τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ νὰ τὸν μιμηθοῦμε. Ἐκεῖ μάλιστα, ὅπου περισσότερο φαίνεται τὸ μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς τοῦ Ἰησοῦ, εἶνε τὰ πάθη του. Γιὰ τὰ πάθη, ποὺ ὑπέστη ὁ Ἰησοῦς, δὲν εἶνε ἀξιολύπητος, ἀλλὰ τὰ μέγιστα ἀξιοθαύμαστος. Καὶ αὐτὸς ὁ Πιλᾶτος, ποὺ παρουσίασε τὸν Ἰησοῦ στοὺς Ἰουδαίους ὡς ἀξιολύπητο, αἰσθάνθηκε μεγάλο θαυμασμὸ γιὰ τὴν ἡρωικὴ στάσι του κατὰ τὴ δίκη ἐνώπιόν του. Ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς μποροῦσε νὰ κάνῃ τὴν εὐγλωττότερη καὶ ἰσχυρότερη ἀπολογία τῶν αἰώνων ὑπερασπίζοντας τὸν ἑαυτό του, ἐν τούτοις σιωποῦσε, *«ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν»* (Ματθ. κζ' 14).

Πρότυπο εὐσεβείας

Ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος εἶνε πρότυπο εὐσεβείας. Εἶνε *«ὅσιος»* (Ψαλμ. ιε' 10, Ἑβρ. ζ' 26), ἀφωσιωμένος στὸ Θεό, πλήρως ἀφωσιωμένος. Προσεύχεται στὸ Θεό, καί, παρὰ τὸν κόπο ἀπὸ τὸ συνεχὲς ἔργο τῆς ἡμέρας, *«διανυκτερεύει ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ»* (Λουκ. στ' 12). Παραγγέλλει

ν' ἀγρυπνοῦμε καὶ νὰ προσευχώμεθα: *«Ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε»*, *«Ἀγρυπνεῖτε ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι»* (Μάρκ. ιγ΄ 33, Λουκ. κα΄ 36). Τὸ δὲ παράδειγμα τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς προσευχῆς δίνει ὁ ἴδιος. Προσέρχεται στὸ ναὸ καὶ συμμετέχει στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ, τονίζοντας στὴ Σαμαρείτιδα, ὅτι ἡ Θρησκεία τῶν Ἰουδαίων, αὐτή εἶνε ἡ ἀληθινὴ Θρησκεία: *«Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι* (=γι' αὐτὸ) *ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν»* (Ἰωάν. δ΄ 22). Δωδεκαετὴς ἀκόμη στὴ μητέρα του, ποὺ μαζὶ μὲ τὸν θετὸ πατέρα του Ἰωσὴφ τὸν ἀναζητοῦσε μακριὰ ἀπὸ τὸ ναό, λέγει: *«Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρός μου δεῖ εἶναί με;»* (Λουκ. ϐ΄ 49). Διατί μὲ ἀναζητούσατε; Δὲν ξέρατε, ὅτι πρέπει νὰ εἶμαι στὸ σπίτι τοῦ Πατέρα μου; Ἐπανειλημμένως δὲ ὁ Ἰησοῦς ὕψωσε φραγγέλλιο, μαστίγιο, καὶ ἔδιωξε τοὺς ἐμπόρους ἀπ' τὸ χῶρο τοῦ ναοῦ, φωνάζοντας στοὺς ἀσεβεῖς: *«Μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου οἶκον ἐμπορίου!»* (Ἰωάν. ϐ΄ 16). *«Γέγραπται, ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν»* (Ματθ. κα΄ 13). Ὁ Χριστὸς φλεγόταν ἀπὸ ζῆλο γιὰ τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ. Ὅταν τὴν πρώτη φορὰ ὕψωσε τὸ φραγγέλλιο, οἱ μαθηταί του θυμήθηκαν τὸ λόγο τῆς Γραφῆς, *«ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με»* (Ψαλμ. ξη΄ 10, Ἰωάν. ϐ΄ 17). Ὁ ζῆλος κατέφλεγε καὶ κατέτρωγε τὸν Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ὡς ἄνθρωπος ἦταν ζηλωτὴς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Στὸ Ψαλμ. μ΄ 8 κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸ ὁ Μεσσίας λέγει στὸ Θεό: *«Χαίρω, Θεέ μου, νὰ ἐκτελῶ τὸ θέλημά σου· καὶ ὁ νόμος σου*

εἶνε ἐν μέσῳ τῆς καρδίας μου». Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἦταν μέσα στὴν καρδιὰ τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἐκτέλεσι τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ Ἰησοῦ. Ὅταν οἱ μαθηταὶ κοντὰ στὸ φρέαρ τοῦ Ἰακὼβ παρακαλοῦσαν τὸν Ἰησοῦ νὰ φάγη, ἐκεῖνος εἶπεν: *«Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον»* (Ἰωάν. δ΄ 34). Φαγητὸ τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ἡ ἐκτέλεσι τοῦ καθήκοντος, ἡ διεκπεραίωσι τοῦ ἔργου, ποὺ τοῦ ἀνέθεσεν ὁ Θεός. Ὁ Χριστὸς ἔκανε ὅλα, ὅσα ἔπρεπε νὰ κάνῃ *«πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην»* (Ματθ. γ΄ 15), γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ κάθε τι, ποὺ ὁ Θεὸς διέτασσεν ὡς δίκαιο. Ὁ Χριστὸς ἔκανε πάντοτε τὰ ἀρεστὰ στὸ Θεό. Πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ποὺ ἐκτελοῦσαν τὶς ἐπιθυμίες τοῦ πατρός των Διαβόλου, ὁ Χριστὸς διακήρυξε: *«Οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ Πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε»* (Ἰωάν. η΄ 29). Ὁ Χριστὸς ἦταν πάντοτε εὐάρεστος στὸ Θεό, πάντοτε θεάρεστος, *«ὅσιος»* μὲ τὴν πλήρη καὶ ἀπόλυτη ἔννοια τῆς λέξεως.

Πρότυπο ἀγάπης καὶ καλωσύνης

Ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος εἶνε πρότυπο ἀγάπης πρὸς τοὺς συνανθρώπους. Ἡ ἀγάπη εἶνε τὸ ἀποκορύφωμα καὶ ἡ συνισταμένη τῶν ἀρετῶν. Ὁ Χριστὸς δίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὸ *«ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»*. Καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀγάπης ἔδωσεν ὁ ἴδιος. Λίγο προτοῦ παραδοθῇ στοὺς ἐχθρούς του καὶ θανατωθῇ, εἶπε στοὺς μαθητάς του: *«Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει,*

ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ Κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ, ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» (Ἰωάν. ιε΄ 12-17. Βλέπε καὶ ιγ΄ 34).

Αὐτή εἶνε ἡ δική μου ἐντολή, λέγει ὁ Χριστός, νὰ ἀγαπᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Καὶ πῶς νὰ ἀγαπᾷ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο; Διότι ὑπάρχουν διάφορα εἴδη ἀγάπης, καὶ διάφοροι βαθμοὶ ἀγάπης. Ὑπάρχει φυσικὴ ἀγάπη, καὶ ἐπίκτητη ἀγάπη. Ὑπάρχει ἀγάπη μὲ λόγια, καὶ ἀγάπη μὲ ἔργα. Ὑπάρχει ἰδιοτελὴς ἀγάπη, καὶ ἀνιδιοτελὴς ἀγάπη. Ὑπάρχει πνευματικὴ ἀγάπη, καὶ σαρκικὴ ἀγάπη. Ὑπάρχει ἁγνὴ ἀγάπη, καὶ ἁμαρτωλὴ ἀγάπη. Ὑπάρχει χλιαρὴ ἀγάπη, καὶ θερμὴ ἀγάπη. Ὑπάρχει λίγη ἀγάπη, καὶ πολλὴ ἀγάπη. Μὲ τί εἶδος καὶ μὲ ποιό βαθμὸ ἀγάπης πρέπει νὰ ἀγαπᾷ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο; Νὰ ἀγαπᾷ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, ὅπως ἐ γ ώ ἀγάπησα ἐσᾶς, λέγει ὁ Χριστὸς μὲ ἔμφασι στὴν ἀντωνυμία *«ἐγώ»*, ἀντωνυμία καὶ ἔμφασι, ποὺ δὲν σημαίνουν ἐγωισμό, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετο, ἀνιδιοτέλεια, αὐτοθυσία καὶ ὑψηλὸ φρόνημα γιὰ τὰ ἀγαπώμενα πρόσωπα.

Ὁ Χριστὸς κάνει τὴν ἀγάπη *«ἐντολὴν καινήν»*, ἐντολὴ καινούργια. Ποῦ ἔγκειται ὁ καινούργιος χαρακτήρας τῆς ἀγάπης; Στὴν ἀνιδιοτέλεια, τὴν αὐτοθυσία καὶ τὸ ὑψηλὸ φρόνημα γιὰ τὰ ἀγαπώμενα

πρόσωπα. Κανεὶς δὲν ἔχει ἀγάπη μεγαλύτερη ἀπ' αὐτή, ἀπὸ τὸ νὰ θυσιάζῃ τὴ ζωή του γιὰ τοὺς φίλους του, λέγει ὁ Χριστός. Ὁ μεγαλύτερος βαθμὸς ἀγάπης εἶνε ἡ ἀγάπη, ποὺ φθάνει σὲ αὐτοθυσία. Τέτοια ἀγάπη ἔδειξε ὁ Χριστὸς πρὸς ἐμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀναξίους. Καὶ ἐνῷ εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνάξιοι, μᾶς ὀνομάζει φίλους, ὄχι δούλους, καὶ μᾶς ἀποκαλύπτει τὰ μυστικά του καὶ μυστικὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός, ὅπως κύριος ἀποκαλύπτει τὰ μυστικά του στοὺς φίλους του, ὄχι ὅμως καὶ στοὺς δούλους του. Οἱ δοῦλοι, καὶ ἂν ἐκτελοῦν τὶς ἐντολὲς τῶν κυρίων των, δὲν ὀνομάζονται φίλοι των. Ἀλλ' ἐμεῖς, ἂν ἐκτελοῦμε τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ, ὀνομαζόμεθα φίλοι του. Ὁ Χριστὸς τὴν ἀνιδιοτελῆ καὶ μέχρις αὐτοθυσίας ἀγάπη του συνοδεύει μὲ μεγάλη ἐκτίμησι γιὰ μᾶς, ἀφοῦ μᾶς θεωρεῖ φίλους του. Δὲν ἐκλέξατε ἐσεῖς ἐμένα, συνεχίζει ὁ Χριστός, ἀλλ' ἐγὼ ἐσᾶς. Ὁ Χριστὸς ἔχει τὴν προτεραιότητα τῆς ἀγάπης. Μᾶς ἀγάπησε πρῶτος, μᾶς ἔκανε δικούς του καὶ ὥρισε νὰ φέρωμε πνευματικὸ καρπό, ποὺ δὲν χάνεται, καὶ νὰ εἰσακουώμεθα ἀπὸ τὸν Πατέρα. Αὐτὴ τὴν ἀγάπη ἔδειξε ὁ Χριστὸς σὲ μᾶς, καὶ αὐτὴ τὴν ἀξία καὶ αὐτὴ τὴ δύναμι ἔδωσε σὲ μᾶς. Ἡ τελευταία φράσι τοῦ Χριστοῦ, *«Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»*, ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοια: Αὐτὰ λέγω σὲ σᾶς, γιὰ νὰ ἔχετε ἀγάπη μεταξύ σας. Αὐτὰ ἀναφέρω σὲ σᾶς, τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀγάπη μου γιὰ σᾶς, γιὰ νὰ παραδειγματισθῆτε ἀπὸ τὴ δική μου ἀγάπη καὶ νὰ ἀγαπᾶτε καὶ σεῖς ὁ ἕνας τὸν ἄλλο.

Κατὰ τὸ Ἰωάν. ιγ' 1 ὁ Ἰησοῦς *«ἠγάπησε τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐ-*

τούς», ἀγάπησε δηλαδὴ τοὺς δικούς του, ποὺ ἦταν στὸν κόσμο, τελείως, μὲ τελεία ἀγάπη, ἀγάπησε αὐτούς. Ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ τέλειο πρότυπο ἀγάπης.

Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ἀγαπᾷ μόνο τοὺς δικούς του, αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀγαποῦν· ἀγαπᾷ καὶ τοὺς ἐχθρούς του. Μᾶς δίδαξε ν' ἀγαποῦμε τοὺς ἐχθρούς μας, καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἔδωσεν ὁ ἴδιος. Κλασσικὸ παράδειγμα ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς εἶνε ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸν Ἰούδα. *«Ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην»*, εἶπε ὁ Χριστός (Ἰωάν. ιγ΄ 18). Ἐγὼ ξέρω ποιούς ἐξέλεξα καὶ ἔκανα ἀποστόλους. Ἤξερε ὁ Χριστὸς ποιός ἦταν ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης. Ἤξερε, ὅτι ἦταν κακοήθης καὶ θὰ τὸν πρόδιδε γιὰ ἀργύρια. Ἐν τούτοις τὸν ἐξέλεξε καὶ τὸν ἔκανε ἀπόστολο καὶ τοῦ ἔδωσε τὰ χαρίσματα, ποὺ ἔδωσε καὶ στοὺς ἄλλους ἀποστόλους. Δὲν τὸν στέρησε ἀπὸ κανένα χάρισμα. Κήρυττε καὶ αὐτὸς καὶ θαυματουργοῦσε, ὅπως οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι. Κατὰ τὸ μυστικὸ δεῖπνο ὁ Χριστὸς τοῦ ἔδωσε καὶ τὸ σῶμα του. Καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς προδοσίας στὴ Γεθσημανῆ τοῦ φέρθηκε μὲ εὐγένεια. *«Ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει;»* (Ματθ. κστ΄ 50). Φίλε! Γιὰ ποιό σκοπὸ βρίσκεσαι ἐδῶ;... Ἀφοῦ δὲ ὁ Χριστὸς προγνώριζε τὴν κακοήθεια τοῦ Ἰούδα, προγνώριζε ὅτι αὐτός, ποὺ θὰ ἔτρωγε μαζί του τὸν ἄρτο του, θὰ σήκωνε τὴν πτέρνα του ἐναντίον του (Ψαλμ. μα΄ 9 κατὰ τὸ Ἑβραϊκό, Ἰωάν. ιγ΄ 18), γιατί τὸν ἐξέλεξε καὶ τὸν τίμησε μὲ τὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα; Ἔπραξε τοῦτο ὁ Χριστός, ποὺ δὲν θὰ ἔπραττε ἄλλος ἀρχηγός, γιὰ διαφόρους λό-

γους, ἀλλὰ πρῶτα γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν προδότη του.

Θανάσιμοι ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, πρεσβύτεροι, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι. Πολλὲς φορὲς ἐπιβουλεύτηκαν τὴ ζωή του καὶ ἐπιχείρησαν νὰ τὸν συλλάβουν καὶ νὰ τὸν θανατώσουν. Καὶ τελικῶς τὸν θανάτωσαν μὲ τὸν βαναυσότερο, ὀδυνηρότερο καὶ ἐξευτελιστικώτερο θάνατο, τὸν σταυρικὸ θάνατο, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκτελοῦνταν ἀποφώλια τέρατα τῆς κοινωνίας. Ὁ Χριστὸς κατὰ καιροὺς ἤλεγξε τὴν ἀπιστία, τὴ διαφθορὰ καὶ τὴν κακία τῶν ἐχθρῶν του. Ἤλεγξε δὲ καὶ λίγο προτοῦ παραδοθῇ στὰ χέρια τους μὲ τὰ δριμύτατα ἐκεῖνα *«Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί!»*. Ἤλεγξε τοὺς ἐχθρούς του ὁ Χριστός, ἀλλὰ δὲν τοὺς μίσησε καὶ δὲν τοὺς ἐκδικήθηκε. Ἀντιθέτως μακροθύμησε ἀπέναντί τους. *«Λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει»* (Α΄ Πέτρ. β΄ 23). Ὑβριζόταν ὁ Χριστὸς καὶ δὲν ἀνταπέδιδε τὶς ὕβρεις. Ἔπασχε καὶ δὲν ἔκανεν ἐκδίκησι ἐναντίον τῶν βασανιστῶν του. Μάλιστα τὴν ὥρα, ποὺ μὲ τὰ σφυριὰ κτυποῦσαν τὰ καρφιά, καὶ κάρφωναν τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια του πάνω στὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ, ὁ Χριστὸς προσευχόταν γιὰ τοὺς σταυρωτάς του καὶ ἔλεγε: *«Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι»* (Λουκ. κγ΄ 34). Πατέρα, συγχώρησέ τους· διότι δὲν ξέρουν τί κάνουν. Ὁ Χριστὸς ἀπὸ ἀγάπη συγχωροῦσε τοὺς σταυρωτάς του, καὶ προσευχόταν νὰ τοὺς συγχωρήσῃ καὶ ὁ Θεός, βρίσκοντας καὶ ἐπικαλούμενος γι᾿ αὐτοὺς καὶ ἐλαφρυντικό, ὅτι εἶχαν ἄγνοια. Ὁ Χριστὸς *«ἄκακος»* (Ἑβρ. ζ΄ 26), ἀνεξίκακος ἀπέ-

ναντι τῶν ἐχθρῶν του. Ὁ Χριστὸς καὶ συνήγορος τῶν ἐχθρῶν του! Ποῦ ἀλλοῦ μποροῦμε νὰ βροῦμε τέτοιο μεγαλεῖο ἀγάπης πρὸς τοὺς ἐχθρούς, παρὰ στοὺς μιμητὰς τοῦ Χριστοῦ, τοὺς ἁγίους, ὅπως ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος; Ἤλεγξε καὶ ὁ Στέφανος τοὺς χριστοκτόνους Ἰουδαίους μὲ δριμυτάτη γλῶσσα, ἀλλὰ τὴν ὥρα, ποὺ τὸν λιθοβολοῦσαν, προσευχόταν στὸν Κύριο, νὰ μὴ καταλογίσῃ σ᾽ αὐτοὺς τὴν ἁμαρτία τους, τὸ ἔγκλημα τῆς θανατώσεώς του.

Ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ πρότυπο τῆς ἀγάπης πρὸς φίλους καὶ ἐχθρούς. Ὅπως ὡς Θεὸς ἀνατέλλει τὸν ἥλιο καὶ ρίχνει τὴ βροχὴ καὶ σὲ καλοὺς καὶ σὲ κακούς, ἔτσι καὶ ὡς ἄνθρωπος σκόρπισε εὐεργεσίες πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, θεράπευσε π.χ. τὸν ἕνα εὐγνώμονα λεπρό, θεράπευσε καὶ τοὺς ἐννέα ἀχαρίστους λεπρούς. Ὁ ἀπόστολος Πέτρος συνοψίζει τὴν ἱστορία τοῦ Χριστοῦ σὲ δύο λέξεις: *«Διῆλθεν εὐεργετῶν»* (Πράξ. ι´ 38). Ἔζησε εὐεργετώντας, κάνοντας τὸ καλό. Ἐνῷ δὲ ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος ἦταν ἀκτήμων, πάμπτωχος, καὶ μαζὶ μὲ τὴν ἱερὴ ὁμάδα τῶν μαθητῶν του ζοῦσε ἀπὸ ἐλεημοσῦνες εὐσεβῶν, ἀπὸ τὶς ἐλεημοσῦνες ἔκανε ἐλεημοσῦνες σὲ ἄλλους πτωχούς! (Ἰωάν. ιγ´ 30). Ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ πρότυπο τῆς καλωσύνης.

Πρότυπο ταπεινώσεως

Ἂν ἡ ἀγάπη εἶνε ἡ ὑψηλότερη ἀρετή, ἡ ταπείνωσι εἶνε ἡ βασικώτερη. Ἔχει δὲ ἡ ταπείνωσι στενὴ σχέσι μὲ τὴν ἀγάπη. Ἀπὸ ἀγάπη οἱ γονεῖς

πολλὲς φορὲς ταπεινώνονται μπροστὰ στὰ ἰδιότροπα παιδιά, γιὰ νὰ τὰ βοηθήσουν νὰ διορθωθοῦν καὶ νὰ σωθοῦν. Ἔτσι καὶ ὁ Χριστός. Ἀπὸ ἀγάπη, ὑπερβάλλουσα ἀγάπη πρὸς ἐμᾶς τοὺς ἰδιοτρόπους καὶ κακοτρόπους ἀνθρώπους, ὑποβλήθηκε σὲ μέγα πλῆθος ταπεινώσεων γιὰ νὰ μᾶς συγκινήσῃ καὶ νὰ μᾶς σώσῃ (Βλέπε ἡμέτερο βιβλίο «Ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ»). Κατὰ τὴ Μεγάλη Πέμπτη ὁ Χριστὸς ζώστηκε λέντιο καὶ μᾶς ἔπλυνε τὰ πόδια, δίνοντας σὲ μᾶς *«ὑπόδειγμα»* (Ἰωάν. ιγ′ 15). Καὶ κατὰ τὸν καιρὸ τοῦ πάθους ἔφθασε σὲ ἄκρα ταπείνωσι. Δέχτηκε ραπίσματα, ἐμπτύσματα, ἐμπαιγμούς, κολαφισμούς, μαστίγωσι καὶ σταύρωσι. Ἀναβαίνοντας στὸ σταυρὸ κατέβηκε ὅλη τὴν κλίμακα τῶν ταπεινώσεων. *«Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»* (Φιλιπ. β′ 8). Ἑκουσίως γιὰ μᾶς ταπεινώθηκε μέχρι θανάτου, μάλιστα σταυρικοῦ θανάτου, ποὺ εἶνε ὁ ἐξευτελιστικώτερος καὶ ταπεινωτικώτερος θάνατος. Ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ πρότυπο τῆς ταπεινώσεως ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τοὺς συνανθρώπους, ὅσο ἰδιότροποι καὶ κακότροποι καὶ ἂν εἶνε, ὅσο ἐχθρικῶς καὶ ἂν συμπεριφέρωνται ἀπέναντί μας.

Πρότυπο ἁγνότητος καὶ ἁγιότητος

Ὁ Χριστὸς καθ' ἑαυτὸν εἶνε *«ἀμίαντος»* (Ἑβρ. ζ′ 26), *«ἁγνός»* (Α′ Ἰωάν. γ′ 3). Τὰ μιάσματα τῆς ἁμαρτίας δὲν ἔθιξαν καθόλου τὸ Χριστό. Ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου εἶνε ἀπολύτως ἁγνός. Καὶ ὡς ἀπολύτως ἁγνὸς εἶνε τὸ πρότυπο τῆς ἁγνότητος ἢ καθαρότητος ἢ ἁγιότητος. Στὸ Χριστὸ πρέπει νὰ ἀπο-

βλέπωμε ἐμεῖς οἱ μολυσμένοι ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ἀκάθαρτοι, καὶ νὰ ἁγνίζωμε τοὺς ἑαυτούς μας, γιὰ νὰ ὁμοιάζωμε, ὅσο μποροῦμε περισσότερο, μὲ τὸν ἀπολύτως ἁγνό, κατὰ τὸ λόγο τοῦ παρθένου μαθητοῦ, *«Οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι. Καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ ἁγνίζει ἑαυτόν, καθὼς ἐκεῖνο ἁγνός ἐστιν»* (Α΄ Ἰωάν. γ΄ 2-3). Θὰ ἰδοῦμε τὸ Χριστὸ καὶ θὰ γίνωμε ὅμοιοι μ' αὐτὸν στὴ δόξα, ἂν τώρα ἁγνίζωμε τοὺς ἑαυτούς μας καὶ γινώμεθα ὅμοιοί του στὴν ἁγνότητα. Ἴσοι μὲ τὸ Χριστὸ δὲν μποροῦμε νὰ γίνωμε. Ὅμοιοι ὅμως μποροῦμε νὰ γινώμεθα.

Πρότυπο σεβασμοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἐργατικότητος

Ἡ ἐποχή μας ἐκτὸς ἄλλων χαρακτηρίζεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀσέβεια τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς. Τὸ θλιβερὸ φαινόμενο ἔχει προφητευθῆ (Β΄ Τιμ. γ΄ 2). Λόγῳ δὲ τῆς ἀσεβείας καὶ ἀνυπακοῆς τῶν σημερινῶν παιδιῶν στοὺς γονεῖς, ἰδιαιτέρως πρέπει ὁ Χριστὸς νὰ προβληθῆ ὡς πρότυπο σεβασμοῦ καὶ ὑπακοῆς στοὺς γονεῖς. Κἄποτε βεβαίως ὁ Χριστὸς φαίνεται, ὅτι ἔκανε μία παιδικὴ ἀταξία. Ἦταν ἡ περίπτωσι, ποὺ δωδεκαετὴς παρέμεινε στὸ ναὸ χωρὶς νὰ εἰδοποιήση τοὺς γονεῖς του, καὶ τοὺς ἔβαλε σὲ μεγάλη ἀγωνία (Λουκ. β΄ 43 - 48). Ἀλλὰ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι ὁ Χριστὸς δὲν ἐνήργησε ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς Θεός (Αὐτόθι, στίχ. 49). Ὅ,τι

δὲ ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ, αὐτὸ δὲν εἶνε ἀταξία καὶ ἁμαρτία. Ἀταξία καὶ ἁμαρτία εἶνε κάθε τι, ποὺ εἶνε ἀντίθετο στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Σὲ δύο ἐπίσης περιπτώσεις ὁ Χριστὸς φάνηκε νὰ μὴ ἐκφράζεται μὲ σεβασμὸ πρὸς τὴν μητέρα του, διότι δὲν τὴν προσφώνησε «μῆτερ», ἀλλὰ *«γύναι»* (Ἰωάν. β΄ 4, ιθ΄ 27). Πάλιν ὅμως δὲν πρόκειται γιὰ ἔλλειψι σεβασμοῦ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν μητέρα του, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις δὲν ἐκφράστηκε ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς Θεός.

Ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς εἶχε σεβασμὸ πρὸς τοὺς γονεῖς του, τὴ μητέρα του καὶ τὸν θετὸ πατέρα του, *«καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς»* (Λουκ. β΄ 51). Στὴν ἀρχὴ τοῦ δ΄ κεφαλαίου τῶν Παροιμιῶν ὁ Χριστός, προφητικῶς ὁμιλῶντας, συνιστᾷ σεβασμὸ καὶ ὑπακοὴ τῶν τέκνων στοὺς γονεῖς των, καὶ ὡς παράδειγμα φέρει τὸν ἑαυτό του: *«Ἀκούσατε, παῖδες, παιδείαν πατρὸς καὶ προσέχετε γνῶναι ἔννοιαν· δῶρον γὰρ ἀγαθὸν δωροῦμαι ὑμῖν, τὸν ἐμὸν νόμον μὴ ἐγκαταλίπητε. Υἱὸς γὰρ ἐγενόμην κἀγὼ πατρὶ ὑπήκοος καὶ ἀγαπώμενος ἐν προσώπῳ μητρός, οἵ ἐδίδασκόν με καὶ ἔλεγον· ἐρειδέτω ὁ ἡμέτερος λόγος εἰς σὴν καρδίαν...»* (στίχ. 1-4). Ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ὑπῆρξεν *«ὑπήκοος»*, ὑπάκουος, καὶ στὸν οὐράνιο Πατέρα (Φιλιπ. β΄ 8. Βλέπε καὶ Ἑβρ. ε΄ 8), ἀλλὰ καὶ στὸν ἐπίγειο θετὸ πατέρα, τὸν Ἰωσήφ, καθὼς καὶ στὴ μητέρα του, τὴν Παναγία. Καὶ μέχρι τὴν ἀρχὴ τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του ἐργαζόταν στὸ ἐργαστῆρι τοῦ Ἰωσὴφ ὡς τέκτων, ξυλουργός, γιὰ νὰ ἐξέλθῃ στὴ συνέχεια στὸ δημόσιο βίο καὶ νὰ ἐκτελέσῃ ἄλλο ἔργο, τὸ ἔργο τῆς κηρύξεως τοῦ εὐαγγελίου, τῆς θαυματουργίας

:αὶ τῆς ἐξιλαστηρίου θυσίας γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἔτσι νὰ εἶνε καὶ πρότυπο ἐργατικότητος.

Πρότυπο διδασκάλου, ἱερέως καὶ ἀρχιερέως, ποιμένος καὶ ἄρχοντος

Ὅλως ἰδιαιτέρως πρέπει ν' ἀναφέρωμε καὶ νὰ τονίσωμε, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε πρότυπο διδασκάλου, ἱερέως καὶ ἀρχιερέως, ποιμένος καὶ ἄρχοντος.

Ὡς διδάσκαλος ὁ Χριστὸς δίδαξε τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀρετή. Καὶ δίδαξε μὲ ἀρίστη παιδαγωγική, ὅπως φαίνεται ἀπὸ πολλὰ μέρη τῆς διδασκαλίας του, π.χ. τὸν περίφημο διάλογό του μὲ τὴ Σαμαρείτιδα καὶ τὶς θαυμάσιες παραβολές του. Ἐπίσης ὡς διδάσκαλος καὶ κῆρυξ ὁ Χριστὸς ἤλεγξε μὲ παρρησία τὸ κακὸ καὶ τοὺς κακούς. Δίδαξε δὲ τὴν ἀρετὴ ὄχι μόνο μὲ τὰ λόγια του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα του. *«Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος»* (Ἰωάν. ζ' 46), ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε οὕτως ἔπραξεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. Ὁ Χριστὸς γέμισε τὴν Παλαιστίνη μὲ καλωσύνη, μὲ ἀγαθὲς πράξεις.

Ὡς ἱερεὺς καὶ ἀρχιερεὺς ὁ Χριστὸς εἶνε *«ἐλεήμων καὶ πιστός»* (Ἑβρ. β' 17), σπλαγχνικὸς καὶ φιλάνθρωπος, *«δυνάμενος συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν»* (Ἑβρ. δ' 15), ποὺ μπορεῖ νὰ δείχνῃ συμπάθεια στὶς ἀδυναμίες μας καὶ ὄχι σκληρότητα. Ὡς ἱερεὺς δὲ καὶ ἀρχιερεὺς ὁ Χριστὸς προσέφερε θυσία τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, καὶ ἔτσι ἔδειξε τὴ συμπάθεια γιὰ μᾶς, τὴν εὐσπλαγχνία καὶ τὴ φιλαν-

θρωπία του ἐμπράκτως, μὲ τὴν πιὸ συγκινητικὴ πρᾶξι, τὴν αὐτοθυσία.

Ὡς ποιμὴν ὁ Χριστὸς εἶνε *«ὁ ποιμὴν ὁ καλός»* (Ἰωάν. ι΄ 11,14), ὁ ποιμὴν ὁ ἰδεώδης, ὁ ὁποῖος *«ἦλθε ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός»* (Λουκ. ιθ΄ 10)· γνωρίζει καὶ ἀγαπᾷ τὰ πρόβατά του· δὲν ἐγκαταλείπει, δὲν σφάζει καὶ δὲν κατατρώγει αὐτά· ἀντιθέτως θυσιάζει τὴ ζωή του γι᾿ αὐτά, καὶ δίνει ζωὴ καὶ περίσσευμα ζωῆς σ᾿ αὐτά. Ὁ Χριστὸς εἶνε *«ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων ὁ μέγας ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου»* (Ἑβρ. ιγ΄ 20). Οἱ ἄλλοι ποιμένες εἶνε μικροί. Ὁ Χριστὸς εἶνε μέγας ποιμήν. Ἐπίσης εἶνε ποιμὴν *«ἐν αἵματι»*, μὲ αἷμα, μὲ τὸ αἷμα τῆς θυσίας του. Ὁ μέγας ποιμὴν ἔχυσε τὸ αἷμα του γιὰ τὰ πρόβατά του. Καὶ μὲ τὸ αἷμα του ἐπισφράγισε διαθήκη αἰώνια.

Ὡς ἄρχων ὁ Χριστὸς εἶνε δίκαιος καὶ εἰρηνικός, *«βασιλεὺς δικαιοσύνης»* καὶ *«βασιλεὺς εἰρήνης»* (Ἑβρ. ζ΄ 2), δὲν εἶνε ἄδικος καὶ φιλοπόλεμος. Εἶνε ἐπίσης ταπεινὸς καὶ ἀνεπαχθής, ὄχι ὑπερήφανος καὶ σκληρός. Ὡς βασιλεὺς ἔκανε τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδό του στὰ Ἰεροσόλυμα καθήμενος πάνω σ᾿ ἕνα ταπεινὸ ὀνάριο. Στοὺς κουρασμένους καὶ καταπονημένους ἀνθρώπους λέγει: *«Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ᾿ ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ᾿ ἐμοῦ, ὅτι πρᾷός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν»* (Ματθ. ια΄ 28-30). Ὅποιος μπαίνει κάτω ἀπὸ τὸ ζυγὸ τοῦ ἄρχοντος Χριστοῦ δὲν ὑποδουλώνεται, ἀλλ᾿ ἐλευθερώνεται, καὶ δὲν καταδυναστεύεται, ἀλλ᾿

ἀναπαύεται. Μιλώντας γιὰ τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντες, ποὺ καταδυναστεύουν τοὺς λαούς, καὶ ἀντιθέτοντας πρὸς αὐτοὺς τὸν ἑαυτό του ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του: *«Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν»* (Ματθ. κ΄ 28). Ὁ Χριστὸς δὲν ἦλθε νὰ ὑπηρετηθῇ, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ νὰ θυσιασθῇ. Μία συγκινητικὴ γραφὴ σ' ἕνα Ψαλμὸ λέγει, *«Ὁ Κύριος βασιλεύει ἐν τῷ ξύλῳ»*. Ὁ Χριστός, ὁ ὑπέρτατος βασιλεύς, βασιλεύει πάνω στὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ. Βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες τοῦ κόσμου σταυρώνουν τοὺς λαούς τους, γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὶς φιλοδοξίες καὶ ματαιοδοξίες τους. Ὁ Χριστὸς ἀντιθέτως σταυρώθηκε γιὰ τὸ λαό του. Πόσο μεγάλη ἡ διαφορὰ τοῦ ἰδικοῦ μας Ἀρχηγοῦ ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ κόσμου!...

Τὸ Πρότυπο

Ὁ Χριστὸς εἶνε τέλειος σὲ ὅλα, ὁ μόνος τέλειος. Καὶ γι' αὐτὸ εἶνε πρότυπο γιὰ ὅλους, ὅσοι ἔχουν ἔφεσι τῆς τελειότητος, εἶνε τὸ Πρότυπο, ἐνάρθρως καὶ μὲ πῖ κεφαλαῖο. Πρότυπο μὲ μοναδικὴ ἔννοια. Μὲ τὴν ἐπίγεια ζωή του ὁ Χριστός, ζωὴ ἀναμαρτησίας, ἀγαθοποιοῦ δραστηριότητος καὶ θυσίας, ἄφησε σὲ μᾶς *«ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσωμεν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ»* (Α΄ Πέτρ. β΄ 21). Ἀπογοητευόμεθα ἀπὸ τοὺς ἑαυτούς μας καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους; Πέφτουμε ἀπὸ τὰ σύννεφα, ὅταν διαπιστώνωμε σοβαρὲς ἐλλείψεις καὶ σὲ ἀνθρώπους,

ποὺ θεωροῦνται σπουδαῖοι; Καὶ θέλουμε νὰ βροῦμε ἕνα ἐπὶ τέλους ἄνθρωπο, ποὺ πάντοτε νὰ μᾶς ἐμπνέῃ καὶ νὰ μᾶς ἐνθουσιάζῃ, καὶ ποτὲ νὰ μὴ μᾶς σκανδαλίζῃ καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀπογοητεύῃ; Ἴδε ὁ Ἄνθρωπος! Ἄνθρωπος μὲ ἄλφα κεφαλαῖο. Ἄνθρωπος ἰδεώδης, τέλειος. Ὁ Ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός. Αὐτός εἶνε ὁ ὑπογραμμός, τὸ ὑπόδειγμα καὶ τὸ παράδειγμα, ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμε. Αὐτὸς εἶνε τὸ πρότυπο, ποὺ πρέπει ν' ἀντιγράφωμε. Αὐτὸς εἶνε ὁ Ἅγιος, ποὺ πρέπει νὰ μιμούμεθα, γιὰ νὰ ἐκπληρώσωμε τὸν ὑψηλὸ προορισμό μας, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ ἁγιασμός μας, νὰ γίνωμε ἅγιοι, ναί, ἅγιοι, διότι χωρὶς ἁγιωσύνη, μεγαλύτερη ἢ μικρότερη, κανείς δὲν θὰ ἰδῇ τὸν Κύριο τῆς δόξης (Ἑβρ. ιβ' 14).

Ἀγαπητοί! Οἱ κοσμικοὶ ἔχουν ὡς πρότυπα φιλοσόφους, ἐπιστήμονες, λογοτέχνες, καλλιτέχνες, πολιτικούς, ἐμπόρους, ἐπιχειρηματίες, ἀνθρώπους φιλοδόξους καὶ ματαιοδόξους, ἢ δὲν ἔχουν κανένα πρότυπο. Ἐμεῖς, ἐφ' ὅσον θέλουμε νὰ εἴμεθα πραγματικοὶ χριστιανοί, ὡς πρότυπο νὰ ἔχωμε τὸν ἰδεώδη ἄνθρωπο, τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Σ' αὐτόν νὰ ἔχωμε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς προσηλωμένα, αὐτόν ν' ἀκολουθοῦμε, αὐτόν νὰ μιμούμεθα. Χριστιανὸς σημαίνει μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἐκεῖνος, ποὺ κάνει ὅ,τι ἔκανε ἢ θὰ ἔκανε ὁ Χριστός. Ὁ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἔρχεται ἡ ἐπιθυμία ἢ ἡ σκέψι νὰ κάνῃ κᾶτι, διερωτᾶται: Αὐτὸ ποὺ σκέπτομαι ἢ ἐπιθυμῶ νὰ κάνω, τὸ ἔκανε ἢ θὰ τὸ ἔκανε ὁ Χριστός; Καὶ ἂν μὲν τὸ ἔκανε ἢ θὰ τὸ ἔκανε ὁ Χριστός, τὸ κάνει καὶ αὐτός. Ἀλλιῶς τὸ ἀποφεύγει.

Πρότυπό μας ὁ Χριστός, πρότυπο μὲ ἀπόλυτη καὶ

μοναδικὴ ἔννοια, τὸ Πρότυπο. Καὶ μετὰ τὸ Χριστὸ πρότυπα οἱ ἅγιοι ὡς μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ, σχετικὰ πρότυπα. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐπανειλημμένως μᾶς καλεῖ νὰ γίνωμε μιμηταί του: *«Μιμηταί μου γίνεσθε»* (Α΄ Κορ. δ΄ 16, ια΄ 1, Φιλιπ. γ΄ 17). Φαίνεται ἐγωιστικὸς αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου; Δὲν εἶνε ἐγωιστικός. Καὶ δὲν εἶνε ἐγωιστικός, διότι ὁ ἀπόστολος δὲν ἦταν ἐγωιστής, ἦταν ταπεινός, πάρα πολὺ ταπεινός, ἀφοῦ θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ἁμαρτωλότερο ὅλων, ἀνάξιο νὰ ὀνομάζεται ἀπόστολος, καὶ ἔκτρωμα. Ὁ ἀπόστολος μᾶς καλεῖ νὰ γίνωμε μιμηταί του μὲ ποία ἔννοια; Μὲ τὴν ἔννοια, ποὺ αὐτός ἔγινε μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ: *«Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ»* (Α΄ Κορ. ια΄ 1). Κατ' οὐσίαν ὁ ἀπόστολος μᾶς καλεῖ νὰ γίνωμε μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ παρουσιάζοντας τὸν ἑαυτό του ὡς μιμητὴ τοῦ Χριστοῦ, εἶνε σὰν νὰ λέγῃ: Ἡ μίμησι τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶνε ἀδύνατη. Ὁ χριστιανισμὸς δὲν εἶνε οὐτοπία. Ἀφοῦ ἐγώ, ὁ μεγάλος διώκτης τοῦ Χριστοῦ, ἔγινα μιμητής του, δύνασθε νὰ γίνεσθε καὶ σεῖς, μιμούμενοι ἐμένα, καθὼς ἐγὼ τὸ Χριστό.

Ἀδελφοί! Σκοτεινοὶ ἄνθρωποι στὴν ἐποχή μας, ἐνεργούμενα τοῦ Σατανᾶ, μὲ ὅλα τὰ σύγχρονα μέσα ὡς πρότυπα γιὰ μίμησι προβάλλουν ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀσεβεῖς τύπους, ποὺ ἀρνήθηκαν τὴν εὐγένεια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἐξωμοιώθηκαν μὲ τὰ κτήνη. Ἀλλὰ γιὰ μᾶς, ποὺ πιστεύουμε στὴν εὐγένεια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ στὸν ὑψηλὸ προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου, πρότυπα εἶνε οἱ ἅγιοι, καὶ ὑπεράνω τῶν ἁγίων πρότυπο εἶνε ὁ Χριστός, ὁ Ἅγιος τῶν ἁγίων, ὁ Θεὸς ποὺ ἔγινεν Ἄνθρωπος

γιὰ νὰ κάνῃ τοὺς ἀνθρώπους θεούς. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ἄνθρωποι γίνονται θεοί, ποὺ γίνονται μιμηταί του καὶ *«σύμμορφοι τῆς εἰκόνος»* του (Ρωμ. η΄ 29).

Ἀδελφοί! Ν' ἀντιγράφωμε καὶ ν' ἀπομιμούμεθα τὸ Πρότυπο. Ἡ ἀντιγραφὴ καὶ ἡ ἀπομίμησι δὲν εἶνε δύσκολο πρᾶγμα. Τὰ δύσκολα ἢ μᾶλλον τὰ ἀδύνατα ἔκανε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, καὶ σὲ μᾶς ἄφησε τὰ εὔκολα. Ἐὰν πιστεύωμε καὶ λαμβάνωμε Χάρι, ὄντως τὰ πράγματα εἶνε εὔκολα. Ὁ Χριστὸς εἶπε, *«Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»* (Ἰωάν. ιε΄ 5), καὶ ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ εἶπε, *«Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ»* (Φιλιπ. δ΄ 13). Μὲ τὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ, τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ μεγάλου Ἀνθρώπου, ἐμεῖς οἱ μικροί, ἀδύνατοι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἄνθρωποι γινόμεθα θεοί, θεοὶ κατὰ χάριν, χαριτωμένα καὶ θεωμένα πλάσματα, ποὺ παραλαμβάνουν ἀσάλευτη βασιλεία, πάνω ἀπὸ τὰ ἄστρα καὶ τοὺς γαλαξίες, καὶ βασιλεύουν στοὺς ἀπεράντους αἰῶνες, *«καὶ τῆς βασιλείας αὐτῶν οὐκ ἔσται τέλος»*.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙ

Περιέχει ἐκλεκτοὺς ὕμνους διαφόρων κινητῶν καὶ ἀκινήτων ἑορτῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, οἱ ὁποῖοι ἑρμηνεύονται μὲ σαφήνεια καὶ πληρότητα. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία τῶν ὕμνων ὑπάρχει πάντοτε μία εἰσαγωγὴ στὸ νόημα τῆς ἑορτῆς μὲ ἐπίκαιρες πνευματικὲς σκέψεις.

᾿Αποτελεῖται ἀπὸ 197 σελίδες.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΓΙΑΧΒΕ

Πρόκειται γιὰ μία σοβαρὴ μελέτη, μὲ τὴν ὁποία ἀποδεικνύεται μέσα ἀπὸ τὴν ἁγία Γραφὴ ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε Γιαχβέ, δηλαδὴ Θεὸς ἀληθινός. Ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ ἀποδεικνύεται ἐδῶ κυρίως φιλολογικά, διὰ τοῦ ἑβραϊκοῦ ὀνόματος Γιαχβέ. Ἀποδεικνύεται, δηλαδή, ὅτι μέσα στὴν ἁγία Γραφὴ ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται —καὶ μάλιστα πολλὲς φορές— μὲ τὸ ὄνομα Γιαχβέ, τὸ ἀποκλειστικῶς προσωπικὸ ὄνομα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα. Τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Γιαχβέ, εἶνε τὸ συντριπτικώτερο καὶ ἀποφασιστικώτερο κατὰ τῶν ἀρνητῶν τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ ἢ χιλιαστῶν.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 350 σελίδες.

ΑΝΤΙΧΙΛΙΑΣΤΙΚΟΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

Στὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς διαπραγματεύεται 26 βασικὰ θέματα, στὰ ὁποῖα ἡ 'Ορθοδοξία διαφέρει ἀπὸ τὸν χιλιασμό. Τέτοια εἶνε τὰ θέματα «'Εκκλησία», «'Ιερὰ Παράδοσις», «'Ο Τριαδικὸς Θεός», «'Η 'Ανάστασις τοῦ Χριστοῦ», «Ψυχὴ ἢ πνεῦμα», «Τὰ Μυστήρια», «Παρθένος Μαρία», «"Αγιοι», «Σταυρός», «Εἰκόνες», «Θαύματα», «Πατρίς», «'Ο πόλεμος τοῦ 'Αρμαγεδῶνος», «'Η χιλιετὴς βασιλεία», «'Ο Παράδεισος» κ.ἄ. Εἶνε ἕνα εὔχρηστο βοήθημα γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς αἱρέσεως τοῦ χιλιασμοῦ ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος καὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ προτεσταντισμοῦ.

'Αποτελεῖται ἀπὸ 344 σελίδες.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Τόμοι Α′, Β′ καὶ Γ′

Τὸ τρίτομο αὐτὸ ἔργο περιλαμβάνει πρωτότυπες ἑρμηνεῖες μὲ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα σὲ ἕνα πλῆθος ἀπὸ δύσκολα γραφικὰ χωρία. Στὴν ἀρχὴ τοῦ Β΄ τόμου δημοσιεύονται κρίσεις εἰδημόνων (ἱεραρχῶν, καθηγητῶν κ.λπ.) ἐπὶ τοῦ προηγηθέντος Α΄ τόμου τῶν ἑρμηνειῶν.

Ὁ Α΄ τόμος ἀποτελεῖται ἀπὸ 398 σελίδες, ὁ Β΄ ἀπὸ 330, καὶ ὁ Γ΄ ἀπὸ 625 (σύνολο 1353 σελίδες).

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ βιβλίο τῶν «Πράξεων» εἶνε ἄριστος καθρέπτης γιὰ νὰ βλέπουμε τὶς ἀτέλειες, τὰ μειονεκτήματα καὶ τὰ ἐλαττώματά μας ὡς χριστιανοί, νὰ ἐλεγχώμεθα, νὰ στενάζωμε καὶ νὰ ποθοῦμε ἀλλαγὴ καὶ ἐπιστροφὴ στὴ ζηλευτὴ ζωὴ καὶ δρᾶσι τῶν ἀποστολικῶν χρόνων. Τὸ βιβλίο «Πράξεις Ἀποστόλων», χωρισμένο σὲ 60 μαθήματα, βοηθεῖ τὸν μελετητὴ νὰ ἐμβαθύνῃ στὰ νοήματα τῆς Βίβλου. Εἶνε ἰδιαιτέρως κατάλληλο γιὰ κυκλάρχες καὶ γιὰ κάθε ἐργάτη τοῦ εὐαγγελίου.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 555 σελίδες.

ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὅλη ἡ ἐπὶ γῆς ζωὴ τοῦ Κυρίου ἦταν μιὰ σειρὰ ταπεινώσεων, ποὺ ἄρχισαν ἀπὸ τὴ σάρκωσι γιὰ νὰ κορυφωθοῦν μὲ τὴν ἄκρα ταπείνωσι τοῦ σταυροῦ στὸ Γολγοθᾶ. Καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ ταπεινώσεις γιὰ ποιόν;...

Ἡ βασικὴ καὶ τόσο διδακτικὴ αὐτὴ ἀλήθεια εἶνε τὸ κέντρο τοῦ βιβλίου.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 224 σελίδες.

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

'Εξηγεῖ ἁπλᾶ τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο, πρῶτο βιβλίο τῆς Κ. Διαθήκης. Διαιρεῖται σὲ 50 μαθήματα. Εἶνε χρήσιμο ὡς βοήθημα γιὰ κύκλους συμμελέτης ἁγίας Γραφῆς. 'Εφωδιασμένο μὲ λεπτομερὲς λεξιλόγιο, ἐξομαλύνει πολλὲς ἑρμηνευτικὲς δυσχέρειες τοῦ κειμένου. Περιέχει πολλὰ ἀντιαιρετικὰ καὶ ἀπολογητικὰ στοιχεῖα. Συνιστᾶται καὶ ὡς χρήσιμο ἐφόδιο γιὰ τὴν προσωπικὴ μελέτη τῆς ἁγίας Γραφῆς.

'Αποτελεῖται ἀπὸ 411 σελίδες.

